

någon större förändring i radiatorproduktionen knappast torde vara att räkna med. Möjligen kan en mindre ökning av produktionen uppnås, om tillgången på arbetskraft ökar.

För övriga byggnadsmaterial undergick försörjningsläget en påtaglig förbättring under år 1951. Detta gäller speciellt spik och byggnadsbeslag. För armeringsjärn och handelsrör i klenare dimensioner samt galvaniserad plåt är emellertid försörjningen som tidigare nämnts ännu icke fullt tillfredsställande.

Textilområdet. Inom den egentliga textilindustrin undergick produktionen relativt små förändringar under de tre första kvartalen av år 1951. En med ledning härav gjord kalkyl över produktionen under hela detta år visar de siffror, som framgår av tabell 6.

Tabell 6. Produktion av vissa textilvaror.

	Produktion i ton		1951 i procent av 1950
	1950	1951 ¹	
Bomullsgarn, alla slag ²	28 200	27 800	96
Ullgarn, alla slag	18 300	16 900	92
Rayonullgarn	3 400	3 700	109
Bomullsvävnader, alla slag	23 500	23 500	100
Yllevävnader, alla slag	14 500	14 400	100
Rayonullvävnader, alla slag	3 200	3 400	106
Silkevävnader, alla slag	4 000	4 300	108

Som framgår av tabellen visade produktionen av bomullsgarn och ullgarn en nedgång med fyra respektive åtta procent, medan tillverkningen av rayonullgarn ökades med nio procent. Bomulls- och ylleväverier hade samma produktion som under år 1950; däremot steg tillverkningen av rayonullvävnader och silkesvävnader med sex respektive åtta procent. Knappheten och de höga priserna på ull ledde samtidigt till en ökad inblandning av inblandningsmaterial i garner och vävnader.

Den successiva nedgången i produktionen av trikåvaror under åren 1949 och 1950 upphörde under år 1951. I stället skedde en mindre ökning. Tillverkningen låg dock fortfarande omkring sju procent lägre än under år 1948. Nedgången jämfört med detta år gällde uteslutande ylletrikåvaror — tillverkningen av bomullstrikåvaror var under år 1951 något större än under år 1948.

Vad gäller konfektionsindustrin synes produktionen år 1951 trots nedgången under slutet av året ha ökat med fem procent i förhållande till år 1950. Produktionsökningen visade endast mindre variationer mellan olika tillverkningsgrenar.

¹ Preliminär beräkning.

² Exklusive cottolin men inklusive sytråd.

Produktionsutvecklingen under innevarande år torde i huvudsak komma att bestämmas av försäljningsmöjligheterna, då råvaruförsörjningen torde kunna tryggas. Som bakgrund för en diskussion av avsättningsmöjligheterna inom textilområdet under år 1952 torde lämpligen några uppgifter om textilförsörjningen under föregående år kunna lämnas. Inom handels- och industrikommissionen ha beräkningar gjorts över den totala tillförseln av sådana textilvaror, som användas till beklädnads- och heminredningsändamål. Beräkningarna visa på en volymmässig ökning i tillförseln med cirka 10 procent i förhållande till år 1950. Denna ökade tillförsel bör ställas mot de förändringar, som inträtt i fråga om allmänhetens inköp av textilvaror. Utgår man från socialstyrelsens index för textilförsäljningarna de tre första kvartalen och tager hänsyn till inträdda prisstegringar samt dessutom gör antagandet att inköpen under fjärde kvartalet visade samma tendens som år 1949, men på 1951 års lägre nivå, kommer man för hela år 1951 fram till en volymmässig nedgång i allmänhetens inköp av textilvaror på omkring 10 procent. Slutsatsen härav blir att lagren av textilvaror inom handels olika led ökades kraftigt under fjolåret.

Allmänhetens inköpsvilja under år 1952 är det ännu för tidigt att uttala sig om. Av betydelse blir i detta sammanhang dels huru stor reallöneökning, som kommer att bli resultatet av kommande löneförhandlingar, dels i vad mån nedgången i inköpen under år 1951 kan anses ha inneburit ett uppskjutande av inköpen eller en anpassning till en lägre nivå. Avsättningen under år 1952 kommer även att bero på prisutvecklingen på textilvaror. Påpekas kan i detta sammanhang, att den ovanligt varma och torra hösten under år 1951 anses ha i betydande grad påverkat textilhandelns försäljningar.

En annan oviss faktor beträffande industriens försäljnings- och produktionsmöjligheter är hur handelns inköp komma att påverkas av den betydande lagerökningen under år 1951 och hur inköpen komma att fördelas mellan importvaror och den svenska industriens produkter. Uppenbart är, att lagerpåfyllnaden måste ha medfört betydande påfrestningar på handelns likviditet. De nuvarande lagren torde därjämte till sin volym vara större än någonsin tidigare. Mycket talar sålunda för att handeln kommer att visa återhållsamhet vid sina inköp och sträva efter att skära ned sina lager. Skulle risk för ytterligare prishöjningar på fibermaterial uppstå, kan möjligen en viss omsvängning ske.

Skoområdet. Under år 1951 tillverkades cirka 17,7 miljoner par skor, vilket innebar en nedgång med fem procent i förhållande till år 1950. Produktionens fördelning på olika slag av skor under dessa båda år framgår av tabell 7.

Nedgången i tillverkningen av läderskor har fortgått sedan år 1949, då produktionen uppgick till cirka 11 miljoner par. Denna successiva nedgång får ses mot bakgrund av lagerutvecklingen under de senaste åren. Under åren 1948 och 1949 skedde en lagerökning med mer än en miljon par läderskor

Tabell 7. Produktionen inom skolindustrin.

	1950	1951 ¹	1951 i pro- cent av 1950
	1 000 par		
Läderskor.....	10 470	9 865	94
Gummiskor.....	3 879	3 825	99
Tygskor, tofflor m. m.....	4 268	4 015	94
Samtliga skor	18 617	17 705	95

per år, så att lagren vid ingången av år 1950 kommit upp till drygt 8 miljoner par, d. v. s. till samma nivå som före kriget. Under år 1950 minskades lagren med inemot 0,9 miljoner par — främst till följd av köpruschen inför de varslade prishöjningarna. För gummiskor ökades lagren under år 1950 med 250 000 par, medan lagren för övriga skor voro oförändrade. För samtliga skor uppgingo lagren vid ingången av år 1951 till 12,6 miljoner par.

Under åren 1948—1949 försålles i genomsnitt cirka 17,5 miljoner par skor av alla slag. För år 1950 ökades denna siffra till 19,4 miljoner par. Under år 1951 har en nedgång i försäljningarna ägt rum, men av vilken storleksordning denna varit ställer sig ännu svårt att mera exakt bedöma. Konjunkturinstitutet har med ledning av socialstyrelsens försäljningsstatistik uppskattat den volymmässiga nedgången i försäljningarna till 21 procent under första halvåret 1951 jämfört med samma tid 1950. Sett mot försäljningarna under tredje kvartalet 1951 indikerar denna siffra en nedgång om cirka 30 procent för hela år 1951. Då försäljningsminskningen under första halvåret emellertid icke synes ha varit fullt så stor som beräkningarna utvisa, har handels- och industrikommissionen uppskattat försäljningsminskningen under hela år 1951 till 20 å 25 procent i förhållande till år 1950. Den minskade konsumtionen och den förhållandevis stora produktionen skulle därigenom medfört en lagerökning, som bringat skolagren upp till en nivå, som ligger väsentligt högre än före kriget.

Då råvarubehovet synes kunna tillgodoses i önskvärd omfattning, knytes intresset beträffande produktionsutvecklingen inom skoområdet under innevarande år främst till avsättningsmöjligheterna. Dessa äro i dagens läge lika svårbedömbara som avsättningsmöjligheterna för textila produkter och beroende av ungefär samma ovissa faktorer — löne- och prisutvecklingen, möjligheterna att övergå till billigare kvaliteter m. m. Då det gäller att bedöma produktionsutvecklingen för skor under år 1952 får dessutom beaktas dels de stora lagren — kanske 15,5 miljoner par skor — dels att en produktion av 1951 års omfattning väl motsvarar en konsumtion av samma storlek som under det normala försäljningsåret 1949.

Gummivaruområdet. Produktionen vid bildäcksfabrikerna steg med omkring 25 procent under år 1951. Även vid övriga gummivarufabriker torde

¹ Fjärde kvartalet beräknat.

produktionen ha ökat icke oväsentligt. Försörjningen med gummidäck och andra gummivaror kan sägas ha varit tillfredsställande, även om den starka lagernedgången i fråga om lastbilsdäck ute i handeln under år 1950 icke har kunnat återhämtas.

Under år 1952 torde kapaciteten inom gummivaruindustrien komma att öka ytterligare, bland annat för tillverkning av gummidäck. Några större svårigheter att tillgodose behovet av råvaror för en utökad produktion torde så långt nu kan bedömas icke behöva uppstå. Tillförseln av rågummi torde sålunda kunna bli tillräcklig till — under oförändrade förhållanden — troligen stabila eller fallande priser. I den mån dollarläget medger inköp av amerikanskt syntetiskt gummi kan råvaruimporten förbilligas, då naturgummi är ungefär dubbelt så dyrt som substituerbart syntetiskt gummi. Försörjningen med cord förbättras i takt med att den inhemska produktionen av rayoncord ökar. Den utvidgade kapaciteten beräknas kunna tagas i bruk i full omfattning någon gång under år 1952. I fråga om gummikemikalier — och då främst carbon black — torde ytterligare inköpsmöjligheter föreligga från den europeiska marknaden under innevarande år, varigenom behovet skulle kunna tillgodoses.

Sågtimmer och trävaror. Med utgångspunkt från kommerskollegii preliminära uppgifter om sågverksproduktionen och med tillägg för utomstående småsågar har den totala tillverkningen av sågade och hyvlade bräder år 1950 uppskattats till ej fullt 1,5 miljoner standards. Då lagren av trävaror vid slutet av nämnda år voro betydligt mindre än normalt och exporten ökades från 740 000 till åtminstone 790 000 standards¹ under år 1951, förefaller det sannolikt att produktionen fortsatt att stiga. Därigenom har uppnåtts en produktionsnivå, som närmar sig 1930-talets högsta produktionsresultat, drygt 1,6 miljoner standards. Produktionsökningen under de senaste åren kommer huvudsakligen på de mindre sågarna.

Möjligheterna att bedöma produktionsutvecklingen under år 1952 äro för närvarande ytterst begränsade. Avsättningsmöjligheterna på exportmarknaderna bedömas i allmänhet som mindre gynnsamma än under år 1951. Avgörande blir i hög grad vilken inköbspolitik som kommer att bedrivas från Storbritannien. Under fjolåret ägde i detta land en betydande lagring av trävaror rum, vilket väntas föranleda en minskning av inköpen under innevarande år. Beträffande övriga marknader kunna de mycket höga priserna verka dämpande vid försäljningarna, även om behovet av trävaror är stort. Råvaruförsörjningen blir i första hand beroende av vinterns avverkningar. Med hänsyn till de för närvarande högt uppdrivna virkespriserna är det troligt att skogsförsäljningarna komma att bli betydande. Det faktiska avverkningsresultatet blir emellertid även beroende av väderleksförhållandena och arbetskraftstillgången. Även vid en total avverkning av samma omfattning som år 1951 kan sågverkens timmerförsörjning försvåras genom ökad konkurrens från cellulosaindustrien om de klenare sågtimmerdimensioner-

¹ Inklusive lådämnen, varav exporten under vartdera året utgjorde omkring 40 000 standards.

na. Om hänsyn toges till dessa faktorer, torde även vid gynnsamma avverkningsförhållanden produktionen och exporten av trävaror under år 1952 sannolikt bli något lägre än under år 1951.

Massaved och massa. Produktionen av kemisk massa höll sig under åren närmast efter krigets slut mellan 2,2 och 2,3 miljoner ton mot 2,6 miljoner ton under åren närmast före kriget. Under de senaste åren har emellertid tillverkningen stigit successivt, så att den år 1951 uppgick till mer än 2,5 miljoner ton, d. v. s. icke långt under produktionen före kriget. På grund av ökad inhemsk konsumtion har exporten stannat på en relativt lägre nivå. Den största exporten före kriget, som uppnåddes år 1937, uppgick till 2,3 miljoner ton, medan exporten under åren 1950 och 1951 utgjorde 1,8 miljoner ton. De kvantitetsmässiga totalsiffrorna över produktionen och exporten ge emellertid icke en fullt rättvisande bild över utvecklingen. Produktionsvärdet har sålunda höjts genom ökad förädling av massan. Bland annat har en allt större del av leveranserna skett i form av blekt massa och viskosmassa.

Då lagren av massa vid ingången av år 1951 voro relativt små, torde någon lagerminskning av betydelse icke ha skett. Produktion och leveranser torde därför ha visat god överensstämmelse.

I fråga om mekanisk massa är det svårare att bilda sig en uppfattning om produktionen under år 1951, då det statistiska materialet är ofullständigt. Det vill emellertid synas som om produktionen varit något större än under år 1950, medan exporten varit ungefär oförändrad.

Produktionsökningen i fråga om kemisk massa under år 1950 möjliggjordes delvis genom en minskning av massavedslagren. Enligt en av handels- och industrikommissionen företagen inventering sjönko lagren mellan årsskiftena 1949—1950 och 1950—1951 i fråga om sulfitved från 11 till 8 miljoner kubikmeter fast mått och i fråga om sulfatved från 6,3 till 5,4 miljoner kubikmeter fast mått. Några uppgifter om lagerförändringarna under år 1951 äro icke tillgängliga. Det finns emellertid anledning förmoda, att någon nämnvärd lagerminskning icke ägt rum. Den ökade produktionen torde därför i huvudsak ha möjliggjorts genom ökade avverkningar och import av massaved.

Avsättningen på exportmarknaderna under år 1952 torde kvantitativt komma att bli av samma omfattning som under år 1951. Produktionen synes i första hand komma att bestämmas av avverkningarna under innevarande vinter. Liksom vad gäller sågtimmer är det för närvarande vanskligt att uttala sig om vilka kvantiteter massaved som komma att avverkas. Av viss betydelse för massavedsförsörjningen blir även importen av massaved. Sannolikt kommer denna att minska.

Även om en viss produktionsökning blir möjlig inom cellulosaindustrin under år 1952, torde man med hänsyn till den förutsedda stegringen i produktionen vid pappersbruken icke böra räkna med en ökad export av massa.

Ett speciellt problem i samband med massaproduktionen utgör försörjningen med svavel. Vid den genom den internationella råvarukonferensen företagna fördelningen av denna vara mellan förbrukarländerna har Sverige icke fått sitt behov täckt. Då lagren varit relativt tillfredsställande, har bristen på svavel ännu icke påverkat produktionen av massa. Skulle emellertid tilldelningen under år 1952 icke komma att öka, föreligger risk för att en icke obetydlig produktionsminskning kommer att inträda.

Papper och papp. Enligt pappersbruksföreningens statistik låg produktionen av tidningspapper ungefär oförändrad vid 325 000 ton under åren 1950 och 1951, medan tillverkningen av övrigt papper och papp steg från 855 000 ton till 913 000 ton eller med knappt sju procent. Tidningspappersexporten låg under båda dessa år vid omkring 200 000 ton. Av produktionsökningen i fråga om övrigt papper och papp avsattes något mindre än hälften på exportmarknaderna. Härigenom nådde exporten av dessa pappersslag upp till 550 000 ton.

Under år 1952 beräknas ytterligare några pappersmaskiner komma i drift, varigenom produktionskapaciteten stiger med inemot 50 000 ton. Den ökade produktionen är till större delen avsedd för export. I fråga om tidningspapper torde såväl produktionen som exporten bli i stort sett oförändrad. Liksom beträffande trävarorna bli emellertid exportmöjligheterna ifråga om papper i betydande grad beroende på den inköbspolitik som kommer att bedrivas av Storbritannien och som i varje fall tills vidare synes komma att innebära en nedskärning av den brittiska importen med omkring 50 procent.

Bränsle. Under år 1951 var bränsleimporten totalt sett relativt tillfredsställande. Importen av koks var emellertid ej tillräcklig, utan en brist, som kan beräknas till omkring 600 000 ton, uppkom. Koksbristen kom att falla helt på förbrukningen för uppvärmningsändamål, enär industriens, särskilt järn- och stålindustriens, behov tillgodosågos med företräde i den utsträckning den använda koksen inom industrien ej kunde ersättas med andra bränslen. Samtliga konsumenter erhöles emellertid möjlighet till full behovstäckning genom att använda stenkol, briketter, torv eller ved som ersättning för den uteblivna kokstilldelningen.

Även om importen sålunda kunde sägas ha varit relativt tillfredsställande, präglades dock försörjningen under fjolåret av knapphet och oro. För att åstadkomma den relativt tillfredsställande importen måste cirka 900 000 ton kol inköpas mot hårdvaluta från USA.

Oljeimporten motsvarade ungefär de kvantiteter, som man i början av 1951 räknade med att kunna importera under året. Främst berodde detta på att de skeppningar, som tidigare ägt rum från Persien, kunde överflyttas till andra ursprungsländer, i första hand länder inom dollarområdet.

Av allt att döma äro utsikterna för år 1952 mycket ovissa och den osäkerhet, som var rådande år 1951, synes ej kunna elimineras. Bland annat be-

ror detta på att någon klarhet för närvarande icke kan vinnas i frågan om hur allokeringen av de europeiska tillgångarna av fasta bränslen samt hur exportkontrollen i fråga om amerikanska kol komma att påverka landets importmöjligheter.

Under förutsättning att import av flytande bränslen under år 1952 kan komma att ungefär motsvara nuvarande omsättning, torde dock bränsleförsörjningen under kalenderåret 1952 kunna klaras. Ett villkor härför är dock, att hårdvaluta kommer att ställas till förfogande för inköp av så mycket kol från Amerika, som svarar mot en eventuellt minskad kolimport från europeiska marknader. Även om sålunda kan antagas att kol- och oljeförsörjningen, oaktat osäkra förhållanden, kommer att klaras, framstår det redan nu såsom oundvikligt, att importen av koks kommer att väsentligt understiga behoven. Denna brist torde dock liksom under fjolåret kunna elimineras därigenom, att åtgärder vidtagas för anskaffning av behövliga ersättningsbränslen, såsom stenkol, briketter, torv och ved. Eftersom industriens behov av tekniskt oundgänglig koks även under innevarande kalenderår kommer att tillgodoses med prioritet för att icke produktionsinskränkningar skola bli nödvändiga, måste ersättningsbränslen i första hand tagas i anspråk för uppvärmningsändamål.

Elektrisk kraft. Liksom under de närmast föregående åren ha produktionen och konsumtionen av elektrisk energi inom landet ytterligare kraftigt ökat under år 1951. Exklusive överskottsleveranserna till elektriska ångpannor och till Danmark uppgick kraftkonsumtionen under årets första elva månader till 14 250 miljoner kWh mot 13 100 miljoner under samma tid år 1950, innebärande en ökning av cirka nio procent. Ökningen från år 1949 till år 1950 var cirka 10 procent, medan konsumtionsökningen tidigare under en mycket lång följd av år varit i genomsnitt 6,5 procent av närmast föregående års värde.

Industrien har under ovan nämnda tid år 1951 svarat för cirka 65 procent av totala konsumtionen mot 66 procent under år 1950, och konsumtionsökningen har samtidigt varit sju procent relativt 1950. Vid elektrifierade järnvägar och vid spårvägar, vilka tillsammans svarat för cirka nio procent av totalkonsumtionen under månaderna januari t. o. m. november 1951, har konsumtionen ökat fem procent jämfört med motsvarande tid 1950. Detaljkonsumtionen däremot — omfattande bland annat bostäder, affärer, kontor, hantverk, småindustri m. fl. — har ökat till att omfatta 26 procent av totalkonsumtionen år 1951 mot 25 procent under samma tid 1950, och motsvarande konsumtionstillväxt har varit icke mindre än 16 procent. För jämförelse kan nämnas, att konsumtionstillväxten år 1950 för denna konsumtionsgrupp var 11 procent i förhållande till år 1949. Stegringen kan huvudsakligast förklaras av den fulla sysselsättningen och av den pågående mekaniseringen inom såväl hantverk och småindustri som jordbruk. Bidragande orsak har också varit den fortsatta landsbygdselektrifieringen.

Någon mera markant avmattning i elkraftkonsumtionens ökningstakt har

ej kunna! förmärkas under senare delen av året, varför man kan förutspå, att ökningstakten under år 1952 i stort sett kommer att bli densamma som under år 1951. Detta förutsätter dock, att nederbördsförhållandena i landet bliva sådana, att några restriktioner ej behöva vidtagas. Den nederbördsfattiga hösten och förvintern 1951 ingav vissa farhågor i detta avseende, men nederbördssituationen i landet har sedermera förbättrats, så att tillrinningen i floderna i Mellan- och Sydsverige ökats. Industriebehovet av elkraft blir vid ohämmad utveckling givetvis i hög grad beroende av avsättningsmöjligheterna för framför allt skogs-, järn- och den tunga kemiska industrien.

Effektillskottet genom idrifttagandet av nya vattenkraftstationer var under år 1951 cirka 250 000 kW, och under år 1952 beräknas, om inga större leveransförseningar inträffa, cirka 335 000 kW kunna tagas i drift. Härigenom kan balansen i kraftförsörjningen, även om konsumtionen fortsätter att kraftigt stegas, beräknas bli oförändrad och eventuellt något förbättrad. Trots detta kan man icke räkna med att ens under år 1952 uppnå önskvärd balans mellan belastning och utbyggd vattenkraft. Utvecklingen i fråga om krafttillgång och total kraftproduktion under åren 1950—1952 sammanfattas i tabell 8.

Tabell 8. Krafttillgång och kraftproduktion åren 1950—1952.

Miljoner kWh.

Å r	Vattenkraft- tillgång under normalår	Verklig produktion (= konsumtion inklusive förluster)		
		Vattenkraft	Värmekraft	Totalt
1950.....	16 300	17 500	835	18 335
1951.....	17 700	18 270	1 240	19 510
1952.....	18 950	.	.	.

Den 1 juli 1951 voro landets vattenmagasin fyllda till 72 procent, vilket var 16 procent sämre än vid samma tidpunkt ett år tidigare. Genom den låga nederbörden under senare hälften av 1951 måste magasinen kraftigt urtappas under hösten, och magasinsinnehållet vid utgången av november månad var endast 68 procent mot 87 procent ett år tidigare. Genom den nederbörd, som förekom i december 1951, förbättrades emellertid kraftsituationen, varigenom den förefintliga risken för ransonering av elkraften under första delen av år 1952 avsevärt minskats.

V. Utrikeshandeln.

Utgångsläget.

Importen och exporten 1951. Den svenska importen har under år 1951 visat en synnerligen kraftig volymexpansion, medan volymstegringen i exporten under året varit av relativt obetydlig omfattning. I fråga om såväl import som export ha därutöver skett betydande prisstegringar. Genom dessa förskjutningar ha de värdemässiga beloppen för import och export förts upp till mycket höga tal.

Enligt preliminära beräkningar har importvolymen år 1951 ökat med 19 procent i förhållande till år 1950, varigenom den kommit att ligga omkring 45 procent över 1936/38 års nivå. Den mycket kraftiga stegringen från år 1950 har i stor utsträckning tagit sig uttryck i en ökning av varulagren och indikerar sålunda icke en motsvarande stegring av förbrukningen av importvaror. Exportvolymens ökning återigen har enligt motsvarande beräkningar stannat vid omkring tre procent i förhållande till 1950 års nivå. Härigenom har förkrignivån överskridits med 27 procent. Vid jämförelse med läget under åren närmast före kriget skulle importen sålunda under år 1951 ha befunnit sig på en avsevärt högre nivå än exporten.

De mycket starka förändringarna i prishänseende ha medfört, att importprisläget under år 1951 beräknas ha legat genomsnittligt 29 procent över 1950 års importpriser. Exportpriserna åter torde under fjolåret ha legat icke mindre än 57 procent över närmast föregående års. De förskjutningar, som under året ägt rum på utrikeshandelns prisområde, ha sålunda resulterat i en avsevärd förbättring i bytesrelationerna med utlandet. Om man tager förhållandet mellan export- och importpriser som ett uttryck för terms of trade, skulle förskjutningarna ha lett till att terms of trade förbättrats med 22 procent mellan åren 1950 och 1951. Detta innebär, att vid oförändrad exportvolym förbättringen givit landet ett extra utrymme för import motsvarande i runda tal 1 1/2 miljard kronor i 1951 års priser. Hela detta utrymme har emellertid ej tagits i anspråk för import. En väsentlig del av inkomstillskottet har i stället disponerats för en ökning av landets valutareserver.

Betalningsbalansen 1951. Med stöd av hittills tillgängliga data kan nedanstående bytesbalans sammanställas för år 1951.

(Miljoner kronor)

Export, fob	+	9 250
Sjöfartsnetto	+	950
Övriga osynliga poster, netto	—	90
S:a export av varor och tjänster	+	10 110
Import, cif	—	9 400
Saldo å bytesbalansen	+	710

Kapitalbalansen beräknas under året ha gett ett underskott av cirka 180 miljoner kronor. Därjämte har guld till ett värde av cirka 15 miljoner kronor av riksbanken försålt för industriell och annan inhemsk förbrukning. Förbättringen av landets valutareserv borde följaktligen ha uppgått till något över 500 miljoner kronor. Den faktiska förändringen av valutareserven beror emellertid även på förskjutningar i strömmen av förskotts- och efterskottsbetalningar. Dessa förskjutningar — i vilken riktning de än gå — tendera att vara större under perioder då instabila förhållanden råda inom den internationella handeln såsom fallet varit under åren 1950 och 1951.

Valutareserven. En jämförelse mellan de balansmässiga beräkningarna av valutareservens utveckling och den faktiska förändringen ger också stöd för förmodandet, att relativt stora förskjutningar inträffat i strömmen av förskotts- och efterskottsbetalningar. Såsom framgår av tabell 9 har den centrala valutareserven under tiden 31/12 1950—31/12 1951 ökats med drygt 1 200 miljoner kronor.

Tabell 9. Den centrala valutareserven.

	31/12 1950	30/6 1951	31/12 1951
Guld	+ 466	+ 666	+ 785
US-dollar	+ 493	+ 377	+ 288
EPU-valutor	+ 310	+ 94	+ 1 021
Övriga valutor	— 115	+ 5	+ 284
Summa	+ 1 154	+ 1 142	+ 2 378

För en bedömning av förändringen i landets totala valutareserv måste därutöver hänsyn tagas till affärsbankernas betalningsställning mot utlandet. Denna har under årets första 11 månader försämrats med cirka 210 miljoner kronor. På basis av hittills tillgängliga uppgifter vill det alltså synas som om den totala valutareserven under året skulle ha ökats med cirka en miljard kronor. Förklaringen härtill torde främst vara, att förskottsbetalningarna för import under senare delen av år 1950 överskredo det normala; även vissa andra rubbningar i betalningsströmmarna verkade i samma riktning. I 1950 års betalningsbalans redovisades som ett netto av betalningsförskjutningarna en nettobelastning på valutareserven om drygt 400 miljoner kronor. Dessa under år 1950 gjorda betalningar ha under fjolåret resulterat i import utan motsvarande valutatransaktioner. Därjämte torde en viss spekulationsbetonad valutatillströmning ha ägt rum under höstmånaderna, vilken icke med säkerhet kan sägas vara utjämnad.

Beräkningar för 1952.*A. Allmänna synpunkter.*

De beräkningar, som nedan framläggas rörande exportens och importens storlek och värde år 1952, kunna knappast kallas för prognoser i egentlig mening. De utgöra närmast en blandning av prognoser och siffermässiga uttryck för — om man så vill säga — godtyckligt preciserade förutsättningar. Detta sammanhänger med att utrikeshandeln, sedan import- och exportregleringarna till stor del avskaffats, i större utsträckning än tidigare till sin struktur och omfattning dels är beroende av förhållanden utomlands, dels kommer att återspegla det ekonomiska läget inom landet och härvid kan sägas i väsentliga drag utgöra ett resultat av övriga i samhällsekonomin verkande faktorer. Relativt små förändringar beträffande dessa sistnämnda faktorer kunna resultera i betydande kastningar i utrikeshandeln.

Bland de valda förutsättningar, som bilda den allmänna bakgrunden till kalkylerna, kunna antagandena i fråga om prisutvecklingen sägas vara de avgörande. I fråga om importpriserna har förutsatts, att dessa under året skulle komma att ligga på samma nivå som de priser, som oktober—november 1951 gällde vid nyinköp. Beträffande exportpriserna ha däremot två alternativa beräkningar utförts. Enligt den ena, i fortsättningen benämnd alternativ I, ha vid nyinköp antagits gälla priser enligt grunder, motsvarande dem som nyss sagts i fråga om importpriserna. En prognos, som verkställts på grundval av ett dylikt antagande, måste emellertid omsluta betydande ovisshetsmoment. Framför allt gäller detta i fråga om prisutvecklingen för skogsindustriernas produkter. Det har därför ansetts motiverat att i en sifferkalkyl, i fortsättningen omnämnd såsom alternativ II, något konkretisera en viss måttlig nedgång. Som förutsättning för ett sådant räkneexempel har därvid valts, att priserna på trävaror samt papp och papper skulle ligga 10 procent lägre och priserna på massa 20 procent lägre än motsvarande priser enligt alternativ I. För båda alternativen gäller som en förutsättning antagandet, att försäljningsmöjligheterna för exportvarorna fortfara att vara goda. Vad särskilt gäller skogsindustriernas produkter ha de enligt alternativ II förutsatta, relativt måttliga, prissänkningarna icke antagits föranleda någon nedgång i exportkvantiteterna. Skulle emellertid utvecklingen leda till kraftigare prisreduktioner, måste man räkna med risker för en nedgång i exportvolymen för dessa produkter. Ju starkare prissänkningarna härvid bli, desto större reduktion av exportvolymen kan väntas.

De förutsättningar, som i övrigt valts, äro gemensamma för båda exportalternativen ävensom för importberäkningarna. Sålunda har förutsatts, att växelkurserna förbliva oförändrade samt att exporten i stort ej i högre grad än hittills bromsas upp genom handelshinder utomlands. Hänsyn till utvecklingen i Sydamerika och Storbritannien har dock i så mån tagits, som exporten av verkstadsprodukter något nedräknats i förhållande till vad man annars ansett rimligt. I denna förutsättning ligger också att den europeiska

betalningsunionen skall kunna fortsätta att fungera på ungefär liknande sätt som nu.

Beträffande den interna ekonomin har förutsatts en utveckling, som varken går i utpräglad inflationistisk eller utpräglad depressiv riktning. Fördelningen mellan hemma- och exportmarknad för olika exportprodukter, såsom papper, verkstadsprodukter samt järn och stål, har antagits komma att bli ungefär densamma år 1952 som år 1951. Vid importberäkningarna har förutsatts, att några större lagerförändringar inom den privata sektorn ej skulle ifrågakomma, samt att icke heller andra »onormala» efterfrågeförändringar skulle inträffa.

B. Exporten 1952.

Globalkalkylen. Mot bakgrunden av nyssnämnda allmänna förutsättningar ha prognoser för exportutvecklingen under år 1952 på nationalbudgetdelegationens begäran utarbetats inom handels- och industrikommissionen. Till grund för prognoserna ligga — liksom vid utarbetandet av tidigare motsvarande beräkningar — bland annat uppgifter, som inhämtats från branschorganisationer och enskilda företag, angående leveransförmåga och avsättningsmöjligheter samt prisförhållanden. I prognoserna ha insatts priser för år 1952 enligt de ovan omnämnda båda alternativen för prisutvecklingen vid exportförsäljningar. Då dessa priser — särskilt i vad avser skogsindustriens produkter — få anses ligga osedvanligt högt, medföra de gjorda antagandena en mycket stor osäkerhet i prognoserna, en osäkerhet som måste anses vara större än den som vidlådde fjolårets prognoser.

Vid uppskattningen av exportvolymen under år 1952 ha de viktigare varorna samt livsmedel beräknats kvantitativt var för sig. Beträffande maskiner och andra verkstadsprodukter samt annan export ha mera överslagsmässiga beräkningar gjorts. I regel har den begränsande faktorn för en ökning av exporten icke varit avsättningsmöjligheterna i utlandet utan produktionskapaciteten och då framförallt leveransförmågan sedan den inhemska marknadens behov tillgodosetts i ungefär samma utsträckning som för närvarande gäller. Detta har i främsta rummet varit tillämpligt på skogsindustriprodukterna. Även vid fortsatt stark efterfrågan från utlandet beräknas exportkvantiteterna för dessa produkter därför i stort bli desamma som 1951 års. Trävaruexporten har beräknats något lägre än under år 1951, medan någon ökning har antagits i fråga om papper. Beträffande järnmalm beräknas en mindre ökning i förhållande till år 1951 komma till stånd; det är först under åren efter 1952 som en mera betydande ökning inom detta område kan bli möjlig. Inom livsmedelsområdet har det dåliga skördeutfallet och de försvårade avsättningsmöjligheterna beräknats medföra en fortsatt stark nedgång i exporten. För övriga varuområden slutligen peka inhämtade uppgifter på en viss volymmässig ökning, som dock på grund av nytillkomna valutasvårigheter i viktiga avsättningsmarknader torde bli relativt begränsad. Nettoresultatet av uppskattningen har därför blivit, att den totala exportvolymen under år 1952 skulle bli densamma som under

fjölåret. Under år 1951 var ökningen som inledningsvis nämnts tre procent, medan 1950 års export i sin tur innebar en ökning, volymmässigt räknat, med icke mindre än 25 procent jämfört med år 1949. Den starka stegring av volymen, som de senaste åren karakteriserat exportutvecklingen, skulle således upphöra, åtminstone tillfälligt.

Exportvärdet i löpande priser återigen, skulle vid den enligt alternativ I förutsatta prisutvecklingen för år 1952 komma att uppgå till cirka 10 000 miljoner kronor (i tabellerna anges 10 025 miljoner kronor) eller inemot 800 miljoner kronor mera än den beräknade exporten under år 1951. Enligt alternativ II skulle exportvärdet stanna vid 9 210 miljoner kronor, vilket är något lägre än det värde som beräknats för år 1951.

Exportens sammansättning. Exportens prognoserade totalvärde och sammansättning enligt de båda alternativen framgå av tabell 10. Det bör observeras att tabellen uppgjorts på värdemässig basis, varför bland annat stegring enligt alternativ I noteras för massa och papper trots den i det föregående omnämnda i stort sett oförändrade exportkvantiteten. Enligt detta alternativ skulle på skogsprodukter komma 53 procent av det totala exportvärdet, medan motsvarande andel enligt alternativ II skulle bli 49 procent. Det bör dock framhållas, att denna andel även enligt det senare alternativet fortfarande är större än vad som var fallet under åren 1949 och 1950 (45 respektive 42 procent).

Tabell 10. Exporten åren 1949—1952.

	1949		1950		1951		1952 Alternativ I		1952 Alternativ II	
	mkr	%	mkr	%	mkr	%	mkr	%	mkr	%
Livsmedel.....	231	5.4	481	8.4	520	5.6	465	4.6	465	5.0
Trävaror.....	572	13.5	666	11.6	1 060	11.5	1 040	10.4	935	10.2
Massa, papper etc.....	1 334	31.4	1 751	30.7	3 980	43.0	4 260	42.6	3 550	38.6
Järnmalm, järn o. stål m. m.	863	20.3	1 068	18.7	1 495	16.1	1 815	18.1	1 815	19.7
Maskiner, instrument o. transportmedel.....	955	22.5	1 281	21.6	1 550	16.8	1 735	17.3	1 735	18.8
Övrigt.....	295	6.9	512	9.0	645	7.0	710	7.0	710	7.7
Summa	4 250	100.0	5 709	100.0	9 250	100.0	10 025	100.0	9 210	100.0
därav skogsindustriprodukter.	1 906	44.9	2 417	42.8	5 040	54.5	5 300	53.0	4 485	48.8

Som av tabellen framgår beräknas livsmedelsexportens andel i det totala exportvärdet av skäl som förut omnämnts komma att under år 1952 ytterligare nedgå. I fråga om skogsprodukterna sätta avverkningsmöjligheterna och produktionskapaciteten en bestämd gräns för exportförmågan. Trävaruexporten har antagits minska något; inklusive lådbräder har den år 1952 antagits komma att uppgå till 740 000 standards mot cirka 790 000 standards år 1951. Den totala exporten av kemisk och mekanisk massa har beräknats till cirka 2 060 000 ton för år 1952 eller ungefär samma kvantitet

som under de båda åren 1950 och 1951. För papp och papper har räknats med en volymökning på en å två procent från år 1951 till år 1952. På samma sätt som råvarutillgången sätter en gräns för nämnvärd ytterligare expansion av skogsindustriernas export utgöra brytningsförhållandena ett hinder för en så kraftig utvidgning av järnmalmsexporten som eljest vore möjlig. En viss mindre ökning har dock ansetts kunna insättas i kalkylerna. En fortsatt stegring av exporten av handelsfärdigt järn och stål har beräknats kunna ske. År 1950 var exporten 117 000 ton och steg år 1951 till något mer än 140 000 ton. För år 1952 har kalkylerats med 150 000 ton. Inom området för verkstadsprodukter har man räknat med en viss fortsatt nedgång i fartygsleveranserna till utlandet. Beträffande övriga verkstadsprodukter har en exportexpansion beräknats ske. Med hänsyn till befarade avsättningssvårigheter har dock ökningstakten ansetts komma att nedgå icke obetydligt. Medan den volymmässiga stegringen från år 1950 till år 1951 på detta område beräknats till cirka 15 procent, har ökningen från år 1951 till år 1952 sålunda antagits stanna vid cirka 10 procent.

C. Importen 1952.

Globalkalkylen. Eftersom endast en ringa del av importen är föremål för reglering, är frågan om importens gestaltning under år 1952 — som även inledningsvis anförts — i hög grad beroende av den allmänna ekonomiska politiken och dess inverkan på efterfrågeutvecklingen inom landet. Liksom i fråga om exportuppskattningen är därför även föreliggande importkalkyl bestämd av de valda förutsättningarna härvidlag samt därutöver av de gjorda antagandena i fråga om utvecklingen utomlands.

Vid handels- och industrikommissionens beräkningar av importvolymen under år 1952 ha de olika varorna indelats i tre kategorier. Till en första kategori ha sålunda förts bränslen, industriråvaror, viktigare reglerade livsmedel, råtabak o. d., där importbehovet kan återföras på den inhemska produktionsutvecklingen. För var och en av dessa varor ha uppgjorts försörjningsbalanser, där med utgångspunkt från vissa antaganden beträffande produktionen importbehoven framräknats. I dessa behov ha inkluderats de önskemål om statlig beredskapslagring, som bland annat riksnämnden för ekonomisk försvarsberedskap anmält. I regel har förutsatts att importbehoven skola kunna tillgodoses och behovstäckningen sålunda icke hindras av svårigheter att erhålla leveranser. Beträffande ett fåtal varor har hänsyn till befarade importsvårigheter dock tagits. Detta gäller i första rummet koks, där importönskemålen överstiga den i kalkylen insatta kvantiteten med 760 000 ton. I fråga om de importartiklar, som förts till den andra kategorien, nämligen varor, som icke äro frilistade gentemot OEEC-området — färdigtextilier (vävnader, trikå, konfektion m. m.) och bilar ävensom vissa mindre betydelsefulla varor — ha i kalkylen för andra varor än textilier räknats med samma värdebelopp för år 1952 som för år 1951, vilket volymmässigt innebär någon sänkning. Beträffande textilvarorna har med hänsyn till den starka lageruppbbyggnad, som ägt rum under år 1951, i beräk-

ningarna för innevarande år insatts ett belopp, uppgående till två tredjedelar av 1951 års värdemässiga import. Detta innebär en betydande nedräkning av volymen. Den sista kategorien varor slutligen har uppskattats tämligen schematiskt med ledning av hittillsvarande utvecklingstendenser och inhämtade allmänna upplysningar från berörda branscher. I fråga om maskiner och dylikt (exklusive bilar) har sålunda för år 1952 räknats med en importvolym, som med cirka 10 procent överstiger 1951 års, vilken i sin tur beräknats vara inemot 40 procent större än volymen under år 1950. Nettoresultatet av dessa uppskattningar har blivit, att den totala importvolymen år 1952 skulle bli densamma som under år 1951. Under fjolåret medgav emellertid importen, som översteg 1950 års volym med 19 procent, en mycket betydande upplagring. Antager man, såsom skett i nästföljande kapitel, att totalt sett någon lageruppyggnad icke kommer att äga rum under år 1952, innebär dock den gjorda importkalkylen, att betydande utrymme finnes för en ökning i förbrukningen av importvaror under år 1952.

Värdemässigt skulle vid den förutsedda prisutvecklingen importen år 1952 bli 9 945 miljoner kronor eller 530 miljoner kronor högre än år 1951.

Importens sammansättning. Importens prognoserade totalvärde och sammansättning framgå av tabell 11. Eftersom denna uppgjorts i löpande priser, framträda icke de volymmässiga förändringarna mellan de olika åren

Tabell 11. Importen åren 1949—1952.

	1949		1950		1951		1952	
	mkr	%	mkr	%	mkr	%	mkr	%
Livsmedel.....	737	17.0	1 164	19.1	1 570	16.7	1 635	16.4
Mineraliska och fossila ämnen.....	870	20.1	1 156	18.9	1 900	20.2	2 080	20.9
Kemiska produkter, färger m. m.....	283	6.5	391	6.4	570	6.1	630	6.3
Hudar, skinn, pälsverk, kautschuk.....	160	3.7	207	3.4	400	4.2	430	4.3
Spånadsämnen samt arbeten därav....	760	17.5	1 051	17.2	1 690	17.9	1 480	14.9
Oädla metaller och arbeten därav....	685	15.8	678	11.1	1 100	11.7	1 260	12.7
Maskiner, instrument o. transportmedel	634	14.7	1 145	18.8	1 650	17.5	1 900	19.1
Övrigt	204	4.7	309	5.1	535	5.7	530	5.4
Summa	4 333	100.0	6 101	100.0	9 415	100.0	9 945	100.0

Inom livsmedelsgruppen ligger en volymökning, orsakad av det dåliga skördeutfallet, vilket dock först och främst medfört en minskning på exportsidan. Beträffande bränsleimporten (»mineraliska och fossila ämnen») har för år 1952 räknats med fortsatt kvantitetsökning, dock av väsentligt mindre omfång än stegringen mellan åren 1950 och 1951. Bland de industriella råvarorna och halvfabrikaten har kalkylerats med volymökning inom textilområdet och för kautschuk och vissa metaller samt med praktiskt taget oförändrade kvantiteter i fråga om handelsfärdigt järn och stål.

D. Utrikeshandelns länderfördelning.

Utrikeshandelns länderfördelning i stort under åren 1950 och 1951 framgår av tabell 12.

Tabell 12. Utrikeshandelns fördelning på vissa områden.

(Miljoner kronor)

O m r å d e ¹	1950		1951		1952	
	Import	Export	Import	Export	Import	Export
Sterlingområdet	1 882	1 223	2 550	2 450	Beträffande detta år se texten	
OEEC (Exkl. sterling)	2 398	2 798	3 925	4 150		
Sterlingområdet + OEEC	4 280	4 021	6 475	6 600		
Dollarområdet	717	470	1 300	675		
Övriga länder	1 104	1 218	1 640	1 975		
Totalt	6 101	5 709	9 415	9 250		

Det betydande underskottet under år 1951 i handeln på dollarområdet har — förutom genom det s. k. sjöfartsnettot — täckts dels genom inspråktagande av Marshallmedel till ett belopp av cirka 130 miljoner kronor, dels genom dollar intjänade vid export till länder utanför dollarområdet (t. ex. vissa sydamerikanska länder). I handeln med »övriga länder» har under år 1951 uppstått ett betydande exportöverskott, som ytterligare förstärkts genom sjöfartsintäkter från dessa länder. Delvis ha betalningarna därifrån kunnat fullgöras i pund sterling eller dollar, men till stor del har överskottet resulterat i ett mindre önskvärt uppbyggande av icke växlingsbara sydamerikanska valutatillgångar. I fråga om sterlingområdet uppvisar handeln, sedan därtill lagts de s. k. osynliga betalningarna, för år 1951 den bild, som före kriget var traditionell, d. v. s. ett överskott. En utveckling innebärande en förskjutning av exporten till sterlingområdet från de övriga OEEC-länderna förutsågs redan i fjolårets nationalbudget.

Det ställer sig för närvarande särskilt vanskligt att söka bilda sig en siffermässig uppfattning om länderfördelningen under år 1952. Det är i hög grad sannolikt att — om inga åtgärder vidtagas däremot — betydande exportöverskott gentemot de sydamerikanska länderna skulle uppkomma. Tendensen synes vidare peka mot en volymmässigt minskad export på dollarområdet, medan importbehoven därifrån kvarstå eller öka. Det blir givetvis ett angeläget mål för handels- och valutapolitiken att finna lämpliga lösningar på de problem, som uppkomma genom denna tendens till snedvridning. Ifrågakommande svårigheter kunna medföra återverkningar på den totala utrikeshandeln, t. ex. i form av minskad export eller fördyrad import. Delvis har hänsyn härtill tagits i det föregående vid beräkningarna av exporten av maskiner och dylikt.

¹ Importen av flytande bränslen har fördelats efter inköpsland. Indonesien har inräknats i OEEC.

Som ovan nämnts kan under år 1952 väntas en volymmässigt minskad export på dollarområdet. Vid de exportpriser, som gällde oktober—november 1951, skulle den förutsedda volymutvecklingen för innevarande år innebära, att den dollarbetalda exporten värdemässigt kommer att ligga på ungefär samma nivå som under år 1951, medan vid försämrade exportpriser fjolårets värdenivå icke kan väntas bli uppnådd. Därutöver kommer en kraftig inskränkning i de för importbetalningar tillgängliga dollarmedlen, sedan den finansiella hjälpen till Sverige inom Marshallplanens ram numera bortfallit. Den tidigare återhållsamma licensieringspolitiken för import från dollarområdet måste därför under år 1952 ytterligare skärpas. Till svårigheterna att nå en balanserad handel med dollarområdet bidraga också de i produktionskapitlet omnämnda kraven på ökad import av oljor och kol mot dollarbetalning. Utrymmet för övrig import minskas därigenom än mera.

E. Betalningsbalansen 1952.

De i det föregående redovisade beräkningarna rörande exporten och importen under år 1952 ha inneburit, att huvudkomponenterna i betalningsbalansen för detta år erhållits. En fullständig bild av betalningsutvecklingen gentemot utlandet erfordrar emellertid därutöver till att börja med en beräkning av landets nettointkomster genom sjöfarten (inklusive utländska fartygs utgifter i Sverige) samt av utfallet av övriga osynliga betalningar. Sedan denna verkställts, kan en sammanställning göras av samtliga löpande betalningar, varigenom bytesbalansen erhålles. Vidare måste hänsyn tagas till transaktionerna över kapitalbalansen. Först sedan så skett, kan man överblicka den totala betalningsramen för utrikeshandeln och den samlade inverkan på valutareserven.

Sjöfartsnettot. Inom riksbanken ha beräkningar verkställts rörande landets inkomster av sjöfartsnäringsen. Enligt dessa beräkningar skulle den svenska handelsflottans nettoinsegling i utländsk fart samt utländska fartygs utgifter i Sverige, som tillsammans bilda sjöfartsnettot, för år 1951 preliminärt kunna angivas till sammanlagt 950 miljoner kronor mot 600 miljoner kronor under år 1950. Den ökning i handelsflottans transportkapacitet, som ägde rum under år 1951, kan väntas fortsätta även under innevarande år. Enligt beräkningarna skulle nettoresultatet av, å ena sidan, nybyggnader och inköp från utlandet samt, å andra sidan, utrangeringar, försäljningar till utlandet och förlisningar bli ett kapacitetstillskott av inemot fem procent. Vidare torde någon ökning kunna väntas i de utländska fartygens hamnumgälder i Sverige. Däremot torde knappast den gynnsamma sjöfartskonjunktur, som kan antagas råda åtminstone under första delen av år 1952, kunna medföra en nämnvärd bättre användning av torrlastflottans kapacitet, enär denna redan torde vara väl utnyttjad. Sammanfattningsvis synes man kunna ange sjöfartsnettots volymmässiga ökning under år 1952 till fem procent eller 50 miljoner kronor i 1951 års priser. Härigenom skulle sjöfartsnettot för år 1952 komma att uppgå till 1 000 miljoner kronor.

För att erhålla en bestämning av sjöfartsposten i en betalningsbalansskalkyl för år 1952 måste man emellertid utöver volymförändringarna taga hänsyn även till utvecklingen i fråga om bruttofrakter och kostnader. Härvid möta emellertid för närvarande betydande svårigheter, och den mångfald av internationella och inhemska faktorer, som inverka och som helt eller delvis icke kunna påverkas eller bedömas från svensk sida, torde omöjliggöra varje mera säkert grundad prognos. I synnerhet gäller detta beträffande utvecklingen under årets senare hälft; i fråga om utvecklingen under den förra torde man kunna våga antagandet att de under år 1951 gällande villkoren bliva på det hela taget bestående. Sammanfattningsvis för hela året torde endast kunna sägas, att *för närvarande* icke synes föreligga anledning att räkna med några mera väsentliga variationer i sjöfartens inkomstförhållanden. Sjöfartsnettot för år 1952 har därför även i löpande priser räknat satts till 1 000 miljoner kronor.

Övriga osynliga poster. Under denna rubrik bruka sammanfattas betalningstransaktioner avseende provisioner, försäkringar, patentavgifter, turism, legationskostnader, räntor och utdelningar, m. m. Dessa transaktioner ha sedan år 1947 givit ett underskott i bytesbalansen; för år 1951 har detta underskott preliminärt uppskattats till 90 miljoner kronor. Även för år 1952 kan, enligt vad inom riksbanken företagna beräkningar utvisa, väntas ett underskott av samma storleksordning, uttryckt i 1951 års priser. Det volymmässiga underskottet skulle med andra ord förbli oförändrat. Räknat i löpande priser har underskottet avrundats till 100 miljoner kronor.

Bytesbalansen. På grundval av de i det föregående diskuterade posterna kan en prognostisk bytesbalans för år 1952 sammanställas. Med hänsyn till de alternativa beräkningarna för exportens värdemässiga utfall redovisas även bytesbalansen i nedanstående tvenne alternativ.

(Miljoner kronor i 1952 års priser)		
	Alternativ I	Alternativ II
Export, fob	+ 10 025	+ 9 210
Sjöfartsnetto	+ 1 000	+ 1 000
Övriga osynliga betalningar, netto	— 100	— 100
S:a export av varor och tjänster	+ 10 925	+ 10 110
Import, cif	— 9 950	— 9 950
Saldo	+ 975	+ 160

Volymmässigt skulle ovanstående bytesbalans, på grundval av i de föregående avsnitten gjorda antaganden om volymförändringarna, innebära en i jämförelse med år 1951 oförändrad varuexport och -import, medan sjöfartsnettot stiger med 50 miljoner kronor. Detta belopp skulle således representera även ökningen av den totala exporten av varor och tjänster. Då beloppet emellertid ligger inom felmarginalen för beräkningarna rörande varuhandeln, har i det följande bortsetts från denna ökning, och den volym-

mässiga ökningen i den totala exporten av varor och tjänster således uppförts med 0.

Kapitalbalansen. Det överskott, som enligt det ovan sagda skulle uppstå i den *värdepässiga* bytesbalansen, kan väntas bli något reducerat genom transaktionerna över kapitalbalansen. Sedan Sverige avstått från vidare finansiell hjälp inom Marshallplanens ram, utgöras dessa transaktioner väsentligen av svensk kreditgivning till utlandet samt amorteringar på tidigare lämnade svenska statskrediter. Den fortsatta kreditgivningen förutses komma att ske i form av dels utnyttjande av den svenska statskrediten till Sovjetunionen, dels enskilda krediter i samband med fartygsbyggen i Sverige för norsk räkning. De nämnda transaktionerna ävensom övriga transaktioner av kapitalnatur kunna beräknas leda till en belastning på valutareserven med i runt tal 75 miljoner kronor.

Valutareserven. Såsom av det ovanstående framgår, kan bytesbalansen för år 1952 väntas resultera i ett överskott om 975 miljoner kronor enligt alternativ I och ett överskott om 160 miljoner kronor enligt alternativ II, varjämte transaktionerna av kapitalnatur kunna förutses leda till ett underskott om 75 miljoner kronor. Därutöver kan väntas en minskning av riksbankens innehav av guld med cirka 15 miljoner kronor genom försäljningar för industriellt och annat internt bruk. Detta skulle innebära, att enligt alternativ I en ökning av landets valutareserv med inemot 900 miljoner kronor bleve möjlig under året medan vid ett betalningsutfall enligt alternativ II ökningen skulle stanna vid drygt 50 miljoner kronor. En förutsättning för dessa kalkyler enligt båda alternativen är, att några rubbningar i betalningsströmmarna icke inträda. Under senare delen av år 1951 skedde en viss spekulationsartad forcering av betalningar till Sverige. I den mån dessa spekulationstendenser icke hunno att återgå under fjolåret, kan en viss dämpning av valutaflödet till Sverige väntas under år 1952. Den största faran för det kalkylerade valutatillskottet ligger emellertid i de förut utvecklade riskerna för en försämring av de svenska terms of trade samt för inskränkningar i världshandeln. En inkomstminskning till följd av handelsbalansens försämrade utfall kan därjämte ytterligare understrykas genom en nedgång i sjöfartsnettot, som i vissa lägen kan befaras. De risker, som skulle aktualiseras genom en försämrade betalningsutveckling, ställas i en bjärt belysning av det faktum, att, på grundval av den mera optimistiska prognosen för utrikeshandelns utveckling (alternativ I), den vid slutet av år 1952 kalkylerade totala valutabehållningen trots den betydande ökningen icke ens skulle motsvara en tredjedel av den för år 1952 beräknade importen. Slutligen må understrykas, att vid en bedömning av valuta-utvecklingen hänsyn bör tagas även till förändringarna i valutareservens sammansättning. Av särskilt intresse äro härvid de förändringar, som för innevarande år kunna förutses i landets guld- och dollarställning.

F. Prisutvecklingen i utrikeshandeln.

Den starka förbättring av bytesrelationerna, som ägde rum under år 1951, kom i sin helhet till synes först under årets senare del. Eftersom det enligt alternativ I i huvudsak är läget under denna period, som tagits till utgångspunkt för prisuppskattningarna för år 1952, skulle på grundval av de gjorda antagandena exportpriserna under detta år komma att ligga i genomsnitt åtta procent högre än genomsnittet för år 1951. Motsvarande genomsnittliga prishöjningar för importvarorna skulle bli fem procent. Förbättringen i bytesrelationen mellan åren 1951 och 1952 skulle härigenom komma att uppgå till drygt $1\frac{1}{2}$ procent. För landet skulle en sådan förbättring medföra en ökning av de inhemska tillgångarna med något sådant som 200 miljoner kronor.

Enligt alternativ II skulle exportpriserna i genomsnitt för år 1952 komma att ligga obetydligt under genomsnittet för år 1951 (156 mot 157, varvid 1948 satts = 100). Bytesförhållandena för år 1952 skulle i huvudsak komma att motsvara dem, som rådde under år 1948 eller under första halvåret 1951.

Utvecklingen enligt de båda alternativen belyses närmare i nedanstående sammanställning (genomsnittsrelationen under år 1948 = 100).

	1948 Årsge- nom- snitt	1949 Årsge- nom- snitt	1950 Årsge- nom- snitt	1951				Års- genom- snitt	1952	
				I	II	III	IV		Alt. I Års- genom- snitt	Alt. II Års- genom- snitt
Exportprisindex	100	91	88	96	104	111	111	107	109	101
Importprisindex										

VI. Investeringarna.

Investeringsutvecklingen under år 1951.

Det är för närvarande inte möjligt att annat än högst ofullständigt belysa investeringsutvecklingen under år 1951. I kapitel II lämnas en uppgift på att investeringarna, enligt vad som kan verifieras på grundval av *nu tillgänglig statistik*, mellan år 1950 och år 1951 ökat med 300 miljoner kronor, i 1950 års priser räknat. Denna siffra överensstämmer visserligen väl med den i 1951 års nationalbudget anförda prognosen, men som närmare motiveras nedan är det troligt, att den totala investeringsökningen i själva verket varit större än vad som nu kan statistiskt beläggas.

Många olika felkällor samverka till att göra den nu berörda uppskattningen osäker. Flera poster äro ofullständigt kända, och beräkningarna bygga på preliminära redovisningar, där särskilt utvecklingen under de sista månaderna 1951 måst uppskattas grovt. Den kanske mest betydande felkällan utgöres emellertid av svårigheten att i år göra en tillförlitlig uppskattning av prisförändringarna. Genom att prisstegringen varit så snabb och blivit så stor, måste man räkna med avsevärda felmarginaler i tillgängliga prisindexserier. För sådana områden där beräkningarna primärt ske från värdesidan (det gäller t. ex. industriens investeringar) överföras dessa fel på volymuppskattningarna, medan de för områden där beräkningarna utgå från volymuppgifter (det gäller t. ex. bostäder) överföras på värdeuppskattningarna.

För den totala byggnads- och anläggningsverksamheten räknade man i föregående års nationalbudget med en volymmässig ökning mellan år 1950 och år 1951 på drygt 100 miljoner kronor. Att en viss ökning i själva verket också ägt rum är troligt, men den är ännu inte möjlig att statistiskt belägga. Ökningen torde främst vara att söka inom icke tillståndsberoende byggnadsverksamhet. Vad den *tillståndsberoende* delen av byggnadsverksamheten beträffar pekar tillgänglig statistik snarare på att en viss minskning skulle ha ägt rum mellan år 1950 och år 1951 eller i varje fall knappast någon ökning. En sådan utveckling bekräftas i viss mån av byggnadsinventeringen den 1 augusti 1951. Vid denna konstaterades sålunda en minskning i förhållande till samma tidpunkt föregående år av antalet arbetare sysselsatta inom den reglerade byggnadsverksamheten. Minskningen uppskattades till 12 000 arbetare eller nio procent. Även om resultatet av denna inventering får anses osäkert inom relativt vida gränser och därför inte får tillmätas alltför stor vikt, torde dock den utvisade tendensen få anses riktig. Vidare kan konstateras att en betydande förlängning av byggnadstiderna har ägt rum under år 1951, medan man i prognosen för året utgick från ett antagande om oförändrade byggnadstider.

Byggnadstiderna ha successivt förlängts alltsedan sommaren 1950. Så-

lunda utgjorde t. ex. den genomsnittliga byggnadstiden för bostäder färdigställda under juni—juli 1950 cirka 10 månader, medan den för bostäder färdigställda under juni—juli 1951 uppgick till närmare 12 månader för att sedan ytterligare ha förlängts något under hösten. Detta har bland annat medfört, att under år 1951 färdigställts ett färre antal bostadslägenheter än under året närmast före. Det beräknas att totalt ungefär 44 000 lägenheter färdigställdes under år 1950, och i prognosen för år 1951 angavs 48 000 à 50 000 som en rimlig uppskattning för detta år, under förutsättning att inte byggnadstiderna förlängdes. Så vitt nu kan bedömas stannar emellertid siffran för år 1951 vid 40 000 à 44 000.

Den konstaterade förlängningen av byggnadstiderna kan i någon mån vara förorsakad av knapphet i tillförseln av byggnadsråvaror. Visserligen har tillgången på radiatorer, ehuru delvis otillfredsställande, snarast förbättrats under året, men i stället har en viss försämring i tillförseln av lättbetong och tegel inträtt. I första hand torde förlängningen dock få tillskrivas den allt mer accentuerade bristen på vissa kategorier av byggnadsarbetare, främst murare. Bristen på byggnadsarbetare i förhållande till efterfrågan framgår i viss mån av den även för efterkrigsförhållanden osedvanligt låga och under år 1951 ytterligare sjunkande arbetslösheten inom byggnadsfacket. För närmare uppgifter härom hänvisas till kapitel III, där också förändringar i antalet genom arbetsförmedlingen tillsatta platser i byggnadsfacket redovisas.

Bristen på arbetskraft i byggnadsfacket får delvis tillskrivas den behörighetsprövning, som hittills har tillämpats inom arbetsförmedlingen. Utan arbetsförmedlingens särskilda prövning har vid tillståndsberoende byggnadsarbeten som regel endast fått anställas arbetare som tidigare stadigvarande varit byggnadsarbetare eller äro lärlingar. Behörighetsprövningen inom byggnadsfacket har emellertid under senare delen av hösten 1951 i väsentlig mån uppmjukats.

Den vid byggnadsinventeringen konstaterade minskningen av antalet arbetare vid tillståndsberoende byggen kontrasterar mot den låt vara obetydliga ökning av antalet arbetare i byggnadsfackföreningarna, som ägt rum under samma period. Det förefaller sålunda ha skett en viss överflyttning av arbetskraft från tillståndsberoende till övrig byggnadsverksamhet. Att en ökning ägt rum mellan år 1950 och år 1951 av den del av byggnads- och anläggningsverksamheten som icke är beroende av särskilda tillstånd synes klart, ehuru ökningen endast i ringa utsträckning kan statistiskt beläggas.

Så gott som hela den nu *verifierbara* ökningen av investeringarna mellan 1950 och 1951 utgöres av investeringar i annat än byggnader och anläggningar. De mest betydande ökningsbeloppen ligga på fartyg för handelsflottan och på militära materiel. På grundval av tillgänglig statistik har den totala ökningen av dylika investeringar uppskattats till omkring 300 miljoner kronor i 1951 års priser. Mycket talar för att detta är lågt räknat. En viss bekräftelse på denna förmodan kan erhållas ur följande jämfö-

relse mellan import, export samt uppskattad produktion av maskiner och transportmedel. Enligt konjunkturinstitutets och handels- och industrikommissionens beräkningar har *importen* av maskiner och transportmedel under år 1951 legat drygt 300 miljoner kronor högre än år 1950, räknat i 1950 års priser. *Exporten* av dessa produkter beräknas också ha ökat volymmässigt men endast med omkring 60 miljoner kronor. Resultatet innebär således en ökning av nettotillförseln av verkstadsprodukter genom utrikeshandeln på nära 250 miljoner kronor. För den inhemska *produktionen* har man ännu ingen statistik. Enligt Industriens utredningsinstitutets beräkningar har emellertid sysselsättningen inom verkstadsindustrien ökat med 2 å 3 procent från perioden januari—oktober 1950 till samma period år 1951. Räknar man dessutom med en viss fortsatt produktivitetsökning, vilket är rimligt, framstår ett antagande om en produktionsökning på 5 å 6 procent knappast som högt. Det motsvarar ett produktionstillskott av storleksordningen 200 å 250 miljoner kronor. Den sammanlagda ökningen i tillförseln av verkstadsprodukter genom produktion och utrikeshandel skulle således enligt dessa uppskattningar kunna bli 450 å 500 miljoner kronor i 1950 års priser räknat. Denna kalkyl får visserligen, med hänsyn till den avsevärda osäkerhet med vilken den är behäftad, inte tillmätas alltför stor vikt. Den ger dock ett stöd åt en förmodan att ökningen mellan år 1950 och år 1951 av investeringar i maskiner och transportmedel varit större än 300 miljoner kronor. Den konstaterade diskrepansen mellan de båda beräkningarna kan emellertid till en del också tänkas vara ett utslag av en större lagerökning för verkstadsprodukter i år än föregående år. Denna förklaring synes inte heller orimlig, särskilt som lagren på detta område kunna förmodas ha gått ned under år 1950.

Förutsättningar för en allmän investeringsprognos för år 1952.

Den allmänna investeringsprognos, som framlägges i tabell 16, utgår från konjunkturinstitutets uppskattning av 1951 års investeringar. För de olika delposterna ha sedan uppskattningar gjorts av sannolika ökningar eller minskningar till år 1952. Uppskattningen avser att så vitt möjligt ge en realistisk bild av den reala *investeringsutvecklingen* sådan den för närvarande kan bedömas. Beräkningarna äro utförda i 1951 års genomsnittspriser.

Det huvudsakliga grundmaterial på vilket prognosen för utvecklingen bygger utgöres dels av tillgänglig statistik över investeringsplaner inom näringslivet liksom inom de statliga och kommunala sektorerna, dels av föreliggande planer för utformningen av den statliga byggnadstillståndsgivningen.

Osäkerhetsmarginalerna i den nu framlagda investeringsprognosen för år 1952 äro större än vanligt. Som en följd av det senaste årets starka prisstegringar ha som framgått ovan investeringsberäkningarna för år 1951 kommit att behäftas med en betydande osäkerhet utöver den vanliga. Även om den här framlagda prognosen främst syftar till att ge en bild av utvecklingen mellan år 1951 och år 1952 och inte av den absoluta nivån för 1952, så försväras prognosen ändå i någon mån av utgångsmaterialets otillförlitlighet.

Därtill kommer att den avsevärda och svåruppskattade prisstegringen kan förmodas ha påverkat även den planstatistik på vilken prognosen för utvecklingen till stor del bygger. Det betyder att man inte med någon säkerhet kan avgöra i vilken prinsnivå planerna angivits. I vissa fall kunna sålunda de anmälda planerna ha uppgjorts på ett tidigare stadium och därvid räknats i ett lägre penningvärde och sedan icke blivit uppjusterade till 1951 års prinsnivå. Samtidigt måste man också räkna med att i vissa fall en del förutsedda framtida prisstegringar inkalkylerats i de lämnade uppgifterna.

En annan osäkerhetskälla av delvis ny karaktär införes genom den nya investeringsavgiften. Det är omöjligt att för närvarande överblicka de verkningar denna kan få. Materialet för utfallsberäkningarna för 1951 är inte heller sådant att man har någon möjlighet att avgöra vilka verkningar den för 1951 införda tillfälliga investeringsskatten kan ha haft.

Prognosen för byggnads- och anläggningsverksamheten involverar ett antagande om byggnadstiderna. Dessa ha förlängts under år 1951 men antagas i prognosen för den tillståndsberoende byggnadsverksamheten åter komma att minska något under år 1952. Detta förutsätter att åtgärder vidtagas för att minska betydelsen av »flaskhalsar» i byggnadsproduktionen, främst då bristen på murare och grovarbetare. Vederbörande myndigheter ha sin uppmärksamhet riktad på detta problem.

Byggnadsverksamheten.

Nybyggnads- och nyanläggningsverksamheten är till övervägande delen beroende av särskilda byggnadstillstånd. Önskemålen om byggnadstillstånd överskrida inom alla områden tillståndsgivningen. Vid en prognos för denna kontrollerade del av investeringarna sakna därför i nuvarande läge de individuella planerna relevans. I stället får en sådan prognos baseras på uppgifter om den av staten planerade byggnadstillståndsgivningen. För mera detaljerade uppgifter rörande tillståndsbudgeten hänvisas till särskild redogörelse i bihang 3. I sammanhanget kan påpekas, att en omläggning av tillståndsgivningen för bostadsbyggande kommer att genomföras, i det att en övergång sker från ortskvoter till länskvoter.

Tillståndsbudgeten för år 1952 upptar ungefär samma totalbelopp som för år 1951. I samband med upprättandet av budgeten har också gjorts en prognos för storleken av den resulterande reala byggnadsverksamheten under år 1952 inom den reglerade sektorn. Denna s. k. realbudget har här införts som en del av den allmänna investeringsprognosen.

I tabell 13 sammanställas uppgifter rörande 1951 års investeringsverksamhet inom ramen för särskilda tillstånd med den beräknade realbudgeten för år 1952. Dessa beräkningar äro utförda i priser gällande hösten 1951 och inte som andra här anförda beräkningar i genomsnittspriserna för året. Denna skillnad är dock av underordnad betydelse då det gäller ökningsbeloppen mellan år 1951 och år 1952. Dessa ha därför utan omräkning accepterats i den allmänna investeringsprognosen. Trots en oförändrad tillståndsgivning räknar man här med en ökning mellan år 1951 och år 1952 av investerings-

Tabell 13. Realbudget för 1952 års tillståndsberoende byggnads- och anläggningsverksamhet.

Miljoner kronor.

	Beräknad faktisk byggnads- verksamhet 1951	Realbudget för 1952
Nybyggnad av bostäder.....	1 600	1 650
Jordbruk, skogsbruk och fiske	8	8
Egentlig industri	270	200
Kraft- och belysningsverk	80	100
Handel	100	120
Samfärdsl.....	70	75
Förvaltning, sociala ändamål m. m.	80	105
Skolor, kyrkor, samlingslokaler m. m.	175	215
Väg- och gatuarbeten, vatten- och avloppsledningar	145	185
Militära byggnader	51	70
Sportstugor	16	12
Diverse (inkluderar bl. a. ombyggnader av bostäder) samt reserv	155	150
Summa	2 750	2 890

Anm. Beloppen ha angivits i under senare delen av år 1951 gällande priser.

volymen med fem procent eller 140 miljoner kronor. För bostäder, exempelvis, räknar man, trots en planerad nedskärning av tillståndsgivningen om drygt 60 miljoner kronor, med att en ökning av byggnadsvolymen med 50 miljoner kronor skall kunna genomföras. Detta är en följd av att byggnadsverksamheten under år 1951 beräknas ha varit lägre än tillståndsgivningen, men det förutsätter som nämnts också att byggnadstiderna icke ytterligare förlängas utan snarare något förkortas.

I tidigare investeringsprognoser har i allmänhet den del av byggnads- och anläggningsverksamheten, som kunnat bedrivas utan särskilda tillstånd, antagits oförändrad i förhållande till utgångsåret. Undantag har endast gjorts för sådana fall där mera konkreta uppgifter över investeringsplaner föreläggat. Detta har som regel, åtminstone vad beträffar underhållet, lett till en underskattning. Det skulle därför kunna vara befogat att här i allmänhet räkna med en viss volymmässig ökning. Mot den tendens till ökning av underhållsutgifterna, som kan anses vara en normal företeelse, och den som ytterligare kan föräntledas av företagens goda vinstläge, får ställas den tendens till minskning, som eventuellt kan föräntledas av den nya investeringsavgiften liksom av det faktum att underhållsvolymen möjligen kan ha ökat mer än normalt mellan år 1950 och år 1951 även om det inte kan statistiskt verifieras. Att räkna med en minskning av underhållsvolymen synes dock knappast realistiskt.

Under beaktande av ovanstående har underhållet av byggnader och anläggningar nu liksom tidigare i allmänhet antagits oförändrat i förhållande till utgångsåret. Endast på de punkter, där mera konkreta planer eller beräkningar föreligga, ha förändringar antagits.

Industriens och kommunernas investeringsplaner för år 1952.

Investeringsviljan inom industrien är fortfarande hög även om en viss avmattning kan konstateras i jämförelse med föregående år. Den planerade investeringsökningen mellan år 1951 och år 1952 för de företag, som äro med i kommerskollegii investeringsenkät, uppgår för den egentliga industrien till totalt 22 procent. Motsvarande siffra för föregående år var 30 procent i planerad ökning mellan år 1950 och år 1951. I år, liksom förra året, hänför sig så gott som hela den angivna ökningen till byggnads- och anläggningsverksamheten, där den i år uppgår till 60 procent mot 80 procent föregående år. För maskininvesteringarna är den planerade ökningen endast två procent (fyra procent föregående år).

Inte mindre än 66 procent av den för 1952 inom den egentliga industrien planerade byggnads- och anläggningsverksamheten är beroende av ytterligare byggnadstillstånd. Tillståndsgivningen för industrien kommer enligt 1952 års byggnadsbudget att bli volymmässigt densamma som under år 1951.

Med hänsyn till efterverkningarna av nedskärningen mellan 1950 och 1951 av tillståndsgivningen för industriändamål beräknas resultatet bli en sänkning av den verkliga byggnads- och anläggningsvolymen med 70 miljoner kronor mellan år 1951 och år 1952.

De förhållandevis största planerade ökningarna av investeringar i byggnader och anläggningar noteras som framgår av tabell 14 för huvudgrupper-

Tabell 14. Investeringsplaner för år 1952 inom större industri.

Ny- och ombyggnadsverksamhet resp. ny- och ersättningsanskaffning.
Miljoner kronor.

	Byggnader och anläggningar		Övriga investeringar	
	Beräknade kostnader 1951	Planerade utgifter 1952	Beräknade kostnader 1951	Planerade utgifter 1952
1. Malmbrytning och metallindustri	224	300	341	343
2. Jord- och stenindustri	25	32	56	41
3. Träindustri	22	32	42	32
4. Pappers- och grafisk industri	59	112	154	186
5. Livsmedelsindustri	28	66	47	43
6. Textil- och beklädnadsindustri	23	49	63	50
7. Läder-, hår- och gummivaruindustri ..	4	12	13	12
8. Kemisk-teknisk industri	23	50	53	76
Summa	408	653	769	758

Anm. Tabellen bygger på en preliminär sammanräkning av det till kommerskollegii investeringsenkät inkomna materialet. Materialet omfattar i stort sett endast *industriföretag med mer än 50 anställda*. Endast de företag ha här medtagits som uppgivit investeringsplaner även för år 1952. Antalet arbetare inom de medtagna företagen utgör omkring 70 procent av det totala antalet i industristatistiken redovisade. Siffrorna ge således icke något mått på de sammanlagda investeringsplanerna för hela industrien, utan ge endast en föreställning om tendenserna.

Investeringar i personalbostäder ha ej inräknats.

Tabell 15. Kommunernas byggnadsplaner för år 1952.

Ny- och ombyggnadsverksamhet.
(Bostäder, kraft-, el- och gasverk ej inräknade).
Miljoner kronor.

	Beräknade kostnader 1951	Planerade utgifter 1952
Förvaltningsbyggnader.....	16	25
Skolor.....	153	221
Sjukhus.....	62	96
Sociala byggnader.....	34	42
Vägar och gator.....	85	94
Vatten, avlopp och vattenverk.....	141	189
Spårvägar och busslinjer.....	36	69
Hamnar, kanaler och slussar.....	31	46
Diverse.....	34	57
Summa	592	839

na läder-, hår- och gummivaruindustri; livsmedelsindustri; kemisk-teknisk industri samt textil- och beklädnadsindustri i nu nämnd ordning. Samtliga nu uppräknade industrigrupper planera mer än en fördubbling av byggnadsinvesteringarna. Flera av dessa ha ett sedan länge uppdämt byggnadsbehov. Vad beträffar maskinanskaffningen är det endast pappers- och grafisk industri samt den kemisk-tekniska industrien, som planerar någon ökning. För övriga industrigrenar uppges minskningar med undantag för malmbrytning och metallindustri, där maskininvesteringar för år 1952 planeras bli lika stora som under år 1951.

De totala maskininvesteringarna inom den egentliga industrien beräknas, som nämnts, enligt planerna bli ungefär lika stora under år 1952 som under år 1951. Emellertid uppges 12 procent av dessa investeringar vara beroende av att ytterligare byggnadstillstånd beviljas. Då endast en del av kraven på byggnadstillstånd kommer att tillgodoses, kunde det därför vara berättigat att företa en viss häremot svarande nedräkning av maskininvesteringarna. Med hänsyn till den underskattning, som tidigare regelmässigt uppträtt här, synes det dock rimligast att i prognosen stanna vid en i förhållande till år 1951 volymmässigt oförändrad maskinanskaffning.

Den planerade ökningen från år 1951 till år 1952 av investeringarna inom kommunerna samt de kommunala bolagen och stiftelserna uppgår, bortsett från underhållet, till totalt närmare 30 procent. Ökningen ligger helt på byggnader och anläggningar medan övriga investeringar uppges bli oförändrade. Undantagas, som i tabell 15 ovan, bostäder samt kraft-, el- och gasverk, för vilka prognoserna för nästa år bygga på uppgifter från annat håll, blir den planerade ökningen för den resterande delen av ny- och ombyggnader samt anläggningar drygt 40 procent eller i runt tal 250 miljoner kronor, medan det blir en viss minskning för ny- och ersättningsanskaffning

av inventarier, fordon m. m. Av ökningsplanerna för byggnads- och anläggningsverksamheten kommer dock enligt byggnadsbudgeten sannolikt knappt hälften att kunna förverkligas.

Allmän investeringsprognos.

Den i tabell 16 redovisade allmänna investeringsprognosen upptar en ökning av de totala bruttoinvesteringarna mellan år 1951 och år 1952 med 515 miljoner kronor motsvarande ungefär fem procent. Den uppskattade ökningen fördelar sig tämligen lika på byggnader och anläggningar samt övriga investeringar.

Av den totala ökningen på 515 miljoner kronor falla 230 miljoner kronor på den statliga sektorn. Ökningen domineras här av de militära investeringarna, men betydande belopp falla även på samfärdsel och vägar. För de kommunala investeringarna upptas ett ökningsbelopp på 150 miljoner kronor. Posten domineras av investeringar i vatten- och avloppsanläggningar, skol- och sjukhusbyggnader samt kraft- och elverk. Ökningen av de enskilda investeringarna upptas totalt endast till 135 miljoner kronor. Beloppet inrymmer en ökning av investeringar i fartyg för handelsflottan med inte mindre än 120 miljoner kronor. Däremot beräknas investeringarna i industribyggnader komma att minskas till följd av den under 1951 nedskurna tillståndsramen. Den relativa investeringsökningen uppgår både för de statliga och kommunala sektorerna till ungefär 10 procent, medan den för den privata sektorn stannar vid två procent.

Nedan lämnas en detaljöversikt över delposterna i den allmänna investeringsprognosen i tabell 16.

För nybyggnad av *bostäder* räknas i överensstämmelse med investeringsbudgeten med en ökning på 50 miljoner kronor. Härifrån har i prognosen avdragits 5 miljoner kronor ungefär motsvarande minskningen av sportstugebyggandet. Den resterande ökningen för ny- och ombyggnad av bostäder blir sålunda 45 miljoner kronor.

Jordbruk, skogsbruk och fiske. Investeringarna äro här till största del oberoende av byggnadskontrollen. Enligt statens forskningskommitté för lantmannabyggnader förutses för jordbrukets ekonomibyggnader en viss minskning från år 1951 till år 1952 vad beträffar nybyggnadsverksamheten. Å andra sidan kan emellertid antas att i stället underhållet kommer att öka, varför de totala bruttoinvesteringarna här sannolikt kunna väntas bli i stort sett oförändrade. Enligt en uppskattning utförd av Jordbrukets utredningsinstitut finns det ingen anledning att räkna med vare sig en ökning eller en minskning av jordbrukets anskaffning av maskiner och redskap, medan det skulle vara rimligt att förutsätta en ökning av maskinunderhållet med 3 å 4 procent motsvarande ungefär 5 miljoner kronor. För skogsbruk förutses enligt skogsstyrelsen en ökning av investeringar i form av skogsvägar och

Tabell 16. Prognos för investeringsutvecklingen 1951—1952.

Bruttoinvesteringar. Miljoner kronor i 1951 års priser.

	1951			Förändring 1951—1952		
	Byggnader och anläggningar	Övrigt	Summa	Byggnader och anläggningar	Övrigt	Summa
<i>Bostäder</i>	2 330	—	2 330	+ 45	—	+ 45
<i>Jordbruk, skogsbruk, fiske</i>	470	510	980	+ 20	+ 5	+ 25
<i>Egentlig industri</i>	890	2 070	2 960	— 70	—	— 70
<i>Kraft- och belysningsverk</i>	430	120	550	+ 60	+ 15	+ 75
<i>Handel m. m. (endast byggnader)</i>	130	—	130	+ 20	—	+ 20
<i>Samfärdsel</i>	560	1 410	1 970	+ 10	+ 155	+ 165
enskild: handelsflotta	—	380	380	—	+ 120	+ 120
motorfordon	—	670	670	—	—	—
övrigt	30	10	40	—	—	—
statlig	440	270	710	+ 5	+ 35	+ 40
kommunal	90	80	170	+ 5	—	+ 5
<i>Förvaltning etc.</i>	210	100	310	+ 25	—	+ 25
sjuk- o. hälsovård, sociala ändamål	130	50	180	+ 15	—	+ 15
förvaltning o. diverse ändamål	80	50	130	+ 10	—	+ 10
<i>Skolor och kyrkor</i>	250	40	290	+ 40	—	+ 40
<i>Väg- och gatuarbeten etc.</i>	560	50	610	+ 80	—	+ 80
vägar och gator	400	40	440	+ 35	—	+ 35
vatten- och avloppsledningar, vattenverk	160	10	170	+ 45	—	+ 45
<i>Militära investeringar</i>	90	680	770	+ 20	+ 90	+ 110
Summa	5 920	4 980	10 900	+ 250	+ 265	+ 515
därav: enskilda	3 500	3 590	7 090	(+ 5)	(+ 130)	(+ 135)
statliga	1 670	1 160	2 230	(+ 100)	(+ 130)	(+ 230)
kommunala	1 350	230	1 580	(+ 145)	(+ 5)	(+ 150)

skogsdikning samt röjning och återväxtåtgärder på totalt 10 miljoner kronor. Denna siffra inkluderar också en viss ökning av underhållsutgifterna. Därtill har för domänverkets övriga byggnads- och anläggningsverksamhet upptagits en ökning på 10 miljoner kronor.

Egentlig industri. Prognosen för industriens investeringar har kommenterats ovan. Byggnads- och anläggningsverksamheten inom industrien beräknas i enlighet med byggnadsbudgeten komma att sjunka med 70 miljoner kronor, medan maskininvesteringarna ha antagits volymmässigt oförändrade.

Vad *kraft- och belysningsverken* beträffar uppskattas ökningen av investeringar i kraftstations- och sjöregleringsanläggningar samt distributionsanläggningar till 60 miljoner kronor. Därtill får läggas en ökning på omkring 15 miljoner kronor för maskiner.

För *handeln* har i överensstämmelse med byggnadsbudgeten upptagits en ökning på 20 miljoner kronor.

För *samfärdsel* förutses en ökning på 10 miljoner kronor för byggnader och anläggningar och 155 miljoner kronor på övriga investeringar. Av dessa ökningsbelopp falla sammanlagt 40 miljoner kronor på de statliga affärsverken. För den kommunala sektorn räknas med en ökning på 5 miljoner kronor avseende huvudsakligen spårvägsanläggningar. Inom den privata sektorn ha fartygsinvesteringarna beräknats komma att öka med 120 miljoner kronor som en följd av de svenska rederiernas under år 1951 starkt ökade beställningar såväl vid svenska som utländska varv. Vad beträffar motorfordon finns det knappast anledning att efter de senaste två årens stora investeringar räkna med någon fortsatt ökning. En viss minskning synes då rimligare, men med hänsyn till avsaknaden av statistiskt underlag för en vederhäftig prognos har anskaffningen av motorfordon antagits förbli oförändrad.

För *förvaltning, sociala ändamål m. m.* förutses i realbudgeten en ökning av den tillståndsberoende byggnadsverksamheten med 25 miljoner kronor. Huvudparten härav utgöres av sjukhusbyggnader. Vidare räknar man med en ökning av investeringarna i *skolbyggnader* på 40 miljoner kronor.

För *väg- och gatuarbeten etc.* uppges i den allmänna prognosen en ökning på 85 miljoner kronor. Av detta belopp härröra 40 miljoner kronor från en beräknad ökning enligt byggnadsplanen, som avser huvudsakligen vatten- och avloppsledningar samt vattenverk. Cirka 30 miljoner kronor hänföra sig till statliga väginvesteringar och inkludera en viss ökning av det statliga vägunderhållet. För vägar och gator, vatten- och avloppsledningar samt vattenverk förutses också en sammanlagd ökning av kommunernas underhållsutgifter med närmare 10 miljoner kronor.

De *militära investeringarna* beräknas enligt byggnadsbudgeten öka med cirka 20 miljoner kronor vad avser byggnader och anläggningar. Enligt en av försvarsdepartementet gjord uppskattning av den sannolika medelförbrukningen på försvarets materielanslag kan försvarets materielanskaffning komma att stiga med cirka 90 miljoner kronor mellan år 1951 och år 1952.

Lagerutvecklingen.

En särskild form av investeringar utgör uppbyggnad av lager. I jämförelse med övriga investeringar uppvisa lagerförändringarna stora fluktuationer från år till år. Konjunktur rörelser och därav betingade förskjutningar i produktions- och avsättningsförhållandena inom och utom landet, växlingar i försörjningen med utländska råvaror och bränslen samt slutligen prisförväntningar spela härvidlag en stor roll. Vid sidan av dessa mer eller mindre konjunkturrella svängningar på lagerområdet måste man också räkna med en strukturellt betingad tendens att öka lagren i takt med produktionens och utrikeshandelns stegring på längre sikt.

I den mån lagerhållningen i ett land stiger under en viss period, minskas i motsvarande mån de för den löpande försörjningen tillgängliga kvantiteterna. Omvänt uppkommer ett tillskott till den löpande försörjningen, när lagren reduceras. Hänsyn till variationerna i lagerhållningen måste därför tagas vid en bedömning av det framtida försörjningsläget. Emellertid är det hart när ogörligt att ställa en prognos för lagerutvecklingen, så beroende som denna är av ett flertal oberäkneliga faktorer. Såsom tidigare år alltid understrukits, innebära svårigheterna i detta hänseende en betydande felkälla för nationalbudgetkalkylerna. Även en relativt liten procentuell förändring av den totala lagerstocken inom landet kommer med hänsyn till dennas betydande storlek att väga tungt i kalkylerna. Av detta skäl måste liksom föregående år en allvarlig reservation göras för nationalbudgetberäkningarnas tillförlitlighet på denna punkt.

År 1951 inträffade, såsom framgår av kap. II, en rekordartat stor lagerökning. Denna lagerökning var delvis avsiktlig och bestod av en värdefull påfyllning av förråden av råvaror, bränslen och halvfabrikat på vissa områden. I detta sammanhang bör erinras om den programenliga beredskapsupplagring som verkstälts av riksnämnden för ekonomisk försvarsberedskap. En betydande del av lagerökningen under år 1951 har emellertid varit oavsiktlig och berott på att tillförseln till marknaden överstigit efterfrågan. Lagerökningen reflekterar alltså till dessa delar bristande avsättningsmöjligheter. Detta gäller främst textil- och beklädnadsvaror samt skodon. I och med att dylika konsumtionsvaror under fjolåret ackumulerats i en större omfattning än som behöves såsom normal omsättningsreserv, existerar ett i motsvarande mån ökat försörjningsutrymme för innevarande år.

När man vill bedöma lagerutvecklingen under år 1952, bör man kunna utgå från att det kommer att föreligga en strävan att avveckla ifrågavarande onormala lager av konsumtionsvaror. I vilken utsträckning denna strävan leder till en faktisk minskning av lagren, beror i hög grad på konsumtionsutvecklingen under året. Samtidigt torde på andra håll alltjämt förefinnas en önskan att förstärka lagerhållningen av råvaror och bränslen m. m. Bland annat skall enligt planerna riksnämnden för ekonomisk försvarsberedskap fortsätta med sin upplagring. Därtill kommer det långsiktiga behovet att öka lagren i takt med den allmänna expansionen i samhälls-ekonomien. Det är omöjligt att på förhand uttala sig om nettoresultatet av de tendenser i motsatta riktningar som således torde komma att verka under det framförliggande året, allra helst som prisförväntningarna och den faktiska prisutvecklingen härvidlag öva ett avgörande inflytande. Avsaknaden av närmare kännedom om lagerförändringarna i fjol — och över huvud taget om lagerökningens exakta storlek — gör det speciellt svårt att för närvarande få ett säkrare grepp om utvecklingstendenserna under år 1952. I avvaktan på underlag för en mera ingående bedömning längre fram på året antages i den preliminära nationalbudgetberäkningen nettoresultatet av förändringarna på lagerområdet under år 1952 bli att den totala lagerstocken

inom landet bibehålles vid samma volym som vid årsskiftet. Om ökningen under år 1951 preliminärt uppskattas ha varit av storleksordningen en miljard kronor i 1951 års priser, skulle i enlighet härmed utrymmet för den löpande försörjningen under år 1952 bli i motsvarande mån större. Utvecklingen på lagerområdet skulle alltså medföra en ökning av de tillgängliga resurserna under år 1952 med icke mindre än en miljard kronor i förhållande till år 1951.

VII. Konsumtionen.

Den offentliga konsumtionen.

Den offentliga konsumtionen utgöres av statens och kommunernas utgifter för sådana ändamål som i nationalbudgethänseende äro att betrakta såsom direkt förbrukning av varor och tjänster. Löpande utgifter som ha karaktären av inkomstöverföringar till andra subjekt eller äro av investeringsnatur hänföras i detta sammanhang icke till offentlig konsumtion. Exempelvis betraktas försvarets materialanskaffning icke såsom konsumtion utan såsom investering, trots att medlen härför anvisas å driftbudgeten. Statens utgifter för folkpensioner, barnbidrag och liknande ändamål utgöra överföringar (transfereringar) och tagas i beaktande vid beräkningen av den privata konsumtionsefterfrågan. Nationalbudgetens konsumtionsbegrepp är följaktligen snävare än begreppet löpande utgifter enligt den finanspolitiska terminologien.

En realekonomisk gruppering av statens och kommunernas utgifter ger vid handen, att den offentliga konsumtionen i här avsedd mening år 1951 hade ett värde av i runt tal fyra miljarder kronor, räknat i 1951 års priser. Den volymmässiga ökningen under nämnda år i förhållande till året dessförinnan utgjorde enligt preliminära beräkningar cirka fyra procent.

Den statliga konsumtionen. Materialet för en bedömning av den statliga konsumtionens storlek under kalenderåret 1952 i förhållande till kalenderåret 1951 utgöres av budgetredovisningen för budgetåret 1950/51 och riksstaten för budgetåret 1951/52 samt preliminära sammanställningar av budgetförslaget för budgetåret 1952/53. Beräkningar på grundval av detta material tyda på att den statliga konsumtionsvolymen under kalenderåret 1952 skulle öka med icke fullt fem procent eller något mindre än 100 miljoner kronor. Vid en jämförelse med statsbudgeten får ihåggkommas, att de betydande utgiftsstegringar, som komma till synes i denna, i hög grad bero på nominella uppräknings av löne- och omkostnadsanslagen och på höjningar av de anslag som äro av transfereringsnatur. En del av uppgången i driftbudgeten hänför sig vidare till sådana utgifter som i nationalbudgeten redovisas under investeringar, exempelvis kostnader för vägväsendet och materialanskaffningar inom försvaret.

Den kommunala konsumtionen. Uppgifter rörande den kommunala konsumtionsutvecklingen ha inhämtats genom en enkät, vilken riktats till landsting, städer och landskommuner. Frågorna ha bland annat avsett de i respektive stater upptagna utgifterna för år 1952. Svarsmaterialet har för nationalbudgetdelegationens räkning bearbetats av statistiska centralbyrån. En realekonomisk gruppering av de olika utgiftsposterna visar, att kom-

munernas utgifter av konsumtionsnatur under år 1952 preliminärt kunna beräknas visa en volymmässig stegring med 4—5 procent i förhållande till år 1951, vilket i 1951 års priser motsvarar i runt tal 100 miljoner kronor.

Den totala offentliga konsumtionen. Enligt det ovanstående skulle den totala offentliga konsumtionsvolymen, uttryckt i 1951 års priser, under år 1952 öka med avrundat 200 miljoner kronor i förhållande till år 1951, d. v. s. med närmare fem procent.

Den privata konsumtionen.

Någon uppskattning av den privata konsumtionsutvecklingen under det framförliggande året har icke ansetts lämplig att företaga vid detta tillfälle. Avgörande för den framtida utvecklingen blir, hur inkomstnivån kommer att inställa sig under året. Den dominerande faktorn härvidlag blir lönenivåns förskjutning. Resultatet av de allmänna löneförhandlingarna för år 1952 kan emellertid ännu icke överblickas. Preliminära antaganden eller räkneexempel ha visat sig vålla större skada än gagn, emedan de gärna betraktas såsom en auktoriserad anvisning om en samhällsekonomiskt riktig löneutveckling. Under sådana omständigheter har en beräkning av konsumtionsefterfrågan ansetts böra anstå till uppgörandet av den definitiva nationalbudgeten, då löneuppgörelserna böra vara slutförda. Såsom hållpunkter för en bedömning av inkomstförändringarnas betydelse för konsumtionsefterfrågan torde på detta stadium emellertid kunna anges, att den totala löncinkomstsumman i landet år 1951 preliminärt kan beräknas ha varit av den ungefärliga storleksordningen 18 miljarder kronor. Varje procents höjning av den genomsnittliga lönenivån i förhållande till 1951 års medelnivå skulle i så fall alltså motsvara 180 miljoner kronor.

Hur mycket av detta belopp som representerar en ökning av den reala konsumtionsefterfrågan i samhället och som alltså kan jämföras med det konsumtionsutrymme som kan framräknas, bestämmas av beskattningen, sparandet och prisutvecklingen.

Beskattningen. Löneökningen kommer delvis att neutraliseras genom beskattningen. I tidigare nationalbudgetkalkyler har marginalskatten, d. v. s. skatten på inkomstökningen, antagits belöpa sig till 25 procent. I och med att inkomstnivån stiger, leder emellertid progressiviteten i skatteskalorna till att marginalskatten ökar, procentuellt sett. För år 1952 får hänsyn vidare tagas till den uppgång i den genomsnittliga kommunala utdebiteringen med cirka 20 procent som blivit resultatet av de skilda kommunernas beslut under hösten 1951. Denna uppgång motväges emellertid delvis av de förhöjda kommunala ortsavdragen. Nettoresultatet av progressiviteten i skatteskalorna, den ökade utdebiteringen och de höjda ortsavdragen varierar allt efter inkomststegringens storlek. Vid en inkomststegring inom de gränser, som kunna bli aktuella under år 1952, kan nettoresultatet av näm-

da faktorer beräknas motsvara en höjning av marginalsikten från 25 till omkring 35 procent. Härutöver får hänsyn tagas till den kvarstående skatten. För fysiska personer är nettot av kvarstående och överskjutande skatt, som förfaller under år 1952, ungefär lika stort som motsvarande belopp i fjol. På denna punkt erfordras därför ingen ytterligare justering.

Sparandet. Några antaganden om det personliga sparandets utveckling under år 1952 ha icke ansetts kunna uppställas på detta stadium. Sparandet får därför utelämnas i denna kalkyl.

Konsumtionsprisnivåns förskjutning. Om man vill undersöka, hur den framräknade köpkraften förhåller sig till den reala konsumtionsvarutillgången, måste hänsyn tagas till att konsumtionsprisnivån under år 1952 kommer att ligga högre än den genomsnittliga prisnivån under år 1951, även om någon uppgång icke äger rum under det nya året. Detta beror på den successiva prisglidningen under år 1951. Sålunda har socialstyrelsens allmänna konsumtionsprisindex under de elva första månaderna av år 1951 för respektive månader visat följande prislägen (1935 = 100):

jan.	febr.	mars	april	maj	juni	juli	aug.	sept.	okt.	nov.
191,2	194,5	201,0	204,7	207,2	208,8	209,5	210,6	213,3	215,7	216,7

Det kan antagas, att konsumtionspriserna mellan november och december stiga med omkring en halv procent. Indexnoteringen för december skulle i så fall bli 217,9. På basis av de nämnda månadssiffrorna erhålles för år 1951 ett medeltal av 207,6. Detta indextal skall ställas mot det antagna indextalet för december 1951, vilket bildar jämförelsetalet för år 1952. Skillnaden mellan dessa indextal är fem procent. Även om alltså någon rörelse av konsumtionsprisnivån icke förekommer under år 1952, skulle ändå den genomsnittliga prisnivån för detta år komma att ligga fem procent över den genomsnittliga fjolårsnivån. Härtill kommer den ytterligare reduceringen av de nominella lönehöjningarnas reala köpkraft till följd av eventuella konsekvensprisstegringar, d. v. s. prisökningar direkt orsakade av uppgången i lönekostnaderna.

VIII. Den samhällsekonomiska balansen.

Prognosunderlaget för nationalbudgeten är, såsom redan i inledningen understrukits, denna gång bräckligare än eljest. Orsakerna härtill ligga på både det internationella och det interna planet. Internationellt präglas läget för närvarande av delvis motsatta tendenser, vilkas resultant med avseende på återverkningarna på den svenska ekonomin är synnerligen svårbedömbär, medan man förra året hade att räkna med en tämligen entydig inflationistisk påverkan utifrån. Även för år 1952 kan en rad skäl anföras för att den allmänna spänningen mellan tillgång och efterfrågan på världsmarknaden kommer att stegras och att detta medför nya störningar i den inre ekonomin. En växande efterfrågan på material och arbetskraft för militära ändamål bör sålunda ge sig till känna på ett mera påtagligt sätt än i fjol. Upprustningarna i de olika länderna ha nämligen nu börjat övergå från planeringsstadiet till den faktiska verkställigheten. Härtill komma de anspråk som kunna anmäla sig för direkta militära operationer i Ostasien eller på andra konfliktområden. Samtidigt synes en fortsatt upplagring av strategiska råvaror komma att innebära en betydelsefull faktor för efterfrågeutvecklingen på råvarumarknaderna. Av dessa samverkande skäl torde en kraftig press på råvarutillgångarna i världen kunna emotses under det framförliggande året. Å andra sidan kan det antagas, att stabiliseringsåtgärderna i de skilda länderna tillväxa i effektivitet och styrka, ju längre den genom Korea-krisen utlösta tillspetsningen av högkonjunkturen består. Särskilt kan det förväntas, att den amerikanska pris- och lönekontrollen samt övriga ingripanden i inflationsbekämpande syfte aktiviseras, därest inflationstrycket tilltager. Även strävandena att genom ett internationellt allokeringssystem sörja för lugnare marknadsutveckling på råvaruområdet torde komma att intensifieras vid en skärpt knapphetssituation. I bästa fall torde dock de återhållande krafterna kunna dämpa en ytterligare ökning av den inflationistiska spänningen, när det gäller de marknader som stå under ett dominerande inflytande av rustningsefterfrågan.

Jämsides med en av upprustningen närd överkonjunktur i betydande delar av världen, kunna emellertid tendenser till konjunkturuomslag eller konjunkturavmattning framträda i vissa länder. Vidare kan situationen i Väst-europa utlösa krafter som påverka den svenska ekonomin — eller vissa sektorer av denna — i depressiv riktning. Valutakrisen i Storbritannien och Frankrike samt i vissa andra stater hotar nämligen att leda till en sammankrympning av den intereuropeiska handeln, och har redan vållat avbräck för liberaliseringssträvandena inom Organisationen för europeiskt ekonomiskt samarbete. Det är ännu icke klart, i vilken utsträckning de företagna importnedskärningarna i Storbritannien och motsvarande åtgärder på andra håll

kunna komma att drabba den svenska exporten. Skulle betalningsbalanssvårigheterna i Europa ytterligare accentueras, torde det icke kunna undvikas, att den svenska utrikeshandeln får brottas med betydande omställningsproblem. Ansträngningarna att bekämpa valutabristen genom en stegring av exporten från de berörda länderna, ävensom den ökande konkurrensen från Tysklands och utomeuropeiska länders sida, kunna vidare ge upphov till avsättningssvårigheter på övriga marknader för den svenska exporten. Parallellt härmed kan det internationella marknadsläget på textilområdet leda till en stegring av försäljningsaktiviteten gentemot Sverige beträffande sådana varor.

Den väsentliga frågan i samband med diskussionen av det internationella marknadslägets gestaltning under år 1952 är ur svensk synvinkel, huruvida de hittillsvarande gynnsamma avsättningsmöjligheterna för skogsindustriprodukter komma att bestå även under det närmaste året. Även möjligheterna av devalveringar i utlandet och deras återverkningar på den svenska ekonomin måste i detta sammanhang beaktas. Det är icke uteslutet, att resultatet av förändringarna på de internationella valuta- och varumarknaderna under år 1952 för Sveriges del kommer att bli, att exporten präglas av sjunkande priser och avsättningssvårigheter, under det att läget på andra marknader icke medger en tillräcklig tillförsel av bränslen och nödvändiga råvaror, samtidigt som priserna på dessa åtstramas. Innebörden härav skulle i så fall bli rubbningar i produktionen inom landet och en försämring av bytesförhållandet till utlandet med reducerade försörjningsmöjligheter som följd. Några som helst hållpunkter för en närmare bedömning av riskerna för en sådan utveckling finnas dock icke. Diskussionen av det internationella utgångsläget för nationalbudgetkalkylerna får därför utmynna i ett krav på fortsatt uppmärksamhet i fråga om utvecklingen på världsmarknaderna under året.

Inom landet utgör den framtida löneutvecklingen det största ovisshetsmomentet. De under år 1951 förda överläggningarna mellan regeringen och arbetsmarknadens parter medgiva icke några slutsatser rörande storleksordningen av de löneförändringar som äro att vänta under år 1952 i förhållande till år 1951. I princip har visserligen anslutning vunnits till tanken på en återhållsam lönerörelse, men det är ännu icke möjligt att närmare överblicka graden av denna återhållsamhet. Det är då icke heller görligt att beräkna de s. k. konsekvensprisstegringarna, d. v. s. de höjda lönekostnadernas genomslag i prissystemet. I sammanhanget bör påpekas, att någon fast relation självfallet icke består mellan reallönehöjningar och dylika konsekvensprisstegringar. Att emellertid konsekvensprisstegringar i det nu givna läget kunna inträda, även om lönestegringarna hålla sig inom ramen för det försörjningsmässiga utrymmet, utvecklas närmare i det följande.

Det ännu flytande läget beträffande priser och löner medför, att hållpunkter saknas för en bedömning av det personliga sparandet under år 1952. Vidare är det svårt att på detta stadium nå fram till en uppfattning om återverkningarna av fjolårets penningvärdeförsämring på det personliga spa-

randet under innevarande år. Denna osäkerhet i fråga om personligt sparande, priser och löner under år 1952 gör det för dagen omöjligt att uppskatta den privata konsumtionsutvecklingen under det framförliggande året.

Vid sidan av oklarheten beträffande pris- och löneutvecklingen försvåras nationalbudgetkalkylerna av att tillförlitlig statistik ännu icke föreligger beträffande lagerförändringarna under år 1951. I de ovan redovisade uppskattningarna har antagits, att under fjolåret en så betydande lagerökning ägt rum, att de under det framförliggande året tillgängliga resurserna icke skulle komma att utnyttjas för någon ytterligare nettoökning av lagren inom landet. Detta antagande vilar emellertid på ett mycket ofullständigt statistiskt material. Först när mera utförliga uppgifter angående lagerutvecklingen erhållits, vilket kan beräknas ha skett mot slutet av första kvartalet år 1952, går det att i detalj studera lagerförändringarna och bedöma de framtida förskjutningarna i denna sektor. Samma svårigheter föreligga visserligen varje år, men med hänsyn till de stora utslagen under år 1951 och de möjliga konsekvenserna därav för lagerutvecklingen under innevarande år får lagerposten en speciell betydelse i årets nationalbudget. Så länge en säkrare kunskap icke vunnits på denna punkt, måste nationalbudgetberäkningarna vidlås av en betydande villkorlighet.

Av ovan anförda skäl måste beräkningarna i de föregående kapitlen få en klart preliminär karaktär och grundas på förutsättningar, vilka måste kontrolleras längre fram på året, när läget bättre kan överblickas. Sålunda bygga de här framlagda kalkylerna på förutsättningen om en fortsatt internationell högkonjunktur. Till grundval för uppskattningarna av bytesbalansen och det inre försörjningsutrymmet under år 1952 ligger förutsättningen, att bytesförhållandet gentemot utlandet genomsnittligt sett motsvarar läget under oktober—november 1951, respektive försämrats med fem procent i förhållande till 1951 års genomsnittsläge. I det senare fallet har försämringen förutsatts i stort sett äta upp en eljest möjlig ökning av valutareserven, medan de totala export- och importvolymerna antagits förbli desamma i båda fallen. Som villkor för att bruttonationalprodukten under året skall stiga i enlighet med beräkningarna gäller, att en allvarigare inknappning av bränsle- och råvarutillförseln icke inträder. Slutligen må återigen erinras om det vanskliga material, varpå den i nationalbudgeten uppförda lagerposten baseras. Under sådana förhållanden får nationalbudgeten denna gång ett lägre prognosvärde än tidigare år. Det väsentligaste syftet med nationalbudgeten blir i detta läge att bilda ett allmänt diskussionsunderlag för den ekonomiskt-politiska avvägningen av hur de disponibla tillgångarna i samhället skola användas, och särskilt hur de skola fördelas på konsumtion och investering.

Diskussionen av avvägningsproblemen kan i viss utsträckning vägledas av det ekonomiska långtidsprogrammet för femårsperioden 1951—1955. Enligt den däri angivna riktpunkten skulle den totala investeringsvolymen växa något snabbare än bruttonationalprodukten för att investeringarna i de icke

industriella sektorerna skulle kunna påskyndas utan reducering av industriinvesteringarna. Detta måste i så fall inkräkta på utrymmet för en ökning av den privata konsumtionen. Beräkningarna i samband med långtidsprogrammet tyda vidare på att den automatiska stegringen av den offentliga konsumtionen skulle taga i anspråk en ökad andel av tillgången på varor och arbetskraft och i motsvarande mån begränsa utrymmet för den privata standardhöjningen. Härjämte förutsätter långtidsprogrammet, att en viss del av ökningen av de tillgängliga resurserna disponeras för att förstärka valutareserven. Mot dessa riktlinjer för samhällsekonomiens gestaltning på längre sikt få ställas de aktuella kraven från inkomsttagarnas sida att erhålla kompensation för den i det närmaste uteblivna reala standardförbättringen under år 1951. Såsom i fortsättningen närmare utföres, måste vid avvägningen av resursernas disposition hänsyn vidare tagas till de särskilda problem som sammanhånga med bristen på byggnadsarbetare, när det gäller byggnadsverksamheten, och risken för konsekvensprisstegringar, när det gäller sättet att realisera önskemålen om privat standardförbättring.

De preliminära kalkylerna i de föregående kapitlen tyda på att den totala produktionen inom landet kan väntas fortsätta att växa med en stegringstakt av cirka tre procent, vilket motsvarar 1 100 miljoner kronor i 1951 års priser. Härvid har räknats med en avsaktad ökning inom industrien, vilken förutsatts bli uppvägd genom en upphämtning av produktionen inom jordbruket och handeln. Mot den sålunda förutsedda ökningen av den totala produktionen svarar en stegring av anspråken för investeringsändamål och offentlig konsumtion. Beträffande dessa områden ha direkta uppskattningar kunnat företagas på grundval av statsbudgeten och planerna för den tillståndsreglerade byggnadsverksamheten, kommerskollegii undersökningar rörande industriinvesteringarna, enkätmaterialet från kommunerna m. m. Enligt uppskattningarna i investeringskapitlet skulle den totala investeringsvolymen under år 1952 bli fem procent större än under år 1951. Detta motsvarar ungefär 500 miljoner kronor i 1951 års priser. Den offentliga konsumtionen kan enligt vad som redovisats i kapitel VII väntas stiga med fem procent eller 200 miljoner kronor i 1951 års priser. Återstoden av produktionsökningen, d. v. s. 400 miljoner kronor, kan disponeras för privat konsumtion och uppbyggnad av valutareserven. Med hänsyn till den kraftiga lageransvällningen under år 1951 anses däremot de tillgängliga resurserna icke komma att utnyttjas för en ytterligare nettoökning av lagren inom landet under år 1952. Ett skäligt antagande är, att den totala lagerbehållningen blir oförändrad under året. Då i fjol varor torde ha lagrats till ett nettovärde av i runt tal en miljard kronor i 1951 års priser och därigenom undandragits den löpande försörjningen, skulle innevarande år vid utebliven nettoökning av lagren det disponibla utrymmet för övriga ändamål bli i motsvarande mån större. Som ökat disponibelt utrymme för privat konsumtion, förstärkning av valutareserven eller ytterligare investeringar skulle alltså återstå sammanlagt 1 400 miljoner kronor, såsom framgår av nedanstående sammanställning.

(Miljoner kronor i 1951 års priser)

Ökad tillgång på varor och tjänster genom stegrad produktion....	1 100	
Ökad användning av varor och tjänster genom		
a) ökade investeringar enligt kap. VI.....	500	
b) ökad offentlig konsumtion enligt kap. VII	200	700
	Återstår	400
Minskad användning av varor till följd av upphörd lagerökning ..		1 000
Ökat disponibelt utrymme för övriga ändamål (privat konsumtion, förstärkning av valutareserven utöver vad som förutsatts i kap. V, ökning av byggnadsverksamheten i förhållande till vad som angivits i kap. VI)		1 400

Det skulle alltså enligt dessa siffror finnas utrymme för en ökning av den privata konsumtionen eller för en förstärkning av valutareserven och en utvidgning av byggnadsverksamheten (utöver vad som förutsatts i utrikeshandels- och investeringskapitlen) med sammanlagt 1 400 miljoner kronor, räknat i 1951 års priser. Då det totala värdet av den privata konsumtionen utgjorde i runt tal 21,5 miljarder kronor i 1951 års priser, skulle det framräknade ökade disponibla utrymmet innebära balansmässiga förutsättningar för en privat konsumtion som är $6\frac{1}{2}$ procent större än föregående års volym, därest hela detta utrymme skulle användas för att höja konsumtionen. Hur det ökade disponibla utrymmet skall utnyttjas, innebär emellertid en avvägningsfråga, som främst avgöres i och med de kommande löneuppgörelserna, men som också kan påverkas av den ekonomiska politiken.

Såsom ett alternativ bland de existerande valmöjligheterna i fråga om det disponibla utrymmets fördelning mellan privat konsumtion och förstärkning av valutareserven framstå beräkningarna i kap. V angående utvecklingen av utrikeshandeln och valutareserven. Dessa beräkningar grundas delvis på undersökningar angående utvecklingstendenserna inom konkreta export- och importområden. Enligt ifrågavarande undersökningar förutsättes såväl import- som exportvolymen under år 1952 bli i stort sett oförändrad i förhållande till år 1951. Den faktiska utvecklingen blir givetvis bland annat beroende på hur det ekonomiska läget inom landet gestaltas och påverkas med andra ord av investeringarnas och konsumtionens storlek under år 1952. Vid samma bytesrelationer för hela år 1952 som under oktober—november 1951 motsvarar den volymutveckling av utrikeshandeln, som handels- och industrikommissionen kalkylerat med, en ökning av landets guld- och valutabehållning med inmot 900 miljoner kronor. Antagandet om oförändrade bytesrelationer vilar emellertid på osäker grund. Hållpunkter för en bedömning av den faktiska prisutvecklingen i utrikeshandeln saknas. För att illustrera vilken vikt förändringar i bytesrelationerna kunna få för det valutamässiga utfallet av utrikeshandeln under år 1952, har i kap. V en uppskattning genomförts beträffande bytesbalansens utseende, därest exportpriserna på trävaror och papper skulle sjunka med 10 procent och priserna på massa med 20 procent, jämfört med nivån under oktober—november 1951. Beräkningen ger vid handen, att valutareserven då icke skulle

öka med mer än cirka 50 miljoner kronor. Redan ett så måttligt omslag i prisutvecklingen som det här antagna resulterar alltså i en förlust för folkhushållet av icke mindre än 850 miljoner kronor, vilket vid de givna förutsättningarna i fråga om exportens och importens volym i praktiken innebär att den eljest möjliga ökningen av valutareserven försvinner. Försämrats bytesförhållandet ytterligare, leder detta med de gjorda antagandena till ett valutautflöde.

Mot bakgrunden av de tidigare berörda riskerna för en kraftig omsvängning i exportkonjunkturen på det skogsindustriella området framstår det såsom angeläget, att den ovan framräknade ökningen av det disponibla utrymmet icke i sin helhet utnyttjas för privat konsumtion, utan i stället delvis får taga sig uttryck i en större export eller en mindre import än som i kap. V beräknats och därigenom förstärka valutareserven i motsvarande grad. Det kan vidare vara ett önskemål att genom återhållsamhet i fråga om den privata konsumtionsstegringen bereda försörjningsmässigt utrymme för en höjning av byggnads- och anläggningsverksamheten utöver den ram som utmåtts i investeringsbudgeten. Härigenom skulle det bli möjligt att om knapphetsläget på byggnadsarbetsmarknaden mildras, utan dröjsmål vidga ramen för byggnadstillståndsgivningen.

Med hänsyn till vad som nu anförts angående valmöjligheterna i fråga om användningen av det disponibla utrymmet bör i den preliminära nationalbudgeten ifrågavarande utrymme icke uteslutande hänföras till privat konsumtion. Den restpost som framkommer, sedan de i respektive kapitel redovisade beloppen för offentlig konsumtion och investeringsverksamhet från dragits, har därför i nedanstående preliminära nationalbudget betecknats såsom »Ofördelat disponibelt utrymme».

Sett ur den samhällsekonomiska balansens synvinkel skulle det enligt de reala nationalbudgetkalkylerna föreligga vissa möjligheter att åstadkomma en i det givna läget någorlunda tillfredsställande lösning på det avvägningsproblem som enligt det ovan anförda uppställer sig med avseende på utnyttjandet av de produktiva resurserna under år 1952. Därmed är emellertid icke hela problematiken kring den ekonomiska utvecklingen under innevarande år uttömd. Hänsyn måste jämväl tagas till dels de arbetsmarknadsmässiga konsekvenserna och dels verkningarna i fråga om prisutveckling och inkomstfördelning.

I arbetsmarknadshänseende gäller problemet närmast möjligheterna att inom ramen för den balansmässiga ökningen av investeringsposten i nationalbudgeten skapa förutsättningar för en önskad utvidgning av anläggnings- och byggnadsverksamheten. Såsom i arbetskrafts- och investeringskapitlen redovisats, kännetecknas byggnadsarbetsmarknaden för närvarande av ett markerat knapphetsläge. I synnerhet bristen på murare och grovarbetare skapar trånga sektioner i byggnadsverksamheten, vilket under det gångna året försvårat ett fullföljande av planerna för de tillståndskontrollerade investeringarna. Sålunda har en förlängning av byggnadstiderna inträffat, vilket främst medfört, att antalet färdiga lägenheter blivit mindre än beräk-

Tabell 17. Preliminär nationalbudget för år 1952.

(Miljoner kronor i 1951 års priser).

	1951 Avrundade tal	1952	Förändring
<i>Tillgång</i>			
Bruttonationalprodukt till marknadspris	38 000	39 100	+ 1 100
Import	9 500	9 500	0
Summa	47 500	48 600	+ 1 100
<i>Användning</i>			
Bruttoinvesteringar (exkl. lager)	11 000	11 500	+ 500
Lagerökning	1 000	0	- 1 000
Export	10 000	10 000	0
Offentlig konsumtion	4 000	4 200	+ 200
Privat konsumtion	21 500	22 900	+ 1 400
Ofördelat disponibelt utrymme	—		
Summa	47 500	48 600	+ 1 100

nat. Utsikterna att för i år ernå en ökning av antalet färdigställda bostadslägenheter avhänga helt av läget på byggnadsarbetsmarknaden. På vissa villkor i fråga om arbetskraftförsörjningen och byggnadstiderna, anses för året en ökning av den faktiska byggnadsverksamheten vara möjlig i ungefär samma takt som den totala investeringsvolymens tillväxt enligt den ovan redovisade nationalbudgeten. En ökning av byggnadsverksamheten måste emellertid huvudsakligen bli en fråga på längre sikt. Att för år 1952 åstadkomma en tillströmning av arbetskraft till byggnadsfacket i större omfattning torde få anses uteslutet. Det gäller i första hand att åstadkomma en bättre arbetsbalans inom ramen för den tillståndsreglerade byggnadsverksamheten. Detta innebär likväl icke att frågan om en ökning av byggnadsverksamheten skjutes på framtiden. Arbetsmarknadspolitiken kommer under år 1952 att inriktas på att med olika medel skapa förutsättningar för en utökad byggnadsverksamhet under följande år. Bland annat hålla åtgärder på att vidtagas för att påskynda utbildningen av byggnadsarbetare, och då särskilt murare. Såsom ett led härutinnan komma medel att ställas till förfogande för bidragsbelopp till lärlingar. En viss tillströmning av utländsk arbetskraft synes vidare vara önskvärd, när det gäller att överbrygga luckorna på de mest utsatta punkterna i byggnadsverksamheten.

Medan sålunda en ökning av investeringsverksamheten är förknippad med svårlösta problem på arbetsmarknadsplanet, kan en stegring av den privata konsumtionen, som förverkligas genom en allmän lönehöjning, väntas få vissa konsekvenser i prishänseende. Även om de mot de ökade reala konsumtionsutrymmet korresponderande lönestegringarna i många branscher kunna bäras inom de förefintliga vinstmarginalerna, måste man, icke minst i nuvarande ojämna vinstkonjunktur, vara beredd på att inom vissa områden höjda lönekostnader snart spränga den ram, som betingas av nu gällande avsättningspriser, och därför komma att resultera i kompenserande uppjusteringar

av priserna, s. k. konsekvensprisstegringar. Detta kan i sin tur ge näring åt en kumulativ pris- och lönestegringsprocess. Trots formell samhällsekonomisk jämvikt kan på detta sätt en prisstegringskonjunktur underhållas. Möjligheterna att genom löneökningar taga ut en viss standardhöjning få med andra ord ej ses såsom ett isolerat balansproblem, utan måste dessutom bedömas med tanke på återverkningarna på penningvärdet och kostnadsnivån inom landet. En stark nominell lönestegring kan dessutom, via de därigenom utlösta prisstegringarna, inverka på den samhällsekonomiska balansen i ogynnsam riktning genom att hämma det personliga sparandet och på samma gång förstärka företagarnas investeringsvilja. Vidare får icke förglömmas, att lönestegringar i väsentligt snabbare takt än i utlandet försämra landets internationella konkurrensläge, även om ifrågavarande löneökningar i och för sig skulle vara förenliga med bibehållen samhällsekonomisk jämvikt inom landet.

Slutligen har man att beakta resultatet ur inkomstfördelningssynpunkt av en utveckling i enlighet med den uppställda preliminära nationalbudgeten för år 1952. Läget härvidlag bestämmes i hög grad av den kraftiga förskjutning mellan inkomstgrupperna som ägt rum under år 1951. Såsom närmare framgår av konjunkturinstitutets höstrapport voro löntagarnas reallöner i stort sett oförändrade under år 1951. Den avsevärda ökning av de reala resurserna, som ägde rum i fjol, tillföll i inkomsthänseende främst företagarna och den offentliga sektorn. I första hand tillfördes exportföretagen betydande vinster på grund av den kraftiga uppgången i exportpriserna. Konjunkturinstitutet har i sin höstrapport uppskattningsvis angivit exportföretagens vinster till 2—2½ miljard kronor. Vinstkonjunkturen hos exportindustriföretagen, och då närmast hos skogsindustrierna, har spritts till skogsägarskiktet och lett till en osedvanligt stark höjning av virkespriserna. Enligt särskilda beräkningar inom nationalbudgetdelegationen har den genomsnittliga prisstegringen på virke (rånettovärdena) mellan avverkningsåren 1949/50 och 1950/51 utgjort drygt 120 procent. Ifrågavarande beräkningar ha vidare givit till resultat, att inkomsterna från andra enskilda skogar än bolagsskogar — alltså bondeskogar m. m. — mellan kalenderåret 1950 och kalenderåret 1951 stigit med omkring 450 miljoner kronor, räknat på rånettovärdena. Mellan avverkningsåren 1950/51 och 1951/52 visa beräkningar, som delvis baseras på prognoserade värden, en inkomstökning på andra enskilda skogar än bolagsskogar med 60 procent, vilket motsvarar 480 miljoner kronor i rånettovärde. I övrigt föreligga emellertid på detta stadium inga hållpunkter för en bedömning av inkomstfördelningen under det framförliggande året. Avtalsuppgörelserna på löneområdet och den fortsatta exportprisutvecklingen bli de dominerande faktorerna. Risker föreligga otvivelaktigt för att strävandena från löntagarnas sida att genom nominella lönehöjningar förhindra en ytterligare inkomstförskjutning eller korrigera den redan inträffade inkomstomfördelningen leda till en allvarlig höjning av pris- och kostnadsnivån till men för sparandet inom landet och konkurrensmöjligheterna gentemot utlandet. Det-

ta sammanhänger bland annat med ojämnheten i konjunkturen, som medför att, jämsides med osedvanligt gynnsamma vinstlägen i vissa branscher, vinstmarginalerna på andra håll äro så knappa, att en ytterligare kostnadsstegring icke kan bäras utan en kompenserande prishöjning. Som nyss framhållits kan detta leda till en pris- och lönestegring, som underhåller sig själv, trots formell samhällsekonomisk jämvikt, d. v. s. trots att den totala tillgången i samhället vid varje tidpunkt täcker den totala efterfrågan. Under sådana förhållanden är det ett betydande samhällsekonomiskt intresse, att en korrigering av inkomstfördelningen tillbaka till läget före år 1951 i så stor utsträckning som möjligt åstadkommes på annat sätt än genom nominella löneökningar.

Frågan om inkomstfördelningen är av stor praktisk och psykologisk betydelse för löntagarnas beredvillighet att medverka vid den allmänna stabiliseringspolitiken. Så länge den nuvarande exportkonjunkturen består, får man vara beredd på att de ovan berörda önskemålen att återställa inkomstfördelningen mellan löntagare och företag kunna göra sig gällande, med de risker detta innebär för en självständig prisglidningsprocess. Den ekonomiska politiken måste inriktas på att skapa ett ekonomiskt klimat, som icke ger jordmån för en sådan utveckling. Uppgiften för den ekonomiska politiken blir sålunda under år 1952 fortfarande att bemästra de inflationistiska spänningarna i det ekonomiska livet och upprätthålla den samhällsekonomiska jämvikten, samtidigt som de inledningsvis berörda möjligheterna av konjunkturavmattning på vissa utländska marknader och prissänkningar på skogsindustriprodukter med därav förorsakade förändringar i landets ekonomiska läge kunna erbjuda nya frågeställningar och påfordra modifierationer i uppläggningsen av de inflationsbekämpande åtgärderna. Nya och komplicerade problem kunna vidare uppstå för den ekonomiska stabiliseringspolitiken under år 1952, därest de vid årsskiftet rådande inhemska tendenserna till en splittrad eller delad konjunktur ytterligare accentueras vid den fortsatta utvecklingen. Det finnes anledning att med största uppmärksamhet följa de förskjutningar i detta hänseende som kunna inträda under de närmaste månaderna. Vid årets ingång gäller emellertid ännu, att fjolårets anpassning av den svenska prisnivån till världsmarknadsläget och den därunder uppkomna labila situationen på löneområdet, i förening med de inflationistiska tendenserna utifrån, skapat ett ekonomiskt klimat som huvudsakligen ställer den ekonomiska politiken inför uppgiften att hålla tillbaka den totala efterfrågan i samhället. Nationalbudgetberäkningarna ha visserligen denna gång icke inriktats på att genom en efterfrågeöverskottskalkyl ge en siffermässig belysning av den rådande spänningen, men den vid årsskiftet iakttagbara stora bristen på arbetskraft och höga investeringsbenägenheten äro tydliga bevis på att den totala efterfrågan i utgångsläget tenderar att överstiga de produktiva resurserna, även om efterfrågeunderskott existera på vissa områden, och då närmast i fråga om konsumtionen och de av dennas utveckling direkt berörda delarna av näringslivet.

Fastän, som nyss understrukits, de depressiva tendenserna i vissa bran-

scher icke få lämnas obeaktade vid en bedömning av framtidsperspektiven, gäller vid årsskiftet alltså, att spänningen är koncentrerad till företagarsektorn. I enlighet härmed är också den ekonomiska politiken för närvarande inriktad på att begränsa vinstkonjunkturen i företagsfären för att på denna väg reducera efterfrågetrycket. Förutom den traditionella finans- och kreditpolitiken tjäna investeringsavgiften och byggnadsregleringen samt prisutjämningsavgifterna på skogsindustriprodukter och steriliseringen av en del av skogsinkomsterna detta syfte.

Även om sålunda den inflationistiska spänningen i utgångsläget huvudsakligen är lokaliserad till företagarsektorn, får det icke bortses från att resultatet av de pågående avtalsuppgörelserna kan bli ett efterfrågeöverskott också på konsumtionsområdet. Härmed skulle alltså överkonjunkturen få en jämnare spridning än under fjolåret. Å andra sidan kan, såsom tidigare framhållits, den nuvarande splittringen av konjunkturbilden genom utvecklingens lopp bli ännu mera markerad och påkalla en betydande nyansering av de ekonomiskt-politiska åtgärderna. Över huvud taget synas framtidsperspektiven innesluta möjligheter till inbördes motsatta utvecklingstendenser, vilket reser krav på en smidig och rörlig ekonomisk politik som snabbt kan anpassas efter lägets växlingar.

Innehåll.

I. <i>Inledning</i>	1
II. <i>Försörjningsbalansen för år 1951</i>	5
III. <i>Arbetskraften</i>	10
Inledning	10
Läget inom olika arbetsmarknadssektorer	11
Sammanfattning	18
IV. <i>Produktionen</i>	20
Den allmänna produktionsutvecklingen	20
Produktion och försörjningsläge inom viktigare industriella varu- områden	24
V. <i>Utrikeshandeln</i>	39
Utgångsläget	39
Beräkningar för år 1952	41
A. Allmänna synpunkter	41
B. Exporten 1952	42
C. Importen 1952	44
D. Utrikeshandelns länderfördelning	46
E. Betalningsbalansen 1952	47
F. Prisutvecklingen i utrikeshandeln	50
VI. <i>Investeringarna</i>	51
Investeringsutvecklingen under år 1951	51
Förutsättningarna för en allmän investeringsprognos för år 1952	53
Byggnadsverksamheten	54
Industriens och kommunernas investeringsplaner för år 1952	56
Allmän investeringsprognos	58
Lagerutvecklingen	60
VII. <i>Konsumtionen</i>	63
Den offentliga konsumtionen	63
Den privata konsumtionen	64
VIII. <i>Den samhällsekonomiska balansen</i>	66

Anm. Översikten har sammanställts för nationalbudgetdelegationens räkning av den tekniske ledaren för nationalbudgetarbetet, byråchefen Erik Westerlind, med biträde av amanuensen Nils Fjellander. Kapitel II har utarbetats inom konjunkturinstitutet av sekreteraren Ingvar Ohlsson, kapitel III inom arbetsmarknadsstyrelsen av byråsekreteraren Olof Petersson, avsnittet angående produktion och försörjningsläge inom viktigare industriella varuområden i kapitel IV inom handels- och industrikommissionen av sekreteraren Tage Kahlén samt inom bränslekommissionen och centrala driftledningen, avsnitten rörande varuhandeln i kapitel V inom handels- och industrikommissionen samt kapitel VI (utom avsnittet angående lagerutvecklingen) av assistenten Lennart Fastbom. Övriga kapitel och avsnitt ha skrivits av Westerlind och Fjellander.

Bihang 3.

**Plan för tillståndsberoende byggnads-
och anläggningsarbeten 1952.**

(Investeringsbudget 1952.)

Utfallet av 1951 års investeringsbudget.

Investeringsbudgeten för tillståndsberoende byggnads- och anläggningsarbeten har under en följd av år sammanfattats i dels en tillståndsbudget och dels en realbudget. Tillståndsbudgeten har angett omfattningen av de byggnadsföretag, för vilka byggnadstillstånd planenligt kunde beviljas under budgetperioden. Realbudgeten har däremot avsett den faktiska byggnadsverksamhet, som kunde beräknas äga rum under perioden vid tillståndsgivning i enlighet med det uppställda programmet. I realbudgetberäkningen ha alltså inbegripits de byggnadsarbeten, som under planeringsåret skulle komma att utföras dels vid byggnadsföretag, som komme att beviljas under årets lopp, dels vid företag, för vilka tillstånd beviljats före årets ingång. Med andra ord: för varje bygge, vare sig tillstånd därtill förutses komma att beviljas under planeringsåret eller beviljats tidigare, har i realbudgeten medräknats den del, som enligt verkställda överslagskalkyler kunnat förväntas belasta byggnadsmarknaden under planeringsåret.

Enligt realbudgetberäkningen för 1951 förväntades en ökning i den faktiska reglerade byggnadsverksamheten under året med 4,5 %, under det att den budgeterade tillståndsgivningen enligt planen skulle minska med 5,6 % i förhållande till 1950. Det låg i och för sig ingenting orimligt i tanken, att den faktiska byggnadsverksamheten skulle kunna öka trots minskad tillståndsgivning. Det hade nämligen i efterhand befunnits, att tillståndsgivningen under 1950 varit för stor i förhållande till byggnadsmarknadens kapacitet, så att ökade eftersläpningar uppstått i fråga om fullföljandet av den reglerade byggnadsverksamheten och sålunda en förlängning av byggnadstiderna inträtt. Med hänsyn till den betydande mängden pågående byggnadsföretag vid årsskiftet 1950/51 borde alltså summan av tidigare givna men ännu ej fullständigt »avverkade» tillstånd samt under 1951 planerade tillstånd räckt till för en större real byggnadsverksamhet än under 1950. Såsom uttryckligen angavs förutsatte denna kalkyl dock, att byggnadstiderna inte ytterligare förlängdes.

Det har emellertid nu visat sig, att det trots den minskade tillståndsgivningen under 1951 blivit ytterligare förlängda byggnadstider. Bostadshus, som färdigställts vid slutet av 1951, ha sålunda i genomsnitt krävt en bygg-

nadstid av 12 à 13 månader, mot 11 à 12 månader för bostadshus, som färdigställdes ett år tidigare, och 6 à 8 månader 1944. Ändå har den totala faktiska tillståndsgivningen minskats i snarast ännu något högre grad (6,8 %) än i budgeten (5,6 %). För särskilda ändamål har visserligen beviljats kvottillägg utöver budgeten å sammanlagt ca 37 milj. kr., men i gengäld har på grund av trängseln på byggnadsmarknaden tillstånd icke lämnats för 1 323 budgeterade kvotlägenheter i Stockholm och Stockholms län, av vilka emellertid 400 »utnyttjats» för kvotförstärkning i andra län. Nettovärdet av denna kvotindragning utgör 26 milj. kr. Dessutom har summan av s. k. sysselsättningstillstånd, som beviljas utanför budgeten och utan kvotbelastning, när de enligt vanlig angelägenhetsgradering beviljade byggnadsföretagen inte räcka till för att på vissa platser vintertid hålla byggnadsarbetarna någorlunda fullt sysselsatta, nedgått från 118 milj. kr. 1950 till under 70 milj. kr. 1951 (jfr tab. 1).

Den faktiska byggnadsverksamheten inom ramen för regleringen har därför i varje fall inte stigit i förhållande till 1950 på det sätt man räknade med i byggnadsbudgeten 1951. De grova kalkyler, som hittills verkställets (tab. 2) tyda i stället på en minskning med ca 3 %.¹ Denna minskning kan dock helt eller delvis ligga inom felmarginalen.

Mera anmärkningsvärt är, att de områden, som i stort sett beröras av nuvarande reglerade byggnadsverksamhet svara för en volym av byggnads- och anläggningsverksamhet, som under 1951 låg märkbart lägre än 1947 års nivå. Däremot redovisas för de grupper, som från 1952 i huvudsak icke beröras av byggnadsregleringen samt för vägar, kommunikations- och kraftverk m. m., en volym, som ligger högre än 1947. För dessa senare områden framträder en ännu större stegring jämfört med 1947, om underhållsarbetena medräknas. Hela den reglerade och oreglerade byggnads- och anläggningsverksamheten, inkl. underhåll låg under 1951 på praktiskt taget samma höga nivå som 1947. Det beror emellertid till väsentlig del på att den oreglerade byggnadsverksamheten jämte underhållsarbetena numera svarar för en avsevärt ökad andel av den totala volymen. Detta förhållande är av väsentlig betydelse för den trängsel, som f. n. råder på byggnadsmarknaden.

1952 års investeringsbudget.

Av anförda skäl skulle det vara olämpligt att för 1952 planera någon ökning i tillståndsgivningen. Det kunde däremot diskuteras, om inte tillståndsbudgeten ånyo borde skäras ned och detta rätt kraftigt, så att den faktiska

¹ Som anges i noten till tab. 2, omfattar ifrågavarande redovisning all byggnads- och anläggningsverksamhet jämte underhåll. En successivt allt större del av denna verksamhet ligger utanför regleringen genom särskilda byggnadstillstånd. De siffror, som närmast avse reglerad byggnadsverksamhet under 1950 och 1951, äro de i tabellen återgivna värdena 2 516 resp. 2 438 milj. kr. Även dessa inbegripa dock vissa oreglerade byggnadsföretag, samtidigt som — ehuru i mindre utsträckning — en del reglerade byggnadsföretag icke äro inbegripna i desamma. Dock torde ifrågavarande siffror ge någon föreställning om utvecklingstendensen.

Tabell 1. Beräknad total tillståndsbelastning på år 1951.

Miljoner kronor.

	Ur- sprung- lig till- stånds- budget	Bud- geterade tillstånd, som ej givits	Kvot- till- lägg	Sysse- l- sätt- nings- till- stånd	Summa till- stånds- givning	D:o inkl. kost- nads- korrek- tion ¹
Nybyggnad av bostäder.....	1 160	—26	—	42	1 172	1 582
Jordbruk, skogsbruk, fiske	6	—	—	—	6	8
Egentlig industri	150	—	7	10	167	224
Kraft- och belysningsverk	80	—	14	—	94	127
Handel: fristående byggnader	40	—	—	2	42	57
kvmkvot för affärslok. etc. i bostads- hus	40	—	1	2	43	58
Samfärdse.....	94	—	15	1	110	148
Förvaltning, sociala ändamål m. m.	95	—	—	2	97	131
Skolor, kyrkor, övriga samlingslokaler	163	—	—	2	165	223
Väg- o. gatuarbeten, broar, vatten- o. av- loppsledningar, vattenverk m. m.	170	—	—	3	173	233
Militära byggnader	50	—	—	—	50	67
Diversekvot (rep.-, underhålls- o. ombyggnads- arbeten å bostäder samt andra smärre ar- beten)	100	—	—	5	105	142
Sportstugor.....	10	—	—	—	10	13
Reservkvot	10	—	—	—	10	14
Summa	2 168	—26	37	69	2 244	3 027

byggnadsverksamheten kunde komma i bättre balans med byggnadsindustrins kapacitet, och effektiviteten i byggnadsarbetet därigenom förbättras. Av olika skäl har emellertid en sådan förnyad reduktion ansetts olämplig. Bl. a. har hänsyn tagits till följande förhållande. Eftersom behoven på alla poster i byggnadsbudgeten vida överstiga det kvotutrymme som kan beredas (jfr nedan), och vissa kvoter icke under några förhållanden tåla någon reduktion, hade det varit svårt att undvika, att en ny minskning av tillståndsbudgeten träffat bostadsposten relativt hårt. Bostadsbygget har emellertid redan starkt reducerats i förhållande till 1946 och 1947, då 58 000 lägenheter färdigställdes vartdera året, till 1950, då endast 44 000 lägenheter blevo färdiga, och 1951, som torde komma att visa ett ännu något sämre resultat.

Man har sålunda stannat vid att bibehålla en till totalvolymen *oförändrad* tillståndsbudget. Denna redovisas i tab. 3. Den föregående år genomförda reduktionen i tillståndsbudgeten blir sålunda bestående under 1952. Under förutsättning att byggnadstiderna inte ytterligare ökas utan snarare något

¹ Medan siffrorna i föregående kolumner utgå från 1950 års kostnadsvärden, ha uppgifterna i sista kolumnen beräknats efter kostnaderna hösten 1951. Denna korrektion har verkställts på så sätt att siffrorna i näst sista kolumnen ökats med 35 %.

Tabell 2. Byggnads- och anläggningsverksamheten 1946—51.

Miljoner kronor.

	1946	1947	1948	1949	1950	1951
<i>I löpande priser</i>						
<i>Inkl. underhåll</i>						
Jordbruk, skogsbruk, fiske, kraft- o. elverk, statlig samfärdsel, statliga vägar.....	752	943	1 150	1 228	1 267	1 581
Övriga områden.....	2 942	3 585	3 265	3 338	3 604	4 232
Summa	3 694	4 528	4 415	4 566	4 871	5 913
<i>Exkl. underhåll</i>						
Jordbruk, skogsbruk, fiske, kraft- o. elverk, statlig samfärdsel, statliga vägar.....	401	533	654	681	697	857
Övriga områden.....	2 268	2 755	2 293	2 287	2 516	2 981
Summa	2 669	3 288	2 947	2 968	3 213	3 838
<i>I 1950 års priser</i>						
<i>Inkl. underhåll</i>						
Jordbruk, skogsbruk, fiske, kraft- o. elverk, statlig samfärdsel, statliga vägar.....	860	1 029	1 186	1 253	1 267	1 283
Övriga områden.....	3 366	3 914	3 366	3 406	3 604	3 566
Summa	4 226	4 943	4 552	4 659	4 871	4 849
<i>Exkl. underhåll</i>						
Jordbruk, skogsbruk, fiske, kraft- o. elverk, statlig samfärdsel, statliga vägar.....	452	582	675	696	697	700
Övriga områden.....	2 560	3 008	2 366	2 336	2 516	2 438
Summa	3 012	3 590	3 041	3 032	3 213	3 138

Anmärkning till tabell 2. Under åren 1947 och 1948 genomfördes inga lättnader i byggnadsregleringen. Fr. o. m. den 1 januari 1949 undantogs från tillståndsvång — utom vissa arbeten med generellt byggnadstillstånd — dels elektriskt installationsarbete och arbete avseende mindre komplettering (s. k. lapparbete) inom byggnad av befintlig värme-, vatten-, avlopps- eller ventilationsanläggning, där arbetet ej står i samband med annat byggnadsarbete, dels uppförande av stängsel av enklare beskaffenhet, dels anordnande av brunn, dels ock reparations- och underhållsarbete å flottled. Utan byggnadstillstånd får vidare fr. o. m. den 15 oktober 1949 bedrivas arbete avseende ekonomibyggnader för jordbruksfastighets eget behov och, med vissa undantag, reparations- och förbättringsarbete å en- och tvåfamiljshus, samt fr. o. m. den 1 januari 1950 arbete avseende enskild väg, under förutsättning att statsbidrag beviljats till arbetets utförande.

Lättnader ha under åren 1949 och 1950 genomförts även på så sätt, att byggnadstillstånd må meddelas utan kvotbelastning beträffande dels reparations- och förbättringsarbete å flerfamiljshus, under förutsättning att arbetet igångsättes under tiden mellan den 1 oktober och den 1 mars påföljande år och avslutas senast den 1 maj sistnämnda år, dels med vissa undantag arbete, som beräknas kosta högst 3 000 kronor, dels ock kyrkogårdsanläggningar.

Byggnadstillstånd av generell art ha meddelats vissa statliga verk för arbeten inom ramen för av Kungl. Maj:t anvisade anslag eller fastställda stater. Sådana tillstånd ha meddelats generalpoststyrelsen, väg- och vattenbyggnadsstyrelsen, telegrafstyrelsen, järnvägsstyrelsen, vattenfallsstyrelsen och luftfartsstyrelsen. Det ankommer emellertid på arbetsmarknadsstyrelsen att efter samråd med vederbörande verksstyrelse meddela föreskrifter om igångsättning av arbetena och om sysselsättningen av arbetskraft vid desamma.

minskas, kommer den faktiska byggnadsverksamheten att undergå en viss ökning i enlighet med de beräkningar, som framlagts i tabellens två första kolumner. För att säkerställa en sådan utveckling är det emellertid angeläget, att åtgärder vidtagas för att i görligaste mån minska betydelsen av de flaskhalsar, som hindra byggnadsverksamheten — i första hand knappheten på murare och därefter på byggnadsgrovarbetare samt i tredje hand den begränsade tillgången på vissa byggnadsmaterial. Myndigheterna ha också sin uppmärksamhet inriktad på detta viktiga problem.

I tabellens näst sista kolumn redovisas de önskemål om kvot, som i de enskilda fallen framställts av dem, som saken närmast berör, eller de »behov» av kvot, som på olika sätt anmälts eller beräknats. I den sista kolumnen återges i förekommande fall av vederbörande överordnade myndighet eller organ — ofta efter viss nedprutning av »behoven» — framlagda förslag om kvot. Dessa uppgifter äro givetvis icke inbördes jämförbara. Det ligger i sakens natur, att kvotönskemålen i vissa fall kunna avse behov av låg angelägenhetsgrad eller sådana behov, som knappast skulle ha gjort sig gällande på marknaden under 1952 ens om byggnadsmarknaden varit fri och dess kapacitet tillräcklig för att tillgodose alla allvarligt menade köpkraftiga önskemål. En närmare genomgång visar dock, att även mera väsentliga behov avsevärt överstiga de kvoter, som kunna åstadkommas.

Vad *bostadsposten* beträffar, visar den av bostadsstyrelsen publicerade redogörelsen för bostadsmarknadsläget hösten 1951, att en bostadsproduktion av nuvarande omfattning knappast är fullt tillräcklig för att hindra en långsamt fortskridande skärpning av bostadsbristen. Trots detta har bostadsposten något nedjusterats i tillståndsbudgeten, nämligen från 41 000 kvotlägenheter 1951 till 39 500 för 1952. Som nedan närmare skall redovisas berör emellertid denna reduktion i stort sett endast Stor-Stockholm, där tillståndsgivningen ännu mer än på andra håll varit för stor i förhållande till byggnadsmarknadens kapacitet. Den faktiska bostadsproduktionen under året (realbudgeten) torde icke komma att minskas; under tidigare angivna förutsättningar kan man snarare räkna med en mindre ökning. Det är vidare att märka, att en »kvotlägenhet» enligt gällande kvotbelastningsprinciper i vissa fall betyder två lägenheter. En tillståndsgivning omfattande 39 500 kvotlägenheter torde sålunda komma att innebära att i verkligheten åtminstone 43 000 lägenheter bli beviljade. Antalet färdigställda lägenheter kan bli ännu större.

Kvoten för *jordbruk, skogsbruk, fiske o. dyl.*, som bibehållits oförändrad, avser numera endast vissa speciella byggnadsföretag, medan den alldeles övervägande delen av denna byggnadsverksamhet numera är fri.

Vad gäller *egentlig industri* minskades tillståndskvoten för 1951 med inte mindre än 29 %. Utöver kvoten har, vid sidan av sysselsättningstillstånd, under 1951 beviljats extra tillstånd för vissa försvarsviktiga industribyggen (jfr tab. 1). Sådana industribyggen, som motiveras av försvarsskäl, skola hädanefter belasta kvoten för militära byggnader (jfr nedan). Det beslut, som fattats om industrikvot för 1952, innebär, att den föregående år verk-

Tabell 3. Byggnadsbudget (1 milj. kr.) för år 1952 med jämförelsesiffror för år 1951.

(Siffrorna ange kostnaderna hösten 1951. — Uppgifterna inbegripa icke statliga investeringar under kvotområdena Kraft- och belysningsverk samt Samfärdsl (utom vägar): Järnvägar etc.

	Realbudget (beräknad faktisk byggnads- verksamhet)		Tillståndsbudget (siffrorna för år 1951 ha ökats med 35 %)		Önske- mål om till- stånds- kvot år 1952	Vederb. myndigh. el. org. förslag till tillst.-kvot år 1952
	1951	1952	1951	1952		
<i>Bostäder</i>	1 600·0	1 650·0	1 566·0	1 500·0	.	.
<i>Jordbruk, skogsbruk, fiske</i>	8·0	8·0	8·1	8·0	.	8·1
<i>Egenlig industri</i>	270·0	200·0	202·5	202·0	925·0	.
<i>Kraft- och belysningsverk</i>	80·0	100·0	98·0	130·0	174·0	174·0
<i>Handel</i>	100·0	120·0	108·0	126·0	.	.
1. Riksnämnden			8·8	15·0	42·0	23·0
2. Fristående byggnader för handel:						
Kol- och koksfirmor			0·7	1·0	5·8	6·0
Oljelagringsanläggningar			2·7	5·0	14·0	5·0
Spannmålslagerbyggn. o. dyl.			5·4	8·0	29·0	.
Kyl- och fryshus			2·7		5·2	.
Grossistföretag (grossistförbundet, K F, ICA o. övriga)			13·6	15·0	141·5	1
Affärs- och kontorsbyggn.			8·8	10·0	94·5	17·5
Reserv			1·7	2·0	.	.
Hotell, restauranger o. dyl.			10·4	10·0	37·8	13·5
3. Kvm-kvot			54·0	60·0	.	.
<i>Samfärdsl (utom vägar)</i>	70·0	75·0	69·5	84·0	.	.
Järnvägar, post, telegraf och radio, civil lufttrafik			4·0	4·0	.	4·0
Spårvägar och busslinjer för lokal- trafik			36·5	50·0	.	150·0
Hamnar och farleder			19·5	20·0	.	24·5
Serviceanl. för biltrafik			9·5	10·0	55·0	.
<i>Förvaltning, sociala ändamål m. m.</i>	80·0	105·0	128·2	126·0	.	.
Statl. förv. byggnader			10·8	10·0	15·0	.
Kommunala »			10·1	13·0	139·0	.
Tingshus			2·0	1·0	1·2	.
Fångvårdsanstalter			0·7	1·0	8·8	.
Brandväsendet			2·7	3·0	51·0	12·75
Civilförsvaret			32·4	20·0	55·4	39·7
Sociala byggnader			7·4	8·0	416·6	.
Hälsö-, sjuk- och sinnesskövård			62·1	70·0	390·5	.
<i>Skolor, kyrkor, övriga samlingslokaler</i> <i>m. m.</i>	175·0	215·0	220·0	236·0	.	.
1. Ecklesiastikdepartementet			187·6	200·0	.	.

¹ Grossistförbundet har ansett en tillståndskvot av 20 milj. kr. för till förbundet anslutna företag såsom ett minimum för år 1952.

² Därav 38 milj. kr. för tunnelbanan i Stockholm.

³ Ytterligare företag med ej angiven kostnad tillkomma.

⁴ Socialstyrelsen anger kostn. för de mest angelägna företagen till 13·7 milj. kr.

	Realbudget (beräknad faktisk byggnads- verksamhet)		Tillståndsbudget (siffrorna för år 1951 ha ökats med 35 %)		Önske- mål om till- stånds- kvot år 1952	Vederb. myndigh. el. org. förslag till tillst.-kvot år 1952
	1951	1952	1951	1952		
Folkskolor.....					565·0	300·0
Allm. läroverk och högre kom- munala mellanskolor					171·0	103·0
Seminarier.....					1·5	1·1
Folkhögskolor					6·0	.
Blind- och dövstumskoleväsendet.					11·5	3·0
Folkbibliotek					10·1	6·1
Yrkesundervisning					16·6	16·6
Universitet och högskolor					45·1	45·1
2. Kyrkor, församlingshem, kremato- rier			7·4	7·0	173·0	.
3. Jordbruksdepartementets kvot ...			6·1	6·0	21·0	6·5
4. Handelsdepartementets kvot			2·7	3·0	.	25·1
5. Samlingslokaler			8·1	10·0	187·0	.
6. Badhus, tvätterier, idrotts- och andra fritidsanläggningar			8·1	10·0	95·0	.
Vägar, anläggningsarbeten	145·0	185·0	189·0	208·0	.	.
Kommunala väg- och gatuarbeten..			62·0	60·0	.	65·0
Enskilda vägar.....			1·5	1·5	.	1·5
Vatten- och avloppsledn.....			124·0	145·0	.	154·0
Andra anl. arbeten			1·5	1·5	.	2·5
Militära byggnader	51·0	70·0	67·5	80·0	142·0	95·0
Diversekvoten	155·0	145·0	135·0	135·0	.	.
Sportstugor.....	16·0	12·0	13·5	10·0	.	.
Reservkvot	—	5·0	13·5	15·0	.	.
Summa	2 750·0	2 890·0	2 860·0	2 860·0		

ställda reduktionen blir bestående. Av industrikommissionen har redovisats tillståndsönskemål, som äro fyra eller fem gånger större än den sålunda fastställda kvoten. Till väsentlig del torde dessa önskemål vara konjunkturbe-
tonade. I detta liksom i andra fall innebär likväl den av bristande byggnads-
kapacitet betingade kvotbegränsningen, att även mycket angelägna byggnads-
behov måste ställas på framtiden. Den faktiska industribyggnadsverksamhe-
ten, som under 1951 varit större än tillståndskvoten, främst beroende på
eftersläpande verkningar av den tidigare mera omfattande tillståndsgivning-
en, kommer under 1952 att reduceras i ungefärlig överensstämmelse med den

¹ Därav 13 milj. kr. för krematorier. Kvotförslag för dessa minst 5 milj. kr.

² Därav 2,6 milj. kr. för provningsanstalter.

³ I denna summa har inräknats 40 milj. kr., avseende dels vissa ovan icke redovisade till-
stånd, som lämnats utanför kvoteringen, nämligen för vissa försvarsviktiga industrier, ca 7
milj. kr., och för elektrifiering av vissa TGOJ:s järnvägslinjer, ca 15 milj. kr., dels tillägg till
kvoten för kraft- och belysningsverk, ca 13,5 milj. kr., och kvmkvoten, ca 1,5 milj. kr. jämte
viss kostnadskorrektion (3 milj. kr.). Däremot ha s. k. sysselsättningstillstånd icke medräknats.

nedskärning av tillståndskvoten, som företogs 1951 och som vidmakthålles för 1952.

Vad gäller *kraftverk och sjöregleringar* har centrala driftsledningen verkställt följande överslagsmässiga beräkning av vilken *real* belastning på byggnads- och anläggningsmarknaden, som under 1951—1953 vållats eller kommer att vållas av företag för sådana ändamål (milj. kr.):

	1951	1952	1953
Staten.....	51	66	73
Enskilda och kommunala företag..	75	110	120
Summa	126	176	193

Utbyggnaden av statliga vattenkraftanläggningar regleras numera icke genom särskilda byggnadstillstånd utan endast genom den statliga finansbudgeten och genom samarbete mellan statens vattenfallsverk och arbetsmarknadsmyndigheterna. *Tillståndsbehovet* under 1952 för privata och kommunala kraftverk har av Svenska vattenkraftföreningen på grundval av en översikt om föreliggande planeringar uppskattats till 149 milj. kr. Arbetsmarknadsstyrelsen beräknar behovet av tillstånd för sjöregleringar till 15 milj. kr. och för privata och kommunala belysningsverk — som icke ingå i ovanstående uppskattning av den reala belastningen — till 10 milj. kr. Det sammanlagda tillståndsbehovet skulle sålunda utgöra 174 milj. kr. Med hänsyn till den snabba ökningen i konsumtionen av elkraft och det därav betingade knappa försörjningsläget bruka tillstånd för kraftanläggningar beviljas i den takt, som bestämmes av planerings- och förberedelsearbetena. Då det emellertid kan vara något ovisst, om det blir möjligt att i hela den planerade omfattningen påbörja nya arbeten under 1952, har den totala kvoten för här ifrågakvarande ändamål i budgeten upptagits till ett lägre belopp eller 130 milj. kr. Även detta innebär dock, att tillståndskvoten ökas med en tredjedel jämfört med 1951 och att den reala belastningen skulle stiga med en fjärdedel.

Riksnämnden har uppskattat sina tillståndsbehov bl. a. avseende oljelageranläggningar i berg till 42 milj. kr., medan kvoten för 1951 uppgått till ca 9 milj. kr. Dessa tillståndsönskemål ha sedermera av nämnden något nedprutats, varefter handelsdepartementet föreslagit en ytterligare reduktion till 23 milj. kr. Då det här gäller ett beredskapsbehov av allra högsta angelägenhetsgrad, har det varit nödvändigt att öka kvoten. Men med hänsyn till det allmänna knappa utrymmet på byggnadsmarknaden och de ökade anspråk som ställas även från flera andra håll på sådan arbetskraft, som erfordras för här ifrågakvarande ändamål, har det icke varit möjligt att till mer än en del tillmötesgå de framställda önskemålen. Den fastställda kvoten (15 milj. kr.) för 1952 är dock två tredjedelar större än den för 1951 gällande. Mycket angelägna försörjningsintressen ha vidare föranlett att kvoten för andra *oljelageranläggningar* (5 milj. kr.) i det närmaste fördubblats, vilket dock endast möjliggör tillgodoseende av en dryg

tredjedel av de anmälda kvotönskemålen. Kvoten för *kol- och koksfirmor* (1 milj. kr.) har endast undergått en obetydlig justering uppåt och motsvarar blott en sjättedel av de redovisade behoven. Kvoten för *spannmålslagerbyggnader, kyl- och fryshus o. dyl.* (8 milj. kr.) har bibehållits ungefär oförändrad och motsvarar en knapp fjärdedel av de anmälda önskemålen.

För *grossistföretagen* är den för 1952 antagna kvoten (15 milj. kr.), som endast obetydligt utjämnats uppåt, föga mer än tiondelen så stor som de anmälda önskemålen. Grossistförbundet, som såsom ett minimum för egen del angett ett belopp å 20 milj. kr., utgörande en bråkdel av de behov, som redovisats enbart för förbundets egna medlemmar, har liksom KF och andra företrädare för grosshandeln framhållit, att väsentliga kostnadssänkande rationaliseringar inom varudistributionen skulle kunna vinnas genom mera omfattande byggnadsinvesteringar på detta område. För övriga *affärs- och kontorsbyggnader* uppgå de redovisade behoven till ett nästan tio gånger större belopp än den antagna kvoten (10 milj. kr.), som blivit obetydligt högre än 1951. För *hotell, restauranger o. dyl.* är kvoten (10 milj. kr.) ungefär oförändrad. Kvotönskemålen äro i detta fall nästan fyra gånger större. Den s. k. *kvadratmeterkvoten* (60 milj. kr.), som avser butiker, servicelokal o. dyl. i bostadsfastigheter, och som befunnits vara för liten även i förhållande till den begränsade bostadskvoten, har ökats med en dryg tiondel jämfört med 1951.

Byggnads- och anläggningsverksamhet för de statliga kommunikationsverken regleras numera icke längre genom särskilda byggnadstillstånd utan endast via statsbudgeten och genom samarbete med arbetsmarknadsmyndigheterna, som ha att meddela igångsättningsstillstånd. Det mindre belopp (4 milj. kr.), som uppförts å posten *järnvägar, post, telegraf och radio, civil lufttrafik*, avser numera endast av vederbörande verk förhyrda lokaler samt enskilda järnvägar och privata flygfält. I fråga om *spårvägar och busslinjer för lokaltrafik* har tillståndskvoten ökat från 36,5 till 50 milj. kr. Nära fyra femtedelar av denna post tas i anspråk av tunnelbanebygget i Stockholm. Denna ökning i tillståndsgivningen är emellertid närmast betingad av att tillståndsgivningen för olika delprojekt även vid konstant real byggnadsvolym kan falla olika på olika år. Den faktiska belastningen å byggnads- och anläggningsmarknaden kommer icke att öka under 1952 på grund av de med tunnelbanan direkt förknippade arbetena. Däremot vållas indirekt en viss ökning på grund av vissa husrivnings- och ersättningsbyggnadsarbeten, som föranledas av tunnelbanebygget i Stockholm. Denna ökning uppskattas till 8 milj. kr. För *hamnar och farleder* är kvoten (20 milj. kr.) ungefär oförändrad. Detsamma gäller om *serviceanläggningar för biltrafiken* (10 milj. kr.), för vilka behov anmälts å ett mer än fem gånger större belopp än den beviljade kvoten. Att i nuvarande läge tillgodose de ökade investeringsanspråk, som vållas av bilismens snabba utveckling, har sålunda tyvärr icke tett sig möjligt.

För *statliga förvaltningsbyggnader* (10 milj. kr.) är kvoten obetydligt minskad, medan däremot för *kommunala förvaltningsbyggnader* (13 milj.

kr.) en mindre kvotförstärkning åstadkommits. Likväl kan mindre än en tiondel av de anmälda behoven tillgodoses. Dessa behov betingas bl. a. av kommunreformen, som betyder, att tusentals kommunala förtroendemäns »skrivbordslådor» skola ersättas av centrala kommunalkontor, för vilka särskilda lokaler erfordras. Kvoten för *brandväsendet* (3 milj. kr.) motsvarar endast en sjuttondel av de anmälda behoven och en knapp fjärdedel av vad riksbrandinspektören ansett erforderligt. Kvoten för *sociala byggnader* (barnhem, skol- och yrkeshem, alkoholistanstalter o. dyl.) har endast obetydligt utjämnats uppåt (8 milj. kr.). Att märka är, att ålderdomshem belasta bostadskvoten.

För *hälso-, sjuk- och sinnesslövard* (70 milj. kr.) har kvoten ökats med en dryg tiondel men motsvarar något mer än en sjättedel av de anmälda behoven.

Kvoten för *civildförsvaret* har nedskurits från 32 till 20 milj. kr., medan behov anmälts av civilförvarsstyrelsen för drygt 55 milj. kr. och inrikesdepartementet föreslagit en kvot å 40 milj. kr. Eftersom den största delen av de företag, vartill tillstånd beviljats 1951, först satts i gång under senare delen av året och sålunda i hög grad belasta byggnadsmarknaden även under 1952, kommer den reala byggnadsverksamheten för civilförsvarets ändamål dock att fortgå i oförändrad eller t. o. m. ökad takt under nästa år. Som tidigare anförts, kommer den arbetskraft, som här ifrågakommer, att under 1952 vara föremål för synnerligen stark efterfrågan bl. a. för kraftverksbyggen, oljelageranläggningar i berg m. m.

Kvoten för *skolor* ökas från 188 till 200 milj. kr., under det att vederbörande myndigheter med hänsyn till det ökade barnantalet begärt ca 480 milj. kr., och de totala önskemålen sluta på bortåt 830 milj. kr. För *kyrkor, församlingshem, krematorier o. dyl.* är kvoten oförändrat 7 milj. kr. under det att önskemålen gå upp till drygt det 10-dubbla. För *samlingslokaler* ökas kvoten från 8 till 10 milj. kr., medan önskemål anmälts för nära nitton gånger större belopp. Kvoten för *idrottsanläggningar, badhus m. m.* ökas likaledes från 8 till 10 milj. kr. medan önskemålen sluta på 95 milj. kr.

För *kommunala väg- och gatuarbeten* är kvoten ungefär oförändrad (60 milj. kr.), medan däremot *vatten- och avloppsledningskvoten* ökas från 124 till 145 milj. kr. En väsentlig del av denna ökning tas i anspråk för vattenverksbyggen, som befunnits ofrånkomliga; i övrigt har denna kvot befunnits vara alltför knapp i förhållande till de anspråk som vållas av nybyggnadsverksamheten och sådana saneringsbehov, som framstå såsom synnerligen angelägna. För *militära byggnader* höjs kvoten från 67 till 80 milj. kr. Denna ökning är dock endast formell, emedan även sådana industribyggen, som betingas av militära behov, samt dessutom en sista etapp av den s. k. supersoniska anläggningen å flygtekniska försöksanstalten skola bokföras å denna kvot. Försvarsstaben har såsom skälig kvot, exkl. industribyggen o. dyl., angett ett belopp av 142 milj. kr.

Tabell 4. Länskvoter avseende byggnadstillståndsgivningen för bostäder under år 1952.

Län	Kvoter för år 1951	Länskvoter för år 1952	Län	Kvoter för år 1951	Länskvoter för år 1952
Stockholms stads....	6 170	5 000	Göteborgs o. Bohus .	3 880	3 800
Stockholms	3 350	3 000	Älvsborgs	1 895	1 850
Uppsala	905	875	Skaraborgs.....	1 000	975
Södermanlands	1 165	1 125	Värmlands.....	1 380	1 350
Östergötlands	1 800	1 800	Örebro	1 395	1 375
Jönköpings	1 445	1 425	Västmanlands.....	1 555	1 500
Kronobergs	665	650	Kopparbergs	1 430	1 400
Kalmar	990	975	Gävleborgs.....	1 450	1 400
Gotlands.....	185	175	Västernorrlands	1 045	1 025
Blekinge	575	575	Jämtlands	440	425
Kristianstads.....	935	925	Västerbottens	820	800
Malmöhus	3 070	3 025	Norrbottns.....	1 390	1 350
Hallands	715	700	Summa	39 650	37 500

Länskvoter i stället för kommunkvoter.

Hittills har den lokala fördelningen av bostadskvoten verkställt på så sätt, att flertalet städer och andra tätorter av nämnvärd betydelse fått var sin ortskvot, varjämte varje län erhållit en särskild kvot för landsbygd och mindre tätorter samt dessutom under 1951 en allmän reservkvot. Slutligen har en viss s. k. central reserv bibehållits, som i huvudsak använts för sådana behov (t. ex. när det erfordras ett extra bostadstillskott för att undanröja en flaskhals inom en särskilt angelägen produktion av exportvaror eller försörjningsviktiga varor), som lättast kunna bedömas ur hela landets synpunkt.

Kommunkvoterna ha emellertid tillsammansantagna representerat den alldeles övervägande delen av bostadsbygget. Det är givet, att det mött stora svårigheter att centralt avväga olika ortskvoter mot varandra på ett fullt rättvist sätt. Den grundläggande synpunkten har varit, att man skulle ta hänsyn till de relativa bostadsbehoven å olika orter. Det är emellertid givet, att även om all tillgänglig statistik utnyttjats, det ändå varit omöjligt att erhålla fullt tillfredsställande mått på dessa relativa behov. I viss utsträckning ha också beaktats de reala produktionsresurserna och möjligheterna att med hänsyn till andra byggnadsprojekt — som lokalt kunna ha olika omfattning under olika år — finna tillräckligt utrymme för bostadsproduktionen. Det ligger emellertid i sakens natur att en central bedömning även härvidlag varit vanskelig att utföra.

Av detta skäl har man för 1952 enligt Kungl. Maj:ts beslut den 14 december 1951 övergått till att i stället för kommunkvoter använda länskvoter. I tab. 4 återges de länskvoter som fastställts. Vid sidan av de 37 500 kvotlägenheter, som där redovisas, finnes ytterligare en central reserv av 2 000 kvotlägenheter, som skola användas för särskilda ändamål av nyss antydd karaktär.

I de anvisningar, som enligt Kungl. Maj:ts beslut skola tjäna till allmän ledning för myndigheterna har betonats, att tillståndsgivningen för bostäder skall kvarligga hos länsarbetsnämnderna. Då det emellertid synts angeläget, att redan på ett tidigare stadium av ärendenas behandling hänsyn toges såväl till produktionsresursernas fördelning som till de relativa bostadsbehoven på olika platser, böra riktlinjerna för hur länsbostadskvoterna skola lokalt utnyttjas utarbetas av en delegation i varje län, vari skola ingå, förutom landshövdingen såsom ordförande, länsarbetsdirektören och länsbostadsdirektören. Därjämte kan i delegationen ingå en lekmannarepresentant för vardera länsbostads- och länsarbetsnämnden, varjämte en eller flera experter kunna adjungeras. Delegationens storlek och sammansättning bör även avvägas med tanke på behovet av ett snabbt och effektivt arbete. Delegationen bör icke fastställa några bestämda ortskvoter. Det ligger dock i sakens natur, att vissa grovdispositioner böra upprättas för att kommunerna för sitt planlägningsarbete skola erhålla vägledning, men dessa uppgifter böra vara preliminära och exempelvis endast avse ett halvår åt gången. Följande synpunkter böra vara vägledande för delegationernas arbete.

1. Hänsyn bör tagas till att beståndet av redan beviljade, men ej färdigställda byggnadsföretag på flertalet platser är betydande i förhållande till byggnadsmarknadens kapacitet och att alltför stor toppbelastning under sommarhalvåret måste undvikas. Detta bör föranleda en allmän försiktighet i tillståndsgivningen. Såsom en riktlinje bör gälla, att högst 30 % av länskvoten utnyttjas under första halvåret.

2. Hänsyn bör tagas till i vad mån man lokalt kunnat »avverka» de tillstånd, som redan meddelats.

3. Hänsyn bör tagas till i vad mån hinder för byggnadsföretagens igångsättning föreligga ur plansynpunkt — t. ex. emedan vägar, gator eller vatten- och avloppsledningar icke kunna färdigställas i tid — ur tekniska synpunkter eller ur belåningssynpunkt.

4. Företagare, som visat sig kunna färdigställa byggen rationellt och på kort tid eller som använda metoder, vilka medföra besparingar i fråga om arbete och material, särskilt mureriarbete och trä, böra i möjligaste mån ges företräde.

5. Hänsyn bör, så långt det är möjligt, tagas även till de relativa bostadsbehoven på olika platser. Man bör härvid söka skapa förutsättningar för en förbättring av byggnadsindustriens kapacitet på orter med särskilt trängande bostadsbehov.

6. Hänsyn bör tagas till centralt meddelade byggnadstillstånd, vilket förutsätter ett intimt samarbete mellan arbetsmarknadsstyrelsen, å ena, samt vederbörande kommun, delegation och länsarbetsnämnd, å andra sidan.

Det tillkommer slutligen arbetsmarknadsstyrelsen att centralt genom länsarbetsnämndernas rapportering följa länsorganens handhavande av tillståndsgivningen för bostadsbyggandet.

Bihang 4.

PM

angående den statsfinansiella utvecklingen.

Tab. 1. Statens inkomster och utgifter budgetåren 1941/42—1950/51.

Inkomster.		Utgifter.	
Budgetåret 1941/42.			
	Milj. kr.		Milj. kr.
Driftbudgetens inkomsttitlar ..	2 268	Driftbudgetens utgifttitlar ...	3 604
Statslån	1 757	Kapitalinve-	
Fonders och diversemedels net-		ringar	481 milj. kr.
toinsättningar å statsverkets		avgår avskriv-	
och riksgäldskontorets check-		ningar	77 " "
räkningar	124	Diverse avräkningskonton	404
	4 149		156
Kassamedelsförbrukning	15		
Summa	4 164	Summa	4 164
Budgetåret 1942/43.			
	Milj. kr.		Milj. kr.
Driftbudgetens inkomsttitlar ..	2 704	Driftbudgetens utgifttitlar ...	4 037
Statslån	1 805	Kapitalinve-	
Fonders och diversemedels net-		ringar	466 milj. kr.
toinsättningar å statsverkets		avgår avskriv-	
och riksgäldskontorets check-		ningar	91 " "
räkningar	6		375
Diverse avräkningskonton	3		4 412
		Kassamedelsökning	106
Summa	4 518	Summa	4 518

Budgetåret 1943/44.

	Milj. kr.		Milj. kr.
Driftbudgetens inkomstitlar ..	3 106	Driftbudgetens utgiftstitlar ...	4 072
Statslån	1 042	Kapitalinveste-	
Fondmedel, insatta i riksgälds-		ringar	546 milj. kr.
kontoret, som i samband med		avgår avskriv-	
kapitalbudgetens omläggning		ningar	85 » »
salderats mot resp. fonders			461
kapitalskulder	442		
Fonders och diversemedels net-			
toinsättningar å statsverkets			
och riksgäldskontorets check-			
räkningar	31		4 533
Diverse avräkningskonton	14	Kassamedelsökning	102
Summa	4 685	Summa	4 685

Budgetåret 1944/45.

	Milj. kr.		Milj. kr.
Driftbudgetens inkomstitlar ..	3 251	Driftbudgetens utgiftstitlar	4 103
Statslån	1 179	Kapitalinveste-	
Diverse avräkningskonton	95	ringar	787 milj. kr.
		avgår avskriv-	
		ningar	181 » »
			606
		Fonders och diversemedels netto-	
		uttag från statsverkets och	
		riksgäldskontorets checkräk-	
		ningar	24
	4 525		
Kassamedelsförbrukning	208		
Summa	4 733	Summa	4 733

Budgetåret 1945/46.

	Milj. kr.		Milj. kr.
Driftbudgetens inkomstitlar ..	3 528	Driftbudgetens utgiftstitlar	3 329
Statslån	242	Kapitalinveste-	
Fonders och diversemedels netto-		ringar	543 milj. kr.
insättningar å statsverkets		avgår avskriv-	
och riksgäldskontorets check-		ningar	203 » »
räkningar	242		340
		Diverse avräkningskonton	128
			3 797
		Kassamedelsökning	215
Summa	4 012	Summa	4 012

Budgetåret 1946/47.

	Milj. kr.		Milj. kr.
Driftbudgetens inkomstitlar ..	3 606	Driftbudgetens utgiftstitlar ...	3 155
Statslån.....	1 225	Kapitalinveste-	
		ringar	753 milj. kr.
		avgår avskriv-	
		ningar.....	92 » » 661
		Fonders och diversemedels net-	
		touttag från statsverkets och	
		riksgäldskontorets checkräk-	
		ningar	43
		Diverse avräkningskonton	142
	3 831		
Kassamedelsförbrukning	170		
Summa	4 001	Summa	4 001

Budgetåret 1947/48.

	Milj. kr.		Milj. kr.
Driftbudgetens inkomstitlar ..	4 438	Driftbudgetens utgiftstitlar....	3 971
Statslån.....	67	Kapitalinveste-	
Diverse avräkningskonton	151	ringar	498 milj. kr.
		avgår avskriv-	
		ningar.....	124 » » 374
		Fonders och diversemedels net-	
		touttag från statsverkets och	
		riksgäldskontorets checkräk-	
		ningar	320
	4 656		
Kassamedelsförbrukning	9		
Summa	4 665	Summa	4 665

Budgetåret 1948/49.

	Milj. kr.		Milj. kr.
Driftbudgetens inkomstitlar ..	4 954	Driftbudgetens utgiftstitlar ..	4 643
Statslån.....	374	Kapitalinveste-	
		ringar	625 milj. kr.
		avgår avskriv-	
		ningar	155 » » 470
		Fonders och diversemedels net-	
		touttag från statsverkets och	
		riksgäldskontorets checkräk-	
		ningar.....	51
		Diverse avräkningskonton.	86
		Kassamedelsökning	78
Summa	5 328	Summa	5 328

¹ I detta belopp ingår en till riksbanken överlämnad förbindelse på 182 miljoner kronor i samband med överföring till riksgäldskontoret av en vid apprecieringen av den svenska kronan uppkommen bokföringsförlust. Den egentliga statsskuldökningen under budgetåret 1946/47 utgjorde sålunda endast 43 miljoner kronor.

Budgetåret 1949/50.

	Milj. kr.		Milj. kr.
Driftbudgetens inkomsttitlar..	4 839	Driftbudgetens utgiftstitlar ...	5 002
Statslån	212	Kapitalinve-	
Fonders och diversemedels net-		tingar	372 milj. kr.
touttag från statsverkets och		avgår avskriv-	
riksgäldskontorets checkräk-		ningar	108 " "
ningar	178	Diverse avräkningskonton	264
			12
	5 229		
Kassamedelsförbrukning	49		
Summa	5 278	Summa	5 278

Budgetåret 1950/51.

	Milj. kr.		Milj. kr.
Driftbudgetens inkomsttitlar..	5 820	Driftbudgetens utgiftstitlar ...	5 449
Statslån	348	Kapitalinve-	
Fonders och diversemedels net-		tingar	713 milj. kr.
touttag från statsverkets och		avgår avskriv-	
riksgäldskontorets checkräk-		ningar	145 " "
ningar	30	Kassamedelsökning	568
Diverse avräkningskonton	18		199
Summa	6 216	Summa	6 216

Anm. Med kassamedelsförbrukning avses i tabellen disposition av medel å statsverkets och riksgäldskontorets checkräkningar i riksbanken resp. i affärsbankerna, oavsett ändamålet. Kassamedelsökning betecknar tillskott till samma räkningar, oavsett om detta härrör från transaktioner redovisade över budgeten eller från betalningar vid sidan av denna. Termerna användas i samma betydelse i tab. 4.

Tab. 2. Inkomster och utgifter på driftbudgeten under budgetåren 1941/42—1950/51. (Miljoner kronor.)

Budgetår	Driftbudgeten		
	Inkomster	Utgifter	Överskott (+) resp. underskott (-)
1941/42	2 268	3 604	- 1 336
1942/43	2 704	4 037	- 1 333
1943/44	3 106	4 072	- 966
1944/45	3 251	4 103	- 852
1945/46	3 528	3 329	+ 199
1946/47	3 606	3 155	+ 451
1947/48	4 438	3 971	+ 467
1948/49	4 954	4 643	+ 311
1949/50	4 839	5 002	- 163
1950/51	5 820	5 449	+ 371

Tab. 3. Förändringar i statens upplåning under budgetåren 1941/42—1950/51. (Miljoner kronor.)

Budgetår	Fonde- rad stats- skuld	Tillfällig statsskuld			Summa (kol. 2 + 3 + 4)	Reinves- terade kapital- medel ³	Summa redo- visad stats- skuld (kol. 6 + 7)
		Obliga- tions- lån	Skattkammar- växlar m. m.				
			Summa	därav mot likvid i främman- de valuta ¹			
1	2	3	4	5	6	7	8
1941/42	1 280	—	349	115	1 629	128	1 757
1942/43	1 060	500	— 44	— 105	1 516	289	1 805
1943/44	1 061	—	236	— 50	1 297	³ — 255	1 042
1944/45	998	— 500	290	— 311	788	391	1 179
1945/46	1 090	—	— 696	— 130	394	— 152	242
1946/47	— 125	—	⁴ 5 1 005	—	880	³ — 655	⁴ 225
1947/48	— 398	—	450	—	52	16	68
1948/49	— 328	—	674	—	346	28	374
1949/50	199	—	6	—	205	7	212
1950/51	109	—	230	—	339	9	348
Summa	4 946	—	2 500	— 481	7 446	— 194	7 252
Statsskulden den 30 juni 1941.....	3 596	—	647	481	4 243	927	5 170
Statsskulden den 30 juni 1951.....	8 542	—	3 147	—	11 689	733	12 422

¹ Væxlkredit 1 och 2 i riksbanken.² Medel tillhöriga statsinstitutioner och fonder inlånade direkt eller genom riksbanken.³ Detta belopp innefattar å ena sidan en ökning med 187 milj. kr. och å andra sidan en minskning med 442 milj. kr., vilken senare är hänförlig till den i tab. 1 angivna salderingen i samband med kapitalbudgetens omläggning per den 30 juni 1944. Då denna minskning av statsskulden om 442 milj. kr. endast är av formell natur har hänsyn icke tagits till densamma i de följande tabellerna.⁴ Se not 1 till tab. 1.⁵ I beloppet 1 005 miljoner kronor ingå 700 miljoner kronor i skattkammarväxlar, som överlämnats till riksbanken vid den partiella avvecklingen av riksbankens kontofordran på riksgäldskontoret under rubriken »Till riksgäldskontorets förfogande ställda belopp». Motsvarande belopp ingår som minuspost i kol. 7.

Tab. 4. Statsupplåningens placering.

(Miljoner kronor.)

	1941/ 42	1942/ 43	1943/ 44	1944/ 45	1945/ 46	1946/ 47	1947/ 48	1948/ 49	1949/ 50	1950/ 51
Utgiftsoverskott å riksstaten	1 740	1 708	1 427	1 458	141	210	— 93	159	427	197
Transaktioner vid sidan av riksstaten	32	— 9	— 45	— 71	— 114	185	169	137	— 166	— 48
Summa utgiftsoverskott	1 772	1 699	1 382	1 387	27	395	76	296	261	149
<i>Upplåning:</i>										
på marknaden:										
skattkammарväxlar	5	10	63	140	— 211	27	98	33	— 50	— 112
övrig upplåning	848	1 081	1 005	609	1 067	— 252	— 417	— 41	162	6
hos affärsbankerna:										
skattkammарväxlar	195	90	162	417	— 451	— 465	158	327	39	— 14
övrig upplåning	411	520	113	— 171	81	— 535	— 233	131	281	— 188
hos riksbanken:										
tillfällig upplåning	55	— 80	4	104	38	1 923	445	— 42	— 107	647
valutakrediter	115	— 105	— 50	— 311	— 130	—	—	—	—	—
riksgäldskontorets förbin- delse ¹	—	—	—	—	—	182	—	— 62	— 120	—
hos statsinstitutioner och fonder:										
direkt av riksgäldskon- toret	97	119	90	111	11	17	110	28	7	9
genom riksbankens för- medling	31	170	97	280	— 163	— 672	— 94	—	—	—
<i>Kassamedelsförbrukning:</i>										
räkningar i riksbanken ...	— 7	— 111	— 84	191	— 193	203	— 4	— 126	82	— 182
andra bankräkningar	22	5	— 18	17	— 22	— 33	13	48	— 33	— 17
Summa	1 772	1 699	1 382	1 387	27	395	76	296	261	149

¹ Jfr not 1 till tab. 1.

Anm. »Utgiftsoverskott å riksstaten» motsvarar underskottet å driftbudgeten ökat med kapitalinvesteringarna, exkl. avskrivningar, (jfr tab. 1 och 2). »Transaktioner vid sidan av riksstaten» utgör saldöt av övriga i tab. 1 angivna poster med undantag av beloppen för statslån och kassamedelsförändringar.

I tabellens andra del har verkställt en uppdelning av statsskuldökningen för resp. år, varvid summan av upplåningen på marknaden, hos affärsbankerna och hos riksbanken samt riksgäldskontorets förbindelse motsvarar i kol. 6 i tab. 3 redovisade belopp, medan beloppen för upplåningen hos statsinstitutioner och fonder korrespondera mot kol. 7 i tab. 3. I tab. 1 angivna belopp för »Statslån» motsvara summan av under upplåning i tab. 4 upptagna belopp, och de i de båda tab. angivna beloppen för »Kassamedelsförbrukning» korrespondera likaledes (minustecknen ange kassamedelsökning).

Tab. 5. Riksbankens transaktioner och utvecklingen av tillgången på betalningsmedel.

(Miljoner kronor.)

	1941 /42	1942 /43	1943 /44	1944 /45	1945 /46	1946 /47	1947 /48	1948 /49	1949 /50	1950 /51
Nettoresultatet av riksbankens samtliga guld- och valuta-transaktioner.....	+ 254	+ 193	+ 365	+ 76	+ 330	- 1 960	- 446	+ 251	+ 626	- 198
Nettoförändringar å statliga myndigheters checkräkningar i riksbanken (exkl. clearingmedel)	+ 47	+ 17	- 7	+ 284	- 338	¹ - 162	- 126	- 46	- 40	- 91
Växelkrediter	+ 115	- 105	- 50	- 311	- 130	—	—	—	—	—
Nettoresultatet av riksbankens köp och försäljningar av obligationer m. m. (exkl. växelkrediter)	+ 11	- 100	+ 49	+ 115	+ 38	¹ + 2072	+ 807	+ 175	- 407	+ 953
Rediskonterade växlar.....	- 3	—	—	—	—	—	+ 17	- 19	+ 1	—
Lån och krediter till kreditinstitut	- 37	- 1	—	—	+ 19	- 2	- 12	- 1	+ 2	- 1
Lån och krediter till andra än kreditinstitut med avdrag för insättningar å bunden räkning.....	- 116	- 99	- 104	- 19	+ 69	+ 144	- 2	- 91	- 59	+ 172
Andra transaktioner med marknaden	+ 8	- 11	+ 31	+ 15	- 9	+ 8	- 35	- 11	+ 39	- 103
Summa	+ 279	- 106	+ 284	+ 160	- 21	+ 100	+ 203	+ 258	+ 162	+ 732
Utelöpande sedlar	+ 257	+ 263	+ 257	+ 219	+ 51	+ 122	+ 207	+ 172	+ 182	+ 352
Affärsbankernas m. fl. tillgodohavanden å checkräkning hos riksbanken.....	+ 22	- 369	+ 27	- 59	- 72	- 22	- 4	+ 86	- 20	+ 380
Summa	+ 279	- 106	+ 284	+ 160	- 21	+ 100	+ 203	+ 258	+ 162	+ 732

¹ Jfr not 5 till tab. 3.

»Nettoresultatet av riksbankens köp och försäljningar av obligationer m. m.» innefattar även i tab. 4 angivna »Tillfällig upplåning hos riksbanken».

»Andra transaktioner med marknaden» motsvaras av sådana förändringar i riksbankens balansräkning vilka var för sig äro av underordnad betydelse och icke utan vidare kunna hänföras till någon av de tidigare i tabellen specificerade transaktionerna.

Plustecknen i tabellens första del ange, att den registrerade förändringen medfört ett utflöde av betalningsmedel från riksbanken, minustecknen ange att förändringarna medfört en indragning av betalningsmedel till riksbanken. I tabellens andra del ange plus- och minustecknen ökning resp. minskning i betalningsmedelsförsörjningen.

Bihang 5.

Sammanställning över behållningar å riksstatsanslag

Driftbudgeten ¹

(milj. kr.)

Huvudtitel	Reservation ^{30/6} 1950	Reservation ^{30/6} 1951			Ökning (+) Minskning (-) under budgetåret 1950/51
		å för budget- året 1950/51 anvisade anslag ²	å äldre anslag	Totalt	
Justitiedepartementet	1·8	0·8	0·7	1·5	+ 0·2
Utrikesdepartementet	1·0	1·9	—	1·9	+ 0·9
Försvarsdepartementet	453·8	137·6	167·7	305·3	— 148·5
Socialdepartementet	84·5	67·7	—	67·7	— 16·8
Kommunikationsdepartementet ..	123·1	116·3	5·5	121·8	— 1·3
Finansdepartementet	46·4	0·7	28·5	29·2	— 17·2
Ecklesiastikdepartementet	21·5	19·0	4·0	23·0	+ 1·5
Jordbruksdepartementet	132·8	172·6	3·1	175·7	+ 42·9
Handelsdepartementet	87·0	65·8	23·4	89·2	+ 2·2
Inrikesdepartementet	60·2	83·2	12·7	95·9	+ 35·7
Övriga huvudtitlar	0·1	0·1	—	0·1	—
	1 011·7	665·7	245·6	911·3	— 100·4

¹ Exkl. avskrivningar av nya kapitalinvesteringar.

² Inkl. reservationer å tidigare under samma anslagsrubrik anvisade medel (= fortlöpande anslag).

Kapitalbudgeten

(milj. kr.)

Anslagsgrupp	Behållning ^{30/6} 1950	Behållning ^{30/6} 1951			Ökning (+) Minskning (-) under budgetåret 1950/51
		å för budget- året 1950/51 anvisade anslag	å äldre anslag	Totalt	
Statens affärsverksfonder:					
Postverkets fond	8·7	6·4	1·2	7·6	— 1·1
Telegrafverkets fond	28·7	14·5	4·1	18·6	— 10·1
Statens järnvägars fond	53·2	35·8	3·4	39·2	— 14·0
Statens vattenfallsverks fond ..	38·3	39·1	8·6	47·7	+ 9·4
Domänverkets fond	0·8	0·1	0·4	0·5	— 0·3
Säger för statens affärsverksfonder	129·7	95·9	17·7	113·6	— 16·1
Luftfartsfonden	24·3	13·2	7·9	21·1	— 3·2
Statens allmänna fastighetsfond .	69·9	34·6	32·7	67·3	— 2·6
Försvarets fonder	146·3	50·0	99·7	149·7	+ 3·4
Statens utlåningsfonder	366·3	13·6	81·3	94·9	— 271·4
Fonden för låneunderstöd	309·3	22·5	98·7	121·2	— 188·1
Fonden för statens aktier	—	12·1	—	12·1	+ 12·1
Fonden för förlag till statsverket	4·1	46·4	2·2	48·6	+ 44·5
Diverse kapitalfonder	239·4	2·8	135·7	138·6	— 101·9
Totalt	1 289·3	291·1	475·9	767·0	— 522·3

UTGIFTER Å DRIFTBUDGETEN

För flera huvudtitlar gemensamma frågor

*Utdrag av protokollet över finansärenden, hållet inför Hans
Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den
4 januari 1952.*

Närvarande:

Statsministern ERLANDER, ministern för utrikes ärendena UNDÉN, statsråden SKÖLD, DANIELSON, ZETTERBERG, TORSTEN NILSSON, STRÄNG, ERICSSON, ANDERSSON, LINGMAN, HAMMARSKJÖLD, NORUP, HEDLUND, PERSSON, HJALMAR NILSON, LINDELL.

Vissa för flera huvudtitlar gemensamma frågor anmälas av chefen för finansdepartementet, statsrådet Sköld, beträffande de under punkterna 8 och 9 angivna frågorna samt av chefen för civildepartementet, statsrådet Lingman, beträffande de frågor, som beröras under punkterna 1—7. Därvid anföres följande.

1. Tjänsteförteckningsrevisionen och vissa därmed sammanhängande frågor.

I såväl 1950 som 1951 års statsverkspropositioner (För flera huvudtitlar gemensamma frågor) framhölls, att den omständigheten att arbetet med en allmän tjänsteförteckningsrevision påginge föranlett återhållsamhet med förslag om höjd löneställning för särskilda tjänstemän eller grupper av tjänstemän. I enlighet härmed framlades förslag om ändrad löneställning till 1950 års riksdag och till vårriksdagen 1951 i huvudsak endast i de fall, då principbeslut därom redan fattats eller dylika förslag vid tidigare förhandlingar om stabilisering av lönenivån utfästas från statsmakternas sida.

Under loppet av år 1951 började det emellertid bli möjligt att närmare överblicka läget å förevarande område, och förslag om ändrad löneställning för viss vård- och ekonomipersonal, delvis grundade på överenskommelser som träffats av 1949 års tjänsteförteckningskommitté, ansågos kunna föreläggas höstriksdagen, vilken biföll förslagen (r. skr. 1951:378). Även om

arbetet inom tjänsteförteckningskommittén ännu icke slutförts, har det dock varit möjligt att under budgetarbetet till prövning upptaga åtskilliga tjänster, till vilkas lönegradsplacering ställning tidigare icke ansetts kunna tagas. I det följande kommer jag att under punkten 2 behandla även vissa andra lönefrågor.

På min hemställan har Kungl. Maj:t den 28 december 1951 beslutat att till riksdagen skola avlåtas dels proposition angående lönegradsplacering för viss biträdespersonal m. m., dels ock proposition angående löne- och pensionsreglering för professorer och vissa andra akademiska lärare m. fl. Därest de i sistnämnda proposition framlagda förslagen vinna riksdagens bifall, torde på gammal lönestat komma att kvarstå allenast enstaka befattningshavare. I förstnämnda proposition, som grundats på förslag, avgivna av 1947 års biträdesutredning, har framhållits, att ytterligare förslag från utredningen kunna förväntas bli framlagda senare under innevarande år och att åtgärder synas böra vidtagas för att möjliggöra ett snabbt genomförande av dessa förslag.

Förhandlingar med statstjänstemännens huvudorganisationer rörande det fortsatta arbetet med tjänsteförteckningsrevisionen pågå för närvarande inför 1949 års tjänsteförteckningskommitté och kunna beräknas leda till att förslag inom en nära framtid framläggas av kommittén. Det är enligt min mening angeläget, att dessa förslag liksom även biträdesutredningens ytterligare förslag samt de övriga frågor, som kunna upptagas i samband därmed, snarast prövas av statsmakterna. Utan att frågorna behandlats i statsverkspropositionen eller vederbörande anslag utbrutits därur kunna ändringar i lönegradsplaceringen för särskilda tjänster eller grupper av tjänster genomföras från och med den 1 juli 1952, därest riksdagen beslutar, att de personalförteckningar, som riksdagen fastställer innan beslut meddelats i anledning av nyssnämnda förslag, skola gälla endast i den mån icke riksdagen i samband med behandlingen av angivna förslag annorlunda beslutar. Denna anordning förutsätter emellertid även, att riksdagen bemyndigar Kungl. Maj:t att i enlighet med de beslut, som riksdagen kan komma att fatta, vidtaga erforderliga ändringar i personalförteckningarna samt att Kungl. Maj:t erhåller bemyndigande att av förevarande anledning medgiva överskridande av vissa begränsade anslagsposter. Till sistnämnda frågor torde jag få återkomma i samband med framläggandet av förslag till ifrågavarande lönerevision. Jag vill erinra, att motsvarande anordning vidtogs år 1951 för att möjliggöra genomförandet från och med den 1 juli 1951 av chefslöneregleringen.

Under återopande av det anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att besluta att de personalförteckningar, som riksdagen fastställer innan riksdagen meddelat beslut i anledning av förut omförmälda förslag, skola gälla endast i den mån icke annat följer av vad riksdagen i samband med behandlingen av nämnda förslag beslutar.

2. Placering i lönegrad av vissa chefstjänster.

1951 års riksdags beslut angående lönerevision för vissa chefstjänstemän m. m. (prop. nr 114; statsutsk. utl. nr 128; r. skr. nr 219) innebar i huvudsak, att innehavare av tjänster med lön enligt lägst Ca, Ce eller Cg 33 eller Ma 12 å löneplan nr 1 samt 13 lönegraden å löneplan nr 2 erhöilo viss grundlöneförbättring, varjämte det maximibelopp, varå tilläggsförmåner beräknas, höjdes från 1 200 till 1 600 kronor för månad räknat. Vissa chefstjänster undantogs av olika skäl helt eller delvis från grundlöneförbättringen. Dessa tjänster finnas upptagna i en förteckning å s. 71—73 i propositionen 1951: 114. Enligt uttalande i propositionen skulle dessa tjänsters lönegradsplacering göras till föremål för förnyad översyn. Denna översyn skulle så bedrivas, att resultatet kunde föreläggas 1952 års riksdag. Av vad jag anført i samma proposition framgår, att även löneställningen för vissa andra tjänster än de i förteckningen upptagna skulle prövas vid sagda översyn. Detta gällde överste-(kommendörs-)beställningarna i Ma 12, den för pensionerad officer avsedda befattningen såsom domänofficer i fortifikationsförvaltningen med arvode efter löneklassen 40 samt den tjänst såsom överingenjör vid väg- och vattenbyggnadsstyrelsen, vilken vid lönerevisionen bibehölls i tidigare placering i Cp 15.

I fråga om chefstjänster, vilka ha direkt motsvarighet i lägre lönegrader än dem som berördes av 1951 års lönerevision, ankommer nyssnämnda prövning på 1949 års tjänsteförteckningskommitté. I övrigt har prövningen av löneställningen för ifrågavarande chefstjänster uppdragits åt särskilda sakkunniga. Enligt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 30 mars 1951 ha såsom sakkunniga tillkallats *generaldirektören K. A. W. Björck*, tillika ordförande, *ledamoten av riksdagens andra kammare P. S. Lindholm*, *byråchefen i civildepartementet A. V. L. Rydbeck* och *ledamoten av riksdagens första kammare G. V. Sundelin*.

De sakkunniga, som framlägga resultatet av sitt arbete successivt, ha hittills avgivit tre särskilda promemorior, nämligen *den 19 oktober 1951 angående lönegradsplaceringen av vissa domstolstjänster*, *den 9 november 1951 angående lönegradsplaceringen av vissa civila chefstjänster* och *den 26 november 1951 angående lönegradsplaceringen av överste-(kommendörs-)beställningar i Ma 12*. I den skrivelse, med vilken de sakkunniga överlämnat promemorian angående lönegradsplaceringen av vissa civila chefstjänster, ha de sakkunniga redogjort för gränsdragningen mellan deras och 1949 års tjänsteförteckningskommittés arbete. Av vad därvid anført framgår, att prövningen av följande i propositionen 1951: 114 (s. 71—73) angivna tjänster ansetts böra ankomma på tjänsteförteckningskommittén, nämligen *advokatfiskal i försvarets civilförvaltning*, *studierektor vid arméstaben*, *arbetsnämndsdirektör* och *länsarbetsdirektör vid den offentliga arbetsförmedlingen*, *räntmästare vid universitetet i Uppsala*, *länsjägmästare vid skogsvårdsstyrelserna*, *förste taxeringsintendent vid överståt-*

hållarämbetet, telegrafdirektör och telefondirektör vid telegrafverket samt fabriksingenjör vid försvarets fabriksverk.

Av de sakkunnigas arbetsuppgifter återstår prövningen av vissa chefs-tjänster i huvudsak vid de centrala myndigheter inom försvaret, vilka beröras av 1946 års militära förvaltningsutrednings förslag. Avsikten är, att denna del av de sakkunnigas arbete skall kunna slutföras i början av år 1952. De förslag, som hittills framlagts av de sakkunniga, ha varit föremål för granskning i samband med det nu avslutade budgetarbetet. Jag torde därför få lämna en redogörelse för dessa förslag och mitt ställningstagande till desamma.

Vissa domstolstjänster.

I promemorian den 19 oktober 1951 angående lönegradsplaceringen av vissa domstolstjänster ha de sakkunniga behandlat tjänsterna som revisionssekreterare, häradshövding, tingsdomare och vattenrättsdomare. Vid prövningen av dessa tjänster ha de sakkunniga biträts av *hovrättspresidenten I. L. Wieslander* såsom expert.

Revisionssekreterare (Ca 33). Vid 1951 års lönerevision för vissa chefs-tjänstemän undantogs revisionssekreterarna, som tidigare varit i lönehänseende jämställda med hovrättsråden, tills vidare från den generella löneförbättring, som enligt beslutet kom övriga chefstjänstemän i Ca 33 till del. Före den 1 juli 1951 utnämnda revisionssekreterare ha emellertid övergångsvis erhållit en personlig placering i Ca 37, varvid av dem innehavda tjänster upptagits å övergångsstat. Därjämte har föreskrivits, att för den som, utan att vara ordinarie revisionssekreterare, den 30 juni 1951 förvaltade revisionssekreterarämbete eller fullgjorde på revisionssekreterare ankommande göromål förordnande att jämväl i fortsättningen tjänstgöra i nedre justitierevisionen skulle utgöra förordnande att med vikariatslön bestrida göromål, som eljest ankomme på tjänstemän i Ca 37. Efter utnämningen till ordinarie revisionssekreterare skulle sådan befattningshavare bibehållas vid vikariatslöneförordnande i nämnda lönegrad.

Experten har förordat viss höjning av revisionssekreterarnas nuvarande lönegradsplacering men har ansett att de med hänsyn till ansvar och arbetsuppgifter icke kunna ställas i paritet med hovrättsråden.

De sakkunniga ha funnit, att revisionssekreterarnas arbetsuppgifter genom rättegångsreformens ikraftträdande i åtskilliga hänseenden ha ändrat karaktär och blivit mindre krävande. Såsom exempel härpå framhålla de sakkunniga, att revisionssekreterarna icke numera ha att framlägga förslag till domar i andra tvistemål än vattenrätts- och ägodelningsmål. De sakkunniga anse därför — i likhet med experten — att revisionssekreterarna numera icke kunna ställas i paritet med hovrättsråden. I betraktande av att vissa hovrättspresidenter i yttranden till 1948 års chefslöneutredning ifrågasatt, att revisionssekreterarbefattningarna skulle indragas, synes det de sakkunniga jämväl tveksamt, om nedre justitierevisionens ställning i orga-

nisatoriskt hänseende är slutligt löst. Spörsmålet om revisionssekreterarnas löneställning står vidare enligt de sakkunnigas mening i nära samband med frågan om hovrättsassessorernas löneläge, vilken fråga skall prövas av 1949 års tjänsteförteckningskommitté. I samband härmed erinra de sakkunniga, att några hovrättspresidenter i yttrandena till chefslöneutredningen uttalat sig för att ordinarie assessor och revisionssekreterare skulle likställas i löneavseende.

Med hänsyn till anförda omständigheter ha de sakkunniga funnit anledning för närvarande icke föreligga att föreslå ändring av revisionssekreterarnas löneställning.

Häradshövding (Co 14). Domsagorna äro indelade i fem lönegrupper och häradshövdingarna i domsagor tillhörande grupperna II—V erhålla utöver lönen avlöningsförstärkning med 1 260, 2 508, 3 756 respektive 5 004 kronor. Enligt den gällande lönegrupsindelningen för rikets 117 domsagor tillhöra 13 lönegrupp I, 32 lönegrupp II, 31 lönegrupp III, 35 lönegrupp IV och 6 lönegrupp V. Då häradshövdingarna redan före den 1 juli 1951 voro placerade i Co 14, innebar lönerevisionen för deras del en grundlöneökning av 900 kronor för år.

Experten har förklarat sig anse, att häradshövdingarna böra inplaceras i Co 15, varvid nu utgående avlöningsförstärkning skulle bibehållas.

De sakkunniga ha till en början erinrat, att ett hovrättsråd med lön efter högsta ortsgruppen vid befordran till häradshövding kommer i åtnjutande av en löneförbättring med lägst 1 692 kronor och högst 8 688 kronor för år (vid befordran från exempelvis Ca 37:40 till häradshövdingetjänst i lönegrupp III utgör löneökningen 4 200 kronor) samt att för hovrättsråd med lön efter ortsgrupperna 3 eller 4 angivna belopp givetvis bli än större.

Med anledning av expertens förslag framhålla de sakkunniga, att häradshövdingarna genom att uppflyttas i Co 15 skulle erhålla samma lönegradsplacering, som från och med den 1 juli 1951 fastställts för lagmännen. Avlöningen i Co 15 jämte avlöningsförstärkningen i lönegrupp V skulle, såsom de sakkunniga framhålla, uppgå till sådant belopp, att häradshövdingarna i sistnämnda lönegrupp skulle erhålla högre avlöning än som utgår till de i Co 19 upptagna hovrättspresidenterna (33 108 respektive 32 904 kronor). Relationen mellan häradshövdingelönen samt lönerna för lagmän och hovrättspresidenter skulle då bli ungefär densamma som före den 1 juli 1951. De sakkunniga ha emellertid givit uttryck åt den bestämda uppfattningen, att den från och med den 1 juli 1951 gällande relationen bättre giver uttryck för förekommande skiljaktigheter i arbetsuppgifter och ansvar de olika befattningshavargrupperna emellan. Denna uppfattning har biträttats av experten, som ändock ansett sig böra förorda en uppflyttning av häradshövdingetjänsterna till högre lönegrad. Enligt expertens mening skulle en sådan uppflyttning icke behöva få annan följd än att lagmännen skulle komma i åtnjutande av motsvarande lönegradsuppflyttning. De sakkunniga anse det däremot icke uteslutet, att även löneläget för hovrättspresidenterna skulle

påverkas, vilket i sin tur skulle kunna föranleda krav på en revision av de högre chefstjänstemännens löner i allmänhet.

Då de sakkunniga i sitt bedömande haft att utgå från det allmänna löneläge för chefstjänstemän, vilket blivit gällande genom 1951 års riksdagsbeslut, ha de icke kunnat förorda en höjning av häradshövdingarnas löneställning.

Tingsdomare (Ca 33). Tingsdomartjänster inrättades från och med den 1 juli 1943 och placerades i dåvarande lönegraden A 29. Efter förslag av 1943 års domarutredning uppflyttades tingsdomarna till A 30 fr. o. m. den 1 januari 1948, varigenom de kommo att erhålla samma löneställning som då gällde för hovrättsråden. Enligt beslut av 1951 års riksdag ha tingsdomartjänsterna fr. o. m. den 1 juli 1951 t. v. upptagits i oförändrat löneläge (Ca 33).

Experten har starkt understrukit de kvalificerade arbetsuppgifter, som ankomma på en tingsdomare; denne utövar sålunda en dömande verksamhet av i stort sett samma omfattning, som åvilar en häradshövding i en mindre eller medelstor domsaga. *Experten* har ansett, att befattningshavarna i fråga närmast böra placeras i Ca 37, men har dock yppat tvekan med hänsyn till tillämpad befordringsgång.

De sakkunniga ha funnit, att goda skäl kunna anföras för att tingsdomarna erhålla en förbättrad löneställning, men att tingsdomartjänsterna icke böra upptagas i hovrättsrådsgraden (Ca 37). Vid sådant förhållande och under framhållande av att enligt de sakkunnigas mening frågan om tingsdomarnas löneställning står i omedelbart samband med såväl spörsmålet om assessorernas lönegradsplacering som frågan om det ändamålsenliga utformandet av befordringsgången på domarbanan, ha de sakkunniga ej funnit sig böra framlägga förslag om ändrad löneställning för tjänsterna i fråga.

Vattenrättsdomare (Co 14). Enligt beslut vid 1932 års riksdag placerades vattenrättsdomarna i dåvarande lönegraden A 2 (fr. o. m. den 1 juli 1947 Co 14) samt tillerkändes en avlöningsförstärkning av 1 500 kronor för år. 1943 års riksdag beslöt, att avlöningsförstärkningen skulle bestämmas till samma belopp, som häradshövding i domsaga hänförd till lönegrupp IV ägde åtnjuta, eller således 3 750 kronor (numera 3 756 kronor).

Experten har ansett, att vattenrättsdomarna i likhet med häradshövdingarna böra upptagas i Co 15 med rätt för dem att uppbära nu utgående avlöningsförstärkning.

De sakkunniga förklara, att de med den ståndpunkt de intagit till spörsmålet om häradshövdingarnas lönegradsplacering saknat skäl föreslå ändrad löneställning för vattenrättsdomarna.

Vissa civila chefstjänster.

De sakkunniga ha i promemorian den 9 november 1951 behandlat löneställningen för de civila chefstjänster, som ingått i deras ursprungliga upp-

drag, med undantag för vissa tjänster vid myndigheter inom försvaret. Därjämte upptages enligt under hand lämnat uppdrag löneställningen för vattenrättsingenjörerna och en byråchef i Cp 9 i lantbruksstyrelsen. Vid bedömandet av här ifrågavarande lönespörsmål har *verkstadsdirektören i järnvägsstyrelsen T. R. Norinder* biträtt de sakkunniga såsom expert i den utsträckning, som framgår av det följande. De sakkunniga jämte experten ha avlagt studiebesök i telegrafstyrelsen och vattenfallsstyrelsen.

Vattenrättsingenjör (Ca, Ce 37). Genom beslut vid 1932 års riksdag inplacerades vattenrättsingenjörerna i dåvarande lönegraden B 30 (från och med den 1 juli 1947 Ca 33). De uppflyttades från och med den 1 juli 1951 till Ca 37. Från och med sist angivna tidpunkt ha vattenrättsingenjörerna jämväl erhållit avlöningsförstärkning med 1 008 kronor för år.

De sakkunniga framhålla — med instämmande av *experten* — att vattenrättsingenjörerna i lönehänseende äro gynnsammare ställda än hovrättsråden, vilka icke äga åtnjuta avlöningsförstärkning utöver till dem utgående löneförmåner efter Ca 37. De sakkunniga ha ock erinrat, att den nuvarande lönerelationen mellan vattenrättsdomarna (Co 14 jämte avlöningsförstärkning å 3 756 kronor) och vattenrättsingenjörerna är för vattenrättsingenjörerna förmånligare än den som gällde före den vid 1943 års riksdag beslutade höjningen av vattenrättsdomarnas avlöningsförstärkning från 1 500 till 3 750 kronor. De sakkunniga, som icke funnit skäl föreslå höjd löneställning för vattenrättsdomarnas del, ha under sådana omständigheter icke heller ansett sig kunna förorda ändrad lönesättning för vattenrättsingenjörerna.

Överingenjör (Cp 15) i väg- och vattenbyggnadsstyrelsen. Ifrågavarande överingenjör är chef för väg- och vattenbyggnadsstyrelsens byggnads- och underhållsbyrå. Byråns arbete omspannar samtliga områden inom väg- och vattenbyggnadsverkets verksamhet och är organiserad på fyra avdelningar samt ett statistiskt kontor. Överingenjörstjänsten inrättades genom beslut vid 1946 års riksdag och inplacerades därvid i C 9 (fr. o. m. den 1 juli 1947 Cp 15). Samtidigt hänfördes chefen för styrelsens konstruktionsbyrå såsom överingenjör till lönegraden C 8 (Cp 14). Vid 1951 års lönerevision bibehölls tjänsten såsom chef för byggnads- och underhållsbyrån i Cp 15 å den nya löneplanen 2 (grundlöneökning 1 500 kronor för år). I samma lönegrad placerades tjänsten såsom chef för konstruktionsbyrån.

Expert har förklarat sig biträda de sakkunnigas i det följande återgivna uttalande.

De sakkunniga ha erinrat, att chefen för byggnads- och underhållsbyrån för närvarande är i lönehänseende jämställd med — förutom chefen för konstruktionsbyrån samt förrädsdirektören i väg- och vattenbyggnadsstyrelsen — bl. a. byggnadscheferna i byggnadsstyrelsen och fortifikationsförvaltningen ävensom förrädsdirektören samt överingenjörerna och cheferna för maskintekniska och elektrotekniska byråerna i järnvägsstyrelsen. Om chefen för väg- och vattenbyggnadsstyrelsens byggnads- och underhållsbyrå upp-

flyttas till Cp 16, skulle han, framhålla de sakkunniga, komma i samma lönegrad som bl. a. överingenjören och chefen för järnvägsstyrelsens bantekniska byrå samt verkstadsdirektörerna i järnvägsstyrelsen och telegrafstyrelsen. De sakkunniga ha funnit, att tjänsten som chef för byggnads- och underhållsbyrån måste anses vara mera krävande än tjänsterna som byggnadschefer men icke fullt jämförbar med tjänsten som chef för bantekniska byrån.

På grund av det anförda ha de sakkunniga ansett tveksamt, om en inplacering i Cp 16 av chefen för byggnads- och underhållsbyrån bör komma till stånd. I detta sammanhang ha de emellertid fäst uppmärksamheten på att i ett nyligen avgivet betänkande angående organisation och personalbehov för administrativa m. fl. arbetsuppgifter inom väg- och vattenbyggnadsstyrelsen förslag framlagts, att chefen för byggnads- och underhållsbyrån skulle tillföras nya arbetsuppgifter, därigenom att en teknisk-ekonomisk granskning av väg- och vattenbyggnadsverkets verksamhet skulle förläggas till byrån. Förslaget skulle påkalla en förstärkning av personalen å byrån med bl. a. 3 förste byråingenjörer (förste byråsekreterare) i Ca 29. Vid ett realiserande av detta förslag vilja de sakkunniga icke motsätta sig, att överingenjören å byggnads- och underhållsbyrån uppflyttas till Cp 16. Med anledning av att chefen för väg- och vattenbyggnadsstyrelsen ansett, att förevarande överingenjör och chefen för konstruktionsbyrån skulle vara jämställda i lönehänseende, framhålla de sakkunniga att enligt deras bestämda uppfattning sistnämnde tjänstemans ansvarsområde och arbetsuppgifter icke äro lika omfattande som chefsens för byggnads- och underhållsbyrån.

Tre överinspektörer (Cp 10) i väg- och vattenbyggnadsstyrelsen. En överinspektör i Cp 10 är placerad som chef för envar av följande avdelningar av väg- och vattenbyggnadsstyrelsens byggnads- och underhållsbyrå, nämligen första byggnadsavdelningen (vägbyggnads-, beläggnings- och flygfältsarbeten), andra byggnadsavdelningen (hamnar, broar i egen regi, färjor, vatten- och avloppsanläggningar m. m.) respektive vägunderhållsavdelningen. Chefen för en fjärde avdelning (för arbetsorganisation) är byrådirektör i Cp 9. Vid den år 1946 beslutade omorganisationen av väg- och vattenbyggnadsstyrelsen upptogos befattningarna som chefer för nu ifrågavarande tre avdelningar i C 6 (fr. o. m. den 1 juli 1947 Cp 10).

Experten har förklarat sig anse, att överinspektörerna böra uppflyttas till lägst Cp 12.

De sakkunniga ha kommit till den uppfattningen, att överinspektörsbefattningarna icke kunna likställas med byråchefstjänster i Cp 13. Enligt de sakkunnigas mening äro de sakligt sett att anse som förste byrådirektörsbefattningar. Vid samråd med representanter för tjänsteförteckningskommittén har överenskommits, att spørgsmålet om sistnämnda tjänsters lönesättning lämpligen bör prövas av kommittén med hänsyn till det samband som råder mellan dessa befattningar och byrådirektörstjänsterna i avseende å lönesättningsfrågan. Vid sådant förhållande ha de sakkunniga icke funnit anledning

föreslå ändrad lönegradsplacering av överinspektörstjänsterna. I anledning av att chefen för väg- och vattenbyggnadsstyrelsen föreslagit en personlig lönesättning för två av de nuvarande överinspektörerna ha de sakkunniga uttalat, att de icke vilja ställa sig avvisande till att dessa i någon form erhålla kompensation på grund av deras tidigare anställnings- och tjänstgöringsförhållanden inom vägväsendet. De sakkunniga ha dock ansett det falla utanför utredningsuppdraget att framlägga några konkreta förslag i denna fråga.

Generaldirektör (Cp 22) i statens organisationsnämnd. Befattningen som chef för statens organisationsnämnd inplacerades genom beslut vid 1943 års riksdag i dåvarande lönegraden C 15 (fr. o. m. den 1 juli 1947 Cp 22). Fr. o. m. den 1 juli 1951 har befattningen upptagits i Cp 22 å den nya löneplanen, varigenom tjänstinnehavaren kommit i åtnjutande av en grundlöneökning av 1 800 kronor för år.

Vid en jämförelse med löneställningen för övriga verkschefsbefattningar ha de sakkunniga funnit sig sakna skäl föreslå höjning av den nuvarande lönegradsplaceringen.

Kanslichef (Cp 14) vid vardera av statens sakrevision och statens organisationsnämnd. Vid såväl statens sakrevision som statens organisationsnämnd finnes en kanslichefsbefattning. Befattningarna inplacerades i C 8 (fr. o. m. den 1 juli 1947 Cp 14) genom beslut vid 1946 års riksdag efter att tidigare ha varit arvodesbefattningar. Vid 1951 års lönerevision upptogs tjänsterna i Cp 14 å den nya löneplanen 2 (grundlöneökning 900 kronor för år).

De sakkunniga ha framhållit, att båda kanslichefstjänsterna äro förenade med kvalificerade arbetsuppgifter. Det förhållandet, att vid organisationsnämnden finnes en ordinarie chefsbefattning (generaldirektör), medan motsvarande tjänst vid sakrevisionen har karaktär av bisyssla, måste emellertid, såvitt de sakkunniga kunnat förstå, ha till följd, att kanslichefen vid sakrevisionen nödgas i stort sett mera självständigt handlägga olika förekommande uppgifter än som är fallet med kanslichefen hos organisationsnämnden. Med hänsyn härtill ha de sakkunniga ansett fog föreligga för en viss differentiering vid tjänsternas lönesättning. De sakkunniga ha i anslutning härtill förordat, att kanslichefen vid sakrevisionen uppflyttas till Cp 15, medan motsvarande tjänsteman vid organisationsnämnden bibehålles i gällande löneläge (Cp 14). Beträffande sistnämnde tjänsteman bör enligt de sakkunnigas mening för övrigt beaktas, att man vid bedömandet icke torde kunna helt bortse från löneläget för de olika centrala verkens organisationsexperter, vilket spörsmål kommer under tjänsteförteckningskommitténs prövning.

Överdirektör och souschef (Cp 16) i lantbruksstyrelsen. I samband med den av statsmakterna beslutade organisationen av rationaliseringsverksamheten på jordbrukets område inrättades vid lantbruksstyrelsen genom beslut

vid 1948 års riksdag en tjänst som överdirektör och souschef i Cp 17 samt en tjänst som överdirektör i Cp 15. Generaldirektörstjänsten upptogs i Cp 19. Överdirektören och souschefen förestår styrelsens lantbruksavdelning och den andre överdirektören rationaliseringsavdelningen. Från och med den 1 juli 1951 är tjänsten såsom överdirektör och souschef placerad i Cp 16 (grundlöneökning 1 200 kronor för år).

De sakkunniga ha framhållit, att överdirektörer med ställning som verkschefer i centrala ämbetsverk med rent administrativa arbetsuppgifter äro placerade i lönegraden 17 å löneplanen 2. De sakkunniga ha den principiella uppfattningen, att överdirektör, som närmast under generaldirektör ingår i verksorganisation med huvudsakligen administrativa arbetsuppgifter på den allmänna civilförvaltningens område, icke bör i lönehänseende ställas i paritet med överdirektörer, vilka äro chefer för administrativa verk. De hålla vidare före, att ett visst, icke alltför ringa löneavstånd bör förefinnas mellan verkschefen — generaldirektören — och hans närmaste man överdirektören. Från nu angivna utgångspunkt ha de sakkunniga föreslagit, att tjänsten som överdirektör och souschef i lantbruksstyrelsen upptages i Cp 15 eller således i samma lönegrad, som gäller för den andra överdirektörsbefattningen. För souschefsuppdraget bör enligt de sakkunnigas mening gottgörelse utgå med fast årsarvode. De sakkunniga ha föreslagit, att ställföreträdararvodet skall bestämmas till 2 004 kronor för år.

Byråchef (Cp 9) i lantbruksstyrelsen. Denne byråchef är chef för den i lantbruksstyrelsen ingående stuteribyrån (ärenden rörande hästaveln samt hingstdepåerna och stuteriet). Byråchefens närmaste man är byråsekreterare i Ca 24. Från och med den 1 juli 1951 har tjänsten tills vidare bibehållits i Cp 9. Den nuvarande tjänstinnehavaren åtnjuter dock från och med nämnda dag vikariatslön i Ca 37 enligt Kungl. Maj:ts beslut den 20 juli 1951.

De sakkunniga anse, att byråchefstjänsten å stuteribyrån icke är att likställa med byråchefstjänst i vedertagen mening. Vid nuvarande tjänstinnehavares avgång förtjänar det enligt de sakkunnigas mening undersökas, huruvida icke stuteribyrån i organisatoriskt hänseende bör ingå såsom sektion under annan byrå inom lantbruksstyrelsen. Efter samråd med tjänsteförteckningskommittén ha de sakkunniga icke funnit skäl föreslå ändrad löneställning för befattningen i fråga.

Överfyringenjör (Cp 13) i lotsstyrelsen. Överfyringenjörsbefattningen hålles vakant med hänsyn till att utredning pågår rörande vissa administrativa organisationsfrågor på sjöfartens område. I avvaktan på resultatet av denna utredning ha *de sakkunniga* ansett anledning icke föreligga att upptaga tjänsten i annan lönegrad än den gällande.

Byråchef (Cp 13) i försäkringsinspektionen. Ifrågavarande befattningshavare är chef för försäkringsinspektionens livförsäkringsbyrå. På förslag av 1939 års tjänsteförteckningssakkunniga uppflyttades byråchefstjänsten år 1946 från A 30 till C 7 (fr. o. m. den 1 juli 1947 Cp 12). Från och med den

1 juli 1951 är tjänsten placerad i Cp 13 (grundlöneökning 900 kronor för år).

De sakkunniga ha uttalat, att även om vissa skäl kunna anföras för höjd löneställning för tjänsten i fråga dessa ej äro tillräckligt vägande för att föranleda förslag från de sakkunniga om tjänstens upptagande i högre lönegrad än Cp 13.

Vissa tjänster i riksnämnden för ekonomisk försvarsberedskap. De sakkunniga ha haft att pröva löneställningen för följande befattningar hos riksnämnden för ekonomisk försvarsberedskap, nämligen tjänsterna såsom *generaldirektör* (Cp 22), *direktör* (Cp 16), *överingenjör* (Cp 14), *kanslichef* (Cp 13) och *förrådschef* (Ce 33). Direktören förestår affärsavdelningen, överingenjören den särskilda planeringsavdelningen och kanslichefen allmänna avdelningen. Förrådschefen ingår som befattningshavare i affärsavdelningen. Genom beslut vid 1946 års riksdag inplacerades generaldirektörstjänsten i dåvarande lönegraden C 15 (från och med den 1 juli 1947 Cp 22). Övriga befattningar lönereglerades år 1948 och inplacerades, direktören i Cp 17, överingenjören i Cp 14, kanslichefen i Cp 12 och förrådschefen i Ce 33. För att bereda möjlighet för reservförrådsnämndens direktör att utan löneminskning övergå i riksnämndens tjänst tillerkändes direktören ett personligt lönetillägg av 2 500 kronor för år. Från och med den 1 juli 1951 gällande lönegradsplacering medförde en grundlöneökning med 1 800 kronor för år för generaldirektören, 1 200 kronor för år för direktören, 900 kronor för år för överingenjören och 900 kronor för år för kanslichefen. Det personliga lönetillägget till direktören indrogs.

Experten har beträffande överingenjörstjänsten ansett, att anledning icke föreligger att undantaga tjänsten från den allmänna lönerevision, som fr. o. m. den 1 juli 1951 beslutats för chefstjänstemännen. Han har därför förordat tjänstens uppflyttning till Cp 15. I fråga om förrådschefen har experten förklarat sig biträda de sakkunnigas i det följande återgivna uttalande.

De sakkunniga uttala såsom sin mening, att statsmakterna vid bestämmandet av de före den 1 juli 1951 gällande lönegradsplaceringarna för ifrågavarande tjänster vid riksnämnden redan beaktat, att löneläget skulle så avvägas, att nämnden i konkurrens med de löneförmåner, som erbjödes inom det fria näringslivet, skulle kunna förvärva dugande krafter till de ledande posterna inom riksnämnden. Detta synes enligt de sakkunnigas mening framför allt vara fallet beträffande generaldirektörstjänsten och befattningen som direktör hos nämnden. Vad angår sistnämnda tjänst ha de sakkunniga särskilt framhållit, att de med hänsyn till de krav, som måste ställas på nämndens chef såsom ansvarig för verksamheten i dess helhet, icke kunna finna det motiverat, att skillnaden i löneavseende mellan generaldirektören och nämndens direktör minskas. De sakkunniga ha sålunda ansett sig icke kunna framlägga förslag om ändrad lönegradsplacering för ifrågavarande båda befattningshavare.

I fråga om överingenjören ha de sakkunniga förklarat sig icke underskatta betydelsen av det planeringsarbete, som åvilar denne. Vid sina överväganden ha de sakkunniga emellertid funnit, att redan överingenjörstjänstens placering i förutvarande lönegraden Cp 14 innebar, att hänsyn togs till angelägenheten av att för ifrågavarande arbetsuppgifter kunna förvärva och bibehålla en kunnig och erfaren tekniker. Enligt de sakkunnigas mening föreligga därför icke skäl för tjänstens upptagande i högre lönegrad än den gällande (Cp 14). I detta sammanhang ha de sakkunniga erinrat, att motsvarande tjänst vid rikskommissionen för ekonomisk försvarsberedskap var placerad i dåvarande lönegraden B 1, vilken lönegrad närmast motsvaras av Co 13.

Kanslichefen är närmast under generaldirektören den sammanhållande och samordnande kraften i riksnämndens arbete. Då arbetsuppgifterna även i övrigt befunnits vara av kvalificerad art, ha de sakkunniga icke velat motsätta sig, att kanslichefstjänsten uppflyttas till Cp 14.

Beträffande förrådschefen, som ingår i affärsavdelningen och under direktören svarar för vård och underhåll av reservförrådsnämndens lager, byggnader m. m., anse de sakkunniga skäl icke föreligga för placering i byråchefsggraden. De sakkunniga ha närmast funnit den nuvarande placeringen i Ce 33 hög. De ha emellertid stannat för att förorda tjänstens bibehållande i 33 lönegraden och till stöd härför anfört följande.

Otvivelaktigt medför en lagerhållning av här ifrågavarande art och omfattning svårbemästrade problem av stor ekonomisk betydelse. Ansvar för att dessa problem vinna en tillfredsställande lösning vilar i första hand på förrådschefen. Vidare äro de tekniska uppgifter, som sammanhånga bl. a. med drift och underhåll av oljecisterner och andra lagringsanläggningar, av jämförelsevis kvalificerad art. Med hänsyn till angivna förhållanden ha de sakkunniga stannat för att förorda tjänstens bibehållande i 33 lönegraden.

Rektor (Ca 33) vid statens polis-skola. Vid inrättandet av polis-skolan enligt beslut vid 1938 års riksdag placerades rektorn i lönegraden 30 (från och med den 1 juli 1947 Ca 33) och erhöi en avlöningsförstärkning av 1 000 kronor för år räknat (numera 1 008 kronor). Antalet elever vid skolan, vilket under läsåret 1938/39 utgjorde 366, uppgick för läsåret 1950/51 till 637. För läsåren 1951/52 och 1952/53 har elevantalet beräknats till 787 respektive 841.

De sakkunniga uttala, att de med hänsyn till den betydande ökning av undervisningsverksamheten, som ägt rum efter skolans tillkomst, och med beaktande av att undervisningen vid skolan till viss del ligger på en jämförelsevis hög nivå funnit skäl föreligga, att rektorstjänsten inplaceras i högre lönegrad än den gällande. Arbetsuppgifterna för rektorn vid polis-skolan synas de sakkunniga vara i kvalitativt hänseende nära jämförliga med dem som normalt åvila byråchef med placering i lönegraden 37. De sakkunniga föreslå sålunda, att tjänsten uppflyttas till Ca 37 men att i samband därmed avlöningsförstärkningen indrages.

Vissa tjänster vid telegrafverket. Vid telegrafverket ha de sakkunniga haft att pröva löneställningen för tjänsterna såsom *verkstadsöveringenjör* (Cp 13), *avdelningsdirektör* (Cp 10) och *trafikdirektör* (Cp 10).

Verkstadsöveringenjören är chef för tillverkningsavdelningen inom telegrafstyrelsens verkstadsbyrå. Chefen för verkstadsbyrån är verkstadsdirektör i Cp 16. Verkstadsöveringenjören har att leda och fatta beslut avseende driften vid huvudverkstaden i Nynäshamn samt att i stort leda tillverkningen vid de övriga fyra televerkstäderna i Vänersborg, Sundsvall, Göteborg och Stockholm. Antalet verkstadsöveringenjören underställda tjänstemän uppgår till ca 225 och antalet kollektivavtalsanställda befattningshavare till ca 1 800. Befattningen inplacerades i Cp 12 genom beslut vid 1948 års riksdag efter att närmast dessförinnan ha varit hänförd till Cp 10. Tjänsten har från och med den 1 juli 1951 upptagits i Cp 13 (grundlöneökning 900 kronor för år).

Två avdelningsdirektörer i Cp 10 förestå stationsavdelningen respektive transmissionsavdelningen på den tekniska byrån, vars chef är överingenjör i Cp 17. Avdelningarnas arbetsuppgifter bestå huvudsakligen i forsknings- och utvecklingsarbete beträffande system och konstruktioner på det teletekniska området samt planerings- och specifikationsarbeten för aktuella stations- respektive kabelanläggningar. Antalet befattningshavare å stationsavdelningen utgör för närvarande ca 310 och å transmissionsavdelningen omkring 215. Avdelningsdirektörstjänsterna inplacerades i C 6 (fr. o. m. den 1 juli 1947 Cp 10) genom beslut vid 1945 års riksdag efter att tidigare ha varit byrådirektörsbefattningar i A 28. Tjänsterna bibehölls vid 1951 års lönerevision i Cp 10.

Trafikdirektören är föreståndare för den i driftsbyrån ingående avdelningen för trafiktjänsten. Driftsbyråns chef, som tillika är generaldirektörens ställföreträdare, är överdirektör i Cp 17. Den trafikdirektören underställda personalen å avdelningen uppgår till ca 25 befattningshavare. Tjänsten inplacerades i Cp 10 genom beslut vid 1947 års riksdag efter att tidigare ha varit upptagen som överinspektörstjänst i A 28. Vid 1951 års lönerevision bibehölls tjänsten i Cp 10.

Experten har uttalat, att verkstadsöveringenjören icke bör undantagas från den allmänna lönerevisionen utan uppflyttas till Cp 14. Experten har emellertid samtidigt framhållit, att enligt hans åsikt en dylik uppflyttning icke kan ske utan att påverka löneläget för exempelvis den i Cp 13 upptagne verkstadsöveringenjören vid statens järnvägar. Sistnämnda befattning inplacerades i angivna lönegrad fr. o. m. den 1 juli 1951 efter att tidigare ha varit hänförd till Cp 11. För avdelnings- och trafikdirektörstjänsterna har experten förordat lägst Cp 13.

De sakkunniga erinra i anslutning till expertens uttalande i fråga om tjänsten som verkstadsöveringenjör, att denna tjänst icke kan erhålla höjd löneställning utan att härigenom lönegradsplaceringen rubbas för vissa andra befattningar, vilkas löneförhållanden definitivt prövats vid 1951 års riksdag. Med hänsyn härtill och då enligt de sakkunnigas mening den nuvaran-

de löneställningen är lämpligt avvägd, ha de icke funnit anledning föreslå tjänstens upptagande i annan lönegrad än den fr. o. m. den 1 juli 1951 gällande (Cp 13). Härvid ha de sakkunniga jämväl beaktat, att den högsta ledningen av verksamheten utövas av en verkstadsdirektör i Cp 16 med samma tjänstgöringsplats som verkstadsöveringenjören.

Avdelningsdirektörerna ha, enligt vad de sakkunniga funnit, arbetsuppgifter, som äro tekniskt och organisatoriskt krävande samt förenade med betydande ekonomiskt ansvar. De äro vidare chefer för sådana arbetsenheter, för vilka inom andra verk byråorganisationsformen i allmänhet torde utnyttjas. De sakkunniga ha ansett sig under sådana omständigheter böra föreslå, att avdelningsdirektörstjänsterna uppflyttas till Cp 13.

De sakkunniga ha uttalat, att vid jämförelse med de å avdelningsdirektörerna belöpande göromålen de krav, som ställas på trafikdirektören, i vissa hänseenden icke äro fullt likvärdiga. Då emellertid trafikdirektören har bl. a. en mycket omfattande inspektionsskyldighet beträffande personal- och materielhushållningen vid distriktens trafikavdelningar, ha de sakkunniga icke funnit skäl föreslå annan löneställning än Cp 13 för trafikdirektörstjänsten.

Vissa tjänster vid statens vattenfallsverk. De sakkunniga ha behandlat löneställningen för *två avdelningsdirektörer (Cp 10) och två förste byrådirektörer (Ca 33)* i statens vattenfallsverk.

En avdelningsdirektör är chef för vattenfallsstyrelsens rationaliseringsavdelning. Å avdelningen finnas — förutom chefen — 62 tjänstemän. Avdelningsdirektörstjänsten inrättades genom beslut vid 1946 års riksdag. Riksdagen, som biföll Kungl. Maj:ts förslag om tjänstens upptagande i C 6 (från och med den 1 juli 1947 Cp 10), gjorde härvid följande uttalande (skr. nr 211):

Liksom allmänna lönenämnden och departementschefen har riksdagen icke kunnat undgå att lägga märke till den varierande lönesättning, som inom statsförvaltningen tillämpas för befattningshavare, vilka syssla med rationaliseringsuppgifter. Det skulle enligt riksdagens mening vara önskvärt, om enhetligare riktlinjer härutinnan kunde uppnås.

Tjänsten bibehölls vid 1951 års lönerevision i Cp 10.

Den andre avdelningsdirektören är chef för elektrobyggnadsbyråns stationsavdelning, som huvudsakligen handlägger ärenden rörande projektering och finansiering av kraftstationer (den elektriska utrustningen) och transformatorstationer med därtill hörande utredningar. Under avdelningen sorterar en stationsmontageavdelning. Antalet avdelningsdirektören underställda befattningshavare uppgår till något över 300. I detta antal ingå ca 150 arbetare. Avdelningsdirektörstjänsten inrättades genom beslut vid 1950 års riksdag. Elektrobyggnadsbyråns chef är överingenjör i Cp 18. Avdelningsdirektörstjänsten bibehölls vid 1951 års lönerevision i Cp 10.

En förste byrådirektörstjänst hålles vakant med hänsyn till att genom beslut vid 1947 års riksdag en överingenjörstjänst i Cp 14 (numera Cp 15) inrättats vid vattenfallsstyrelsen. Anordningen har avsetts skola bestå intill

den 1 juli 1953. De sakkunniga ha under sådana omständigheter ansett sig sakna anledning att ingå på någon prövning av löneställningen för ifrågasvarande förste byrådirektörstjänst.

Den andra förste byrådirektörsbefattningen är avsedd för chefen för vattenbyggnadstekniska byråns utredningsavdelning (tidigare regleringsavdelningen). Förutom utredningsärenden handläggas å avdelningen bl. a. ärenden rörande förprojektering för kraftstationer samt mark-, skogs- och flottningsfrågor ävensom vattendomstolsärenden (tekniska delen). Antalet tjänstemän å avdelningen utgör för närvarande ca 225, vartill komma omkring 250 arbetare. Befattningen inrättades år 1945 i 30 lönegraden (från och med den 1 juli 1947 Ca 33). Chefen å vattenbyggnadstekniska byrån är byggnadsöverdirektör i Cp 18. Vid 1951 års lönerevision har förste byrådirektörstjänsten bibehållits i Ca 33.

Experten har uttalat, att tjänsterna såsom chef för rationaliseringsavdelningen och såsom chef för elektrobyggnadsbyråns stationsavdelning böra hänföras till lägst Cp 12 respektive lägst Cp 13. Även för befattningen såsom chef för vattenbyggnadstekniska byråns utredningsavdelning har *experten* ansett lägst Cp 13 böra tillämpas.

De sakkunniga ha för sin del funnit, att rationaliseringsexperten hos vattenfallsstyrelsen, som enligt de sakkunnigas mening närmast är att jämställa med förste byrådirektör, bör kvarstå i gällande löneläge (Cp 10) i avvaktn på tjänsteförteckningskommitténs prövning av frågan om löneställningen för befattningshavare med motsvarande arbetsuppgifter vid andra verk.

Av i huvudsak samma skäl, som föranlett de sakkunniga att föreslå inplacering i Cp 13 av avdelningsdirektörstjänsterna vid telegrafverket, ha de sakkunniga förordat, att chefen för elektrobyggnadsbyråns stationsavdelning uppflyttas till Cp 13. Samma löneställning ha de sakkunniga föreslagit jämväl för tjänsten såsom chef för vattenbyggnadstekniska byråns utredningsavdelning.

Tre överingenjörer, fabrikschefer (högst Cp 14) vid försvarets fabriksverk. Genom beslut vid 1943 års riksdag inrättades tjänster som överingenjör, fabrikschef vid försvarets fabriksverk med placering i högst dåvarande lönegrad C 8 (från och med den 1 juli 1947 Cp 14). För närvarande finnas sex dylika befattningar, av vilka tre från och med den 1 juli 1951 hänförs till högst Cp 15 och återstående till högst Cp 14.

Enligt vad som inhämtats äro cheferna för Carl Gustafs stads gevärsfaktori samt ammunitionsfabrikerna i Zakrisdal och Karlsborg inplacerade i Cp 15. Cheferna för centrala beklädnadsverkstaden och centrala torpedverkstaden äro upptagna i Cp 14 och chefen för Åkers krutbruk i Cp 13.

De sakkunniga ha med instämmande av *experten* uttalat, att med hänsyn till inhämtade uppgifter rörande fabrikernas inbördes storleksordning och redan förefintliga möjligheter att lönedifferentiera tjänsterna, anledning saknas att vidtaga ändring i 1951 års riksdags beslut beträffande lönesättningen för fabrikscheferna.

Vissa tjänster vid marinverkstäderna i Stockholm och Karlskrona. Marinverkstäderna i Stockholm och Karlskrona stå under ledning av en verkstadsdirektör vilken som närmaste man har en överingenjör. Verkstadsdirektören och överingenjören i Karlskrona placerades enligt beslut vid 1948 års riksdag i Cp 15 resp. Cp 12. Motsvarande tjänster i Stockholm hänfördes till Cp 14 resp. Cp 10. Vid 1951 års lönerevision placerades verkstadsdirektören vid marinverkstäderna i Karlskrona i lönegraden 15 å nya löneplanen 2 (grundlöneökning 1 500 kronor för år) och verkstadsdirektören i Stockholm i lönegraden 14 (grundlöneökning 900 kronor för år). Överingenjörerna bibehölls i Cp 12 respektive Cp 10 (oförändrad grundlön).

Experten har i fråga om verkstadsdirektören i Stockholm biträtt de sakkunnigas i det följande återgivna uttalande. Beträffande överingenjörerna har experten uttalat, att överingenjören vid marinverkstäderna i Stockholm erhållit en väl låg löneställning genom tjänstens hänförande till Cp 10 från och med den 1 juli 1951. Experten har ansett, att tjänsten bör uppflyttas till Cp 11. Löneställningen för överingenjörstjänsten vid marinverkstäderna i Karlskrona bör enligt experten bibehållas oförändrad i Cp 12 även efter den förordade jämkningen av löneläget för motsvarande tjänsteman i Stockholm.

De sakkunniga ha uttalat, att vid bedömandet av löneställningen för nu ifrågavarande tjänster till utgångspunkt bör tagas den placering i nya Cp 15, som fastställts för verkstadsdirektören i Karlskrona. Med hänsynstagande härtill och då marinverkstäderna i Stockholm ha väsentligt mindre omfattning, hålla de sakkunniga före, att anledning saknas att rubba den för verkstadsdirektören i Stockholm gällande lönegradsplaceringen i Cp 14.

Enligt de sakkunnigas mening är den för överingenjörstjänsterna fastställda lönegradsplaceringen (Cp 12 respektive Cp 10) förhållandevis förmånlig i betraktande av vad som gäller för andra befattningshavare inom statsförvaltningen med närstående arbetsuppgifter. Då de sakkunniga således icke kunna tillstyrka, att överingenjörstjänsterna upptagas i Cp 13, anse de sakkunniga, att spørsmålet om tjänsternas lönegradsplacering bör bedömas av tjänsteförteckningskommittén i samband med kommitténs prövning av frågan om lönesättningen för liknande ingenjörstjänster inom statsförvaltningen i övrigt.

Överste-(kommendörs-)beställningar i Ma 12.

I promemorian den 26 november 1951 ha de sakkunniga behandlat nu förefintliga militära beställningar i Ma 12 med undantag för dem, vilkas arbetsuppgifter röna inverkan av den organisation av försvarets centrala förvaltningsmyndigheter, som kan bli bestämd. *Fälttygmästaren, översten A. C. G:son Nordström* har biträtt de sakkunniga såsom expert vid prövningen av förevarande spørsmål.

De sakkunnigas uppdrag avser i här ifrågavarande del lönesättningen för de till Ma 12 hänfödda överste- (kommendörs-) beställningarna ävensom

andra beställningar i denna lönegrad, vilkas innehavare ha överstes tjänsteställning. Överstebeställningar finnas jämväl upptagna i Mo 15, varjämte regementschefer m. fl. beställningshavare i Mo 14 ha överstes rang och tjänsteställning.

Beställningshavarna i Ma 12 uppburo före den 1 juli 1951 avlöning efter 37 löneklassen å löneplan nr 1 och ha från och med sagda dag erhållit avlöning efter 40 löneklassen (grundlöneökning 1 512 kronor för år). Detta innebär, att beställningshavarna i Ma 12 numera erhållit lön efter slutlöneklassen i byråchefsggraden Ca 37 i stället för — såsom tidigare varit fallet — efter löneklassen närmast över den i byråchefsggraden ingående högsta löneklassen.

Experten har i första hand yrkat, att samtliga beställningshavare i Ma 12 skola överföras till löneplanen nr 2 och upptagas i Mo 13, i den mån icke för beställningshavarna bör avses högre lönegrad. Då av överläggningarna framgått, att de sakkunniga icke varit beredda att föreslå så vittgående åtgärder, har *experten* i andra hand påyrkat, att löneplanen nr 1 skall utbyggas med ytterligare en löneklass, varigenom den före den 1 juli 1951 gällande lönerelationen mellan byråchefer i normalgraden och överstarna i Ma 12 återställles. *Expertens* i det följande redovisade uttalanden beträffande de olika tjänsternas lönesättning ha sålunda till förutsättning, att lönen i Ma 12 utmätas efter en ny löneklass (41). Han har därvid framhållit, att varken i propositionen 1951:114 eller under utredningsarbetet förebragts några skäl för borttagande av den förutvarande löneklyftan mellan lönen för beställningshavare i Ma 12 och lönen för byråchef i normalgraden, en löneklyfta som chefslöneutredningen även förutsatt skulle bestå. *Experten* har ansett att denna löneklyfta med hänsyn till de till följd av utvecklingen alltmera krävande och mångsidiga arbetsuppgifter, som åvila exempelvis regementschefer, kårchefer och skolchefer i Ma 12, snarare bör ökas än bortfalla. Den omständigheten att i propositionen utan motivering angivits, att en utbyggnad av löneplanen nr 1 bör undvikas, bör icke få utgöra hinder för en rättvis lönesättning för officerarna i Ma 12.

Experten har biträtt de sakkunnigas i det följande redovisade uppfattning, att löneavvägningen beträffande förevarande beställningshavare i princip bör ske med hänsyn till befattning och icke till beställning samt förklarat, att från militärt håll intet är att erinra mot ett sådant lönesättningssystem.

De sakkunniga ha vid sitt bedömande av lönefrågan för förevarande beställningshavare icke ansett sig böra föreslå en utbyggnad av löneplanen nr 1 med ytterligare en löneklass, detta jämväl med hänsyn till föredragande departementschefens uttalande vid annälan av propositionen 1951:114 (s. 67), att en sådan utbyggnad bör undvikas. I anslutning härtill ha de sakkunniga övervägt, huruvida för överstebeställningar jämväl skulle kunna utnyttjas lönegraden Mo 13. Det har emellertid ansetts, att en grundläggande förutsättning härför bör vara, att Ma 12 icke längre tages i anspråk för överstebeställningar. En differentiering på ej mindre än fyra lönegrader av dessa beställningar har nämligen syntts icke kunna komma i fråga.

Vid granskning av de å respektive beställningshavare ankommande göromålen ha emellertid de sakkunniga i ett flertal fall funnit sakliga motiv ej föreligga för en uppflyttning av beställningen till högre lönegrad än den gällande. Härvid ha de sakkunniga särskilt beaktat, att löneförmånerna i Ma 12 numera utgå efter 40 löneklassen. Vid angivna förhållanden har för de sakkunniga den synpunkten fått bli normgivande, att löneavvägningen bör ske med utgångspunkt från de för överstebeställningarna (motsvarande) nu utnyttjade lönegraderna.

Enligt för närvarande tillämpade lönesättningsprinciper ha löneförmånerna för militära befattningshavare regelmässigt anknutits till den av vederbörande innehavda militära beställningen såsom sådan. De sakkunniga ha kommit till den uppfattningen, att övervägande skäl tala för att lönen för här ifrågavarande kategorier i stället bör anslutas till den befattning, som, oberoende av tjänstinnehavarens militära grad, provas erforderlig för arbetsuppgifternas fullgörande. Lönesättningen bör således ske efter samma grunder, som tillämpas för civila tjänster inom statsförvaltningen. Detta leder bl. a. till att det nu i vissa fall förekommande systemet med alternativa lönegrader frångås. I detta sammanhang påpeka de sakkunniga, att principen i fråga redan vunnit tillämpning inom flygvapnet, i det att flottiljcheferna uppbära avlöning efter Mo 14 även om de ha lägre tjänsteställning än överstes. De sakkunnigas i det följande framlagda förslag grundas på de principer för bedömningen av föreliggande lönesättningsfrågor, för vilka här redogjorts.

I fråga om de särskilda beställningarna i lönegrad Ma 12 ha de sakkunniga anfört i huvudsak följande.

Två överstar (kommendörer) i Ma 12 vid försvarsstaben. Förevarande beställningshavare äro chefer för sektion I och II inom försvarsstaben. Sektion I, som är organiserad på sex avdelningar, har till uppgift att samordna handläggningen inom försvarsstaben av ärenden hänförliga till operationernas planläggning och ledning. Enligt vad utredningen inhämtat är chefen för sektion I i regel souschef i försvarsstaben.

Sektion II har till huvudsaklig uppgift att samordna den militära under rättelsetjänsten. Sektionschefen utövar därvid viss dirigerande verksamhet beträffande försvarsattachéer, försvarsväsendets radioanstalt och underrättelseorganen vid armé-, marin- och flygledningarna. Han övervakar och samordnar den militära säkerhetstjänsten. Sektionen är organiserad på tre avdelningar.

Experten har ansett, att för sektionscheferna böra avses befattningar i Mo 14. Till stöd härför har bl. a. anförts, att det är särskilt betydelsefullt, att sektionschefstjänsterna kunna rekryteras med beställningshavare, som tidigare varit regementschefer (Mo 14).

De sakkunniga föreslå, att sektionschefstjänsterna uppflyttas till Mo 14.

Regementsofficer i Ma 12 eller Ma 11 eller Ma 10 vid försvarsstaben. Beställningshavaren är chef för sektion III inom försvarsstaben, vilken sek-

tion samordnar och övervakar försvarets press-, upplysnings- och personalvårdsverksamhet. Sektionschefen är vice ordförande i försvarets upplysnings- och personalvårdsnämnd och är där försvarets främste företrädare i ärenden rörande personalvård, press och upplysning. Sektionen är organiserad på tre avdelningar.

Experten har uttalat, att befattningen som chef för förevarande sektion icke bör lönesättas lägre än i den högsta av de tre alternativa lönegrader, till vilka förevarande beställningshavare nu kan hänföras, eller alltså Ma 12.

De sakkunniga hålla för sin del före, att de med sektionschefstjänsten förenade göromålen icke äro så kvalificerade, att fog finnes för tjänstens inplacering i överstegraden. I stället föreslå de sakkunniga, att befattningen som chef för sektion III upptages i Ma 11. I detta sammanhang framhålla de sakkunniga, att föredragande departementschefen vid anmälan av propositionen 1948: 209 funnit skäl tala för att för tjänsten icke avsågs högre löneställning än Ma 11. Härvid erinrades, att statens lönenämnd ansett det icke vara motiverat att upptaga beställningen i högre lönegrad än den sistnämnda. Departementschefens förslag innebar, att beställningen skulle upptagas i Ma 11, alternativt Ma 10. Riksdagen beslöt emellertid inplacering i alternativt Ma 12, Ma 11 eller Ma 10 eller de lönegrader, som förordats av 1945 års försvarskommitté.

Regementsofficer i Ma 12 eller Ma 11 eller Ma 10 vid försvarsstaben. Förevarande beställningshavare tjänstgör som försvarsstabens forskningsofficer och har som sådan hand om avvägnings- och samordningsfrågor beträffande militärteknisk forskning och utveckling samt bland annat tekniska frågor rörande materiel och tekniska metoder.

De sakkunniga ha — med instämmande av *experten* — föreslagit, att för forskningsofficeren avses en befattning i Ma 12.

14 regementsofficerare (försvarsattachéer) i Ma 12 eller Ma 11 eller Ma 10 vid försvarsstaben.

De sakkunniga ha — med instämmande av *experten* — föreslagit, att försvarsattachéerna skola bibehållas i nuvarande lönegrader. Såsom skäl härfor ha de sakkunniga framhållit bl. a. att anledning icke synes föreligga att giva försvarsattachéerna högre löneställning än beskickningsråden (Ca 37) samt att dessa beställningshavare icke kunna anses såsom innehavare av befattning i egentlig mening.

Överste i Ma 12 i generalstabskåren. Denne överste är chef för sektion I i arméstaben. Sektionen omfattar en organisations- och en utrustningsavdelning. Å förstnämnda avdelning handläggas bland annat ärenden avseende arméns krigs- och fredsorganisation, grunder för krigsplacering, organisatoriskt underlag för fördelning av värnpliktiga samt för repetitions- och efterutbildningsövningar.

Experten har framhållit, att tjänsten som chef för sektion I regelmässigt bör besättas med officer, som tidigare varit regementschef, och förordat, att tjänsten upptages i Mo 14.

De sakkunniga finna icke skäl föreligga, att sektionsschefstjänsten lönesättes efter andra grunder än som tidigare föreslagits för cheferna för sektion I och II inom försvarsstaben, och föreslå, att den upptages i Mo 14.

Tre regementschefer (sekundchefer) vid kavalleriet, en kårchef vid artilleriet, fyra kårchefer vid luftvärnet och tre kårchefer vid ingenjörtrupperna, samtliga i Ma 12. Nuvarande lönesättningsnormer för inplacering i lönegrad av förbandschefer innebära i princip, att chefer för regementen eller motsvarande förband upptagits i lönegraden Mo 14, medan kårchefer hänförs till Ma 12. Undantag härifrån har emellertid gjorts för cheferna för kavalleriets förband, vilka i lönehänseende ansetts böra likställas med kårchefer.

Experten har uttalat, att viss skillnad i avseende å arbetsomfattningen m. m. mellan de i Ma 12 och Mo 14 placerade förbandscheferna förefinnes men att förbandscheferna i Ma 12 å andra sidan ha samma befälsställning som de till Mo 14 hänfödda cheferna; båda kategorierna äro chefer för självständiga förband och det därmed följande ansvaret är i princip det samma. *Experten* har i anslutning härtill uttalat sig för att förbandscheferna i Ma 12 skola uppflyttas till Mo 14. Förutsättningar för en differentiering å olika lönegrader av förevarande förbandschefer har *experten* ansett icke föreligga.

De sakkunniga ha kommit till den uppfattningen, att skäl icke föreligga att inplacera de här avsedda förbandscheferna i den för regementschefer gängse lönegraden Mo 14. I fråga om såväl ansvar som arbetsuppgifter föreligger enligt de sakkunnigas mening en påtaglig skillnad mellan de nuvarande förbandscheferna i Ma 12 och regementschefer (motsvarande) i Mo 14. I anslutning härtill ha de sakkunniga påpekat, att numerären av personalkategorierna på aktiv stat i regel är icke obetydligt lägre vid kårförbanden (motsvarande) än vid regementen och likställda förband. En uppflyttning till Mo 14 av förevarande förbandschefer skulle vidare enligt de sakkunnigas uppfattning komma att få omedelbara konsekvenser i avseende å lönesättningen för de nu till angivna lönegrad hänfödda förbandscheferna. De sakkunniga ha på grund av det anförda förordat bibehållen placering i Ma 12 för berörda kårchefer och regementschefer vid kavalleriet.

Överste vid artilleriet i Ma 12. Enligt anteckning i den för innevarande budgetår fastställda personalförteckningen för armén skall förevarande beställning vid vakans indragas. *De sakkunniga* ha — i likhet med *experten* — under sådana omständigheter icke funnit anledning överväga ändrad löneställning för nu ifrågakvarande beställning.

Överste i Ma 12 och överste eller överstelöjtnant i Ma 12 eller Ma 11 i fortifikationskåren. Beställningarna, som främst äro avsedda för befattningshavare som fortifikationsofficer vid I. eller IV. militärområdet eller som fortifikationsbefälhavare vid VI. militärområdet eller Stockholms kustartilleriförsvar, äro förbundna med arbetsuppgifter, som omfatta bl. a. uppgörandet av fortifikatoriska rustningsplaner samt ombesörjandet av fortifikatoriska nyhyggnadsarbeten ävensom fastighetsförvaltning.

De sakkunniga ha — med instämmande av *experten* — uttalat, att skäl icke föreligga för ändrad lönesättning för dessa båda beställningshavare. Vad särskilt angår den alternativa lönesättningen för en fortifikationsofficer ha de sakkunniga framhållit, att denna anordning synes böra bibehållas med hänsyn till att det i förevarande fall icke torde vara fråga om befattning i vedertagen mening.

Souschef i Ma 12 i marinstaben. Marinstaben är organiserad på följande avdelningar: operationsavdelning, förbindelseavdelning, organisationsavdelning, personalavdelning och utbildningsavdelning, vartill komma vissa detaljer samt en expedition och ett för marinledningen gemensamt bibliotek. Beställningen såsom souschef i marinstaben är avsedd för kustartilleriofficer.

De sakkunniga ha — med instämmande av *experten* — föreslagit, att befattningen upptages i Mo 14.

Fyra inspektörer i Ma 12 vid flottan. Beställningshavarna äro inspektörer för sjöartilleriet, torpedvapnet, ubåtsvapnet resp. minväsendet.

Experten har med utgångspunkt från att motsvarande beställningshavare vid armén och flygvapnet äro inplacerade i Mo 15 uttalat, att arbetsomfattningen för marinens inspektörer i stort sett är mera begränsad än nyssnämnda beställningshavares; marininspektörerna ha sålunda att svara för mera avgränsade fackområden. *Experten* har emellertid ansett, att inspektörsbefattningarna vid flottan böra uppflyttas till Mo 14.

De sakkunniga ha anslutit sig till expertens uppfattning och föreslå, att inspektörsbefattningarna i fråga uppflyttas till Mo 14.

Kommendör i Ma 12 vid flottan. Beställningen är avsedd för chefen för Göteborgs örlogsvarv. Motsvarande beställningar vid Karlskrona och Stockholms örlogsvarv äro upptagna i Mo 15 respektive Mo 14.

Experten har ansett, att chefen för Göteborgs örlogsvarv bör i lönehänsende likställas med kårcheferna, vilka av honom föreslagits inplacerade i Mo 14.

De sakkunniga ha vid bedömandet av löneställningen för chefen för Göteborgs örlogsvarv gjort jämförelse mellan örlogsvarven i Stockholm och Göteborg. Denna jämförelse har givit vid handen, att verksamheten vid förstnämnda varv är av väsentligt större omfattning och av mera krävande art än vid örlogsvarvet i Göteborg. *De sakkunniga* ha därför funnit skäl icke föreligga för att chefen för Göteborgs örlogsvarv upptages i samma löneställning som chefen för Stockholmsvarvet och ansett sig icke kunna förorda, att tjänsten upptages i högre lönegrad än Ma 12.

Två kommandörer i Ma 12 vid flottan. Den ene av dessa beställningshavare är chef för chefens för kustflottan stab (flaggkapten) och den andre sjögående förbandschef.

Experten har uttalat, att båda nu ifrågavarande befattningar böra upptagas i Mo 14.

De sakkunniga ha funnit de med befattningen som flaggkapten förenade göromålen vara i kvalitativt hänseende fullt jämförliga med dem som ankomma på andra befattningar, vilka av de sakkunniga förordats inplacerade i Mo 14. De sakkunniga ha därför föreslagit, att tjänsten upptages i sistnämnda lönegrad. Vad angår befattningen som sjögående förbandschef ha de sakkunniga hållit före, att anledning icke förefinnes att likställa denna tjänst med bl. a. de till Mo 14 hänfödda regementschefsbeställningarna. Befattningen synes de sakkunniga närmast vara att jämställa med kårchefsbefattningar i Ma 12, varför den enligt de sakkunnigas mening bör bibehållas i gällande löneläge.

Chef för Gotlands kustartilleriförsvär, tillika chef för Gotlands kustartillerikår i Ma 12.

Experten har förordat, att förevarande befattning inplaceras i den av honom för kårcheferna föreslagna lönegraden Mo 14.

De sakkunniga ha funnit, att det med befattningen förenade ansvaret icke är jämförbart med regementschefernas och att en uppflyttning till Mo 14 icke kan ske utan att påverka löneläget för de i denna lönegrad inplacerade förbandscheferna (bl. a. chefen för Göteborgs kustartilleriförsvär, tillika chef för Älvsborgs kustartilleriregemente). Vid sådant förhållande föreslå de sakkunniga, att befattningen kvarstår i Ma 12.

Kommandör i Ma 12 i marinintendenturkåren. Beställningshavaren är chef för intendenturförvaltningen i Sydkustens marindistrikt och lyder närmast under chefen för detta marindistrikt (Mo 17).

De sakkunniga föreslå — med instämmande av *experten* — att tjänsten bibehålles i Ma 12.

Souschef vid flygstaben i Mo 14 eller Ma 12. Flygstaben är organiserad på följande avdelningar: operationsavdelning, organisationsavdelning, utbildningsavdelning, personalavdelning, signalavdelning, flygsäkerhetsavdelning samt väderleksavdelning. Härtill komma expedition, pressektion samt kassa.

De sakkunniga ha — med instämmande av *experten* — föreslagit, att förevarande befattning upptages i Mo 14 eller således i samma lönegrad, som förordats för motsvarande tjänst inom marinstaben.

Vissa chefer för militära utbildningsanstalter. De sakkunniga ha haft att behandla löneställningen för chefstjänsterna vid vissa militära utbildningsanstalter, nämligen tjänsterna såsom chefer för de militära högskolorna, skolor för utbildning av blivande officerare, underofficersskolor och vissa specialskolor.

Vidkommande *de skolor, som meddela högre utbildning efter den grundläggande officersutbildningen*, d. v. s. krigshögskolan — i vilken numera inlemmats den tidigare artilleri- och ingenjörhögskolan — sjökrigshögskolan och flygkrigshögskolan, anse *de sakkunniga*, att någon mera påtaglig olikhet i fråga om respektive skolchefers ansvar och arbetsuppgifter icke föreligger. Beställningen som chef för flygkrigshögskolan är upptagen i Mo 14 alter-

nativt Ma 12, medan övriga båda skolchefsbeställningar hänförs till Ma 12. Av angivet skäl böra förevarande befattningar enligt de sakkunnigas mening likställas i löneavseende. Vid av de sakkunniga företagen jämförelse med de nu i Mo 14 upptagna beställningarna ävensom de tjänster, som i det föregående förordats uppflyttade till denna lönegrad, ha de sakkunniga funnit skäl tala för att jämväl förevarande befattningar hänföras till Mo 14. *Experten* har biträtt denna uppfattning.

Vad härefter angår *skolor för utbildning av blivande officerare*, äro respektive skolchefer inplacerade i Ma 12 eller Ma 11 vid krigsskolan, Ma 12 vid sjökrigsskolan och Ma 11 vid flygkadettskolan. För sistnämnda skolchef finnes dock icke särskild skolchefsbeställning redovisad i personalförteckningen, utan vederbörande innehar en av de för flygvapnet upptagna överstelöjtnantsbeställningarna.

Experten har framhållit, att cheferna för krigsskolan och sjökrigsskolan böra besitta den erfarenhet, som innehav av regementschefsbeställning i Mo 14 giver. *Experten* har därför yrkat, att dessa båda skolchefsbeställningar skola upptagas i angivna lönegrad. Beträffande flygkadettskolan har upplysts, att denna skola i förvaltningshänseende är underställd en flygflottiljchef. Med hänsyn härtill och då några särskilda skäl icke föreligga för ändrad lönesättning av denna tjänst, har *experten* ansett, att befattningen bör kvarstå i Ma 11.

De sakkunniga ha för sin del icke funnit det motiverat, att cheferna för krigsskolan och sjökrigsskolan inplaceras i samma lönegrad som förordats för cheferna för de militära högskolorna. Det synes de sakkunniga uppenbart, att väsentligt större krav måste ställas på sistnämnda skolchefer än på de chefer, vilka ha att svara för den grundläggande officersutbildningen. De sakkunniga ha ej heller kunnat dela *expertens* uppfattning, att som chefer för krigsskolan och sjökrigsskolan böra avses förutvarande regementschefer. Under sådana omständigheter och med beaktande av löneläget för rektorerna vid närmast motsvarande civila undervisningsanstalter, anse sig de sakkunniga icke kunna förorda, att befattningarna som chefer för krigsskolan och sjökrigsskolan upptagas i högre lönegrad än Ma 12. Beträffande tjänsten som chef för flygkadettskolan hålla de sakkunniga i likhet med *experten* före, att denna befattning bör bibehållas i Ma 11.

Underofficersutbildningen meddelas vid arméns underofficersskola, marinens underofficersskola och flygvapnets centrala skolor. Skolchefsbeställningarna vid arméns underofficersskola och flygvapnets centrala skolor äro upptagna i Ma 12 alternativt Ma 11 och vid marinens underofficersskola i Ma 11.

Experten har framhållit, att enligt hans åsikt anledning icke föreligger att upptaga befattningen som chef för marinens underofficersskola i högre lönegrad än Ma 11 med hänsyn till att elevantalet vid denna skola är väsentligt lägre än vid arméns underofficersskola och flygvapnets centrala skolor. För sistnämnda skolor har *experten* förordat, att chefsbefattningarna skola inplaceras i Ma 12.

De sakkunniga ha anslutit sig till *expertens* uppfattning och föreslå, att

tjänsterna som chefer vid arméns underofficersskola och flygvapnets centrala skolor upptagas i Ma 12 och motsvarande tjänst vid marinens underofficersskola i Ma 11.

De sakkunniga ha vidare prövat frågan om löneställningen för cheferna vid *vissa specialskolor*, nämligen infanteriskjutskolan, artilleriskjutskolan och luftvärnsskjutskolan. Beställningarna som chefer för dessa skolor äro nu upptagna i alternativt Ma 12 eller Ma 11.

Enligt *expertens* mening intager infanteriskjutskolan en väsentligt mera central ställning inom det militära skolväsendet än övriga båda skolor av denna kategori. Vidare ingår i denna skola infanteriets truppslagsofficersskola. I motsats till artilleriskjutskolan och luftvärnsskjutskolan utgör infanteriskjutskolan en självständig förvaltningsenhet. Experten har i anslutning härtill förordat, att befattningen som chef för infanteriskjutskolan upptages i Mo 14 och chefstjänsterna vid artilleriskjutskolan och luftvärnsskjutskolan i Ma 12.

De sakkunniga ha icke velat motsätta sig att chefen för infanteriskjutskolan inplaceras i Mo 14. Beträffande artilleriskjutskolan och luftvärnsskjutskolan ha de sakkunniga hållit före, att skolchefstjänsterna böra hänföras till Ma 12.

Chefen för centrala värnpliktsbyrån. Chefsbefattningen vid centrala värnpliktsbyrån är upptagen som beställning i Ma 12. Värnpliktsbyråns uppgift är att biträda överbefälhavaren och försvarsgrenscheferna vid handläggning av ärenden rörande inskrivningsväsendet, personalredovisningen, personalprövningsverksamheten och värnpliktsrekryteringen samt rörande de värnpliktigas värnplikts- och tjänstgöringsförhållanden, krigsplacering och inkallelse. Den samlade personalen å byrån uppgår till omkring 75.

De sakkunniga ha — i likhet med *experten* — icke funnit skäl föreligga för höjd löneställning av befattningen som chef för centrala värnpliktsbyrån.

Departementschefen.

I samband med beredningen av det förslag till chefslönerrevision, som underställdes 1951 års riksdag (prop. nr 114), fann jag skäl föreligga för att vissa tjänster helt eller delvis undantogs från lönerrevisionen. Då i fråga om en del av dessa tjänster tvekan kunde råda om den riktiga lönesättningen, ansåg jag mig böra förorda, att lönegradsplaceringen för de undantagna tjänsterna gjordes till föremål för särskild översyn. Såsom av den i det föregående lämnade redogörelsen framgår ha särskilda sakkunniga tillkallats för att verkställa översynen i fråga om vissa av de undantagna tjänsterna. Löneställningen för övriga tjänster, som enligt förslag i propositionen 1951: 114 undantagits från chefslönerrevisionen, kommer att behandlas av 1949 års tjänsteförteckningskommitté. Jag räknar med att kommittén skall kunna lägga fram sitt förslag i ämnet i så god tid, att det kan underställas innevarande års riksdag.

De särskilda sakkunniga ha framlagt förslag beträffande de till dem överlämnade frågorna, dock med undantag för vissa tjänster vid försvaret. I

detta sammanhang vill jag erinra, att frågan om de centrala försvarsförvaltningarnas framtida organisation för närvarande är föremål för beredning inom försvarsdepartementet. Avsikten är att de sakkunniga skola deltaga i denna beredning i vad angår frågor om löneställningen för chefstjänstemän.

Jag övergår härefter till en granskning av de sakkunnigas förslag.

För revisionssekreterarna finner jag av skäl som de sakkunniga anfört icke anledning föreslå ändring i den vid 1951 års riksdag beslutade löneställningen.

I fråga om häradshövdingetjänsterna anser jag i likhet med de sakkunniga, att en uppflyttning av dessa tjänster skulle påverka det allmänna löneläget för chefstjänstemän. För att ytterligare belysa detta spörsmål vill jag erinra, att i den för häradshövdingarna gällande lönegraden 14 på löneplanen 2 äro placerade ett stort antal chefstjänster, såväl civila som militära, med maktpåliggande arbetsuppgifter och betydande ansvar ävensom att jag i annat sammanhang föreslagit, att professorerna vid universitet och högskolor skola hänföras till denna lönegrad. Av vad nu sagts följer, att jag icke heller kan tillstyrka någon förändring av vattenrättsdomarnas löneställning.

De sakkunniga ha funnit vissa skäl tala för en höjning av tingsdomarnas lönegradsplacering men dock ansett sig icke nu kunna framlägga förslag om ändrad löneställning för tjänsterna i fråga. I anslutning härtill ha de sakkunniga erinrat bl. a. att detta lönespörsmål äger samband med frågan om det ändamålsenliga utformandet av befordringsgången på domarbanan. Med anledning härav vill jag efter överläggningar med chefen för justitiedepartementet framhålla, att med hänsyn till den betydelsefulla ställning som tingsdomarna intaga i domstolsväsendet skäl synas föreligga att för dessa tjänster bestämmes en löneställning, som möjliggör rekrytering även bland dem, som tjänstgjort i nedre justitierevisionen. På grund härav och med beaktande av tingsdomarnas arbetsuppgifter anser jag mig böra förorda, att de uppflyttas till lönegraden Ca 37.

Till de sakkunnigas förslag i promemorian angående vissa civila chefstjänster kan jag helt ansluta mig. Vad särskilt angår tjänsten som chef för byggnads- och underhållsbyrån i väg- och vattenbyggnadsstyrelsen får jag, under hänvisning till att statsrådet Hjalmar Nilson senare denna dag kommer att framlägga förslag om den av de sakkunniga berörda omorganisationen av väg- och vattenbyggnadsstyrelsen, tillstyrka att den för chefen för nämnda byrå avsedda överingenjörstjänsten upptages i Cp 16.

I fråga om överinspektörstjänsterna i väg- och vattenbyggnadsstyrelsen ha de sakkunniga förordat, att dessa tjänster — i avvidan på tjänsteförteckningskommitténs prövning av lönegradsplaceringen för förste byrådirektörstjänster — skola bibehållas i lönegraden Cp 10. I anslutning härtill ha de sakkunniga emellertid ifrågasatt, att de två överinspektörerna Hård och Kinch skola erhålla kompensation i någon form på grund av deras tidigare anställnings- och tjänstgöringsförhållanden inom vägväsendet. Detta spörsmål bragtes genom motioner under riksdagens prövning i samband med 1951

års chefslönerevision. I anledning härav uttalade statsutskottet (utlåtande nr 128) att, därest särskild övergångsanordning skulle anses påkallad i förevarande fall, det borde i första hand ankomma på Kungl. Maj:t att taga denna fråga under omprövning. Utskottet ansåg sig därför icke då böra tillstyrka någon åtgärd från riksdagens sida i det i motionerna avsedda syftet. Utskottets uttalande vann riksdagens godkännande.

Då förevarande båda tjänstemän med hänsyn till deras speciella anställnings- och tjänstgöringsförhållanden inom vägväsendet rimligen icke böra komma i sämre läge än om de nu innehaft tjänst såsom vägdirektörer, anser jag mig böra föreslå, att de erhålla personliga tjänster i lönegraden Cp 13. Dessa tjänster böra föras å övergångsstat. Så länge de nuvarande innehavarna kvarstå i sina tjänster, bör motsvarande antal överinspektörstjänster i Cp 10 hållas vakanta.

De sakkunniga anse, att tjänsten som överdirektör och souschef i lantbruksstyrelsen bör flyttas ned från Cp 16 till Cp 15 och att i samband därmed ett särskilt arvode å 2 004 kronor för år skall fastställas för generaldirektörens ställföreträdare. Mot detta förslag har jag i och för sig icke någon annan erinran än att arvodet synes böra utgå med 2 400 kronor för år. Med genomförande av de sakkunnigas förslag torde emellertid böra anstå i avbidan på uppkommande vakans. Tills vidare bör därför tjänsten såsom överdirektör och souschef bibehållas i Cp 16. Nuvarande innehavaren bör härutöver erhålla ett arvode å 1 200 kronor, varigenom han erhåller samma kontanta löneförmåner, som om de sakkunnigas förslag genomförts med den av mig i det föregående förordade jämkningen.

I samband med behandlingen av frågan om löneställningen för de i Ma 12 placerade överste-(kommendörs-)beställningarna ha de sakkunniga erinrat, att enligt för närvarande tillämpade lönesättningsprinciper löneförmånerna för militära befattningshavare regelmässigt anknutits till den av vederbörande innehavda militära beställningen såsom sådan. De sakkunniga ha kommit till den uppfattningen, att övervägande skäl tala för att lönen för här ifrågakarande kategorier i stället anslutes till den befattning, som, oberoende av tjänstinnehavarens militära grad, provas erforderlig för arbetsuppgifternas fullgörande.

Då det av de sakkunniga föreslagna systemet synes ägnat att åstadkomma större rättvisa i lönesättningen för de av förslaget berörda militära chefstjänsterna, anser jag mig efter samråd med chefen för försvarsdepartementet kunna i princip tillstyrka detsamma. Såsom framgår redan av de sakkunnigas detaljförslag kunna omständigheterna i vissa fall motivera undantag från den angivna principen.

I fråga om de i Ma 12 placerade överste-(kommendörs-)beställningarna ha de sakkunniga efter övervägande av olika alternativ stannat för att förorda, att dessa beställningar skola bibehållas i nuvarande löneläge (löneklass 40 å löneplan 1). De ha emellertid funnit skäl tala för att ett antal av de nu i Ma 12 placerade beställningarna uppflyttas till Mo 14.

I likhet med de sakkunniga förordar jag, att lönegraden Ma 12 med lön efter löneklassen 40 bibehålles såsom lägsta överstegrad. Enligt min mening

finnes emellertid skäl för att bereda kårcheferna och motsvarande befattningshavare en löneställning, som närmare ansluter sig till den för regementschefer i allmänhet gällande. Jag anser mig därför böra föreslå, att för regements-(sekund-)cheferna vid kavalleriet, kårcheferna vid artilleriet, luftvärnet och ingenjörtrupperna, chefen för Göteborgs örlogsvarv, sjögående förbandschef vid flottan samt chefen för Gotlands kustartilleriförsvar, tillika chef för Gotlands kustartillerikår, upptagas befattningar i lönegraden Mo 13. I samma lönegrad bör enligt min mening även chefen för infanteriskjutskolan placeras.

Med nu angivna ändringar godtager jag de sakkunnigas förslag till lönegradsplacering av nu i Ma 12 eller i alternativa lönegrader upptagna beställningar.

De av mig framlagda förslagen, vilka synas böra genomföras fr. o. m. nästa budgetår, ha beräknats medföra en ökad kostnad för löner med i runt tal 120 000 kronor för år, varav 55 000 kronor belöpa å tingsdomartjänsterna, 25 000 kronor å de övriga civila befattningarna samt 40 000 kronor å de militära beställningarna.

Förslag om erforderliga ändringar i resp. personalförteckningar framläggas av cheferna för vederbörande departement i annat sammanhang. De ändringar i statens allmänna avlöningsreglemente, som påkallas av förslagen, torde jag senare få anmäla.

I följande sammanställning redovisas de förslag till ändrad lönegradsplacering för civila och militära tjänster som av mig förordats. I sammanställningen redovisas även de sakkunnigas förslag beträffande dessa tjänster.

Myndighet m. m. Befattning	Antal	Lönegradsplacering		
		För närvarande	De sakkunnigas förslag	Departementschefens förslag
<i>Häradsrätterna.</i>				
Tingsdomare	22	Ca 33	Ca 33	Ca 37
<i>Väg- och vattenbyggnadsstyrelsen.</i>				
Överingenjör	1	Cp 15	Cp 16	Cp 16
<i>Statens sakrevision.</i>				
Kanslichef	1	Cp 14	Cp 15	Cp 15
<i>Lantbruksstyrelsen.</i>				
Överdirektör och souschef	1	Cp 16	Cp 15 ¹	Cp 15 ¹
<i>Riksnämnden för ekonomisk försvarsberedskap.</i>				
Kanslichef	1	Cp 13	Cp 14	Cp 14
<i>Statens polisskola.</i>				
Rector	1	Ca 33 ²	Ca 37	Ca 37

¹ Härjämte skall enligt de sakkunnigas förslag arvode å 2004 kronor för år utgå till överdirektör, som förordnas att vara generaldirektörens ställföreträdare. Departementschefen förordar, att arvodet bestämmes till 2400 kronor för år (jfr s. 26).

² Härjämte utgår avlöningsförstärkning med 1008 kronor för år.

Myndighet m. m. Befattning	Antal	Lönegradsplacering		
		För närvarande	De sakkunnigas förslag	Departements- chefens förslag
<i>Telegrafverket.</i>				
Trafikdirektör	1	Cp 10	Cp 13	Cp 13
Avdelningsdirektör	2	Cp 10	Cp 13	Cp 13
<i>Statens vattenfallsverk.</i>				
Avdelningsdirektör	1	Cp 10	Cp 13	Cp 13
Förste byrådirektör	1	Ca 33	Cp 13	Cp 13
<i>Försvarsstaben.</i>				
Chef för sektion I	1	Ma 12	Mo 14	Mo 14
Chef för sektion II	1	Ma 12	Mo 14	Mo 14
Chef för sektion III	1	Ma 12, Ma 11 eller Ma 10	Ma 11	Ma 11
Forskningsofficer	1	Ma 12, Ma 11 eller Ma 10	Ma 12	Ma 12
<i>Arméstaben.</i>				
Chef för sektion I	1	Ma 12	Mo 14	Mo 14
<i>Kavalleriet.</i>				
Regements-(sekund-)chef	2	Ma 12	Ma 12	Mo 13
<i>Artilleriet, luftvärnet, ingenjörtrupperna.</i>				
Kårchef	8	Ma 12	Ma 12	Mo 13
<i>Marinstaben.</i>				
Souschef	1	Ma 12	Mo 14	Mo 14
<i>Flottan.</i>				
Inspektörer för sjöartilleriet, torped- vapnet, ubåtsvapnet och minvä- sendet	4	Ma 12	Mo 14	Mo 14
Chef för Göteborgs örlogsvarv	1	Ma 12	Ma 12	Mo 13
Flaggkapten	1	Ma 12	Mo 14	Mo 14
Sjögående förbandschef	1	Ma 12	Ma 12	Mo 13
<i>Kustartilleriet.</i>				
Chef för Gotlands kustartilleriförsvär, tillika chef för Gotlands kustar- tillerikår	1	Ma 12	Ma 12	Mo 13
<i>Flygstaben.</i>				
Souschef	1	Mo 14 eller Ma 12	Mo 14	Mo 14
<i>Krigshögskolan, sjökrigshögskolan.</i>				
Chef	2	Ma 12	Mo 14	Mo 14
<i>Flygkrigshögskolan.</i>				
Chef	1	Mo 14 eller Ma 12	Mo 14	Mo 14
<i>Infanteriskjutskolan.</i>				
Chef	1	Ma 12 eller Ma 11	Mo 14	Mo 13
<i>Krigsskolan, arméns underofficersskola, flygvapnets centrala skolor, artilleri- skjutskolan, luftvärnsskjutskolan.</i>				
Chef	5	Ma 12 eller Ma 11	Ma 12	Ma 12

3. Överskridande av vissa anslagposter m. m.

I 1941 års statsverksproposition föreslog Kungl. Maj:t riksdagen bemyndiga Kungl. Maj:t att, i huvudsaklig överensstämmelse med vad chefen för finansdepartementet vid anmälan av för flera huvudtitlar gemensamma frågor förordat, medgiva överskridande under budgetåret 1941/42 av genom riksdagens beslut maximerade anslagposter till arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t, eller till avlöningar till icke-ordinarie personal. Enligt skrivelse 1941: 17 lämnade riksdagen det sålunda föreslagna bemyndigandet. Detta hade, fränsett vissa kristidsförhållanden som nu icke äro aktuella, funnits påkallat med hänsyn till att den omläggning av avlöningsstaterna för allmänna civilförvaltningens myndigheter, som genomfördes från och med budgetåret 1941/42, medförde en överflyttning till förenämnda maximerade anslagposter av vissa avlöningskostnader, som tidigare belastat förslagsvis anvisade poster. Bemyndigandet har sedermera årligen förlängts.

Då riksdagen i skrivelse 1946: 16 förlängde bemyndigandet för budgetåret 1946/47, framhöll riksdagen önskvärdheten av att frågan rörande fortsatta förlängningar av bemyndigandet omprövades; riksdagen utgick från att detta spörsmål komme att ägnas uppmärksamhet vid det övervägande av avlöningsstaternas uppställning, som av andra skäl syntes framstå som erforderligt under det pågående utredningsarbetet i skilda lönefrågor. I 1947 års statsverksproposition (För flera huvudtitlar gemensamma frågor) och i propositionen 1948: 225 anfördes, att det ifrågavarande bemyndigandet för Kungl. Maj:t att medgiva överskridande av maximerade anslagposter utgjort en nödvändig förutsättning för 1941 års omläggning av avlöningsstaterna, vilken bl. a. åsyftat att säkerställa önskvärd kontroll i vissa hänseenden över anslagsdispositionen. I sistnämnda proposition underströks, att ifrågavarande ordning innebure en ur riksdagens synpunkt mycket effektiv kontroll över medelsdispositionen, då förutsättningarna för de överskridanden, vartill bemyndigandena berättigade, vore snävt fastställda och beloppet av överskridandena kunde räknemässigt fastställas. Det framhölls vidare, att dessa överskridanden icke hade någon betydelse ur finansplane-synpunkt, då de vore av ringa storlek i förhållande till de normala variationerna i medelsförbrukningen under förslagsposterna. De reella olägenheter, som vore förknippade med den nuvarande ordningen, vore i stället att hänföra till det förhållandet att den väl mycket inskränkte myndigheternas rörelsefrihet och gäve upphov till ett stort antal ärenden i departementen med ibland ganska omständlig revision av statberäkningarna.

De ifrågavarande bemyndigandenas art framgår av Kungl. Maj:ts cirkulär den 30 maj 1941, nr 536, angående överskridande av vissa poster i avlöningsstaterna, vilket cirkulär gäller även under innevarande budgetår. Fränsett förhållanden, som hänföra sig till då rådande krissituation, innebära dessa bemyndiganden, vilka i fortsättningen benämnas 1941 års bemyndiganden, i huvudsak följande.

1) Kungl. Maj:t äger att i särskilda fall medgiva överskridande av maximerad anslagspost till arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t, eller till avlöningar till icke-ordinarie personal, när denna blivit i en icke förutsedd omfattning belastad med utgifter för avlöningar åt icke-ordinarie befattningshavare som vikarierat å ordinarie tjänst, vars innehavare åtnjutit ledighet för offentligt uppdrag eller av annan anledning mot avstående av hela lönen.

2) Motsvarande befogenhet tillkommer Kungl. Maj:t, såvitt angår smärre verk, ifråga om kostnader, som sammanhånga med att icke-ordinarie ersättare behöver anlitas vid längre tids ledighet för sjukdom eller av annan därmed jämförlig anledning.

3) I fråga om maximerade arvodesposter och icke-ordinarieposter, beträffande vilka stor osäkerhet gjort sig gällande vid beräkningen av kostnaderna för vikariat m. m., äger Kungl. Maj:t medgiva överskridande, då en underskattning av medelsbehovet visat sig föreligga.

I 1947 års statsverksproposition begärdes vidare bemyndigande för Kungl. Maj:t att i enlighet med vad departementschefen förordnat under budgetåret 1947/48 medgiva det överskridande av maximerade anslag och anslagsposter, som bland annat påkallades med hänsyn till regleringen av befodringsgången för biträdes- och amanuenspersonal. Enligt skrivelse 1947: 56 lämnade riksdagen det sålunda begärda bemyndigandet. Motsvarande bemyndigande har sedermera lämnats för budgetåren 1948/52.

För innevarande budgetår har Kungl. Maj:t utöver vad sålunda nämnts erhållit bemyndigande att medgiva överskridande av maximerade anslagsposter dels på grund av ändrad dyrortsgruppering, dels på grund av genomförandet av lönerevisionen för chefstjänstemän, dels på grund av den vid höstriksdagen 1951 beslutade lönerevisionen för viss vård- och ekonomipersonal m. m., dels ock på grund av höjningen av det rörliga tillägget å de i statens löneplansförordning angivna grundlönebeloppen samt motsvarande rörliga tilläggsförmåner.

I 1949 års statsverksproposition (För flera huvudtitlar gemensamma frågor) framhöll chefen för finansdepartementet, att såväl 1941 års bemyndiganden som bemyndigandet i fråga om reglerad befodringsgång måste anses utgöra erforderliga komplement till gällande regler för anslagsdispositionen, bl. a. med hänsyn till att de vid statberäkningarna icke alltid förutsebara kostnaderna för icke-ordinarie personal, vilken ersatte ordinarie personal, enligt dessa regler normalt skulle avföras från maximerad post.

Vad sålunda anförts i fråga om de för budgetåret 1949/50 givna bemyndigandena äger sin giltighet beträffande behovet av motsvarande bemyndiganden för budgetåret 1952/53, dock synes det under 3) angivna bemyndigandet ej längre erfordras. Med hänsyn till den sparsamhet, som iakttages vid anslagsberäkningen, torde det under 2) upptagna bemyndigandet icke vidare böra begränsas till smärre verk. Bemyndigandet under 1) har i praxis ansetts omfatta jämväl det fall att ordinarie tjänst är obesatt men uppehålls av icke-ordinarie vikarie.

De för innevarande budgetår meddelade bemyndigandena att medgiva överskridanden på grund av ändrad dyrortsgruppering eller chefslönerevisionen eller lönerevisionen för viss vård- och ekonomipersonal m. m. synas ej erfordras för budgetåret 1952/53. Däremot förutsätta de förslag om ändrad lönegradsplacering för särskilda tjänster eller grupper av tjänster, varom under punkten 1 förmäles, bemyndigande att överskrida maximerade anslagsposter. Såsom jag under nämnda punkt framhållit torde denna fråga få upptagas senare under riksdagen liksom även frågan om de bemyndiganden, som kunna bli erforderliga vid en höjning av det rörliga tillägget.

I propositionen den 28 december 1951 angående lönegradsplacering för viss biträdespersonal m. m., har Kungl. Maj:t hemställt om bemyndigande att medgiva de överskridanden av maximerade anslagsposter, som kunna bli erforderliga i anledning av de i propositionen framlagda förslagen.

I enlighet med vad som uttalats vid tillkomsten av 1941 års bemyndiganden bör riksdagen hållas underrättad om den utsträckning, i vilken dessa bemyndiganden tagas i anspråk. För sådant ändamål torde uppgifter i ämnet, avseende budgetåret 1950/51, få överlämnas till vederbörande riksdagsutskott.

Liksom under senare år böra myndigheterna även i fortsättningen i samband med anslagsäskandena lämna redogörelser rörande hela den från icke-ordinarieposten avlönade personalen såväl för det löpande budgetåret som — enligt äskandena — för det kommande budgetåret.

Under återopande av det anförda hemställer jag i förevarande sammanhang, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att bemyndiga Kungl. Maj:t att för budgetåret 1952/53 i enlighet med vad i det föregående förordats medgiva

1) de överskridanden av genom riksdagens beslut maximerade anslagsposter till arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t, eller till avlöningar till icke-ordinarie personal, som erfordras till följd av att dylik anslagspost blivit i en icke förutsedd omfattning belastad *antingen* med utgifter för avlöningar åt icke ordinarie tjänsteman, som vikarierat å ordinarie tjänst, vilken är obesatt eller vars innehavare åtnjutit ledighet för offentligt uppdrag eller av annan anledning mot avstående av hela lönen, *eller* med kostnader, som sammanhänka med att icke-ordinarie ersättare behöver anlitas vid längre tids ledighet för sjukdom eller av annan därmed jämförlig anledning, samt

2) de överskridanden av genom riksdagens beslut maximerade anslag och anslagsposter, som påkallas med hänsyn till regleringen av befordringsgången för biträdes- och amanuenspersonal.

4. Rörligt tillägg.

De i statens löneplansförordning angivna grundlönebeloppen skola enligt 4 § förordningen höjas och sänkas i visst förhållande till pristal, fastställda på grundval av beräkningar över de allmänna levnadskostnaderna. Bestämmelserna i nämnda paragraf ha emellertid icke satts i kraft. Efter förhandlingar med statstjänstemännens huvudorganisationer meddelades vid 1951 års riksdag beslut (prop. 1951: 52, r. skr. 50), enligt vilket för höjning av grundlönerna under år 1951 skulle gälla procenttalet 32, dock att å grundlön eller del därav, som ej överstege 500 kronor för månad, procenttalet skulle utgöra 33. Vilka grunder, som borde gälla efter 1951 års utgång, förutsattes skola bli föremål för nya förhandlingar med personalorganisationerna. I avbidan på beslut i ämnet borde provisoriskt tillämpas samma procenttal som under år 1951. Vid 1951 års riksdag beslöts vidare (prop. 1951: 114, r. skr. 219) en höjning av det belopp för månad, varå rörlig förhöjning må beräknas, från 1 200 till 1 600 kronor.

Samma procenttal, som gälla för höjning av grundlön enligt statens löneplansförordning, äro tillämpliga beträffande höjning av pensionernas grundbelopp.

Då förhandlingar med statstjänstemännens huvudorganisationer förutsättas skola äga rum beträffande förevarande spörsmål, är det icke nu möjligt att ange de grunder, som i detta hänseende böra gälla under år 1952. Denna fråga torde få anmälas senare under riksdagen. Med hänsyn härtill har till grund för beräkningen av anslagsmedlen för rörliga löne- och pensionsförmåner i riksstatsförslaget för nästa budgetår lagts de procenttal, som varit gällande under år 1951. Uppenbart är emellertid att man måste räkna med ett ökat medelsbehov för de rörliga tilläggsförmånerna.

Å löner enligt civila avlöningsreglementet och de övriga löneförfattningar, i vilka löneavvägningen skett efter samma grunder som i nämnda reglemente, utgår enligt gällande bestämmelser rörligt tillägg å 15 procent. Sedan från och med den 1 juli 1950 genomförts lönereglering för statliga och kommunala övningslärare, har den personal, å vilken berörda löneförfattningar tillämpas, i stort sett begränsats till befattningshavare, som överförts till indragningsstat eller enligt sin egen önskan kvarstå vid tillämpningen av nämnda löneförfattningar.

5. Dyrtidstillägg.

Dyrtidstillägg utgår för närvarande huvudsakligen till professorer m. fl. vid universiteten och de medicinska högskolorna samt befattningshavare på gammal lönestat.

I gällande bestämmelser angående dyrtidstillägg ifrågasättes icke någon ändring. Den av 1951 års riksdag för budgetåret 1951/52 beslutade maximeringen av tillägget till visst indextal (r. skr. nr 44) torde alltså böra gälla även för nästa budgetår (jfr prop. 1940 L: 286 och r. skr. 1940 L: 399).

Under innevarande budgetår bestridas förekommande dyrtidstilläggsutgifter från vederbörliga avlönings- eller statsbidragsanslag med allenast de undantag, som föranledas av att under åttonde huvudtiteln upptagits särskilda anslag till dyrtidstillägg för befattningshavare i statens tjänst och för lärare vid vissa statsunderstödda undervisningsanstalter m. fl. Flertalet av de befattningshavare, som beröras av sistnämnda anslag, ha numera erhållit reglerad lön eller avses skola införas å det i allmänhet gällande lönesystemet från och med nästa budgetår. I avvaktan på närmare erfarenhet rörande antalet befattningshavare, som icke övergått å reglerad stat, torde emellertid åtminstone för nästa budgetår under åttonde huvudtiteln böra upptagas särskilda anslag för ändamålet.

Under återopande av det anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

dels medgiva, att dyrtidstillägg åt vissa befattningshavare i statens tjänst m. fl. under budgetåret 1952/53 må i huvudsaklig överensstämmelse med av mig i det föregående förordade grunder utgå enligt de närmare föreskrifter, som meddelas av Kungl. Maj:t;

dels ock besluta, att utgifterna för dyrtidstillägg skola, där ej särskilt anslag för ändamålet är anvisat, bestridas från de anslag eller andra medel, av vilka utgifterna i övrigt för vederbörandes avlöning bestridas.

6. Kristillägg.

Under innevarande budgetår utgår kristillägg å löner, utom till präster, endast till vissa relativt små personalgrupper, däribland professorer m. fl. vid universiteten och de medicinska högskolorna. Löneregleringen för präster har trätt i kraft den 1 januari 1952. Därest den i det föregående omnämnda löneregleringen för professorer m. fl. genomföres under nästa budgetår, kommer den personal, som uppbär kristillägg, att ytterligare begränsas.

De gällande kristilläggsgrunderna ha antagits av 1947 och 1948 års riksdagar. Enligt dessa grunder äro kristilläggen anslutna till det nya rörliga tillägget — d. v. s. till höjningen av de i statens löneplansförordning angivna grundlönebeloppen — på så sätt, att riksdagen fastställt de procenttal för kristilläggen, som skola motsvara förekommande procenttal för det rörliga tillägget. För närmare upplysningar om de gällande kristilläggsgrunderna torde få hänvisas till 1947 års statsverksproposition, bilagan För flera huvudtitlar gemensamma frågor, s. 81—83, samt prop. 1949: 34.

Kristillägget har under år 1951 utgått efter 53,8 procent å högst 500 kronor av kristilläggsunderlaget samt efter 52,4 procent å återstoden därav. Det har förutsatts, att i avvaktan på beslut i ämnet provisoriskt borde under år 1952 tillämpas samma procenttal som under år 1951.

De slutgiltiga kristilläggsgrunderna för tiden efter utgången av år 1951 böra bli beroende av de beräkningsgrunder för rörligt tillägg, som komma att fastställas. Frågan torde därför få återupptagas i samband med regleringen av det rörliga tillägget.

Från och med budgetåret 1947/48 ha de särskilda huvudtitelsanslagen till kristillägg borttagits, dock med undantag för anslaget under åttonde huvudtiteln. Åtminstone för nästa budgetår synes denna anordning böra bibehållas.

7. Provisoriskt lönetillägg.

För budgetåret 1951/52 utgår provisoriskt lönetillägg till vissa befattningshavare, som icke omfattats av de under senare år genomförda löne-regleringarna, huvudsakligen befattningshavare med s. k. oreglerad avlöning jämte dyrtidstillägg och kristillägg. Det provisoriska lönetillägget utgår efter olika grunder för olika kategorier av befattningshavare.

Kostnaderna för provisoriskt lönetillägg bestridas, i vad de belasta statsverket, av de anslag eller andra medel, från vilka vederbörandes löner utbetalas. Särskilt anslag för ändamålet finnes för närvarande uppfört endast under åttonde huvudtiteln. Därest löneregleringen för professorer m. fl. genomföres från och med nästa budgetår, synes sistnämnda anslag ej längre vara erforderligt.

8. Ersättning till statens allmänna fastighetsfond.

I annat sammanhang denna dag anmäles förslag till stat för statens allmänna fastighetsfond. Erforderliga anslag till ersättning till fastighetsfonden beräknas därvid till sammanlagt 38 046 000 kronor. Det torde få ankomma på vederbörande departementschefer att under respektive huvudtitlar anmäla dessa ersättningsanslag, vilka enligt vad av statförslaget framgår böra upptagas till följande belopp.

Andra huvudtiteln:	Kronor	Kronor
Ersättning till fångvårdsstyrelsens delfond	879 000	
Ersättning till byggnadsstyrelsens delfond	851 000	1 730 000
Tredje huvudtiteln:		
Ersättning till beskickningsfastigheternas delfond	2 550 000	
Ersättning till byggnadsstyrelsens delfond	449 000	2 999 000
Fjärde huvudtiteln:		
Ersättning till slottsbyggnadernas delfond	50 000	
Ersättning till byggnadsstyrelsens delfond	504 000	554 000
Femte huvudtiteln:		
Ersättning till byggnadsstyrelsens delfond		1 298 000

	Kronor	Kronor
Sjätte huvudtiteln:		
Ersättning till slottsbyggnadernas delfond	770 000	
Ersättning till byggnadsstyrelsens delfond	1 432 000	2 202 000
Sjunde huvudtiteln:		
Ersättning till byggnadsstyrelsens delfond	1 050 000	
Ersättning till generaltullstyrelsens delfond	211 000	1 261 000
Åttonde huvudtiteln:		
Ersättning till slottsbyggnadernas delfond	29 000	
Ersättning till byggnadsstyrelsens delfond	9 142 000	
Ersättning till Uppsala universitets delfond	927 000	
Ersättning till Lunds universitets delfond	854 000	10 952 000
Nionde huvudtiteln:		
Ersättning till byggnadsstyrelsens delfond		2 642 000
Tionde huvudtiteln:		
Ersättning till byggnadsstyrelsens delfond	1 502 000	
Ersättning till lotsstyrelsens delfond	387 000	1 889 000
Elfte huvudtiteln:		
Ersättning till medicinalstyrelsens delfond	6 470 000	
Ersättning till byggnadsstyrelsens delfond	4 079 000	
Ersättning till Uppsala universitets delfond	525 000	
Ersättning till karolinska sjukhusets delfond	1 214 000	12 288 000
Tolfte huvudtiteln:		
Ersättning till byggnadsstyrelsens delfond		114 000
Fjortonde huvudtiteln:		
Ersättning till byggnadsstyrelsens delfond		117 000

9. Ersättning till statens domäners fond för upplåten mark.

I enlighet med de grunder, som av 1939 års lagtima riksdag godkänts, äro i riksstaten för innevarande budgetår under andra, femte, åttonde, nionde och elfte huvudtitlarna uppförda särskilda förslagsanslag å tillhoppa 101 000 kronor till ersättning åt statens domäners fond för sådan å fonden bokförd egendom, som disponeras för vissa för domänstyrelsens verksamhet främmande ändamål, såsom fångvård, socialvård och undervisningsverksamhet samt försöksverksamhet på jordbrukets område. Ersättningarna till domänfonden äro i princip att jämställa med ersättningsanslagen till fastighetsfonderna och representera alltså endast en formell, av redovisnings-skäl motiverad omföring av medel inom budgetens ram.

Denna redovisningsform tillämpas f. n. beträffande följande kronoegen-domar.

Hall i Stockholms län, viss del av Skenäs kungsgård i Östergötlands län, Lockerud i Skaraborgs län, Sörbyn i Västerbottens län, Smälteryd och Ollestad i Älvsborgs län, Skogsgård i Hallands län, Orretorp och Tjusbol i Värmlands län samt Pihle i Malmöhus län, vilka nyttjas för fångvårdsändamål;

viss del av Troxhammar nr 4 och 6 i Stockholms län, Lövsta i Södermanlands län samt Olovsered 1^s, 1⁴ och 1¹⁰ i Älvsborgs län, vilka nyttjas för skoländamål inom barna- och ungdomsvården;

Broby gård i Uppsala län och Mogård i Östergötlands län, som nyttjas för dövstumundervisningen;

viss del av Nyckelby i Stockholms län, viss del av Hammarby nr 1 och 2 samt Åsen i Uppsala län, Flaken i Blekinge län, Mosslanda i Kristianstads län samt Öjebyn i Norrbottens län, vilka nyttjas såsom försöksgårdar; samt

Vilhelmsro i Jönköpings län, som disponeras av statens anstalt för fallandesjuka, och Dagöholm i Södermanlands län, som nyttjas för alkoholistvårdsändamål.

Frågan om utsträckt tillämpning av denna redovisningsform har underkastats utredning av domänstyrelsen, över vars förslag socialstyrelsen, byggnadsstyrelsen och riksräkenskapsverket avgivit utlåtanden, varefter ärendet återremitterats till domänstyrelsen för kompletterande utredning.

För budgetåret 1952/53 bör ersättning utgå till statens domäners fond för upplåtelse av i det föregående angivna egendomar med undantag för egendomen Flaken, vilken överförts till jordfonden. Vidare böra förhöjda ersättningar beräknas under andra huvudtiteln för egendomen Skogsgård och under nionde huvudtiteln för egendomen Öjebyn, för vilka anvisats investeringsanslag med sammanlagt 225 500 kronor under budgetåren 1950/52. Anslaget under nionde huvudtiteln torde även böra uppräknas med hänsyn till att viss del av egendomen Bogesund upplåtits till statens skogsforskningsinstitut för försöksverksamhet. I anslaget under elfte huvudtiteln bör inräknas ersättning för den del av egendomen Bona — egendomen har fr. o. m. den 1 oktober 1950 överförts till domänfonden — som upplåtits till Västra Ny sjukhus. Erforderliga anslag till ersättning till statens domäners fond för upplåten mark ha i enlighet med det anförda och med ledning av från domänstyrelsen inhämtade uppgifter beräknats till sammanlagt 124 500 kronor för nästkommande budgetår. Det torde få ankomma på vederbörande departementschefer att under respektive huvudtitlar anmäla dessa ersättningsanslag, vilka enligt nyssnämnda beräkning böra upptagas med följande belopp, nämligen under andra huvudtiteln med 41 300 kronor, under femte huvudtiteln med 5 400 kronor, under åttonde huvudtiteln med 12 100 kronor, under nionde huvudtiteln med 48 800 kronor samt under elfte huvudtiteln med 16 900 kronor.

Vad föredragandena sålunda, med instämmande av statsrådets övriga ledamöter, hemställt behagar Hans Maj:t Konungen bifalla.

Ur protokollet:

Otto Winther.

BILAGA 3 TILL STATSVERKSPROPOSITIONEN 1952

FÖRSTA HUVUDTITELN

KUNGL. HOV- OCH SLOTSSTATEN

*Utdrag av protokollet över finansärenden, hållet inför Hans Maj:t
Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 4 janu-
ari 1952.*

Närvarande:

Statsministern ERLANDER, ministern för utrikes ärendena UNDÉN, statsråden SKÖLD, DANIELSON, ZETTERBERG, TORSTEN NILSSON, STRÄNG, ERICSSON, ANDERSSON, LINGMAN, HAMMARSKJÖLD, NORUP, HEDLUND, PERSSON, HJALMAR NILSON, LINDELL.

Chefen för finansdepartementet, statsrådet Sköld, anmäler här efter de frågor, som tillhöra regleringen för budgetåret 1952/53 av utgifterna under riksstatens första huvudtitel, innefattande anslagen till hov- och slottsstaterna, och anför därvid följande.

A. Kungl. hovstaten.

[1] 1. Kungl. Maj:ts hovhållning. Ifrågavarande anslag är i riksstaten för innevarande budgetår uppfört med 1 200 000 kronor. Riksmarskalksämberet har hemställt om en förstärkning av förevarande anslag med 400 000 kronor. Vid de beräkningar, som lågo till grund för anslagsäskandet för det löpande budgetåret, kunde på grund av de ändrade förhållandena i samband med tronskiftet endast approximativa uppskattningar av vissa utgiftsposter göras. Under det tillämpliga kalenderåret har det emellertid visat sig att framförallt personalkostnaderna, företrädesvis för ekonomipersonalen, blivit för lågt beräknade. Ett belopp av ca 200 000 kronor skulle på grund härav vara erforderligt. Med hänsyn till den betydande förskjutning av pris- och lönenivån, som inträffat sedan anslagsberäkningarna gjordes i november 1950, torde ytterligare 200 000 kronor behövas såsom förstärkning av anslaget.

Då riksmarskalksämhetets förslag angående det ökade medelsbehovet synes böra godtagas, hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att till *Kungl. Maj:ts hovhållning* för budgetåret 1952/53 anvisa ett anslag av 1 600 000 kronor.

[2] 2. **Hennes Kungl. Höghet Hertiginnan av Västerbotten.** Anslaget till Hennes Kungl. Höghet Hertiginnan av Västerbotten bör för nästa budgetår uppföras med oförändrat belopp, 100 000 kronor. I enlighet härmed hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att till *Hennes Kungl. Höghet Hertiginnan av Västerbotten* för budgetåret 1952/53 anvisa ett anslag av 100 000 kronor.

[3] 3. **Hans Kungl. Höghet Hertigen av Halland.** Anslaget till Hans Kungl. Höghet Hertigen av Halland är i riksstaten för innevarande budgetår uppfört med 75 000 kronor. Anslaget bör för nästa budgetår uppföras med oförändrat belopp. Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Hans Kungl. Höghet Hertigen av Halland* för budgetåret 1952/53 anvisa ett anslag av 75 000 kronor.

[4] 4. **Hennes Kungl. Höghet Hertiginnan av Västergötland.** I riksstaten för innevarande budgetår är uppfört ett anslag till Hans Kungl. Höghet Hertigen av Västergötland å 26 000 kronor. Sedan Hans Kungl. Höghet Hertigen av Västergötland avlidit, torde ett anslag med samma belopp i stället böra utgå till hans efterlevande maka under förevarande anslagsrubrik. Likaledes torde återstående del av förenämnda för innevarande budgetår uppförda anslag efter hertigens frånfälle böra tillfalla Hennes Kungl. Höghet Hertiginnan. Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Hennes Kungl. Höghet Hertiginnan av Västergötland* för budgetåret 1952/53 anvisa ett anslag av 26 000 kronor.

[5] 5. **Underhåll och vård av möbler samt andra staten tillhöriga inventarier i de kungl. slotten.** Ifrågavarande anslag är i riksstaten för innevarande budgetår uppfört med 125 800 kronor. Riksmarskalksämhetet har i skriftelse den 6 november 1951 hemställt, att förevarande anslag måtte höjas med 96 100 kronor för nästa budgetår. Till stöd för sin hemställan har riksmarskalksämhetet åberopat en av överintendenten och chefen för husgerådskammaren i skriftelse till ämbetet den 6 oktober 1951 gjord framställning, vari i huvudsak anföres följande.

Husgerådskammaren kan som institution följas tillbaka till senare hälften av 1500-talet. Dess föreståndare hade i äldre tider till uppbörd de kungliga lösören som icke redovisades under livrustkammaren (vapen m. m.) eller klädkammaren (dräkter m. m.). Sedan den sistnämnda insti-

lutionen år 1851 upphört och dess historiska bestånd införlivats med den redan tidigare från första huvudtiteln utbrutna livrustkammaren, kvarstår husgerådskammaren som enda vårdande myndighet av de till konungens disposition ställda statliga samlingarna av möbler, textilier och konstföremål m. m. på de kungl. slotten. Gällande husgerådskammarinventarium förvaras i ett exemplar hos kammarkollegium, dit tillkomst och avgång årligen anmäles i skrivelse från riksmarskalksämberet.

Klara gränser mellan husgegårdskammaren och de enskilda kungliga samlingarna uppdrogos först under 1600-talet. Efter denna tid föreligga särskilda inventarier för de båda kategorierna. I samband med 1809 års regeringsform överfördes praktiskt taget hela det förutvarande enskilda kungliga föremålsbeståndet till staten.

De nuvarande enskilda kungliga samlingarna ha hopbragts av den Bernadotteska dynastien. Stora delar av dem ha genom testamentariska förordnanden av konung Oscar II och konung Gustaf V givits stiftelsekaraktär och därmed säkrats från arvsdelning. Härmed ha slotten tillförts ett föremålsbestånd av i huvudsak mycket högt historiskt och konstnärligt värde som i dag utgör ett omistligt komplement till de statliga samlingarna. Chefen för husgerådskammaren vårdar jämväl de enskilda kungliga samlingarna.

Husgerådskammarens samlingar omfatta inalles 53 826 inventarieförda föremål. Härav belöper på möbler m. m. 17 706, på silverkammaren 6 240, på äldre glas, porslin och koppar 28 137, på vävda tapeter 458, på övriga textilier 988 och på skattkammarinsamlingen 297 föremål.

En jämförelse med föremålsbeståndet vid t. ex. livrustkammaren (ca 11 200), konsthantverksavdelningen vid nationalmuseum (ca 22 250) och Röhsska konstslöjdmuseet i Göteborg (ca 15 800) visar en betydande numerär övervikt för husgerådskammaren. Medan de förra institutionerna i enlighet med museal praxis endast till en mindre del äro utställda och i största utsträckning skyddade mot förslitning, är vid husgerådskammaren förhållandet det motsatta. Dess samlingar, från de dyrbaraste till de enklaste, ha till övervägande delen karaktär av bruksföremål i ständig eller regelbundet återkommande användning, vilket förhållande ur underhållssynpunkt ställer dem i särklass bland jämförligt material. Underhållet är särskilt betungande vid vissa kategorier av föremål, nämligen textilier (t. ex. möbelklädslar för över 8 000 sittmöbler) och fanerade möbler (över 1 200 föremål, huvudsakligen bord och byråar).

Över 800 rum äro helt eller delvis möblerade genom husgerådskammarens försorg.

I husgerådskammaren ingår bl. a. en av Europas fyra största samlingar av tapisserier, Sveriges största samling av kyrkligt och profant 1600- och 1700-talssilver, Sveriges största samling av 1700-talsmöbler, däribland tjugo av Georg Haupt signerade föremål, samt en av Sveriges tre största samlingar av 1600- och 1700-talstextilier.

För den å husgerådskammaren ankommande vårdnadsverksamheten har under en följd av år till och med budgetåret 1950/51 anvisats dels ett anslag betecknat »underhåll och vård av möbler samt andra staten tillhöriga inventarier i de kungl. slotten» å 56 400 kronor, dels ock ett förstärkningsanslag till samma ändamål å 69 400 kronor, d. v. s. tillhoppa 125 800 kronor. För budgetåret 1951/52 ha anslagen sammanförts till ett anslag å sistnämnda belopp. De sålunda anvisade medlen ha disponerats för följande tvenne huvudändamål, nämligen dels för personalkostnader och dels för föremålsvärden.

Personalkostnaderna avse löner till följande befattningshavare: en chef,

en intendent (del av lön), en kamrerare, en förestånderska för textilateljén, tre äldfruar, en husgerådsmästare, en snickare, en tapetserare, en textilkonservatris, två sömmerskor, en fatbursjungfru och tre vaktmästare. Beträffande lönerna till dessa befattningshavare må framhållas följande.

Chefens lön utgår för närvarande med i runt tal 15 000 kronor för år. Det må nämnas att denna lön, bortsett från vissa kristidstillägg kvarstår oförändrad sedan år 1923. En uppräknig av lönen med minst 5 000 kronor synes böra ske dels med hänsyn till inträffade indexförändringar och dels i syfte att bringa lönen i rimlig proportion till ur utbildnings- och ansvarssynpunkt likvärdiga museala befattningshavares löner.

Intendentens lön, utgörande 13 422 kronor för år bestrides med 5 922 kronor av för husgerådskammaren anvisade medel och med 7 500 kronor av medel under hovförvaltningens förvaltning. Lönen till denne befattningshavare bör å den på husgerådskammaren belöpande delen skäligen uppräknas med 1 000 kronor dels med hänsyn till det förändrade indexläget dels för ernående av någorlunda likvärdighet med löneställningen för motsvarande museala statliga befattningshavare.

Kamrerarens och förestånderskans för textilateljén löner utgå för närvarande med 7 700 kronor för år. Även dessa löner torde med hänsyn till indexläget och för ernående av tillfredsställande paritet med löneförmånerna för motsvarande statliga befattningshavare (exempelvis vid livrustkammaren) uppräknas. En förhöjning av utgående löner med 2 000 kronor för år till vardera befattningshavaren synes härvidlag böra vidtagas.

Vad angår den övriga personalen vid husgerådskammaren har densamma från och med den 1 april 1951 åtnjutit viss kompensation för den inträdda penningvärdesförsämringen. Löneförbättringen härvidlag har avvägt efter enahanda grunder som dem, vilka av Kungl. Maj:t godkänts i fråga om lönekomensation till personal tillhörande slottsstaten och som även tillämpas för statliga löntagare. Kostnaderna i förevarande hänseende uppskattas till 17 800 kronor och bestridas förskottsvis av hovförvaltningen. Framställning om beredande av täckning för dessa förskottsutgifter synes böra göras i förevarande sammanhang. För budgetåret 1952/53 erforderliga medel för enahanda ändamål uppskattas till samma belopp.

I överensstämmelse härmed torde personalkostnaderna för budgetåret 1952/53 böra ökas med $(5\,000 + 1\,000 + 4\,000 + 17\,800 + 17\,800 =)$ 45 600 kronor.

Vad angår kostnaderna för föremålsvården må framhållas följande. I sin till grund för Kungl. Maj:ts äskande i 1948 års statsverksproposition liggande framställning anförde riksmarskalksämberet bland annat att numera betydligt mindre möjlighet funnes att få de tillgängliga anslagsmedlen att räcka till för ändamålet än exempelvis under budgetåret 1935/36. Det skulle därför i och för sig varit fullt befogat, om förstärkningsanslaget för budgetåret 1948/49 bestämts så att för föremålsvården bleve tillgängligt samma belopp som budgetåret 1935/36 ökat med ett mot den efter detta budgetår inträdda prisstegringen svarande belopp. Riksmarskalksämberet äskade emellertid med hänsyn till det statsfinansiella läget endast höjning av löner för viss hantverkarpersonal m. m. För budgetåret 1946/47 hade anslaget höjts med bl. a. 12 980 kronor för att återställa de till samlingarnas vård och underhåll utgående medlen till samma nominella belopp, varmed motsvarande poster upptagits i husgerådskammarens stat för budgetåret 1936/37. Det synes emellertid numera klart att en uppräknig även av anslagsmedlen för föremålsvården är oundgänglig med hänsyn till den inträdda prisstegringen. Om så icke skulle ske föreligger allvarlig risk för att vården av de dyrbara samlingarna eftersättes i så stor utsträckning att de-

ras bestånd äventyras. En undersökning av prisstegringen under femton-årsperioden 1936—1951 beträffande de materialier och transportkostnader, som konstituera husgerådskammarens löpande utgifter, visar en ökning av 100—125 %. Den i förevarande avseende såsom nödvändig betecknade anslagshöjningen torde med ledning av dessa undersökningar kunna fastställas till 50 500 kronor.

Med avseende å förevarande anslagsberäkning har riksmarskalksämbetet för egen del bl. a. framhållit följande. Vad först anginge personalen, vars arbete bestode i omhänderhavandet och skötseln av statens ifrågavarande egendom, torde densamma rimligtvis böra beredas likvärdig löneställning med andra statstjänare med motsvarande ansvar och arbetsuppgifter. En höjning av avlöningsarnas konto framstode därför såsom ofrånkomlig. I betraktande vidare av den oerhörda stegringen av samtliga omkostnader, särskilt kostnaderna för anskaffande av de materialier som erfordrades för vidmakthållande och vård under sakkunnig ledning av dessa statens till sammanlagda värden av miljoner uppskattade tillhörigheter vore det enligt ämbetets förmenande tydligt att det hittills tillgängliga statsanslaget icke numera kunde anses tillräckligt för de därmed avsedda ändamålen utan krävde en förstärkning av den omfattning som förut nämnts.

Departementschefen.

Såsom framgår av chefens för husgerådskammaren till riksmarskalksämbetet lämnade framställning över anslagsbehovet avser den föreslagna höjningen med 96 100 kronor dels att bereda personalen vid husgerådskammaren i huvudsak motsvarande avlöningsförmåner, som kommit statliga befattningshavare till del genom höjning av det rörliga tillägget på grund av levnadskostnadsstegringen, varvid samtidigt en justering gjorts av löneförmåner för vissa befattningshavare för att närmare ansluta dem till de löner som tillämpas vid motsvarande statliga institutioner, dels ock att återställa de till samlingarnas vård och underhåll beräknade medlen som på grund av de inträffade materialprisstegringarna blivit otillräckliga, till tidigare nivå. I likhet med riksmarskalksämbetet anser jag det vara av vikt att de omfattande och dyrbara samt delvis oersättliga statliga konstsamlingar varom här är fråga komma i åtnjutande av i stort sett samma underhåll som beredes andra statliga konstsamlingar. Härvid torde vara att märka att det ifrågavarande föremålsbeståndet i viss omfattning brukas, vilket ställer större anspråk på underhåll än vad fallet är i fråga om rent museala institutioners samlingar. En viss uppräknig av underhållsmedlen med hänsyn till prishöjningarna å materiel torde därför vara ofrånkomlig. Liksom tidigare skett torde personalen böra beredas viss compensation för inträffad levnadskostnadsstegring. Den i samband därmed föreslagna omräkningen av vissa löner synes i huvudsak kunna godtagas. Ett belopp av 17 800 kronor har vid anslagsberäkningen avsetts att täcka av hovförvaltningen förskottade medel för lönetillägg åt hantverks- och vaktmästarpersonalen. Bortsett härifrån skulle anslagsbehovet uppgå till 204 100 kronor. Med hänsyn till

nödvändigheten att hålla statsutgifterna nere torde även förevarande anslag böra begränsas. Jag föreslår därför att de ordinarie anslagsmedlen beräknas till 200 000 kronor, varvid jag förutsätter att med hänsyn till anslagets natur ändring av anslagsbeloppet för framtiden icke vidtages med mindre — såsom nu skett — större förskjutning i kostnadsnivån inträffar. För nästa budgetår torde anslaget tillfälligt böra uppräknas till 217 800 kronor på grund av nyssnämnda förskottade kostnader.

Under återopande av det anförda får jag hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Underhåll och vård av möbler samt andra staten tillhöriga inventarier i de kungl. slotten* för budgetåret 1952/53 anvisa ett anslag av 217 800 kronor.

B. Kungl. slottsstaten.

[6] 1. Polis-, lys- och renhållning samt brandväsendet vid de kungl. slotten. Anslaget är i riksstaten för innevarande budgetår uppfört med 640 200 kronor. I den av Kungl. Maj:t den 23 februari 1951 fastställda staten för de kungl. slotten hava nettoutgifterna upptagits till samma belopp. Genom beslut den 11 maj 1951 har Kungl. Maj:t med stöd av riksdagens bemyndigande medgivit överskridande av förevarande anslag med högst 92 128 kronor för bestridande av merutgifter till följd av höjningen av det rörliga tillägget å löner från 12 till 32 resp. 33 procent. Under förutsättning att det rörliga tillägget icke höjes ytterligare innevarande budgetår, kommer belastningen å anslaget alltså att uppgå till 732 328 kronor.

I förutnämnda skrivelse den 6 november 1951 har riksmarskalksämbetet med ledning av från ståthållarämbetena på de kungl. slotten lämnade uppgifter beräknat medelsbehovet för nästa budgetår under förevarande anslag till 787 000 kronor. I förhållande till den beräknade anslagsbelastningen för innevarande budgetår föreligger således ett ytterligare medelsbehov av 54 672 kronor. Jämfört med det i riksstaten för budgetåret 1951/52 uppförda anslagsbeloppet blir däremot den beräknade ökningen av medelsanvisningen för nästa budgetår 146 800 kronor. I följande sammanställning anges fördelningen av medelsbehovet för nästa budgetår å de olika slotten samt den beräknade erforderliga höjningen i förhållande till dels de i staten för innevarande budgetår fastställda nettoutgiftsbeloppen och dels den beräknade anslagsbelastningen enligt Kungl. Maj:ts förenämnda beslut om anslagsöverskridande.

Slott	Förslag 1952/53	Ökn. i förhåll. till anslaget 1951/52	Ökning resp. minskn. i för- håll. till be- lastn. 1951/52
Stockholms	195 000	+ 51 000	+ 27 758
Drottningholms.....	207 000	+ 35 100	+ 11 443
Gripsholms	64 000	+ 10 000	+ 3 750
Ulriksdals	132 000	+ 32 300	+ 14 658
Haga	80 000	+ 6 800	— 4 150
Strömsholms	16 000	+ 2 500	+ 634
Rosersbergs	20 500	+ 3 600	+ 2 046
Tullgarns	72 500	+ 4 500	— 2 467
Summa kronor	787 000	+ 146 800	+ 54 672

Den närmare fördelningen av medelsbehovet för de olika slotten för budgetåret 1952/53 framgår av ett av riksmarskalksämberet för fastställelse av Kungl. Maj:t ingivet sammanfattande statförslag, vilket torde såsom *Bilaga* få fogas vid detta protokoll.

I fråga om det i sammanställningen angivna anslagsbehovet har riksmarskalksämberet åberopat en av ståthållarämbetena ingiven framställning, vari i huvudsak anföres följande.

Såsom framgår av statförslaget beräknas bruttoutgifterna för nästa budgetår till 859 678 kronor. *Uppbördsmedlen* uppskattas således till 72 678 kronor, vilket i förhållande till beräkningen för innevarande budgetår innebär en nettoökning med 8 600 kronor. Ökningen är huvudsakligen att hänföra till försäljningsmedlen från Drottningholms och Tullgarns trädgårdar.

Posterna *avlöningar* och *pensioner* öka sammanlagt för slotten med 133 900 kronor. Härvid bortses från ett belopp av 68 065 kronor, som vid jämförelse med den nuvarande staten motsvarar avlöningskostnader för park- och trädgårdsarbetare, vilka i föreliggande statförslag överförts till avlöningsposten från omkostnadsposterna för parker och trädgårdar. Detta belopp utgör alltså ej någon anslagsökning. Såsom i det föregående berörts är ett belopp av ca 92 000 kronor att hänföra till höjningen av rörliga tillägget från 12 till 32 resp. 33 procent. Ett belopp av sammanlagt 25 476 kronor motsvaras av ökade pensionskostnader i samband med pensionering av en maskinmästare och tre eldare vid Stockholms slott och en vaktmästare vid Drottningholms slott. Även återstoden av den beräknade ökningen av medelsbehovet för avlöningar ca 16 000 kronor beror på automatiska utgiftstegringar, nämligen för löneklassuppflyttningar och ändrade timlöner på grund av nya kollektivavtal. Genom övergång till traktorskötsel i viss utsträckning vid parker och trädgårdar hava kostnadsstegringarna för arbetslöner kunnat begränsas.

Vad beträffar *omkostnaderna* beräknas en ökning av sammanlagt 21 400 kronor, bortsett från den i det föregående berörda överföringen av vissa avlöningskostnader till avlöningsposterna. Ökningen motsvarar genomsnittligt en uppräkning av de skilda omkostnadsposterna med ca 12 procent i förhållande till staten för det löpande budgetåret eller från sammanlagt 177 133 till 198 533 kronor. Av ökningen falla 2 135 kronor på posten lyse och vatten, 7 626 kronor på posten parker, 1 999 kronor på posten trädgårdar och 9 640 kronor på posten övriga omkostnader, som i sig rymma bl. a.

kostnader för renhållning, expenser, inventarier, sjukvård och medicin. Uppräkningen av posterna har nödvändiggjorts till följd av de sedan hösten 1950 inträffade prisstegringarna. Då dessa i allmänhet torde ligga högre än det angivna procenttalet, föreligger reellt en nedskärning av ifrågavarande utgifter. Dessutom hava vissa utgiftsminskningar förutsatts vara möjliga att genomföra i fråga om Tullgarns slott. I den inledande tablån över utgiftsfördelningen å slotten redovisas sålunda en nettominskning för detta slott med 2 467 kronor i förhållande till den beräknade anslagsbelastningen för löpande budgetår. Den för Haga slott i tablån redovisade minskningen sammanhänger däremot delvis med att en parkarbetare överflyttats från detta slott till Ulriksdals slott, vars utgifter sålunda i motsvarande grad ökat.

Riksmarskalksämberet har vidare hemställt, att i staten för Tullgarns slott måtte uppföras kostnaderna för pension åt en vaktmästare med 4 900 kronor, varom uppgift inkommit från ståthållarämbetet efter avgivandet av anslagsäskandena. Det totala anslagsbehovet skulle med hänsyn härtill uppgå till 791 900 kronor.

I sin förutberörda skrivelse har riksmarskalksämberet tillika hemställt, att Tullgarns slott även framgent måtte på oförändrat sätt få disponeras av Hans Maj:t Konungen. Ämbetet har härom anfört följande.

Riksmarskalksämberet vill erinra att enligt riksdagens i skrivelse den 10 maj 1938 meddelade beslut uppläts Tullgarns slott till framlidne Konung Gustaf V:s fria disposition under Dennes livstid, medan den till slottet hörande Kungsgården övertogs av domänstyrelsen. I enlighet med beslut vid 1945 års riksdag ansvarar byggnadsstyrelsen för byggnadsunderhållet och riksmarskalksämberet genom ståthållarämbetet på slottet för den omedelbara vården och tillsynen av byggnaden samt skötseln av park och trädgård. På därom av Kungl. Maj:t i 1951 års statsverksproposition (första huvudtiteln, punkt 6) framlagt förslag beslöt 1951 års riksdag att slottet skulle under tiden intill utgången av juni 1952 på oförändrat sätt disponeras av Hans Maj:t Konungen. I likhet med vederbörande ståthållarämbete förutsätter riksmarskalksämberet att slottet må allt framgent på oförändrat sätt av Hans Maj:t Konungen disponeras.

Departementschefen.

Förevarande anslag kommer, såsom i det föregående redan framhållits, att för det löpande budgetåret belastas med merkostnader till följd av den under år 1951 genomförda höjningen av det rörliga tillägget från 12 till 33 resp. 32 procent. Jag torde i detta sammanhang få erinra om att personalen vid ståthållarämbetena, huvudsakligen bestående av hantverkare, vaktmästare samt fast anställda trädgårds- och parkarbetare ävensom vissa förmän, åtnjuta löne- och pensionsförmåner i överensstämmelse med de grunder som gälla för statliga befattningshavare (jfr 1946 års statsverksproposition I ht). Med stöd av riksdagens bemyndigande har Kungl. Maj:t genom beslut den 11 maj 1951 fastställt ifrågavarande anslagsöverskridande till 92 128 kronor. Den begärda anslagshöjningen för nästa budgetår är sålunda till nu angivna belopp av automatisk karaktär. Vad angår återstående belopp, 54 672 kronor, sammanhänger höjningen i denna del såsom av ståt-

hållarämbetenas framställning framgår med dels automatiska utgiftsökningar för pensioner och vissa kollektivavtalsreglerade arbetarlöner och dels ökade omkostnader till följd av prisstegringarna. Ståthållarämbetena ha uppgivit den genomsnittliga ökningen av omkostnadsposterna till 12 procent. De sålunda gjorda anslagsberäkningarna ävensom den föreslagna uppräkningen med 4 900 kronor för pension åt en vaktmästare anser jag böra godtagas. Mot riksmarskalksämbetets förslag angående dispositionen av Tullgarns slott har jag ingen erinran. Slottet torde sålunda få på oförändrade villkor disponeras under Hans Maj:t Konungens livstid.

Under återopande av det anförda får jag alltså hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

a) till *Polis-, lys- och renhållning samt brandväsendet vid de kungl. slotten* för budgetåret 1952/53 anvisa ett anslag av 791 900 kronor;

b) Tullgarns slott må efter utgången av juni 1952 på oförändrat sätt av Hans Maj:t Konungen disponeras.

[7] 2. Ved och kol för de kungl. slotten. Anslaget är i riksstaten för innevarande budgetår uppfört med ett belopp av 428 000 kronor. Genom beslut den 11 maj 1951 har Kungl. Maj:t med stöd av riksdagens bemyndigande medgivit överskridande av förevarande anslag för innevarande budgetår med 20 940 kronor för bestridande av merutgifter för eldningspersonalen till följd av höjningen av det rörliga tillägget å löner från 12 till 32 resp. 33 procent.

I sin skrivelse den 6 november 1951 har riksmarskalksämbetet i enlighet med från ståthållarämbetena lämnade uppgifter hemställt, att förevarande anslag för nästa budgetår uppföres med 565 000 kronor, innebärande en höjning med 137 000 kronor. Riksmarskalksämbetet har tillika hemställt om anslag å tilläggsstat för innevarande budgetår å 116 000 kronor till ifrågavarande ändamål. Till motivering för det ökade medelsbehovet har bl. a. framhållits följande.

Av det beräknade medelsbehovet falla i runda tal 116 000 kronor på avlöningar till den värmeskötande personalen och återstoden eller 449 000 kronor på bränsle och övriga kostnader såsom transporter, elektrisk energi för uppvärmningsändamål, sjukvård, telefon etc. Uppräkningen av anslaget beror på — bortsett från det belopp på ca 20 000 kronor som sammanhänger med förändringen av rörliga tillägget å löner — de stora prisstegringarna på bränsle som inträffat sedan hösten 1950. Bränslekostnaderna hava liksom tidigare skett beräknats på grundval av de för slotten fastställda bränslekvantiteterna enligt utfärdade licenser och efter gällande priser. Ståthållarämbetena få i detta sammanhang framhålla att anslaget till ved och kol även för det löpande budgetåret torde komma att visa sig otillräckligt med hänsyn till de stegrade bränslekostnaderna. Med utgångspunkt från de i det föregående redovisade beräkningarna torde ett belopp av 116 000 kronor bliva erforderligt att anvisa på tilläggsstat till riksstaten för innevarande budgetår för att täcka det ytterligare medelsbehovet.

Departementschefen.

Mot riksmarskalksämbetets förslag har jag ingen erinran. Beträffande anslag å tilläggsstat II till riksstaten för innevarande budgetår gör jag hemställan i annat sammanhang. Här hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Ved och kol för de kungl. slotten* för budgetåret 1952/53 anvisa ett anslag av 565 000 kronor.

Vid bifall till de av mig framställda förslagen kommer första huvudtitelns slutsumma för budgetåret 1951/52 att uppgå till 3 375 700 kronor, innebärande i förhållande till riksstaten för budgetåret 1951/52 en ökning med 780 700 kronor.

Vad föredragande departementschefen sålunda, med instämmande av statsrådets övriga ledamöter, hemställt behagar Hans Maj:t Konungen bifalla.

Ur protokollet:

Otto Winther.

Bilaga.

Förslag
till
stat för de kungl. slotten för budgetåret 1952/53.

	Stock- holms slott	Drott- ning- holms slott	Grips- holms slott	Ulriks- dals slott	Haga slott	Ströms- holms slott	Rosers- bergs slott	Tull- garns slott	Summa
	Kronor	Kronor	Kronor	Kronor	Kronor	Kronor	Kronor	Kronor	Kronor
<i>Utgifter:</i>									
Avlöningar och arvoden	128 178	122 799	34 233	103 600	53 936	11 497	10 254	68 937	533 434
Pensioner	37 164	50 964	7 622	10 956	13 588	270	—	7 123	127 687
Omkostnader:									
Lyse och vatten	8 600	800	5 000	2 400	3 000	—	—	585	20 385
Parker	—	20 678	13 500	7 000	3 000	1 500	7 800	3 494	56 972
Trädgårdar	4 125	13 122	—	—	—	—	—	13 149	30 396
Övriga omkostnader..	16 933	28 637	13 145	13 044	9 654	733	2 446	4 212	90 804
Summa utgifter	195 000	237 000	73 500	137 000	83 178	16 000	20 500	97 500	859 678
<i>Särskilda uppbörds- medel:</i>									
Försålda trädgårdspro- dukter	—	30 000	—	—	—	—	—	25 000	55 000
Övriga uppbördsmedel..	—	—	9 500	5 000	3 187	—	—	—	17 678
Summa uppbördsmedel	—	30 000	9 500	5 000	3 178	—	—	25 000	72 678
Nettoutgifter	195 000	207 000	64 000	132 000	80 000	16 000	20 500	72 500	787 000

Register

till

Första huvudtiteln för budgetåret 1951/52.**A. Kungl. hovstaten.**

Sid.		Kronor
1	Kungl. Maj:ts hovhållning.....	1 600 000
2	Hennes Kungl. Höghet Hertiginnan av Västerbotten.....	100 000
2	Hans Kungl. Höghet Hertigen av Halland.....	75 000
2	Hennes Kungl. Höghet Hertiginnan av Västergötland.....	26 000
3	Underhåll och vård av möbler samt andra staten tillhöriga inventarier i de kungl. slotten.....	217 800
	Säger för kungl. hovstaten	2 018 800

B. Kungl. slottsstaten.

5	Polis-, lys- och renhållning samt brandväsendet vid de kungl. slotten.....	791 900
6	Ved och kol för de kungl. slotten.....	565 000
	Säger för kungl. slottsstaten	1 356 900
	Summa	3 375 700.

BILAGA 4 TILL STATSVERKSPROPOSITIONEN 1952

ANDRA HUVUDTITELN

JUSTITIEDEPARTEMENTET

Utdrag av protokollet över justitiedepartementsärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 4 januari 1952.

Närvarande:

Statsministern ERLANDER, ministern för utrikes ärendena UNDÉN, statsråden SKÖLD, DANIELSON, ZETTERBERG, TORSTEN NILSSON, STRÄNG, ERICSSON, ANDERSSON, LINGMAN, HAMMARSKJÖLD, NORUP, HEDLUND, PERSSON, HJALMAR NILSON, LINDELL.

Chefen för justitiedepartementet, statsrådet Zetterberg, redogör för de frågor som tillhöra regleringen för budgetåret 1952/53 av utgifterna under riksstatens andra huvudtitel, innefattande anslagen till justitiedepartementet, och anför därvid följande.

A. Justitiedepartementet m. m.

[1] 1. Avlöningar till statsråden utan departement m. m.

	Anslag	Nettoutgift
1950/51	222 700	192 000
1951/52 (statsliggaren s. 111)	212 700	
1952/53 förslag	293 600	

Gällande stat för anslaget upptar bl. a. 138 000 kronor till avlöningar till statsråden utan departement, 60 000 kronor till arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t, samt 8 700 kronor till rörligt tillägg. Arvodesposten har beräknats för arvoden till kvalificerade biträden åt de konsultativa statsråden samt till statsministerns handsekreterare och en kon-
torist.

Vid bestämmandet av anslagsbeloppet för innevarande budgetår togo statsmakterna hänsyn till det behov av ökad kvalificerad biträdeshjälp, som då förelåg för de konsultativa statsråden på grund av deras under de senaste

1 Bihang till riksdagens protokoll 1952. 1 saml. Nr 1. Bil. 4.

åren alltmera utvidgade arbetsuppgifter (II ht 1951 s. 2). Närmast åsyftades därvid biträde för den juridiska granskningsverksamhet som utövades av vissa av dessa statsråd. Emellertid har därefter en förstärkning av biträdeshjälpen visat sig erforderlig även för den verksamhet i övrigt som utövas av statsråden utan departement. Fördenskull bör en uppräknig av anslaget nu ske med förslagsvis 24 000 kronor.

Med hänsyn till arten och omfånget av de uppgifter som åvila statsministerns handsekreterare bör det till denne för närvarande utgående arvodet skäligen höjas med förslagsvis 3 600 kronor till 15 000 kronor.

I anslutning till den under fjolåret genomförda chefslönerevisionen och höjningen av det rörliga tillägget har med stöd av riksdagens bemyndigande (jfr statsutsk. utl. 128/1951) en omreglering skett av statsrådets löner ävensom av de under anslaget utgående arvoden. Härav föranledes en höjning av anslaget med tillhopa 53 300 kronor, varav 19 500 kronor falla på posten till avlöningar till statsråden utan departement, 11 500 kronor på posten till arvoden och särskilda ersättningar och 22 300 kronor på posten till rörligt tillägg.

Anslaget bestämmes alltså till $(212\,700 + 24\,000 + 3\,600 + 53\,300)$ 293 600 kronor.

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

a) fastställa följande stat för avlöningar till statsråden utan departement m. m., att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1952/53:

Stat.

1. Avlöningar till statsråden utan departement, förslagsvis	157 500
2. Lönefyllnad åt statsministern	6 000
3. Arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t, förslagsvis	99 100
4. Rörligt tillägg, förslagsvis	31 000

Summa kronor 293 600;

b) till *Avlöningar till statsråden utan departement m. m.* för budgetåret 1952/53 anvisa ett förslagsanslag av 293 600 kronor.

[2] 2. Justitiedepartementet: Avlöningar.

	Anslag	Nettoutgift
1950/51	545 500	588 300
1951/52 (statsliggaren s. 111)	591 900	
1952/53 förslag	775 000	

Lagstiftningsarbetet i justitiedepartementet har sedan åtskilliga år haft en sådan omfattning att statssekreteraren måst i stort sett ägna sig helt däråt.

På grund härav har det varit nödvändigt att medgiva denne befrielse från de till tjänsten hörande göromålen av ekonomisk och administrativ natur, vari såsom en huvuduppgift ingår utarbetandet av andra huvudtiteln i statsverkspropositionen. För dessa sysslors bestridande har en särskild vikarie varit förordnad. Det föreliggande behovet inom departementet av en kvalificerad befattningshavare för nu ifrågavarande arbetsuppgifter bör emellertid med hänsyn till sin stadigvarande karaktär icke vidare fyllas på sätt som skett. I stället föreslår jag att, i överensstämmelse med förhållandena inom övriga departement, arbetsuppgifterna under statssekreterarens ledning fullgöras av en särskild därför avsedd befattningshavare samt att vid statssekreteraravdelningen för detta ändamål inrättas en administrativ byråchefstjänst i Cr 13. Anslaget bör av denna anledning uppräknas med 25 700 kronor.

Under återopande av vad jag i det följande anför under punkt [5] föreslås vidare, att under förevarande anslag beräknas ett belopp av 6 200 kronor, utgörande lönen för det biträde i reglerad befördringsgång, som för nästa budgetår befunnits erforderligt för skötseln av telefonväxel i det s. k. Bergstrahlska huset.

Departementets personalförteckning upplager en e. o. tjänsteman i högre lönegrad än Ce 24, nämligen 1 förste kanslisekreterare. Tjänsten, som inrättades den 1 juli 1947 (II ht 1947 s. 4), motsvarar ett stadigvarande behov och bör därför överföras till ordinarie stat.

Under hänvisning till vad chefen för civildepartementet anfört i proposition den 28 december 1951 angående lönegradsplacering för viss biträdespersonal m. m. beräknas medel för 1 kansliskrivare i Ca 15 i stället för 1 kontorist i Ca 13 och för 1 kanslibitråde i Ca 11 i stället för 1 kontorsbiträde i Ca 8. Merkostnaden härför uppgår till 1 800 kronor.

Chefslönerevisionen, löneregleringen för statsråden (jfr s. 2) och höjningen av det rörliga tillägget föranleda uppräkning av anslaget med tillhopa 142 400 kronor. För löneklassuppflyttningar erfordras ytterligare 7 000 kronor.

I enlighet med det anförda uppräknas anslaget med $(25\,700 + 6\,200 + 1\,800 + 142\,400 + 7\,000)$ 183 100 kronor. Överförandet till ordinarie stat av förste kanslisekreterartjänsten föranleder ej annan ändring beträffande anslagsberäkningen än att avlöningskostnaderna för befattningshavaren överföras från icke-ordinarieposten till ordinarieposten.

Anslaget b e r ä k n a s sålunda:
avlöningar till departementschefen 31 500 (+ 3 900);
avlöningar till ordinarie tjänstemän 361 400 (+ 51 700);
avlöningar till icke-ordinarie personal 202 700 (+ 5 400);
rörligt tillägg 179 400 (+ 122 100).

Anslaget bestämmes alltså till 775 000 (+ 183 100).

Vid beräkningen har hänsyn tagits till att två ordinarie kontorsbiträden i enlighet med grunderna för reglerad befördringsgång skola ersättas med två icke-ordinarie biträden.

I personalförteckningen bör uppföras en ny befattning såsom byråchef i Cr 13. Vidare bör antalet förste kanslisekreterare i Ca 29 ökas från 3 till 4, antalet kansliskrivare i Ca 15 från 2 till 3 och antalet kanslibiträden i Ca 11 från 3 till 4. Samtidigt böra ur förteckningen avföras förste kanslisekreteraren i Ce 29 och kontoristen i Ca 13, varjämte antalet kontorsbiträden i Ca 8 bör minskas från 6 till 3.

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

a) bemyndiga Kungl. Maj:t att vidtaga nyss angivna ändringar i justitiedepartementets personalförteckning;

b) fastställa följande avlöningsstat för justitiedepartementet, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1952/53:

Avlöningsstat.

1. Avlöning till departementschefen, <i>förslagsvis</i> ..	31 500
2. Avlöningar till ordinarie tjänstemän, <i>förslagsvis</i>	361 400
3. Avlöningar till icke-ordinarie personal	202 700
4. Rörligt tillägg, <i>förslagsvis</i>	179 400

Summa kronor 775 000;

c) till *Justitiedepartementet*: *Avlöningar* för budgetåret 1952/53 anvisa ett förslagsanslag av 775 000 kronor.

[3] 3. Justitiedepartementet: Omkostnader.

	Anslag	Nettoutgift
1950/51	108 500	143 600
1951/52 (statsliggaren s. 112)	114 000	
1952/53 förslag	148 000	

Enligt gällande omkostnadsstat för justitiedepartementet ha anvisats bl. a. 3 000 kronor till sjukvård m. m. (5 700), 12 000 kronor till bränsle, lyse och vatten (11 100), 65 000 kronor till expenser för eget behov (70 500) samt 15 000 kronor till expenser för annat än eget behov (40 800, varav cirka 10 000 avse engångskostnader).¹

Till sjukvård m. m. bör med hänsyn till belastningen under budgetåret 1950/51 anvisas ytterligare 2 000 kronor.

Beträffande delposten till bränsle, lyse och vatten föreslår jag en höjning med 6 000 kronor, varvid hänsyn tages, förutom till inträffade prisstegringar, till ökade kostnader i anledning av ianspråktagande för departementets räkning av nya lokaler i det s. k. Bergstrahlska huset (jfr p. [5]).

I anslutning till vad chefen för finansdepartementet i annat sammanhang föreslår i fråga om sättet för bestridande av kostnader för städningsarbete i Kanslihuset (VII ht s. 4 f.) böra medel icke vidare beräknas för dylikt

¹ Siffrorna inom parentes angiva här, liksom i det följande, utgifter under budgetåret 1950/51.

ändamål under förevarande anslag. En nedsättning av delposten till expenser för eget behov kan till följd härav ske med 16 000 kronor. Däremot bör för städning av departementets nyssnämnda nya lokaler utanför Kanslihuset under ifrågavarande delpost upptagas ett belopp av 8 000 kronor. Härjämte bör samma delpost höjas med ytterligare 14 000 kronor, varav 3 000 kronor avse merkostnad för telefonabonnemang för de nya lokalerna och 11 000 kronor motsvara prisstegringar. Till expenser för annat än eget behov böra med hänsyn till belastningen under sistförflutna budgetår anvisas ytterligare 20 000 kronor.

Anslaget ökas alltså med (2 000 + 6 000 — 16 000 + 8 000 + 14 000 + 20 000) 34 000 kronor till 148 000 kronor.

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Justitiedepartementet: Omkostnader för budgetåret 1952/53* anvisa ett förslagsanslag av 148 000 kronor.

[4] 4. Justitiedepartementet: Svensk författningssamling.

	Anslag	Nettoutgift
1950/51	220 000	164 500
1951/52 (statsliggaren s. 113)	220 000	
1952/53 förslag	220 000	

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Justitiedepartementet: Svensk författningssamling* för budgetåret 1952/53 anvisa ett förslagsanslag av 220 000 kronor.

[5] 5. Justitiedepartementet: Kostnader för utrustning av nya lokaler för kommittéer m. m.

Under innevarande och nästa budgetår beräknas de för statsverket avsedda lokalerna i kvarteret Atomena i Stockholm (det s. k. Bergstrahlska huset) bliva färdigställda. Utrymme avses att där beredas för riksåklagarämbetet, nedre justitierevisionen, arbetsdomstolen, strafflagberedningen och straffrättskommittén samt övriga till justitiedepartementet hörande kommittéer och sakkunniga m. fl. som nu äro inrymda i förhyrda lokaler. Under vissa förutsättningar torde även lagberedningen, som i likhet med nedre justitierevisionen nu har sina lokaler i Rosenbad, kunna inflytta i Bergstrahlska huset.

Inflyttningen i de nya lokalerna föranleder vissa kostnader av engångsnatur. Vad angår riksåklagarämbetet och arbetsdomstolen ha medel för ändamålet anvisats redan för innevarande budgetår. Till frågan om kostnaderna för nedre justitierevisionens flyttning, som beräknas ske tidigast mot slutet av nästa budgetår, och för lagberedningens eventuella flyttning är jag icke nu beredd att taga ställning. För övriga nu ifrågakommande kost-

nader torde under förevarande punkt böra äskas ett särskilt anslag för nästa budgetår.

De för kommittéerna och de sakkunniga m. fl. avsedda lokalerna, varom alltså nu är fråga — ett 30-tal rum i byggnaden mot Stora Nygatan — kunna delvis inredas med möbler som för närvarande stå till förfogande. Dessa möbler äro emellertid till stor del mycket bristfälliga och behöva därför i viss utsträckning ersättas med nya. Nyanskaffningskostnaderna ha beräknats på följande sätt, nämligen för anskaffning av möbler och mattor 16 000 kronor, för gardiner 2 000 kronor samt för armatur 1 000 kronor, eller tillhoppa 19 000 kronor. Beträffande möbelutrustningen har härvid förutsatts att endast standardmöbler ur statens kontorsmöbelserier skola anskaffas. Härtill komma flyttningskostnader, vilka uppskattats till 10 000 kronor.

För de nya lokalerna erfordras härjämte en telefonväxel. Installationskostnaderna för denna uppgå till 9 000 kronor. För skötseln av växeln, som fullt utbyggd kräver två telefonister, erfordras under nästa budgetår, då blott omkring hälften av antalet anknytningar kommer att utnyttjas, endast en telefonist. Lönen för nämnda befattningshavare torde böra beräknas under justitiedepartementets avlöningsanslag (jfr s. 3).

I enlighet med det anförda skulle för utrustning av de nya lokalerna m. m. erfordras (19 000 + 10 000 + 9 000) 38 000 kronor.

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Justitiedepartementet: Kostnader för utrustning av nya lokaler för kommittéer m. m. för budgetåret 1952/53* anvisa ett reservationsanslag av 38 000 kronor.

[6] 6. Lagberedningen.

	Anslag	Nettoutgift
1950/51	65 000	76 500
1951/52 (statsliggaren s. 113)	67 000	
1952/53 förslag	108 000	

Såsom framgår av föregående års statsverksproposition (II ht s. 5 f.) hemställde lagberedningen att medel måtte beräknas för innevarande budgetår för förstärkning av beredningens arbetskrafter med en sekreterare. På grund av det statsfinansiella läget kunde jag emellertid icke biträda detta eljest väl motiverade förslag. Jag är ej heller nu beredd att föreslå en utökning av beredningens fasta organisation. Däremot anser jag mig kunna förorda, att under anslaget beräknas ett belopp av 10 000 kronor för att möta föreliggande behov av mera tillfälligt, sakkunnigt biträde åt beredningen.

Den under fjolåret genomförda chefslönerevisionen och höjningen av det rörliga tillägget föranleder en uppräknig av det för ersättningar åt beredningens ledamöter och expeditiionspersonal under anslaget beräknade be-

loppet från 71 600 kronor till 87 800 kronor. Medelsbehovet för omkostnader torde kunna uppskattas till 10 200 kronor.

Då anslaget icke torde komma att uppvisa någon reservation till nästa budgetår, beräknas anslagsbehovet i enlighet med det anförda till (10 000 + 87 800 + 10 200) 108 000 kronor.

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Lagberedningen* för budgetåret 1952/53 anvisa ett reservationsanslag av 108 000 kronor.

[7] 7. Ombuden för tillsyn av tryckta skrifter.

	Anslag	Nettoutgift
1950/51	17 000	16 300
1951/52 (statsliggaren s. 113)	17 000	
1952/53 förslag	19 000	

Från detta anslag utgå arvoden till chefens för justitiedepartementet tryckfrihetsombud med belopp, som varierar från 50 kronor till 1 200 kronor alltefter omfattningen av vederbörande ombuds arbetsbörda (jfr statsliggaren s. 114).

Förevarande arvoden ha senast reglerats år 1942 (II ht s. 6). Med hänsyn till den förändring av penningvärdet som därefter inträtt bör en viss höjning av arvodena skäligen genomföras. På grund härav föreslår jag att anslaget uppräknas med i runt tal 2 000 kronor till 19 000 kronor. Det torde få ankomma på Kungl. Maj:t att vidtaga nödiga justeringar av de enskilda arvodesbeloppen.

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Ombuden för tillsyn av tryckta skrifter* för budgetåret 1952/53 anvisa ett förslagsanslag av 19 000 kronor.

B. Justitiekanslersämbetet och riksåklagarämbetet.

[8] 1. Justitiekanslersämbetet: Avlöningar.

	Anslag	Nettoutgift
1950/51	115 300	133 600
1951/52 (statsliggaren s. 114)	115 300	
1952/53 förslag	149 100	

Justitiekanslersämbetet (skr. 31/8 1951) hemställer, att anslaget höjes med 30 100 kronor.

	Ökning
1. Ökade medel för extra arbetskraft	9 000
2. Omräkning. Chefslönerevisionen och höjning av rörligt tillägg	21 100
	30 100

1. Sedan lång tid har ämbetet belastats av en arbetsbörda, som icke kunnat bemästras av de reguljära arbetskrafterna. I stor utsträckning har detta berott på extraordinära arbetsuppgifter, som anförtratts ämbetet av Kungl. Maj:t. För att ämbetet i oförändrad utsträckning skall kunna anlita extra arbetskraft beräknas på grund av den höjning av avlöningsnivån som inträtt ett ökat medelsbehov av 3 000 kronor. Vidare besvärar ämbetet av en avsevärd, växande arbetsbalans. Exempelvis har antalet obesvarade remisser under senaste tiden uppgått till omkring 100, motsvarande ett halvt års arbetsbörda. För balansens avarbetande kräves en ytterligare höjning av anslaget med 6 000 kronor.

Statskontoret har icke något att erinra mot framställningen.

Departementschefen.

På grund av den avsevärda arbetsbördan hos justitiekanslersämbetet medgav 1951 års riksdag (skr. nr 155), att ämbetets icke-ordinariepost finge för sistförflutna budgetår överskridas med högst 10 000 kronor. Därmed bereddes möjlighet till en tillfällig personalökning, behövlig i första hand för utförandet av vissa arbetsuppgifter av extraordinär natur men ock för fullgörandet av ämbetets vanliga göromål. Enligt anmälan av ämbetet komma även för innevarande budgetår tillgängliga medel att visa sig otillräckliga. Med hänsyn till vad ämbetet anför tillstyrker jag, att anslaget för nästa budgetår höjes med 9 000 kronor för anställande av extra arbetskraft. Härjämte föreslår jag med hänsyn till sådana eventuella ökningar i arbetsbördan, som icke kunna förutses vid anslagsberäkningen, att ämbetets icke-ordinariepost, som för närvarande är obetecknad, skall betecknas förslagsvis, varvid förutsättes Kungl. Maj:ts medgivande för överskridande.

Under hänvisning till vad chefen för civildepartementet anför i proposi-

tion den 28 december 1951 angående lönegradsplacering för viss biträdespersonal m. m. föreslår jag, att på personalförteckningen uppföres 1 kansli-skrivare i Ca 15 i utbyte mot 1 kontorist i Ca 13. Merkostnaden härför beräknas till 700 kronor.

Med anledning av den under fjolåret genomförda chefslönerevisionen och höjningen av rörliga tillägget bör anslaget ytterligare uppräknas med 24 100 kronor.

Anslaget beräknas sålunda:

avlöningar till ordinarie tjänstemän 97 200 (+ 8 800) kronor;
avlöningar till icke-ordinarie personal 24 000 (+ 9 000) kronor;
rörligt tillägg 27 900 (+ 16 000) kronor.

Anslaget uppföres alltså med 149 100 (+ 33 800) kronor.

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

- a) bemyndiga Kungl. Maj:t att vidtaga nyss angiven ändring i justitiekanslersämbetets personalförteckning;
- b) fastställa följande avlöningsstat för justitiekanslersämbetet, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1952/53:

Avlöningsstat.

1. Avlöningar till ordinarie tjänstemän, <i>förslagsvis</i>	97 200
2. Avlöningar till icke-ordinarie personal, <i>förslagsvis</i> ..	24 000
3. Rörligt tillägg, <i>förslagsvis</i>	27 900

Summa kronor 149 100;

c) till *Justitiekanslersämbetet*: *Avlöningar* för budgetåret 1952/53 anvisa ett förslagsanslag av 149 100 kronor.

[9] 2. *Justitiekanslersämbetet: Omkostnader.*

	Anslag	Nettoutgift
1950/51	8 000	7 900
1951/52 (statsliggaren s. 115)	8 000	
1952/53 förslag	9 600	

Enligt gällande omkostnadsstat för justitiekanslersämbetet ha anvisats bl. a. 2 000 kronor till reseersättningar (1 400) och 5 400 kronor till övriga expenser (5 900).

Justitiekanslersämbetet (skr. 31/8 1951) hemställer, att anslaget höjes med 1 800 kronor, därav 500 kronor till reseersättningar och 1 300 kronor till övriga expenser. Ökningen motiveras beträffande förstnämnda anslagspost med höjda biljettpreiser och traktamentsersättningar samt beträffande posten till övriga expenser med kostnader för blankettryck och för reparation och förnyelse av inventarier ävensom med ökade kostnader för städning och telefon.

Statskontoret. Kostnadsstegringarna nödvändiggöra en uppräknings av expensmedlen enligt grunder, som böra bestämmas generellt för samtliga statsmyndigheter. I övrigt lämnar statskontoret framställningen utan erinran.

Departementschefen.

Jag biträder justitiekanslersämbetets framställning såtillvida, att jag föreslår en höjning av anslaget med 1 600 kronor, varav 300 kronor beräknas för reseersättningar och 1 300 kronor till övriga expenser.

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att till *Justitiekanslersämbetet: Omkostnader* för budgetåret 1952/53 anvisa ett förslagsanslag av 9 600 kronor.

[10] 3. Riksåklagarämbetet: Avlöningar.

	Anslag	Nettoutgift
1950/51	164 800	155 600
1951/52 (statsliggaren s. 115)	164 800	
1952/53 förslag	196 300	

I enlighet med förslag av riksåklagarämbetet (skr. 30/8 1951) uppräknas anslaget endast med belopp, motsvarande de av chefslönerevisionen och höjningen av rörliga tillägget föranledda kostnaderna. Dessa kostnader beräknas till 31 500 kronor, varav 6 600 kronor belöpa på anslagsposten till avlöningar till ordinarie tjänstemän och 24 900 kronor på posten till rörligt tillägg.

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

a) fastställa följande avlöningsstat för riksåklagarämbetet, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1952/53:

Avlöningsstat.

1. Avlöningar till ordinarie tjänstemän, <i>förslagsvis</i>	112 000
2. Avlöningar till icke-ordinarie personal	43 300
3. Rörligt tillägg, <i>förslagsvis</i>	41 000

Summa kronor 196 300;

b) till *Riksåklagarämbetet: Avlöningar* för budgetåret 1952/53 anvisa ett förslagsanslag av 196 300 kronor.

[11] 4. Riksåklagarämbetet: Omkostnader.

	Anslag	Nettoutgift
1950/51	15 500	15 500
1951/52 (statsliggaren s. 116)	21 300	
1952/53 förslag	19 000	

Enligt gällande omkostnadsstat för riksåklagarämbetet ha anvisats bl. a. 13 800 kronor till övriga expenser (8 700). Av det anvisade beloppet ha 4 800 kronor beräknats till engångsutgifter för ämbetets flyttning till nya lokaler (II ht 1951 s. 9).

Riksåklagarämbetet (skr. 30/8, 13/9, 12/10 1951) hemställer att anslaget höjes med 3 600 kronor till övriga expenser. Ökningen motiveras med att ämbetet, som för närvarande anlitar Kanslihusets telefonväxel, i samband med inflyttning i nya lokaler i det s. k. Bergstrahlska huset, vilken beräknas ske i april 1952, väntas få vidkännas kostnader för installation och betjäning av en provisorisk manuell telefonväxel samt ökade avgifter för telefonabonnemang. Sammanlagda merkostnaden beräknas till 8 400 kronor. Genom frånräkning av det för innevarande budgetår för engångskostnader beräknade beloppet, 4 800 kronor, begränsas anslagshöjningen till 3 600 kronor.

Departementschefen.

I det föregående har jag under en särskild anslagspunkt (se p. [5]) hemställt om medel för engångskostnader i samband med överflyttning av vissa kommittéer m. fl. till nya lokaler i det s. k. Bergstrahlska huset. Därvid medräknades även kostnaden för den av riksåklagarämbetet berörda installationen av en provisorisk manuell telefonväxel. Vidare har jag under justitiedepartementets avlöningsanslag beräknat medel för en telefonist, avsedd att betjäna denna växel. Vad angår riksåklagarämbetets yrkande om höjning av anslaget till omkostnader bör således under förevarande punkt endast upptagas merkostnaden för telefonabonnemang, vilken kan beräknas till 1 100 kronor. Därutöver anser jag mig dock, med hänsyn till inträdda pristegringar m. m., böra föreslå en förstärkning av delposten till övriga expenser med 1 400 kronor. Efter frändragning av det för innevarande budgetår för engångskostnader avsedda beloppet, 4 800 kronor, beräknas anslaget alltså till $(21\,300 + 1\,100 + 1\,400 - 4\,800)$ 19 000 kronor.

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Riksåklagarämbetet: Omkostnader* för budgetåret 1952/53 anvisa ett förslagsanslag av 19 000 kronor.

C. Domstolarna.

[12] 1. Högsta domstolen m. m.: Avlöningar.

	Anslag	Nettoutgift
1950/51	1 735 000	1 764 400
1951/52 (statsliggaren s. 116)	1 719 000	
1952/53 förslag	2 124 000	

Anslaget avser avlöningar till såväl högsta domstolens ledamöter som befattningshavare vid nedre justitierevisionen.

Nedre justitierevisionen (skr. 31/8 1951) hemställer, att anslaget höjes med 415 000 kronor.

	Ökning	Minskning
1. Indragning av en extra revisionssekreterare		16 536
2. Tjänsteförändringar		
4 kanslibiträden Ca 11 — Ca 15; 1 kanslibiträde Ca 11 — Ca 13; 1 kontorsbiträde Ca 8 — Ca 11	3 996	
3. Omräkning		
Chefslönerevisionen	148 392	
Rörligt tillägg; avrundning	279 148	
	431 536	16 536

1. Högsta domstolens arbetsbörda har under första halvåret 1951 i stort sett icke undergått någon förändring. Antalet extra revisionssekreterare anses dock kunna nedbringas.

2. Tjänsteförändringarna motiveras med den kvalificerade beskaffenheten av de med tjänsterna förenade göromålen.

Statskontoret anser, att förslaget om lönereglering för viss biträdespersonal bör provas först då 1947 års biträdesutredning avslutat sitt arbete.

Departementschefen.

I sin till 1950 års riksdag avgivna berättelse gjorde riksdagens revisorer vissa uttalanden rörande den år 1948 genomförda processreformens ekonomiska verkningar och pekade på skilda bestämmelser i rättegångsbalken som enligt deras mening vore i behov av ändring. Med anledning av väckta motioner anhöll riksdagen (skr. 224/1950) att en utredning måtte tillsättas för att med beaktande av vunna erfarenheter av den nya processordningens praktiska tillämpning utarbeta förslag till erforderliga ändringar i skilda detaljbestämmelser i rättegångsbalken och dess följdförfattningar. Den begärda utredningen tillsattes våren 1951 (1951 års rättegångskommitté). I de för utredningen utfärdade direktiven har bl. a. framhållits

lämpligheten av att en grundlig rent kontorsteknisk undersökning av arbetet på domstolskanslierna företogs i samband med övriga ifrågasatta undersökningar. Vid behandlingen av spörsmål som berörde inre organisatoriska frågor vid domstolarna borde utredningen samarbeta med statens organisationsnämnd.

Genom organisationsnämnden har redan tidigare igångsatts en undersökning av nedre justitierevisionens organisation, såvitt angår den mera kontorsmässiga delen av revisionens arbete. Denna undersökning har sedermera förbundits med en granskning av motsvarande organisation vid hovrätter och domsagor.

I avvaktan på resultatet av nämnda utredningar är jag för närvarande icke beredd att taga ställning till förslaget om ändrad tjänsteställning för viss biträdespersonal. Anslaget bör emellertid höjas med belopp motsvarande automatiska utgiftsökningar.

Efter det att nedre revisionen avlåtit sin anslagsframställning har antalet extra revisionssekreterare minskats med en och utgör för närvarande fem. Huruvida någon ytterligare indragning kan äga rum under innevarande eller nästa budgetår är icke möjligt att nu avgöra. Vid anslagsberäkningen bör man därför såsom revisionen utgå från en minskning med endast en revisionssekreterare. Jag ämnar emellertid i fortsättningen liksom hittills noga följa personalbehovet och, därest så befinner sig möjligt, vidtaga ytterligare begränsningar beträffande såväl den rättsbildade som den icke rättsbildade personalen (jfr II ht 1950 s. 10 f.; 1951 s. 10).

I enlighet med det anförda bör anslaget å ena sidan uppräknas med 423 200 kronor på grund av chefslönnerevisionen och rörliga tilläggets höjning samt å andra sidan nedsättas med kostnaden för en extra revisionssekreterare, 18 200 kronor. Resultatet skulle bliva en ökning med (423 200 — 18 200) 405 000 kronor.

Anslaget b e r ä k n a s sålunda:
avlöningar till ordinarie tjänstemän 1 449 700 (+ 158 200) kronor;
arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t, oförändrat 3 200 kronor;
avlöningar till icke-ordinarie personal 209 500 (— 30 100) kronor;
rörligt tillägg 461 600 (+ 276 900) kronor.

Anslaget uppföres alltså med 2 124 000 (+ 405 000) kronor.

Vid beräkningen har hänsyn tagits till att fyra biträden enligt grunderna för reglerad befordringsgång böra erhålla ordinarie anställning.

I p e r s o n a l f ö r t e c k n i n g e n bör antalet kontorsbiträden ökas från 7 till 11.

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

a) bemyndiga Kungl. Maj:t att vidtaga nyss angiven ändring i personalförteckningen för högsta domstolen och nedre justitierevisionen;

b) faställa följande avlöningsstat för högsta domstolen och nedre justitierevisionen, att tillämpas under budgetåret 1952/53:

Avlöningsstat.

1. Avlöningar till ordinarie tjänstemän, <i>förslagsvis</i>	1 449 700
2. Arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t, <i>förslagsvis</i>	3 200
3. Avlöningar till icke-ordinarie personal, <i>förslagsvis</i>	209 500
4. Rörligt tillägg, <i>förslagsvis</i>	461 600

Summa kronor 2 124 000;

c) till *Högsta domstolen m. m.*: *Avlöningar* för budgetåret 1952/53 anvisa ett förslagsanslag av 2 124 000 kronor.

[13] 2. Högsta domstolen m. m.: Omkostnader.

	Anslag	Nettoutgift
1950/51	121 200	147 400
1951/52 (statsliggaren s. 117)	130 000	
1952/53 förslag	158 700	

Enligt gällande omkostnadsstat för högsta domstolen och nedre justitierevisionen ha anvisats 5 000 kronor till sjukvård m. m. (8 100), 7 500 kronor till reseersättningar (20 000), 27 300 kronor till bränsle, lyse och vatten (32 400) samt 90 200 kronor till övriga expenser (87 000).

Nedre justitierevisionen (skr. 31/8 1951) hemställer, att anslaget höjes med 33 800 kronor.

	Ökning
1. Sjukvård m. m.	3 000
2. Reseersättningar	7 500
3. <i>Expenser</i>	
a) Bränsle, lyse och vatten	4 700
b) Övriga expenser	18 600
	33 800.

1—3 a). Uppräkning har skett med ledning av senaste belastningssiffror. Beträffande reseersättningar har ökningen av medelsåtgången betingats av relativt stora utgifter för omplacerings- och tjänstgöringstraktamenten m. m. Inträffade prishöjningar förväntas medföra ytterligare ökade kostnader för bränsle, lyse och vatten.

3 b). Den begärda anslagshöjningen motiveras med ökade kostnader för skrivmateriel (14 800), för inventarier (1 300) och för litteratur m. m. (3 000). Kostnaderna för telefonavgifter beräknas å andra sidan understiga därtill anslagna medel med 500 kronor.

Statskontoret tillstyrker, att delposten till reseersättningar höjes med begärt belopp under framhållande av att det ökade medelsbehovet föranledes av andra utgifter än kostnader för tjänsteresor. Beträffande delposten till övriga expenser anser sig statskontoret icke böra tillstyrka ökad medelsanvisning för inköp av inventarier och litteratur m. m. Däremot förutsätter ämbetsverket, att uppräknings av statsmyndigheternas expensanslag efter enhetliga grunder överväges för att möta de ökade utgifterna för städning och renhållning, telefonavgifter samt skrivmateriel m. m.

Departementschefen.

I enlighet med nedre justitierevisionens förslag torde anslagsposterna till sjukvård m. m., reseersättningar samt bränsle, lyse och vatten böra höjas med resp. 3 000 kronor, 7 500 kronor och 4 700 kronor. Däremot kan jag beträffande delposten till övriga expenser tillstyrka höjning med allenast 13 500 kronor.

Anslaget bestämmes i enlighet med det anförda till 158 700 (+ 28 700) kronor.

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Högsta domstolen m. m.: Omkostnader* för budgetåret 1952/53 anvisa ett förslagsanslag av 158 700 kronor.

[14] 3. Regeringsrätten: Avlöningar.

	Anslag	Nettoutgift
1950/51	288 900	299 400
1951/52 (statsliggaren s. 117)	290 000	
1952/53 förslag	400 000	

Enligt lagen den 29 mars 1946 (nr 113; ändr. nr 61/1949) om tillfällig ökning av regeringsrådets antal har antalet regeringsråd från och med den 1 oktober 1946 tillfälligt ökats från sju till tio. Efter den 30 september 1952 eller, om särskilda förhållanden föranleda därtill, den tidigare dag som Kungl. Maj:t bestämmer skall enligt lagen antalet regeringsråd, i den mån så till följd av inträffade ledigheter kan ske, nedbringas till sju.

Med anledning av att balansen av oavgjorda mål i regeringsrätten trots ökningen av regeringsrådets antal alltjämt visar en oavbruten stegring, torde det bli nödvändigt att under nästa budgetår ytterligare förstärka regeringsrättens arbetskrafter (jfr 1 lagutsk. utl. nr 11/1951 s. 10 f.). Inom justitiedepartementet har därför utarbetats förslag till lag om tillfällig ökning av regeringsrådets antal, avsedd att träda i kraft den 1 oktober 1952. Enligt förslaget, som denna dag remitteras till lagrådet, skall regeringsrätten utgöras av elva regeringsråd.

Vid bifall till detta förslag har man alltså att för nästa budgetår räkna med ytterligare ett regeringsråd från och med den 1 oktober 1952. Kostnaden härför uppgår till 26 500 kronor.

Den under fjolåret genomförda chefslönerevisionen och höjningen av det rörliga tillägget medför ett ytterligare medelsbehov under anslaget av 83 500 kronor.

Anslaget beräknas sålunda:

avlöningar till ordinarie tjänstemän 325 100 (+ 57 100) kronor;

avlöningar till icke-ordinarie personal 3 700 (+ 500) kronor;

rörligt tillägg 71 200 (+ 52 400) kronor.

Anslaget uppföres alltså med 400 000 (110 000) kronor.

I personalförteckningen bör antalet regeringsråd ökas från 10 till 11, varvid bör anmärkas, att den nya befattningen skall vara inrättad från och med den 1 oktober 1952.

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

a) bemyndiga Kungl. Maj:t att vidtaga nyss angiven ändring i regeringsrättens personalförteckning;

b) fastställa följande avlöningsstat för regeringsrätten, att tillämpas under budgetåret 1952/53:

Avlöningsstat.

1. Avlöningar till ordinarie tjänstemän, <i>förslagsvis</i>	325 100
2. Avlöningar till icke-ordinarie personal, <i>förslagsvis</i>	3 700
3. Rörligt tillägg, <i>förslagsvis</i>	71 200

Summa kronor 400 000;

c) till Regeringsrätten: *Avlöningar* för budgetåret 1952/53 anvisa ett förslagsanslag av 400 000 kronor.

[15] 4. Regeringsrätten: Omkostnader.

	Anslag	Nettoutgift
1950/51	10 000	9 700
1951/52 (statsliggaren s. 118)	10 000	
1952/53 förslag	12 000	

Med hänsyn till inträdda prisstegringar, ökade kostnader för städning samt det under nästföregående punkt omnämnda förslaget om utökning av regeringsrådets antal föreslår jag, att anslaget uppräknas med 2 000 kronor, som böra tilläggas delposten till övriga expenser (utgift 1950/51 8 300; anvisat 1951/52 8 700).

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till Regeringsrätten: *Omkostnader* för budgetåret 1952/53 anvisa ett förslagsanslag av 12 000 kronor.

[16] 5. Regeringsrätten: Regeringsrättens årsbok.

	Anslag	Nettoutgift
1950/51	25 000	24 600
1951/52 (statsliggaren s. 118)	25 000	
1952/53 förslag	30 000	

Utgivningen av regeringsrättens årsbok ombesörjes av aktiebolaget P. A. Norstedt & Söner. Från förevarande anslag utgår härför statsbidrag till bolaget med belopp, som reglerats genom avtal mellan Kungl. Maj:t och bolaget. Statsverket erhåller härvid visst antal exemplar av publikationen utan särskild kostnad, och denna tillhandahålles i övrigt till pris som fastställles i avtalet. Såsom utgångspunkt för ifrågavarande avtal har gällt, att bokens omfång icke får överstiga visst antal sidor.

Under en följd av år har anslaget beräknats efter ett statsbidrag av 24 650 kronor. Från och med år 1951 har bidraget, på grund av inträdda prisstegringar och höjda honorar, höjts till 29 650 kronor. Den föreslagna förstärkningen av regeringsrättens arbetskrafter kan komma att medföra viss ökning av årsbokens omfång och därmed även en höjning av statsbidraget. Enär emellertid detta bidrag utbetalas under senare hälften av året näst efter det, bidraget avser, kommer en sådan höjning av statsbidraget att återverka på anslagsbehovet först för budgetåret 1953/54. För nästa budgetår bör således anslaget på grund av avtalad förhöjning av statsbidraget uppräknas med 5 000 kronor till 30 000 kronor.

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Regeringsrätten: Regeringsrättens årsbok* för budgetåret 1952/53 anvisa ett förslagsanslag av 30 000 kronor.

[17] 6. Hovrätterna: Avlöningar.

	Anslag	Nettoutgift
1950/51	4 341 000	4 187 900
1951/52 (statsliggaren s. 118)	4 211 000	
1952/53 förslag	5 111 000	

Hovrätterna (skr. 20/8, 28/8, 30/8, 31/8 1951) hemställa, att anslaget höjes med 1 097 100 kronor.

	Ökning	Minskning
1. 2 kansliskrivare Ca 15 i st. för 1 hovrättsnotarie Ca 25 (Svea hovrätt)	18 960	15 888
2. Personalförstärkningar		
2 extra ledamöter och ett vice ordförandearvode (Svea hovrätt)	40 800	
1 extra ledamot under 9 månader, vikariatsersättning (hovrätten för Övre Norrland)	1 600	
1 biträde rb., 1 expeditiönsvakt Ca 9, 1 kansliskrivare (sténograf) Cg 15 (hovrätten för Västra Sverige)	16 476	600

	Ökning	Minsk- ning
3. Tjänsteförändringar		
1 hovrättssekreterare Ca 31 — Ca 37 (Svea hovrätt)	3 024	
Andra tjänster	5 316	864
4. Höjda tilläggsarvoden till 4 stenografer (Svea hovrätt) ...	2 400	
5. Omräkning		
Chefslönerevisionen	137 356	
Rörligt tillägg och motsvarande arvodeshöjningar	816 193	
6. Uppräkning, rättelse m. m.	72 327	
	1 114 452	17 352

1. Intill den 1 april 1951 har en e. o. tjänsteman, som på förordnande uppehållit den återstående hovrättsnotariebefattningen vid Svea hovrätt, med hjälp av ett kanslibitråde fullgjort expeditionsgöromålen å två av hovrättens avdelningar. På envar av hovrättens övriga sex avdelningar åvila ifrågavarande göromål en kansliskrivare (prop. 268/1947 s. 91 f.). Kungl. Maj:t har sedermera föreskrivit, att hovrättsnotariebefattningen tills vidare icke skall återbesättas med ordinarie innehavare eller uppehållas på förordnande. I samband med förevarande förslag om indragning av notariatjänsten och inrättande av två kansliskrivarbefattningar för expeditionsgöromålen å förut nämnda båda avdelningar hemställer hovrätten, att nyssnämnda kanslibiträdesbefattning måtte bibehållas och överföras till kamrerarkontoret. Kamrerarkontorets arbetsbörda har kraftigt ökat de sistförflutna åren, vartill kommer att hovrätten ämnar från och med den 1 januari 1952 överföra vissa grupper ärenden till nämnda kontor från sekreterarexpeditionen. Där- est yrkandet icke bifalles hemställes om ett biträde i reglerad befordrings- gång å kamrerarkontoret.

2. Svea hovrätt upprepar sin föregående år gjorda hemställan om ut- ökning av vattenöverdomstolens personal (II ht 1951 s. 13 p. 2). Av de fyra extra ledamöter, som sedan flera år stå till Svea hovrätts förfogande, tjänst- göra två å hovrättens allmänna avdelningar, där de visat sig oundgängligen erforderliga. De båda övriga ha regelmässigt varit placerade å den avdelning, som utgör vattenöverdomstol. Medan vattendomstolarnas organisation med hänsyn till den ökade arbetsbördan under senare tid mer är fördubblats såvitt angår juristpersonalen, har förstärkningen av vattenöverdomstolen i huvudsak bestått i allenast nämnda två extra ledamöter. Vattenöverdomsto- lens arbetsbalans den 15 augusti 1951 uppgick till 75 mål om sammanlagt 107 975 sidor. En sådan arbetsbalans är till synnerligt men för rättsskip- ningen på det vattenrättsliga området. För budgetåret 1952/53 anser hov- rätten ett oavvisligt behov föreligga av ytterligare minst två extra leda- möter för vattenöverdomstolen. Därest sådan förstärkning erhålles, erfordras tillika ännu en vice ordförande vid domstolen, för vilken arvode bör be- räknas.

Enligt bemyndigande av Kungl. Maj:t äger hovrätten för Övre Norrland att, då avdelning sammanträder utom förlägningsorten, förordna en extra

ledamot på avdelningen. Om hovrättsarbetets jämna gång skall kunna uppehållas, torde det bliva påkallat att även utan samband med dylika sammanträden förordna en extra ledamot. Antalet till hovrätten inkomna mål och ärenden har under första halvåret 1951 stigit med drygt 26 procent i jämförelse med motsvarande tid år 1950. En tendens till ökad tillströmning av vidlyftiga mål synes också göra sig märkbar. I avvidan på ytterligare erfarenheter stannar hovrätten nu vid att yrka medel, motsvarande vikariatsersättning till en adjungerad ledamot under tillhoppa nio månader.

Hovrättens för Västra Sverige framställningar under förevarande punkt utgöra upprepning med oförändrad motivering av tidigare gjorda framställningar (II ht 1949, s. 15, p. 6; 1950 s. 13 p. 4; 1951 s. 13 p. 3).

3. Svea hovrätt upprepar sin tidigare gjorda framställning om uppflyttning av hovrättssekreterartjänsten från Ca 31 till Ca 37 (II ht 1949 s. 15 p. 3; 1950 s. 14; 1951 s. 13 p. 1). Även övriga hovrätter ha framhållit angelägenheten av att hovrättssekreterarnas löneställning snarast regleras. Under hänvisning till pågående utredning i ämnet ha dessa hovrätter dock icke nu framlagt särskilda förslag i detta avseende.

I övrigt hemställs om uppflyttning i lönegrad av följande personal, nämligen vid Svea hovrätt ett kanslibiträde med bibliotekariegöromål Ca 11 — Ca 13 och kanslibiträdet på sekreterarexpeditionen Ca 11 — Ca 15, vid Göta hovrätt kanslibiträdet å sekreterarexpeditionen Ca 11 — Ca 15, vid hovrätten för Nedre Norrland kansliskrivaren Ca 15 — Ca 19 och en expeditiönsvakt Ce 9 — Ca 9 samt vid hovrätten för Övre Norrland kontoristen Ca 13 — Ca 15.

4. Även detta yrkande utgör en upprepning på oförändrade skäl av tidigare framställningar (II ht 1949 s. 16 p. 7; 1951 s. 13 p. 3).

6. Samtliga hovrätter utom Svea hovrätt hemställa, att anslaget höjes med belopp motsvarande den för innevarande budgetår vidtagna schablonmässiga nedräkningen med tre procent (II ht 1951 s. 16).

Statskontoret har ej funnit anledning till erinran mot Svea hovrätts yrkande om utbyte av hovrättsnotariebefattningen mot två kansliskrivare-tjänster. Då statskontoret förutsätter, att Kungl. Maj:t även under budgetåret 1952/53 skall äga att provisoriskt tillgodose uppkommande personalbehov, höra enligt ämbetsverkets mening de yrkanden, som avse personalförstärkningar och varav en del utgöra upprepning av tidigare framställningar, icke föranleda någon åtgärd. Jämväl de under punkterna 3 och 4 framförda förslagen avvisas under hänvisning till statsmakternas föregående ställningstaganden till dessa frågor eller därtill att de ha samband med pågående utredningar. Statskontoret förutsätter, att den procentuella nedläggning av hovrätternas avlöningsanslag, som vidtagits för innevarande budgetår, iakttagas även under budgetåret 1952/53.

Departementschefen.

I uttalande till 1951 års statsverksproposition anförde jag bl. a., att erfarenheterna av den nya processordningen ännu vore otillräckliga för

att motivera en omprövning av den personalorganisation, hovrätterna erhöllo i samband med rättegångsreformens ikraftträdande den 1 januari 1948 (II ht s. 14 f.). Förutsättningar för en dylik omprövning saknas i huvudsak fortfarande. Såsom jag förut under punkten [12] nämnt, har emellertid igångsatts en organisationsundersökning rörande hovrätternas icke rättsbildade befattningshavare. Vad angår Svea hovrätt i egenskap av vattenöverdomstol må härjämte erinras därom, att med stöd av Kungl. Maj:ts bemyndigande utredning för närvarande verkställes inom justitiedepartementet av särskilt tillkallad sakkunnig rörande instansordningen i vattenmål och därmed sammanhängande spørsmål. Vid denna utredning skall bland annat övervägas möjligheten att för vattenmålen vidkommande övergå till en domstolsordning med allenast två instanser. Med hänsyn till det anförda böra personaländringar tills vidare icke ifrågakomma annat än i undantagsfall.

Prövningen av frågan om hovrättssekreterarnas löneställning, som hänskjutits till 1949 års tjänsteförteckningskommitté, är beroende av bland annat resultatet av nyssnämnda organisationsundersökning beträffande hovrätternas kontorsarbete. Lediga eller ledigblivande hovrättssekreterartjänster böra därför hållas vakanta tills vidare.

I enlighet med förslag av Svea hovrätt bör hovrättsnotariebefattningen vid denna hovrätt nu indragas och medel i stället beräknas för två kansli-skrivarejänster. I avvaktan på resultatet av den pågående organisationsundersökningen böra dessa tjänster placeras i lönegrad Cg 15. Jag förutsätter härvid att den av hovrätten i detta sammanhang berörda ordinarie kanslibiträdesbefattningen, vars innehavare är extra tjänsteman i högre lönegrad, tills vidare icke uppehålls.

De av hovrätterna i övrigt framlagda förslagen om personalförstärkningar och tjänsteförändringar kan jag, av skäl som statskontoret angivit, icke för närvarande biträda. Då den nuvarande hovrättsorganisationen har karaktären av försöksorganisation, förutsätter jag emellertid att Kungl. Maj:t liksom tidigare skall äga befogenhet att provisoriskt tillgodose uppkommande personalbehov. Detta är mycket betydelsefullt beträffande antalet ledamöter i hovrätterna, vilket också understrukits av riksdagen (sammansatt stats- och första lagutsk. utl. 3/1947 s. 32). Särskilt angeläget är att, i avbidan på resultatet av utredningen om instansordningen i vattenmål m. m., arbetsförhållandena i vattenöverdomstolen underlättas genom att tillräcklig personal ställes till domstolens förfogande.

Enligt vad jag erfarit förväntas 1947 års biträdesutredning komma att inom kort till behandling upptaga frågan om löneställningen för stenografer vid hovrätterna och häradsrätterna. Därest förslag i ämnet likväl icke skulle hinna underställas årets riksdag, bör Kungl. Maj:t äga befogenhet företaga skälig uppräknings av de nu utgående särskilda stenografarvodena.

Befattningsarvodet till vice ordförande på hovrättsavdelning synes skäligen böra uppräknas, och jag föreslår en höjning av arvodet från nu utgående 1 008 kronor till 1 200 kronor.

Den schablonmässiga procentuella nedräkning av anslaget, som vidtogs för innevarande budgetår, bör gälla även under budgetåret 1952/53.

I enlighet med det anförda bör anslaget höjas med 17 544 kronor för två extra kansliskrivare i Svea hovrätt och med 4 100 kronor för höjning av vice ordförandenas befattningsarvoden. Den automatiska utgiftsökningen på grund av chefslönerrevisionen samt rörliga tilläggets ökning och däremot svarande arvodeshöjningar för fiskalsaspiranter och vissa amanuenser föranleder uppräknings av anslaget med ytterligare 894 200 kronor. Å andra sidan bör anslaget nedsättas med 15 888 kronor på grund av indragning av hovrättsnotariebefattningen vid Svea hovrätt. Anslaget höjes sålunda med $(17\,544 + 4\,100 + 894\,200 - 15\,888)$ i runt tal 900 000 kronor. En allmän omprövning av grunderna för anslagets beräkning torde böra ske sedan ytterligare erfarenheter vunnits.

Anslaget beräknas sålunda:

avlöningar till ordinarie tjänstemän 1 853 500 (+ 115 700) kronor;
 arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t, 25 200 (+ 4 100) kronor;
 avlöningar till icke-ordinarie personal 2 099 800 (+ 65 300) kronor;
 rörligt tillägg 1 132 500 (+ 714 900) kronor.

Anslaget uppföres alltså med 5 111 000 (+ 900 000) kronor.

Vid beräkningen har hänsyn tagits till att ett ordinarie kontorsbiträde i hovrätten för Övre Norrland i enlighet med grunderna för reglerad befordringsgång skall ersättas med ett icke-ordinarie biträde.

Ur personalförteckningen bör befattningen som hovrättsnotarie vid Svea hovrätt avföras, varjämte antalet kontorsbiträden i Ca 8 i hovrätten för Övre Norrland bör minskas från 2 till 1.

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

- a) bemyndiga Kungl. Maj:t att vidtaga nyss angivna ändringar i hovrätternas personalförteckning;
- b) fastställa följande avlöningsstat för hovrätterna, att tillämpas under budgetåret 1952/53:

Avlöningsstat.

1. Avlöningar till ordinarie tjänstemän, <i>förslagsvis</i>	1 853 500
2. Arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t, <i>förslagsvis</i>	25 200
3. Avlöningar till icke-ordinarie personal, <i>förslagsvis</i>	2 099 800
4. Rörligt tillägg, <i>förslagsvis</i>	1 132 500

Summa kronor 5 111 000;

c) till *Hovrätterna*: Avlöningar för budgetåret 1952/53 anvisa ett förslagsanslag av 5 111 000 kronor.

[18] 7. Hovrätterna: Omkostnader.

	Anslag	Nettoutgift
1950/51	416 000	452 800
1951/52 (statsliggaren s. 122)	444 700	
1952/53 förslag	525 600	

Yrkanden.

Hovrätterna (skr. 20/8, 28/8, 30/8, 31/8) hemställa, att anslaget höjes med 79 900 kronor.

Ökning

1. Reseersättningar

Göta hovrätt 6 500; hovrätten över Skåne och Blekinge 1 000; hovrätten för Nedre Norrland 2 000; hovrätten för Övre Norrland 4 700 14 200

2. Bränsle, lyse och vatten

Svea hovrätt 4 000; hovrätten för Nedre Norrland 2 000; hovrätten för Övre Norrland 4 800 10 800

3. Övriga expenser

Svea hovrätt 22 000; Göta hovrätt 5 000; hovrätten över Skåne och Blekinge 9 000; hovrätten för Västra Sverige 5 700; hovrätten för Nedre Norrland 6 000; hovrätten för Övre Norrland 7 200 54 900

79 900.

Motiv.

1. Reseersättningar.

	Utgift 1950/51	Anslag 1951/52	Förslag 1952/53
Göta hovrätt	24 400	20 500	27 000
Hovrätten över Skåne och Blekinge	11 900	13 000	14 000
Hovrätten för Nedre Norrland	12 400	17 000	19 000
Hovrätten för Övre Norrland	34 800	31 400	36 100

Av hovrättens för Övre Norrland utgifter under budgetåret 1950/51 utgör ett belopp av 2 000 kronor kostnader av extraordinär natur. Hovrätternas anslagsberäkningar under förevarande punkt utgå från att behovet av sammanträden utom förlägningsorten i vart fall icke kommer att minska under nästa budgetår. För de begärda anslagshöjningarna åberopa hovrätterna de ökade transportkostnaderna ävensom traktamentsersättningarnas höjning.

2. Bränsle, lyse och vatten.

Svea hovrätt. Utgift 1950/51 22 700; anslag 1951/52 20 000; förslag 1952/53 24 000. — På grund av ökade kostnader för elektricitet och för hovrättslokalernas uppvärmning erfordras anslagshöjning med 4 000 kronor.

Hovrätten för Nedre Norrland. Utgift 1950/51 8 200; anslag 1951/52 7 000; förslag 1952/53 9 000. — På grund av prisstegringar erfordras anslagshöjning med 2 000 kronor.

Hovrätten för Övre Norrland. Utgift 1950/51 8 000; anslag 1951/52 8 000; förslag 1952/53 12 800. — Genom den pågående tillbyggnaden av hovrätts-
huset komma tjänstelokalerna att ökas med tjugo rum jämte korridorut-
rymmen m. m. Detta medför stegring av hittillsvarande kostnader för upp-
värmning och belysning med en tredjedel. Härtill kommer prisstegringen på
framför allt bränsle. Anslagshöjning erfordras med sammanlagt 4 800
kronor.

3. Övriga expenser.

	Utgift 1950/51	Anslag 1951/52	Förslag 1952/53
Svea hovrätt	78 800	78 600	100 600
Göta hovrätt	30 000	30 000	35 000
Hovrätten över Skåne och Blekinge	30 000	25 000	34 000
Hovrätten för Västra Sverige	34 700	35 000	40 700
Hovrätten för Nedre Norrland	21 500	20 000	26 000
Hovrätten för Övre Norrland	20 000	21 500	28 700

Såsom skäl för anslagshöjningarna framhålla samtliga hovrätter de steg-
rade priserna å papper och annan skrivmateriel, böcker och inbindning
m. m. ävensom höjningen av telefonavgifter och städningslöner. Dessa öka-
de utgifter ha i viss mån redan påverkat belastningssiffrorna för budget-
året 1950/51. *Hovrätten över Skåne och Blekinge* samt *hovrätten för Västra
Sverige* åberopa också nämnda belastningssiffror. Av den av *hovrätten för
Övre Norrland* begärda anslagshöjningen avse 3 600 kronor ökade telefon-
kostnader till följd av att den i samband med hovrättshusets ombyggnad
inrättade telefonväxeln numera tagits i bruk.

Y t t r a n d e.

Statskontoret. Mot det av hovrätterna beräknade medelsbehovet för rese-
ersättningar göres ingen annan erinran än att för hovrätten för Nedre Norr-
land bör med hänsyn till medelsåtgången under budgetåret 1950/51 beräk-
nas oförändrat 17 000 kronor.

Beträffande delposten till övriga expenser förutsättes en höjning enligt
grunder, generellt bestämda för samtliga statsmyndigheter.

I övrigt föreslås med hänsyn till belastningen under budgetåret 1950/51
dels höjning av delposten till bränsle, lyse och vatten för västsvenska hov-
rättens del från 15 000 (belastning 1950/51 19 700) till 20 000 kronor, dels
ock höjning av anslagsposten till sjukvård m. m. för Svea hovrätt från 13 000
(15 600) till 15 000 kronor, för Göta hovrätt från 3 000 (3 800) till 3 500
kronor, för hovrätten över Skåne och Blekinge från 2 000 (3 300) till 3 000
kronor samt för hovrätten för Västra Sverige från 2 000 (3 400) till 3 000
kronor.

Departementschefen.

Till sjukvård m. m. böra beräknas ytterligare 7 000 kronor, att fördelas
med 3 000 kronor på Svea hovrätt, 1 000 kronor på Göta hovrätt samt 1 500

kronor på envar av hovrätten över Skåne och Blekinge samt hovrätten för Västra Sverige.

Jag föreslår vidare, att posten till reseersättningar höjes med 9 700 kronor, därav 4 000 kronor beräknas för Göta hovrätt, 1 000 kronor för hovrätten över Skåne och Blekinge samt 4 700 kronor för hovrätten för Övre Norrland. För hovrätten för Nedre Norrland kan jag för närvarande icke tillstyrka ökad medelsanvisning för ifrågavarande ändamål.

Beträffande delposten till bränsle, lyse och vatten förordar jag höjning med 20 800 kronor, att fördelas med 5 000 kronor på Svea hovrätt, 8 000 kronor på hovrätten för Västra Sverige, 3 000 kronor på hovrätten för Nedre Norrland samt 4 800 kronor på hovrätten för Övre Norrland.

Yrkandena om ökade medel till övriga expenser biträder jag såtillvida, att jag förordar en höjning av delposten härtill med 43 400 kronor, att fördelas med 16 000 kronor på Svea hovrätt, 5 000 kronor på Göta hovrätt, 6 000 kronor på hovrätten över Skåne och Blekinge, 5 700 kronor på hovrätten för Västra Sverige, 3 500 kronor på hovrätten för Nedre Norrland samt 7 200 kronor på hovrätten för Övre Norrland.

Anslaget bestämmes alltså till $(444\,700 + 7\,000 + 9\,700 + 20\,800 + 43\,400) = 525\,600$ kronor.

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Hovrätterna: Omkostnader* för budgetåret 1952/53 anvisa ett förslagsanslag av 525 600 kronor.

[19] 8. Häradsrätterna: Avlöningar.

	Anslag	Nettoutgift
1950/51	9 558 300	9 736 200
1951/52 (statsliggaren s. 122)	9 585 000	
1952/53 förslag	11 380 000	

Sedan den i fjolårets statsverksproposition (II ht s. 20) omnämnda undersökningen rörande domsagornas personalbehov avslutats, har Kungl. Maj:t den 27 juli 1951 i brev till rikets hovrätter fastställt specialstater för domsagorna ävensom meddelat bestämmelser om domsagornas personalorganisation (statsliggaren s. 123—126). Beslutet innebär i sistnämnda hänseende, att viss omfördelning företagits av tjänsterna som tingsdomare, tingssekreterare, fiskalskompetenta biträden och tingsnotarier, varjämte den under anslaget beräknade medelsreserven å 100 000 kronor till fullo utnyttjats för anskaffande av ytterligare icke rättsbildad personal i lägre lönegrader.

Sedan den 1 juli 1943 äro rikets domsagor indelade i fem lönegrupper (jfr prop. 252/1942 och 198/1943). Indelningen fastställs av Kungl. Maj:t inom en av riksdagen angiven ram. Den gruppindelning, som genomfördes år 1943, består alltså i huvudsak. Förändringar däri ha sålunda företagits allenast i enstaka fall och ha i regel bestått i uppflyttning av domsaga

i högre lönegrupp i samband med att domsagans jurisdiktionsområde utökats med stad, vars rådhusrätt indragits. Erinras må också att rubbningar i den ursprungliga gruppindelningen föranletts av domsagoregleringar (uppdelning av Bräkne och Listers domsaga, omreglering av Nora och Lindes domsagor samt tillkomsten av Solna domsaga). Av rikets domsagor, som nu äro 117 mot 115 år 1943, tillhöra för närvarande 13 (mot 20 år 1943) lönegrupp I, 33 (29) lönegrupp II, 30 (28) lönegrupp III, 35 (32) lönegrupp IV samt 6 (6) lönegrupp V.

Den ursprungliga lönegruppsindelningen grundades framför allt på en jämförande statistisk undersökning av arbetsbördan i de olika domsagorna under tidsperioden 1932—1942. Det förutsattes härvid, att en allmän omprövning av indelningen skulle ske efter viss tid. I enlighet härmed har nu inom departementet verkställts **utredning rörande domsagornas lönegruppsindelning**.

Det därvid framkomna förslaget har utarbetats efter samma metod som kommit till användning vid bedömandet av domsagornas personalbehov och bygger sålunda också i första hand på en jämförelse av den på grundval av rättsstatistiska uppgifter beräknade arbetsbördan i de olika domsagorna. Undersökningen har avsett åren 1948—1950, men statistiskt material för åren 1945—1947 har även i viss mån beaktats. Liksom vid tillkomsten av den nu gällande lönegruppsindelningen har emellertid hänsyn jämväl tagits till vissa faktorer, som icke kunna statistiskt angivas, såsom fastighetsförhållandenas säregenhet (Kopparbergs län), kansliorts ävensom tingsställes eller annat förrättningsställes belägenhet samt behovet att anlita tolk. Vidare har avseende fästs vid de ändringar i den judiciella indelningen som föranletts av kommunindelningsreformen. Utredningen utmynnar i det förslaget, att lönegrupp I ökas med 6 domsagor till 19, grupp II minskas med 9 domsagor till 24, grupp III ökas med 2 domsagor till 32, grupp IV ökas med likaledes 2 domsagor till 37 samt grupp V minskas med 1 domsaga till 5. Ändringarna föreslås träda i kraft vid ingången av budgetåret 1952/53 sålunda, att uppflyttningarna äga rum från och med den 1 juli 1952 medan nedflyttningarna ske successivt vid vakanser. Fullt genomfört innebär förslaget en årlig kostnadsminskning med 3 816 kronor. Under en övergångstid uppstår emellertid i stället kostnadsökning, som för budgetåret 1952/53 beräknas till 23 736 kronor.

Yttranden över utredningen ha avgivits av *rikets hovrätter*, envar beträffande domsagor inom sin domvärjo, *statskontoret*, *statens lönenämnd* samt *föreningen Sveriges häradshövdingar* och *Sveriges juristförbund*. De hörda myndigheterna ha i stort sett intet haft att erinra mot de principer, varå förslaget till ny lönegruppsindelning vilar. Tvekan har emellertid i somliga fall yppats från hovrättshåll huruvida det framlagda jämförelsematerialet kan anses utgöra tillräcklig grundval för en föreslagen nedflyttning av viss domsaga till lägre lönegrupp. Ytterligare erfarenheter ha sålunda stundom ansetts höra avvaktas. Göta hovrätt har beträffande flera domsagor, som föreslagits nedflyttade, införskaffat uppgifter även för år

1951, vilka uppgifter för månaderna november—december allenast beräknats. I allmänhet ha hovrätterna uttalat sig för en viss försiktighet i fråga om nedflyttning av domsaga till lägre lönegrupp. Å andra sidan ha somliga hovrätter i vissa fall funnit domsaga böra uppflyttas i högre lönegrupp, medan utredningen föreslagit oförändrat läge.

Statskontoret, som intet haft att erinra beträffande de föreslagna ändringarna i lönegruppsindelningen, har uttalat, att anordningen med återkommande omprövning av domsagornas lönegruppsplacering i princip bör förknippas med skyldighet för häradshövding att underkasta sig de förändrade löneförmåner som följa med en nedflyttning av domsaga i lägre lönegrupp. Med hänsyn till den rätt till bibehållen avlöningsförstärkning, som följer av de nuvarande lönebestämmelserna lär dock enligt statskontoret en sådan förändring i lönevillkoren kunna genomföras med generell verkan endast i samband med en lönereglering. Däremot borde det vara möjligt att genom ändring av berörda bestämmelser pålägga häradshövding, som efter författningsändringen tillträder domsaga, sådan skyldighet. Där est en generell verkande jämkning av lönevillkoren icke anses möjlig inom den närmaste framtiden, bör, anför statskontoret vidare, trots konsekvenserna i kostnadshänseende den nya lönegruppsindelningen genomföras på sätt i utredningen föreslagits. Statskontoret förutsätter, att den blivande indelningen får äga giltighet under en längre tidsperiod.

Föreningen Sveriges häradshövdingar har visserligen godtagit de i förslaget tillämpade principerna men funnit det använda statistiska materialet för knapphändigt med hänsyn till den korta tid, varunder det nya rättegångsförfarandet tillämpats. Den härav föranledda osäkerheten i bedömningen kan enligt föreningen endast i begränsad omfattning avhjälpas genom anlitande av statistik från tidigare år. Enär en ändring av lönegruppsindelningen är påkallad av nu rådande förhållanden vid domsagorna och då med utredningens utgångspunkter de beräknade gränserna för domsagas hänförande till viss lönegrupp synas kunna godtagas, tillstyrker föreningen emellertid att förslaget träder i kraft från och med budgetåret 1952/53.

Sveriges juristförbund avstyrker att förslaget lägges till grund för en allmän översyn av lönegruppsindelningen. Härvid framhåller förbundet i likhet med häradshövdingföreningen, att det statistiska jämförelsematerialet avser en alltför kort tidrymd för att tjäna till ledning vid bedömandet av den framtida arbetsbelastningen i domsagorna. Å andra sidan har förbundet intet att erinra mot att uppflyttning eller, i händelse av vakans, nedflyttning av enstaka domsagor till annan lönegrupp sker. Förbundet finner sålunda uppenbart att i vissa fall jämkning snarast bör företagas.

Anslagsäskanden för budgetåret 1952/53.

Y r k a n d e n.

Hovrätterna (skr. 20/8, 28/8, 30/8, 31/8 1951) hemställa, att anslaget höjes med 1 944 400 kronor.

	Ökning	Minskning
1. Personalförstärkningar		
<i>Svea hovrätt:</i>		
1 fiskalskompetent biträde (14 562), tingsnotarier (33 758), skrivhjälp (10 000)	58 320	
<i>Hovrätten för Övre Norrland:</i>		
Skrivhjälp	4 700	
2. Tjänsteförändringar		
<i>Svea hovrätt:</i>		
1 kansliskrivare Ce 15 — Ca 15 (612), 1 kontorist Ce 13 — Ca 13 (588), 2 kanslibiträden Ce 11 — Ca 11 (1176).	2 376	
3 biträden rb i st. för 3 biträden Ca 8		3 042
<i>Göta hovrätt:</i>		
1 tingssekreterare i st. för 1 tingsnotarie	3 324	
<i>Hovrätten över Skåne och Blekinge:</i>		
1 tingssekreterare i st. för ett fiskalskompetent biträde	—	
<i>Hovrätten för Västra Sverige:</i>		
1 fiskalskompetent biträde i st. för 1 tingsnotarie	294	
<i>Hovrätten för Nedre Norrland:</i>		
1 tingsdomare i st. för 1 tingssekreterare (5 142),		
1 kansliskrivare Ca 15 — Ca 19 (1 488)	6 630	
<i>Hovrätten för Övre Norrland:</i>		
3 tingssekreterare i st. för 3 fiskalskompetenta biträden	—	
3. Ökade medel till fastighetsbokuppläggare (hovrätten över Skåne och Blekinge)	10 000	
4. Omräkning		
Ändrad lönegruppsplacering av Norra Hälsinglands domsaga (III i st. för IV) och Skövde domsaga (IV i st. för III)	1 248	1 248
Nedsättning av häradshövdingarnas övergångsersättningar		5 850
Cheflönerevisionen	111 060	
Rörligt tillägg och motsvarande arvodeshöjningar; avrundning	1 756 588	
	1 954 540	10 140

M o t i v.

1. *Svea hovrätt.* Den vid genomförandet av den nya personalorganisationen vidtagna indragningen av vissa tingssekreterare eller fiskalskompetenta

biträden befaras medföra stora svårigheter. Medel böra därför beräknas till ytterligare ett fiskalskompetent biträde, närmast avsett för Södertörns domsaga. Vidare erfordras ett belopp av 25 830 kronor till ytterligare tre tingsnotarier för att i särskilt trängande fall täcka i ett antal domsagor alltjämt föreliggande behov av sådan arbetskraft. Till hovrättens förfogande bör dessutom ställas ett belopp av 7 928 kronor för att möjliggöra anställande av tingsnotarieaspirant i domsaga med två eller tre tingsnotarier sex respektive tre månader före äldste tingsnotariens avgång. Till extra skrivhjälp erfordras 10 000 kronor för att tillgodose de behov av sådan arbetskraft, som äro att förutse även efter den nya personalorganisationens genomförande.

Hovrätten för Övre Norrland hemställer att särskilda medel beräknas för ett i Västerbottens norra domsaga anställt extra skrivbiträde, som för närvarande avlönas med anlitande av besparade medel.

2. *Svea hovrätt* anser att ett stadigvarande behov föreligger av de under förevarande punkt upptagna fyra högre biträdesbefattningarna och hemställer därför, att de överföras på ordinarie stat.

Göta hovrätt och hovrätten över Skåne och Blekinge hemställa om en tingssekreterare i Linköpings respektive Östra och Medelsta domsaga. Vid inrättande av en dylik tjänst i Linköpings domsaga kan antalet tingsnotarier därstädes minskas från tre till två. Behovet av tingssekreterare i Östra och Medelsta domsaga anses stadigvarande och trängande. För innevarande budgetår har i domsagan förordnats ett fiskalskompetent biträde. Utgiftsökning skulle icke uppkomma om nämnda biträde ersättes med en tingssekreterare.

Hovrätten för Västra Sverige hemställer om ett fiskalskompetent biträde i Kinds och Redvägs domsaga, varvid antalet tingsnotarier i domsagan kan nedbringas från tre till två (jfr II ht 1949 s. 32; 1950 s. 23; 1951 s. 19). Genom den nya personalorganisationen mister domsagan från och med 1952 sådant biträde, som med kortare avbrott tjänstgjort i domsagan från mitten av mars 1950. Skulle fiskalskompetent biträde kortare tid icke erfordras i domsagan, kan arbetskraften insättas i Marks domsaga, där behov av sådan personalförstärkning föreligger.

Hovrätten för Nedre Norrland hemställer, att tingsdomarbefattningen i Ångermanlands södra domsaga, som genom den nya personalorganisationen utbytt mot en tingssekreterartjänst, måtte återinrättas. Hovrättens andra yrkande under denna punkt avser kansliskrivartjänsten i Medelpads östra domsaga, som innehaves av en manlig befattningshavare med göromål närmast jämfästbara med en tingsnotaries.

Hovrätten för Övre Norrland hemställer, att de fiskalskompetenta biträdena i Västerbottens västra, Luleå och Gällivare domsagor utbytas mot tingssekreterare, vilket icke skulle föranleda ändrad anslagsberäkning.

3. Hovrätten över Skåne och Blekinge räknar med att för arbetet med uppläggande av nya fastighetsböcker under de närmaste åren kunna disponera två personer utom domarkarriären och tidvis dessutom fiskalsutbildad

arbetskraft. Härigenom skulle fastighetsboksarbetet kunna intensifieras. Anslagshöjning erfordras därvid med 10 000 kronor.

Y t t r a n d e.

Statskontoret. De framförda yrkandena om förstärkning av den rättsbildade personalen och, såvitt avser biträdespersonalen, om viss lönegruppsuppflyttning torde undantagslöst ha prövats av Kungl. Maj:t i samband med fastställandet av den nya personalorganisationen för domsagorna. Huruvida tillräckliga skäl föreligga att med anledning av framställda yrkanden nu företaga en omprövning av personalbehovet undandraget sig väsentligen statskontorets bedömande. Ämbetsverket förutsätter emellertid, att medel även under nästa budgetår skola stå till Kungl. Maj:ts förfogande för att vid uppkommande behov möjliggöra tillfällig förstärkning av arbetskrafterna.

Departementschefen.

I fråga om rikets indelning i domsagor har Kungl. Maj:t under år 1951 meddelat beslut om domsagoreglering inom den del av Göteborgs och Bohus län, som omfattas av Askims, Hisings och Sävedals domsaga, Inlands domsaga samt Orusts och Tjörns domsaga. I avvaktan på anskaffande av erforderliga tings- och kanslilokaler skall domsagoregleringen träda i kraft först från och med dag som Kungl. Maj:t framdeles bestämmer. Indelningsändringen torde emellertid icke kunna genomföras före nästa budgetårs utgång.

Det jämförelsematerial, som enligt vad jag inledningsvis anfört utgör den huvudsakliga grundvalen för de flesta domsagornas nuvarande placering i lönegrupp, kan med hänsyn bland annat till den nya rättegångsordningens genomförande numera icke betraktas som ett tillförlitligt och rättvisande underlag för gruppindelningen. Ny sådan indelning bör därför nu företagas. Mot det framlagda förslaget har från vissa håll anmärkts, att det statistiska materialet omspanner en alltför kort tidrymd för att kunna tjäna till ledning vid beräkningen av de olika domsagornas framtida arbetsbörda. Därvid har särskilt framhållits, att ytterligare erfarenheter av den nya rättegångsordningens inverkan på domsagornas arbetsbelastning böra avvaktas. Jag vill häremot invända, att materialet dock hänför sig till tre år, varunder nya rättegångsbalken tillämpats, och att behovet av en ny indelning är trängande. För min del anser jag materialet fullt tillräckligt för bedömandet av domsagornas lönegruppsplacering. Det må även erinras, att avsikten icke varit att mäta den absoluta arbetsbördan utan endast den inbördes relationen mellan de olika domsagorna. Jag förordar därför, att det framlagda förslaget nu lägges till grund för en omändring av lönegruppsindelningen. Dock har jag på grundval av det föreliggande materialet beträffande några domsagor funnit annan lönegrupp böra ifrågakomma än den föreslagna. Av rikets domsagor böra enligt min mening följande antal nedflyttas, nämligen nio från grupp II till grupp I, fyra från grupp III till grupp II, en från grupp III till grupp I, nio från grupp IV till

grupp III samt en från grupp V till grupp IV. Uppflyttas böra två från grupp I till grupp II, en från grupp I till grupp III, åtta från grupp II till grupp III, åtta från grupp III till grupp IV samt tre från grupp IV till grupp V. Resultatet skulle bli 19 domsagor i grupp I, 23 domsagor i grupp II, 36 domsagor i grupp III, 31 domsagor i grupp IV samt 8 domsagor i grupp V. I likhet med vad nu gäller bör denna ram fastställas av riksdagen, varefter det torde få ankomma på Kungl. Maj:t att inom densamma företaga vederbörliga omflyttningar av domsagorna. Därutöver bör Kungl. Maj:t erhålla riksdagens bemyndigande att med anledning av stads förening med domsaga eller annat särskilt förhållande verkställa uppflyttningar, motsvarande högst två domsagors hänförande till närmast högre lönegrupp.

Beträffande sättet för den nya indelningens genomförande ansluter jag mig till förslagets ståndpunkt. De tillämnade nedflyttningarna av domsagor i lägre lönegrupper böra alltså, i enlighet med nu gällande ordning, ske först vid uppkomna vakanser. Under en övergångstid föranleder den nya lönegruppsindelningen sålunda kostnadsökning. För budgetåret 1952/53 bör anslaget av denna anledning uppräknas med i runt tal 27 500 kronor. Fullt genomförd kommer emellertid den nya indelningen att medföra en årlig utgiftsminskning å cirka 2 600 kronor.

Domsagornas nuvarande personalorganisation grundar sig på en nyligen företagen omprövning av personalbehovet i de olika domsagorna under normala förhållanden. Det synes därför icke böra ifrågakomma att utan särskilda skäl redan nu vidtaga ändringar i den sålunda fastställda normalorganisationen. För en bedömning av behovet av biträdespersonal bör man även avvakta resultatet av den pågående organisationsundersökningen vid domsagorna (jfr s. 13).

Hovrätternas yrkanden om personalförstärkningar och tjänsteförändringar avse i flertalet fall frågor som prövats av Kungl. Maj:t i samband med personalorganisationens fastställande och kunna därför av mig biträdas endast i undantagsfall. Med hänsyn till den arbetsökning, som uppkommer för Linköpings domsaga på grund av utvidgning av densamma till följd av den nya kommunindelningen, biträder jag sålunda Göta hovrätts framställning om förstärkning av domarkrafterna i domsagan såtillvida att jag föreslår ett utbyte av en tingsnotarie mot ett fiskalskompetent biträde. Såväl av organisatoriska skäl som ur befordringssynpunkt anser jag mig nämligen icke böra förorda en utökning av det nuvarande antalet tingssekreterare. Då jag i övrigt ställer mig avvisande till hovrätternas förslag i förevarande avseende, förutsätter jag emellertid att Kungl. Maj:t alltjämt skall äga att vid behov medgiva tillfälliga personalförstärkningar.

Framställningen om ökade medel till fastighetsbokuppläggare i domsagor under hovrätten över Skåne och Blekinge tillstyrker jag med hänsyn till angelägenheten av att fastighetsboksarbetet snarast slutföres. Jag hänvisar till vad riksdagens år 1950 församlade revisorer anfört om betydelsen av att detta arbete påskyndas (revisorernas berättelse s. 3 f.).

Under hänvisning till vad chefen för civildepartementet denna dag anfört i bilagan för flera huvudtitlar gemensamma frågor angående ändrad lönegradsplacering för tingsdomarna föreslår jag, att medel beräknas för uppflyttning av 22 tingsdomare från Ca 33 till Ca 37.

I enlighet med det anförda skulle anslaget höjas med 27 500 kronor för uppflyttning av domsagor i högre lönegrupper, med 6 800 kronor för ett fiskalskompetent biträde i stället för en tingsnotarie, med 10 000 kronor för uppläggare av nya fastighetsböcker samt med 58 600 kronor för reglering av tingsdomarnas löner. På grund av chefslönerrevisionen och rörliga tilläggets höjning bör anslaget ytterligare uppräknas med 1 701 000 kronor. Å andra sidan föranleda automatiska utgiftsminskningar en nedsättning av anslaget med tillhoppa 8 900 kronor. Anslaget skulle sålunda höjas med $(27\,500 + 6\,800 + 10\,000 + 58\,600 + 1\,701\,000 - 8\,900)$ 1 795 000 kronor. En allmän omprövning av beräkningsgrunderna för anslaget bör ske efter ytterligare vunnen erfarenhet.

Anslaget beräknas sålunda:

avlöningar till ordinarie tjänstemän 5 149 000 (+ 156 000) kronor;
arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t, oförändrat 5 400 kronor;
avlöningar till icke-ordinarie personal 4 271 200 (+ 451 600) kronor;
rörligt tillägg 1 954 400 (+ 1 187 400) kronor.

Anslaget uppföres alltså med 11 380 000 (+ 1 795 000) kronor.

Vid beräkningen har hänsyn tagits till att tre kontorsbiträden i Ca 8 enligt grunderna för bestämmelserna om reglerad befordringsgång skola utbytas mot tre icke-ordinarie biträden.

I personalförteckningen bör lönegraden för tingsdomarna ändras från Ca 33 till Ca 37 samt antalet kontorsbiträden minskas från 73 till 70.

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

- a) bemyndiga Kungl. Maj:t att vidtaga nyss angivna ändringar i häradsrätternas personalförteckning;
- b) fastställa följande avlöningsstat för häradsrätterna, att tillämpas under budgetåret 1952/53:

Avlöningsstat.

1. Avlöningar till ordinarie tjänstemän, <i>förslagsvis</i>	5 149 000
2. Arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t, <i>förslagsvis</i>	5 400
3. Avlöningar till icke-ordinarie personal, <i>förslagsvis</i>	4 271 200
4. Rörligt tillägg, <i>förslagsvis</i>	1 954 400

Summa kronor 11 380 000;

c) till Häradsrätterna: Avlöningar för budgetåret 1952/53 anvisa ett förslagsanslag av 11 380 000 kronor.

[20] 9. Häradsrätterna: Omkostnader.

	Anslag	Nettoutgift
1950/51	633 000	696 200
1951/52 (statsliggaren s. 126)	652 000	
1952/53 förslag	762 000	

Y r k a n d e n.

Hovrätterna (skr. 20/8, 28/8, 30/8, 31/8 1951) hemställa, att anslaget höjes med 148 600 kronor.

	Ökning
1. Reseersättningar	
Svea hovrätt 20 000; Göta hovrätt 3 000; hovrätten över Skåne och Blekinge 5 000; hovrätten för Västra Sverige 2 000; hovrätten för Nedre Norrland 3 500; hovrätten för Övre Norrland 22 600	56 100
2. Expenser	
Svea hovrätt 46 000; Göta hovrätt 10 000; hovrätten över Skåne och Blekinge 8 000; hovrätten för Västra Sverige 4 500; hovrätten för Nedre Norrland 10 500; hovrätten för Övre Norrland 13 500	92 500
	148 600.

M o t i v.

	Utgift 1950/51	Anslag 1951/52	Förslag 1952/53
1. Reseersättningar.			
Svea hovrätt	89 800	80 000	100 000
Göta hovrätt	136 100	30 000	33 000
Hovrätten över Skåne och Blekinge	28 200	30 000	35 000
Hovrätten för Västra Sverige	22 900	24 000	26 000
Hovrätten för Nedre Norrland	27 600	22 000	25 500
Hovrätten för Övre Norrland	71 600	65 000	87 600

Såsom skäl för de begärda anslagshöjningarna åberopa samtliga hovrätter de ökade resekostnaderna och traktamentsersättningarnas höjning. *Hovrätten över Skåne och Blekinge* räknar med vikariatsförordnanden under nästa budgetår i större utsträckning än tidigare. *Hovrätten för Västra Sverige* anför, att utgifter, avseende budgetåret 1950/51, i mer än normal omfattning erlagts under innevarande budgetår. *Hovrätten för Övre Norrland* upplyser i anslutning till sitt förslag om utbyte av de fiskalskompetenta biträdena i vissa domsagor mot tingssekreterare (se s. 28), att nämnda tingssekreterartjänster enligt överenskommelse med de tre sydligaste hovrätterna skulle uppehållas av personal från dessa. Härigenom uppkommande kostnader för tjänstgöringstraktamenten och flyttningstersättningar beräknas till 12 800 kronor. Samma kostnader väntas emellertid uppstå även om de fiskalskompetenta biträdena bibehållas.

¹ Härav utgjorde 1 900 kronor kostnader av extraordinär natur.

2. E x p e n s e r.	Utgift 1950/51	Anslag 1951/52	Förslag 1952/53
Svea hovrätt	127 500	125 000	171 000
Göta hovrätt	60 000	60 000	70 000
Hovrätten över Skåne och Blekinge	54 600	55 000	63 000
Hovrätten för Västra Sverige	42 900	45 000	49 500
Hovrätten för Nedre Norrland	34 600	35 000	45 500
Hovrätten för Övre Norrland	44 700	45 000	58 500

Såsom skäl för de begärda anslagshöjningarna framhålla hovrätterna inträffade prisstegringar. *Göta hovrätt* anför, att de tingshusbyggnadsskyldige i flera domsagor på grund av anslagets knapphet måst åtaga sig utgifter, som rätteligen bort bekostas av statsverket. Samma hovrätt och *hovrätten för Övre Norrland* åberopa därjämte, att utgifter för budgetåret 1950/51 måst överskjutas till innevarande budgetår.

Y t t r a n d e.

Statskontoret. Till reseersättningar föreslås för domsagor under Göta hovrätt 38 000, under skånska hovrätten 32 000, under hovrätten för Nedre Norrland 28 000 samt under hovrätten för Övre Norrland 75 000 kronor.

I fråga om delposten till övriga expenser förutsättes en höjning enligt grunder, generellt bestämda för samtliga statsmyndigheter.

I övrigt föreslås ökning av anslagsposten till sjukvård m. m. för domsagor under Göta hovrätt från 8 000 (belastning 1950/51 9 600) till 9 000 kronor, under skånska hovrätten från 3 500 (5 300) till 5 000 kronor, under västsvenska hovrätten från 3 500 (5 500) till 5 000 kronor samt under hovrätten för Nedre Norrland från 2 500 (3 700) till 3 500 kronor.

Departementschefen.

Medelsanvisningen till sjukvård m. m. torde böra höjas med 7 500 kronor, att fördelas med 2 000 kronor på domsagor under envar av Göta hovrätt, hovrätten över Skåne och Blekinge och hovrätten för Västra Sverige samt 1 500 kronor på domsagor under hovrätten för Nedre Norrland.

Vad angår delposten till reseersättningar föreslår jag en höjning med 44 500 kronor, därav 15 000 kronor böra tilldelas domsagor under Svea hovrätt, 3 000 kronor domsagor under envar av Göta hovrätt och hovrätten över Skåne och Blekinge, 2 000 kronor domsagor under hovrätten för Västra Sverige, 4 500 kronor domsagor under hovrätten för Nedre Norrland samt 17 000 kronor domsagor under hovrätten för Övre Norrland.

Beträffande anslagsposten till expenser förordar jag en till 58 000 kronor begränsad höjning. Detta belopp bör fördelas med 20 000 kronor på domsagor under Svea hovrätt, 10 000 kronor på domsagor under Göta hovrätt, 8 000 kronor på domsagor under hovrätten över Skåne och Blekinge, 4 500 kronor på domsagor under hovrätten för Västra Sverige, 6 500 kronor på domsagor under hovrätten för Nedre Norrland samt 9 000 kronor på domsagor under hovrätten för Övre Norrland.

Anslaget bestämmes alltså till (652 000 + 7 500 + 44 500 + 58 000) 762 000 kronor.

I detta sammanhang torde böra anmälas, att det under häradsrätternas omkostnadsanslag för innevarande budgetår till merkostnader för expenser i anledning av Södra Roslags domsagas delning beräknade beloppet å 10 000 kronor visat sig otillräckligt (jfr II ht 1951 s. 23). För täckande av utgifter, som det ankommer på statsverket att bestrida, erfordras sålunda ytterligare 12 900 kronor. Utgifterna i fråga avse till största delen Södra Roslags domsaga och föranledas främst därav att i domsagans nya tingshus installerats en telefonanläggning med linjeväljaresystem. För Solna domsagas del erfordras ytterligare medel till bestridande av kostnader för telefon, inköp av skrivmateriel m. m. Då kostnaderna skola utgå från en förslagsvis anvisad, av Kungl. Maj:t maximerad anslagspost, förutsätter jag att Kungl. Maj:t skall äga medgiva erforderligt överskridande.

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen
att till *Häradsrätterna: Omkostnader för budgetåret 1952/*
53 anvisa ett förslagsanslag av 762 000 kronor.

[21] 10. Häradsrätterna: Reseersättningar till nämndemän.

	Anslag	Nettoutgift
1950/51	1 000 000	1 037 600
1951/52 (statsliggaren s. 127)	1 000 000	
1952/53 förslag	1 150 000	

Från detta anslag utgår resekostnads- och traktamentsersättning till nämndemän.

Såsom jag tidigare vid flera tillfällen uttalat (jfr II ht 1950 s. 31), är det min avsikt att, så snart det ekonomiska läget tillåter, upptaga frågan om ersättning till nämndemännen utöver resekostnads- och traktamentsersättning. I nuvarande situation kan något förslag i ämnet ej framläggas. På grund av höjda järnvägstaxor och traktamentsersättningar bör emellertid en uppräknig av anslaget ske, förslagsvis med 150 000 kronor.

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen
att till *Häradsrätterna: Reseersättningar till nämndemän*
för budgetåret 1952/53 anvisa ett förslagsanslag av 1 150 000 kronor.

[22] 11. Häradsrätterna: Anskaffande av nya fastighetsböcker för landet.

	Anslag	Nettoutgift
1950/51	25 000	49 100
1951/52	—	
1952/53 förslag	75 000	

Till bestridande av kostnaderna för uppläggande av nya fastighetsböcker för landet finnas två reservationsanslag, ett för böckernas anskaffande och ett för böckernas uppläggande, det senare avsett huvudsakligen för skrivhjälp. På grund av brist på rättsbildade arbetskrafter har arbetet med böckernas uppläggande under flera år icke kunnat bedrivas i den omfattning som varit avsedd (jfr II ht 1951 s. 24). Till följd av den reservation som sålunda uppkommit på förevarande anslag ha medel för anskaffande av nya fastighetsböcker icke behövt begäras vid 1951 års riksdag.

En märkbar förbättring i arbetstakten har emellertid inträtt under det sistförflutna budgetåret. Med oförändrad arbetstakt kommer reservationen, som vid senaste budgetårsskiftet utgjorde 37 700 kronor, att förbrukas under innevarande budgetår. I riksstaten för nästa budgetår bör därför åter upptagas ett anslag för anskaffande av böcker. Med hänsyn tagen till ökade priser på papper och blankettryck beräknas medelsbehovet till 75 000 kronor.

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Häradsrätterna: Anskaffande av nya fastighetsböcker för landet* för budgetåret 1952/53 anvisa ett reservationsanslag av 75 000 kronor.

[23] 12. Häradsrätterna: Uppläggande av nya fastighetsböcker för landet.

	Anslag	Nettoutgift
1950/51	50 000	29 700
1951/52 (statsliggaren s. 128)	40 000	
1952/53 förslag	40 000	

Anslaget nedsattes för innevarande budgetår med 10 000 kronor i anledning av uttalande av 1950 års besparingsutredning. Samtidigt gavs anslaget karaktär av reservationsanslag (II ht 1951 s. 24).

Såsom nämnts under näst föregående punkt har på senare tid arbetet med uppläggande av nya fastighetsböcker kunnat intensifieras. Med hänsyn härtill och till angelägenheten av att bokuppläggningsarbetet skyndsamt slutföres, bör anslaget uppföras med minst oförändrat belopp.

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Häradsrätterna: Uppläggande av nya fastighetsböcker för landet* för budgetåret 1952/53 anvisa ett reservationsanslag av 40 000 kronor.

[24] 13. Häradsrätterna: Anskaffande av nya förmynderskapsböcker.

Inom justitiedepartementet har under år 1950 av särskild utredningsman upprättats en promemoria med förslag till ändrade bestämmelser om handläggning och redovisning vid underrätter och hos överförmyndare av ärenden rörande förmynderskap och godmanskap. Förslaget innebär i huvudsak

följande. Vid underrätt skall protokolleringen i nu ifrågavarande ärenden slopas utom i de fall då förhandling äger rum. De nuvarande fasta förmynderskapsböckerna hos rätten och överförmyndarna skola ersättas med böcker förda enligt lösbladssystem. De i ett ärende för rätten och överförmyndaren erforderliga registreringsbladen samt expeditioner till förmyndare och parter skola utskrivas på en gång med begagnande av ett genomskriftsförfarande. Förslaget, som varit utsänt på remiss till hovrätterna, vissa underrätter, föreningarna Sveriges häradshövdingar och Sveriges stadsdomare samt till överförmyndarna i de största av de av reformen berörda städerna, har fått ett gynnsamt mottagande. Med stöd av särskilt medgivande tillämpas systemet för närvarande på försök vid rådhusrätten i Västerås.

Eftersom en omläggning av förmynderskapsredovisningen i huvudsaklig överensstämmelse med förslaget skulle medföra en betydande arbetsbesparing för såväl underrätter som överförmyndare, har jag för avsikt att föreslå att för reformen erforderliga författningsändringar beslutas. Omläggningen av bokföringen torde böra ske successivt från och med ingången av år 1953.

Kostnaderna för anskaffande av de nya böckerna för häradsrätter och överförmyndare torde böra åvila statsverket; kostnaderna för rådhusrätternas böcker böra däremot bestridas av vederbörande städer. Enligt infordrade offerter skulle statsverkets kostnader för böckerna och en första uppsättning blad belöpa sig till omkring 75 000 kronor. De årliga kostnaderna för blad kunna beräknas motsvara de nuvarande kostnaderna för kompletteringsband, vilka bestridas från justitiedepartementets omkostnadsanslag, och för papper till expeditioner. Under förevarande punkt behöver därför endast upptagas ett engångsanslag för ifrågavarande ändamål av 75 000 kronor.

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Häradsrätterna: Anskaffande av nya förmynderskapsböcker* för budgetåret 1952/53 anvisa ett reservationsanslag av 75 000 kronor.

[25] 14. Vattendomstolarna: Avlöningar.

Jämlikt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 20 september 1951 har, såsom förut under punkt [17] berörts, särskild sakkunnig tillkallats för att inom departementet biträda med utredning rörande instansordningen i vattenmål och därmed sammanhängande spörsmål samt rörande vattendomstolarnas behov av juridiskt och tekniskt utbildade befattningshavare. Den sakkunnige har den 31 december 1951 såsom resultat av hittills bedriven utredning överlämnat en promemoria angående förstärkning av vattendomstolarnas arbetskrafter m. m., vilken promemoria för närvarande är föremål för remissbehandling. Anslag till avlöningar och omkostnader vid vattendomstolarna komma därför att äskas i särskild proposition och böra nu upptagas med allenast beräknade belopp.

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen
att, i avbidan på särskild proposition i ämnet, till *Vattendomstolarna: Avlöningar* för budgetåret 1952/53 beräkna ett
förslagsanslag av 1 146 300 kronor.

[26] 15. *Vattendomstolarna: Omkostnader.*

Under åberopande av vad under punkten [25] anförts hemställer jag, att
Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen
att, i avbidan på särskild proposition i ämnet, till *Vattendomstolarna: Omkostnader* för budgetåret 1952/53 beräkna ett förslagsanslag av 142 800 kronor.

D. Rättegångsväsendet i allmänhet.

[27] 1. Ersättning åt domare, vittnen och parter.

	Anslag	Nettoutgift
1949/50	1 100 000	2 059 300
1950/51	1 800 000	2 213 400
1951/52 (statsliggaren s. 130)	2 000 000	
1952/53 förslag	2 400 000	

Detta anslag, som tidigare var uppfört med 700 000 kronor, höjdes i samband med ikraftträdandet av rättegångsreformen till 1 100 000 kronor. Därmed avsågs att täcka ökade, på förhand icke uppskattningsbara kostnader för bland annat ersättning till vittnen i brottmål m. fl. mål, offentliga försvarare, frikända tilltalade samt personer som höras under förundersökning i brottmål. Med hänsyn till belastningen under de senaste åren höjdes anslaget till 1 800 000 kronor för budgetåret 1950/51 och till 2 000 000 kronor för innevarande budgetår.

Från anslaget utgår bland annat arvode till läkare, som förordnats att avgiva läkarintyg enligt 4 § lagen den 22 juni 1939 (nr 315) om särskild förundersökning i brottmål. För intyget jämte föregående undersökning äger jämlikt kungörelse den 1 oktober 1943 (nr 734) tjänsteläkare ej tillgodoräkna sig högre arvode än 30 kronor.

I skrivelse den 22 september 1951, avseende åtgärder för nedbringande av rådande balans av undersökningsfall vid de till statens sinnessjukhus förlagda rättspsykiatriska undersökningsavdelningarna, har *riksdagens justitieombudsman* upptagit bland annat frågan om höjning av nyssnämnda arvode. I ett i skrivelsen återgivet uttalande av rådhusrätten i Lund, vilket vunnit anslutning från sinnessjukläkarhåll, skulle man genom införskaffande av sådana läkarintyg, varom nu är fråga, kunna i många fall undvika fullständig sinnesundersökning av tilltalad. Under framhållande av att intyget kräver tidsödande och noggranna undersökningar, har man dock ansett det nuvarande arvodet otillräckligt för att förmå psykiater att lämna sin medverkan. Ett belopp av 75 kronor jämte ersättning för kostnader har i allmänhet angivits som ett minimikrav. Även medicinalstyrelsen har ansett en höjning av arvodet till detta belopp skälig och tillstyrkt en dylik åtgärd. På grund av det anförda föreslår justitieombudsmannen en höjning utan dröjsmål av arvodet för ifrågavarande läkarintyg till åtminstone 75 kronor.

Departementschefen.

Med hänsyn till angelägenheten av att vid särskild förundersökning i brottmål kunna i vidgad utsträckning införskaffa företrädesvis av psykiater utfärdat läkarintyg, varom stadgas i 4 § lagen om sådan undersökning, till-

styrker jag i likhet med medicinalstyrelsen att det för dylikt intyg utgående arvodet höjes till 75 kronor. Merkostnaden med anledning härav torde kunna uppskattas till något över 60 000 kronor för år. I enlighet med vad riksdagens justitieombudsman föreslagit bör — därest riksdagen icke reser någon invändning däremot — det högre arvodet få utbetalas för intyg som komma att avgivas under innevarande budgetår, efter det att riksdagen meddelat beslut i ämnet. Med hänsyn till det anförda och de senast redovisade utgifterna under anslaget bör detta uppräknas med förslagsvis 400 000 kronor till 2 400 000 kronor.

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Ersättning åt domare, vittnen och parter* för budgetåret 1952/53 anvisa ett förslagsanslag av 2 400 000 kronor.

[28] 2. Kostnader enligt lagen om fri rättegång.

	Anslag	Nettoutgift
1949/50	1 000 000	1 367 700
1950/51	1 000 000	1 649 500
1951/52 (statsliggaren s. 131)	1 200 000	
1952/53 förslag	1 750 000	

Detta anslag höjdes av 1947 års riksdag från 600 000 kronor till 900 000 kronor. Orsaken därtill var de ökade utgifter, som förutsågos dels på grund av det nya rättegångsförfarandet, som bygger på ökad muntlighet i alla instanser och nödvändiggör partsinställelse i betydligt större utsträckning än förut, dels ock på grund av vissa ändringar i lagen om fri rättegång, vilka trätt i kraft samtidigt med processreformen och inneburit utvidgning av de förmåner, som ingå i den fria rättegången (II ht 1947 s. 41).

De förändringar i anslagsbehovet, som föranletts av nu nämnda omständigheter, ha icke kunnat på förhand beräknas. De under de senaste åren redovisade utgifterna under anslaget ha givit vid handen, att anslagsbehovet uppskattats för lågt. Anslaget, som för budgetåret 1948/49 avrundades till 1 000 000 kronor, höjdes sålunda för budgetåret 1951/52 till 1 200 000 kronor. Med hänsyn till den senast redovisade belastningen, i runt tal 1 650 000 kronor, samt till inträdda prisstegringar för resor m. m. bör anslaget nu uppräknas med förslagsvis 550 000 kronor.

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Kostnader enligt lagen om fri rättegång* för budgetåret 1952/53 anvisa ett förslagsanslag av 1 750 000 kronor.

[29] 3. Understöd för utomprocessuell rättshjälp.

	Anslag	Nettoutgift
1950/51	200 000	200 000
1951/52 (statsliggaren s. 132)	200 000	
1952/53 förslag	200 000	

Efter framställning av riksdagen (skr. 160/1949) har frågan om formerna för anordnandet av utomprocessuell rättshjälp m. m. utretts inom justitiedepartementet. De härför tillkallade sakkunniga, som antagit benämningen 1949 års rättshjälpskommitté, ha den 4 augusti 1951 efter fullgjort uppdrag överlämnat betänkande med förslag till lag om offentlig rättshjälp m. m. (SOU 1951: 31). Förslaget är för närvarande efter avslutad remissbehandling föremål för Kungl. Maj:ts prövning. Anslaget upptages med oförändrat belopp.

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Understöd för utomprocessuell rättshjälp* för budgetåret 1952/53 anvisa ett förslagsanslag av 200 000 kronor.

[30] 4. Tornedalens rättshjälpsanstalt.

	Anslag	Nettoutgift
1950/51	36 500	30 700
1951/52 (statsliggaren s. 132)	35 900	
1952/53 förslag	40 600	

Tornedalens rättshjälpsanstalt, som trädde i verksamhet den 1 november 1947, har ännu icke fått slutgiltigt utformad karaktär (jfr prop. 268/1947 s. 182 ff). Under anslaget för anstalten ha beräknats medel för arvoden till anstaltens föreståndare och kontorist med 16 000 kronor resp. 7 500 kronor. Med stöd av riksdagens bemyndigande (jfr prop. 52/1951 s. 8) har Kungl. Maj:t sedermera föreskrivit, att dessa arvoden skola fr. o. m. den 1 januari 1951 utgå med 18 900 kronor resp. 8 772 kronor för år.

Länsstyrelsen i Norrbottens län (skr. 27/8 1951) hemställer, i enlighet med ett av styrelsen för anstalten avgivet förslag, att anslaget höjes med i runt tal 13 400 kronor, motsvarande kostnaderna för dels den genomförda arvodesregleringen för föreståndaren och kontoristen, dels ock ifrågasatt överförande av dessa befattningshavare till ordinarie stat med placering i 37 resp. 19 lönegraden. I sistnämnda del utgör framställningen en upprepning av tidigare förslag (II ht 1951 s. 29 f).

Statskontoret. I avbidan på statsmakternas ställningstagande till 1949 års rättshjälpskommittés betänkande (se föregående punkt) synes någon ändring i lönehänseende för föreståndaren och kontoristen ej böra vidtagas. Den framtida lönegradsplaceringen av dessa befattningshavare torde även vara beroende av det resultat, vartill pågående löneutredningar kunna leda beträffande jämförliga statliga befattningar. Hänsyn bör ock tagas till löne-

förhållandena för motsvarande befattningshavare vid de icke statliga rätts-hjälpsanstalterna.

Statens lönenämnd kan i avvaktan på resultatet av 1949 års tjänsteför-teckningskommittés arbete icke tillstyrka att för ifrågavarande befattnings-havare inrättas tjänster i högre lönegrader än som motsvara nu utgående arvoden eller 31 resp. 15 lönegraden.

Departementschefen.

På de skäl som av statskontoret anförts är jag icke nu beredd att föreslå någon ändring i löneställningen för personalen vid rättshjälpsanstalten. Med anledning av den under fjolåret genomförda arvodesregleringen bör emellertid anslaget uppräknas med 4 700 kronor.

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Tornedalens rättshjälpsanstalt* för budgetåret 1952/53 anvisa ett förslagsanslag av 40 600 kronor.

[31] 5. Resestipendier åt domare m. fl.

	Anslag	Nettoutgift
1950/51	10 000	9 000
1951/52 (statsliggaren s. 132)	10 000	
1952/53 förslag	10 000	

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Resestipendier åt domare m. fl.* för budgetåret 1952/53 anvisa ett reservationsanslag av 10 000 kronor.

[32] 6. Kurser för expropriationstekniker.

Vid höstriksdagen 1949 genomfördes omfattande ändringar i lagstiftningen om expropriation. Ett huvudsyfte med denna reform var att söka er-hålla en jämnare och mera systematisk värdering av exproprierad mark samt att motverka den tendens till överbetalning, som varit vanlig. Detta syfte sökte man fullfölja genom flera olika åtgärder, lagtekniska såväl som organisatoriska. Sålunda inskrevs i lagtexten en vägledande princip för värderingen, och i förslaget motivering angavs principens närmare inne-börd på grundval av markutredningens betänkande. Det planerades därjäm-te, att mera detaljerade utläggningar av lagregeln senare skulle utformas på vetenskaplig grundval till ledning för praxis. Vidare överflyttades upp-giften att bestämma expropriationsersättningarna från expropriationsnäm-nerna till domstolar, varigenom vanns att värderingen blir i detalj motive-rad och kan överklagas så att det kan bli konsekvens och system i praxis. För ändamålet inrättades i första instans nya domstolar, kallade expropria-tionsdomstolar, med särskilda värderingsexpenter bland ledamöterna, be-nämnda expropriationstekniker. I propositionen i ämnet framhölls (prop. 184/1949 s. 236) att till främjande av en enhetlig praxis borde anordnas re-

gelbundna sammankomster för rådplägnings mellan de lokala expropriationsorganen. Till dessa sammankomster, vilka borde komma till stånd på initiativ av chefen för justitiedepartementet, syntes främst expropriationsteknikerna böra kallas.

Till justitiedepartementet ha gjorts flera framställningar om att dylika överläggningar nu borde anordnas; från olika håll har uttalats, att behovet därav är stort och intresset därför bland expropriationsteknikerna livligt. Särskilda sakkunniga, som haft i uppdrag att ombesörja vissa följdåtgärder till reformen, däribland att utarbeta en skriftlig handledning i tekniken för markvärdering, ha förklarat att de funnit det praktiskt icke lämpligt att lägga upp ett sådant arbete huvudsakligen från teoretiska utgångspunkter. De ha i stället föreslagit, att de avsedda överläggningarna med expropriationsteknikerna anordnades snarast och att man på grundval av de föredrag och andra inlägg som därvid förekomme och med utnyttjande av aktuella praktiska erfarenheter skulle utarbeta vissa skriftliga redogörelser för olika sidor av värderingstekniken.

De ifrågavarande lagändringarna trädde i kraft den 1 april 1950. På grund av övergångsbestämmelser torde det nya systemet först efter hand ha trätt i funktion, men nu böra ett flertal expropriationsdomstolar ha fått erfarenhet därav och deras ledamöter således möjlighet att vid överläggningar anknyta till praktiska fall och egna erfarenheter. Jag finner det därför vara angeläget att dessa vid lagens antagande förutsatta överläggningar snarast komma till stånd.

På mitt uppdrag har chefen för lantmäteristyrelsen, generaldirektör Nordenstam, gjort vissa preliminära förarbeten för överläggningarnas anordnande. Han har därvid utgått ifrån att vid desamma borde hållas föredrag och diskuteras praktiska värderingsexempel i anslutning därtill. Deltagarna borde även orienteras om tillgänglig litteratur och befintliga handböcker. Statistiskt material, aktuella uppsatser och annat tryck borde utdelas till deltagarna. Föredragen och de viktigaste diskussionsinläggen borde utges i kompendieform, varigenom deras värde fullt tillvaratoges. Med dessa utgångspunkter har han undersökt, vilka överläggningsämnen som kunde tänkas förekomma, och uttalat att ett urval borde ske bland dessa ämnen, så att överläggningarna — under dessa diskussioner även kallade »kurser» — kunde begränsas till en vecka vardera. Expropriationsteknikerna äro till antalet cirka 260, och det vore önskvärt att alla kunde deltaga i kurserna. Till en början borde dock ske en begränsning, förslagsvis till 150 deltagare fördelade på tre grupper. Programmet för överläggningarna samt ledningen för dessa borde ankomma på en av chefen för justitiedepartementet tillsatt kommitté om 5 ledamöter. Som förebild för anordningarna kunde tjäna de fortbildningskurser, som för några år sedan höllos rörande jordbrukets rationalisering, samt de som anordnades i samband med tillkomsten av nya rättegångsbalken. Förutom att handhava de direkta administrativa uppgifterna i samband med överläggningarna borde kommittén i samråd med olika myndigheter och experter biträda vid insamling och sammanställning

av material för överläggningarna. Dessa förarbeten kunde beräknas taga avsevärd tid i anspråk. Kommitténs verksamhet finge förutsättas kräva biträde av en heltidssysselsatt kvalificerad arbetskraft under några månader. Överläggningarna borde förläggas till Stockholm. En förläggning till annan ort kunde icke väntas avsevärt minska deltagarnas kostnader men däremot öka utgifterna och medföra olägenheter för ledningen och föredragshållarna. Vederbörande länsstyrelser borde få föreslå vilka expropriationstekniker som skulle få tillfälle att delta, varvid de ordinarie borde ha företräde framför suppleanterna. Deltagandet borde vara frivilligt. Det skulle få ankomma på kommittén att fördela deltagarna på de olika grupperna efter vad som funnes lämpligt.

Jag kan i huvudsak ansluta mig till de riktlinjer för kursernas anordnande, som generaldirektör Nordenstam sålunda uppdragit. Beträffande kostnaderna för desamma vill jag anföra följande. Kostnaderna för den kommitté, som skall förbereda kurserna och leda dem, torde böra bestridas på samma sätt som för andra kommittéer, och den närmare regleringen härav torde ankomma på Kungl. Maj:t. För själva kursernas anordnande erfordras däremot ett särskilt anslag, avsett att täcka föreläsarnas arvoden och resor, kursdeltagarnas resor och traktamenten, anskaffande av statistiskt material och liknande för utdelning till deltagarna m. m. Dessa kostnader kunna beräknas till omkring 75 000 kronor. Utgifterna för de sammanställningar i skrift av föredrag och annat kursmaterial, varom förut talats, torde få upptagas i ett senare sammanhang då det kan bättre bedömas, i vilken form denna anordning bör ske och vilka kostnader den kan medföra.

I enlighet härmed får jag hemställa att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Kurser för expropriationstekniker* för budgetåret 1952/53 anvisa ett reservationsanslag av 75 000 kronor.

E. Fångvården m. m.

[33] 1. Fångvårdsstyrelsen: Avlöningar.

	Anslag	Nettoutgift
1950/51	587 500	641 700
1951/52 (statsliggaren s. 133).....	587 500	
1952/53 förslag	735 300	

Fångvårdsstyrelsen (skr. 27/8 1951) hemställer, att anslaget höjes med 150 900 kronor.

	Ökning	Minskning
1. Tjänsteförändringar:		
2 förste byråsekreterare och 1 förste byråingenjör Ce 29 —		
Ca 29	—	—
2. Personalförstärkningar:		
1 amanuens rb	15 072	7 950
2 biträden rb	11 232	
3. Omräkning:		
Chefslönerevisionen, löneklassuppflyttningar, avrundning ..	25 546	
Rörligt tillägg	107 000	
	158 850	7 950

1. De extra ordinarie befattningarna såsom förste byråsekreterare på den administrativa byrån resp. socialbyrån och såsom förste byråingenjör på arbetsbyrån, vilka inrättades den 1 juli 1949, kunna icke undvaras. Med hänsyn därtill och till angelägenheten av att kunna bibehålla den kvalificerade personal, som styrelsen erhållit till befattningarna, böra dessa ordinarie sättnas.

2. Förslaget om inrättande av en amanuens tjänst utgör en upprepning av tidigare av styrelsen gjorda framställningar om inrättande av en särskild befattning för vikariatsbehov (prop. 128/1949 s. 15; II ht 1951 s. 31). Vid bifall härtill kunna nu för vikariatsersättningar avsedda medel nedsättas med 7 950 kronor.

Brist på biträdespersonal har medfört betydande eftersläpning i arbetet, och i stor utsträckning ha byråsekreterarna nödgats själva utföra skrivarbete. Detta nödvändiggör, att ännu ett biträde för skriv- och kontorsgöromål anställas. Ytterligare ett dylikt biträde beräknas bli erforderligt på grund av den ökning i arbetsbördan på socialbyrån som förutses uppkomma vid genomförande av planerad utvidgning av undervisningen och fritidssysselsättningen för de intagna.

Statskontoret finner med hänsyn till pågående utredningar rörande fångvårdens organisation m. m. tveksamt, huruvida tillräckliga skäl föreligga

att till ordinarie stat överföra berörda tjänster i Ce 29. Det av fångvårdsstyrelsen upprepade, av statsmakterna tidigare avvisade förslaget om inrättande av en särskild tjänst för vikariatsbehov avstyrkes, då några omständigheter icke tillkommit av beskaffenhet att föranleda ändrat ståndpunkts-tagande i denna fråga. Då en viss ökning av de på biträdespersonalen ankommande göromålen synes ha uppstått sedan översynen av styrelsens organisation verkställdes år 1949, tala i och för sig vissa skäl för en förstärkning av denna personal. Med erinran om att under styrelsens avlöningsanslag ett belopp, motsvarande lönen till två kontorsbiträden, ställts till Kungl. Maj:ts förfogande såsom reserv anser statskontoret tillräckliga skäl icke föreligga att uppräknas anslaget med hänsyn till den ökade arbetsbelastningen.

Departementschefen.

Den inom 1951 års fångvårdsutredning pågående utredningen angående uppdelning av fångvårdsanstalterna i räjonger (jfr s. 78) kan komma att leda till ändringar även i fångvårdsstyrelsens organisation. Med hänsyn härtill är jag icke beredd att nu taga ställning till förslaget om överförande av vissa befattningar till ordinarie stat. Av samma skäl kan jag ej heller tillstyrka förstärkning av styrelsens personal i vidare mån än att jag på grund av rådande arbetsanhopning för biträdespersonalen föreslår, att ett belopp av 6 200 kronor beräknas för extra skrivhjälp. Jag förutsätter emellertid att den medelsreserv motsvarande lönen till två kontorsbiträden, som i samband med beslut år 1949 om styrelsens omorganisation övergångsvis ställts till Kungl. Maj:ts förfogande, alltjämt skall kunna tagas i anspråk efter Kungl. Maj:ts bemyndigande.

Beträffande vissa från anslaget utgående arvoden synes en uppräknung skälig. Jag föreslår sålunda följande arvodeshöjningar, nämligen för envar av två fångvårdsfullmäktige från 504 kronor till 564 kronor, för en sakkunnig i hälsovårdsärenden från 3 000 kronor till 3 300 kronor, för en sakkunnig i utbildningsärenden från 2 004 kronor till 2 208 kronor och för portvakt i styrelsens ämbetsbyggnad från 300 kronor till 360 kronor. Merkostnaden härför utgör i runt tal 700 kronor.

För utgiftsökningar av automatisk natur bör i enlighet med styrelsens förslag beräknas i runt tal 132 600 kronor.

Under hänvisning till vad chefen för civildepartementet anfört i proposition den 28 december 1951 angående lönegradsplacering för viss biträdespersonal m. m. föreslår jag att på fångvårdsstyrelsens personalförteckning uppföras ytterligare 1 kansliskrivare i Ca 15 i utbyte mot 1 kanslibitråde i Ca 11 samt 3 kanslibiträden i Ca 11 i utbyte mot 3 kontorsbiträden i Ca 8. Kostnaderna härför beräknas till 4 700 kronor. Härjämte bör ett belopp av 3 600 kronor beräknas för 1 kansliskrivare i Ce 15 och 1 kanslibitråde i Ce 11 i stället för 2 biträden i reglerad befordringsgång.

I enlighet med det anförda uppräknas anslaget med (6 200 + 700 + 132 600 + 4 700 + 3 600) 147 800 kronor.

Anslaget beräknas sålunda:
 avlöningar till ordinarie tjänstemän 318 000 (+ 17 100) kronor;
 arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t, 14 500
 (+ 600) kronor;
 avlöningar till övrig icke-ordinarie personal 228 500 (+ 15 300) kronor;
 rörligt tillägg 174 300 (+ 114 800) kronor.

Anslaget uppföres alltså med 735 300 (+ 147 800) kronor.

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

- a) bemyndiga Kungl. Maj:t att vidtaga nyss angivna ändringar i fångvårdsstyrelsens personalförteckning;
- b) fastställa följande avlöningsstat för fångvårdsstyrelsen, att tillämpas under budgetåret 1952/53:

Avlöningsstat.

1. Avlöningar till ordinarie tjänstemän, *förslagsvis* 318 000
2. Arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av
 Kungl. Maj:t, *förslagsvis* 14 500
3. Avlöningar till övrig icke-ordinarie personal .. 228 500
4. Rörligt tillägg, *förslagsvis* 174 300

Summa kronor 735 300;

c) till *Fångvårdsstyrelsen*: *Avlöningar* för budgetåret 1952/53 anvisa ett förslagsanslag av 735 300 kronor.

[34] 2. Fångvårdsstyrelsen: Omkostnader.

	Anslag	Nettoutgift
1950/51	80 000	82 000
1951/52 (statsliggaren s. 134)	80 000	
1952/53 förslag	96 000	

Enligt gällande omkostnadsstat för fångvårdsstyrelsen ha anvisats bl. a. 3 500 kronor till sjukvård för personal m. m. (5 000), 13 000 kronor till reseersättningar (15 900), 53 000 kronor till övriga expenser (52 900) och 3 500 kronor till publikationstryck (100).

Fångvårdsstyrelsen (skr. 27/8 1951) hemställer, att anslaget höjes med 21 600 kronor.

	Ökning
1. Reseersättningar	8 000
2. Övriga expenser	13 600
	21 600

1. De höjda järnvägstaxorna och traktamentsersättningarna nödvändiggöra en uppräknig av anslagsposten till reseersättningar med i runt tal

2 000 kronor. Den pågående rationaliseringen av fångvårdens arbetsdrift, arbetet med fångvårdsanstalternas tjänstgöringsförhållanden och organiserandet av de intagnas fritidssysselsättning m. m. medföra vidare ökat behov av resor, varför ytterligare krävas åtminstone 6 000 kronor.

2. Prisstegringar och ökade löner till städerskepersonalen motivera förstärkning av posten till övriga expenser med 13 600 kronor.

Statskontoret. Med hänsyn till belastningen under föregående budgetår synes anslagsposten till sjukvård för personal m. m. böra höjas med förslagsvis 1 000 kronor. Av samma skäl och med hänsyn till prisstegringarna under år 1951 vill statskontoret icke motsätta sig en uppräkningspost till reseersättningar med 3 000 kronor. Beträffande delposten till övriga expenser bör en skäligen procentuell höjning övervägas för mötande av ökade kostnader för skrivmateriel, telefon och renhållning. Däremot bör en uppräkningspost till delposten icke komma i fråga för täckande av merkostnader för inköp m. m. av inventarier och böcker. Slutligen bör en avsevärd nedskärning av anslagsposten till publikationstryck vidtagas med hänsyn till den obetydliga belastningen under de senaste budgetåren.

Departementschefen.

Medelsanvisningen till sjukvård torde böra höjas med 2 000 kronor. Beträffande posten till reseersättningar och delposten till övriga expenser förordar jag en till 4 000 kronor resp. 10 000 kronor begränsad höjning. Enär den ringa medelsförbrukningen under anslagsposten till publikationstryck berott på tillfälliga omständigheter, bör posten upptagas med oförändrat belopp. Anslaget ökas alltså med 16 000 kronor till 96 000 kronor.

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Fångvårdsstyrelsen*: *Omkostnader* för budgetåret 1952/53 anvisa ett förslagsanslag av 96 000 kronor.

[35] 3. Fångvårdsanstalterna: Avlöningar.

	Anslag	Nettoutgift
1950/51	8 234 300	9 968 000
1951/52 (statsliggaren s. 134)	8 383 300	
1952/53 förslag	10 549 200	

Vid ingången av budgetåret 1951/52 funnos vid de statliga fångvårdsanstalterna 1 158 heltidsanställda befattningshavare. Utöver sålunda beklädda befattningar funnos ytterligare 43 tjänster disponibla för anstaltens räkning. Därav utgjorde 28 tjänster en reserv för fortsatt utbyggande av kolonisationsorganisationen, medan av återstoden 6 voro vakanta och 9 besatta med innehavare som uppehöll andra tjänster eller fullgjorde specialuppdrag vid fångvårdsstyrelsen eller fångvårdsstaten.

I samband med inrättande av en ny avdelning för svårdisciplinerade straff- och fängelsefångar vid anstalten på Långholmen har Kungl. Maj:t sedermera medgivit anställande av ytterligare 14 befattningshavare.

Av hela antalet befattningshavare skola 1 198 uppbära avlöning från fångvårdsanstalternas avlöningsanslag, medan 12 avlönas från jordbruksdriftens inkomstmedel och 5 av medel som beräknats under elfte huvudtiteln för statens tvångsarbetsanstalt i Växjö. Förstnämnda grupp å 1 198 befattningshavare fördelar sig på olika kategorier sålunda:

Allmän administration	161
Administration vid psykiatrisk avdelning	46
Arbetsledare	194
Allmän bevakning	607
Bevakning vid psykiatrisk avdelning	86
Ekonomipersonal	92
Personal med specialuppdrag m. m.	12

Den egentliga bevakningspersonalen, vartill hänföras uppsyningsmän, överkonstaplar, första vaktfruar, vaktkonstaplar och vaktfruar, uppgår sålunda enligt föregående sammanställning till 693 befattningshavare. Härtill komma förutnämnda fem befattningar (1 första vaktfru, 4 vaktfruar), för vilka medel finnas beräknade under elfte huvudtiteln.

Antalet under fångvårdsanstalternas avlöningsanslag för innevarande budgetår beräknade heltidstjänster uppgår till 1 135, vilket innebär att (1 198 — 1 135) 63 tjänstemän finnas tillsatta utom anslagsramen. Den överskjutande personalen utgöres, förutom av de 14 befattningshavarna vid den nyinrättade specialavdelningen på Långholmen (1 uppsyningsman Cg 17, 1 arbetsterapeut Cg 13, 1 överkonstapel Cg 13, 11 vaktkonstaplar Cg 11), av 42 vaktkonstaplar Cg 11, 3 vaktfruar Cg 8, 3 biträden i reglerad befordringsgång och 1 ekonomibitråde Cg 7.

I den förut nämnda reserven för fortsatt utbyggande av koloniorganisationen ingå bl. a. följande tjänster, vilka beräknats för en koloni för ungdomsfängelse ådömda, nämligen befattningar för 1 föreståndare, 1 överkonstapel, 4 vaktkonstaplar och 1 ekonomibitråde (II ht 1951 s. 34, 43). I samband med anvisande av ett investeringsanslag till byggnadsarbeten vid den tilltänkta kolonien (Hildero) fastställdes följande ändrade sammansättning av personalen för kolonien, nämligen 1 föreståndare, 1 överkonstapel, 1 biträdande husföreståndare, 1 vaktkonstapel, 1 ekonomibitråde och 1 deltidсанställd kurator (jfr prop. 122/1951 s. 33).

För att, efter närmare utredning av problemen och genomgång av förhållandena på fångvårdsanstalterna, framlägga rekommendationer och förslag till praktiska åtgärder och anvisningar i syfte att åstadkomma en skyndsamt förbättring av förhållandena inom fångvården genom ett så effektivt fullföljande av straffverkställighetsreformen som är möjligt inom ramen av tillgängliga resurser ha med stöd av Kungl. Maj:ts den 9 mars 1951 givna bemyndigande särskilda sakkunniga tillkallats, vilka antagit benämningen *1951 års fångvårdsutredning*¹.

¹ Landshövdingen Th. Bergquist (ordf.), byråchefen i socialstyrelsen T. Eriksson (sekr.) och byråchefen hos fångvårdsstyrelsen B. Forssell.

Utredningens hittills avgivna förslag innefattas i skrivelse den 19 juli 1951 angående utvidgning av fritidsverksamheten m. m., vartill fogats förslag angående ett normaldagschema för fångvårdens anstalter, i skrivelse den 11 augusti 1951 angående personalbehovet vid fångvårdsanstalterna, i skrivelse den 26 september 1951 angående utbildningen av personalen inom fångvården samt i skrivelse den 9 november 1951 angående säranstalter för unga fångar.

Utredningen angående fritidsverksamheten och normaldagschemat.

1951 års fångvårdsutredning konstaterar inledningsvis, att den reform av straffverkställigheten som genomfördes år 1945 i stort sett väl kan ligga till grund för alla de åtgärder som måste vidtagas, för att fångvården med i huvudsak nuvarande personella och anstaltsmässiga resurser skall bringas i nivå med rimliga krav på effektivitet i behandlingen och tillfredsställande förhållanden för såväl personal som intagna. Som en förstahandsuppgift har för utredningen framstått att åstadkomma lugnare förhållanden vid de slutna anstalterna för förvar av straff- och fängelsefångar. I detta syfte har utredningen uppgjort ett normaldagschema för sådana anstalter. I enlighet med de intentioner som kunna utläsas ur förarbetena till 1945 års straffverkställighetsreform har detta schema utformats så, att de intagnas arbete som regel skall försiggå i gemensamhet, medan fritiden som regel skall tillbringas i enrum, försåvitt icke ordnad gemensam fritidssysselsättning förekommer. Normaldagschemat innebär sålunda, att nuvarande praxis beträffande de intagnas fritid — innebärande att gemensamhet tillåtes, även om ordnad fritidsverksamhet icke förekommer — rättas till att överensstämma med lagens mening.

Efter att ha erinrat därom, att straffverkställighetslagstiftningen också bygger på den förutsättningen att ordnad fritidsverksamhet skall förekomma i rikligt mått vid fångvårdsanstalterna, anför utredningen vidare beträffande nämnda verksamhet:

I princip bör den arbetsfria tiden i mesta möjliga grad användas för positivt och helst aktivt inriktad verksamhet med bildande och uppfostrande inriktning. Fritidsverksamheten bör givetvis därför ej utesluta enkelt avkopplande förströelser, men det är enligt vår mening av betydelse att dessa senare, särskilt de som blott fordra ett passivt deltagande, ej utgöra fritidsverksamhetens huvuddel. Bedrives ingen ordnad fritidsverksamhet, förloras den balans i anstaltens inre liv som måste uppehållas om icke de typiska oluststämningar skola uppkomma som innebära en utomordentlig fara för allt anstaltsliv och som äro farligare ju större anstaltens slutenhet är. Ordnad fritidsverksamhet är — liksom ordnat arbete — ett livsvillkor för framför allt de slutna anstalterna.

Alldeles särskilt betydelsefull blir fritidsverksamheten, när knappheten på personal framtvingar dagscheman som under alla förhållanden hänvisar den intagne till cellens ensamhet under stora delar av dygnet. Vi vilja här erinra om att stängningen av cellerna vid slutna anstalter för vanligt fångförvar som regel är avslutad klockan 20.00. Även om läuset får hållas tänt i

ytterligare två timmar och den intagne kan vistas uppe till släckningen, blir tiden för vistelsen i den trånga ensamcellen, som inte öppnas förrän klockan 6.30 påföljande morgon, påfrestande lång för många intagna. Det skulle ha varit högeligen önskvärt att kunna föreslå senare cellstängning och motsvarande utökning av fritidsverksamheten. På grund av den starkt ökade personalåtgång som detta skulle innebära ha vi emellertid icke ansett ett sådant förslag realiserbart i dagens läge. Till följd av nödvändigheten att ordna personalförhållandena så, att antalet anställda ej överskrider den numerär som under nuvarande förhållanden kan godtagas, ha vi vid vår genomgång av personalbehovet vid fängsvårdens anstalter t. o. m. ansett ofrånkomligt att inskränka antalet tjänstgörande på sön- och helgdagar under eftermiddagarna och räkna med att de intagna under sådana tider hänvisas till cellvistelse — varvid dock styresmannen skall kunna ge pålitliga intagna tillstånd att umgås med varandra. Vi ha tvingats till detta för att kunna ordna tillfredsställande bevakning under de tider på dagen, då de intagna vistas gemensamt i större grupper för utevistelse eller ordnad fritidsverksamhet.

Utredningen understryker slutligen i fråga om fritidsverksamhetens betydelse, att alla förutsättningar för ett lyckligt utfall av de organisatoriska och psykologiskt avspännande åtgärder, som utredningen ämnar förorda, sammanhånga med att fritidsverksamheten blir vederbörligen beaktad. Likaså framhåller utredningen, att ett bibehållande av nuvarande system — med tillåtelse för de intagna att umgås med varandra på fritiden även då ordnad sysselsättning ej förekommer — ofrånkomligen skulle nödvändiggöra en betydande utökning av bevakningspersonalen.

För normaldagschemat har utredningen uppdragit följande riktlinjer:

1. Uppstigning för de intagna 6.30 vardagar samt 8.00 på sön- och helgdagar. Cellerna stängas för natten 20.00. Senare cellstängning tre dagar i veckan efter styresmannens medgivande för studiecirkeldeltagare. Ljuset släcks 22.00, styresmannen obetaget att i enskilda fall medge senare släckning.

2. Morgonmål utspisas strax efter uppstigningen, middagsmål 11.30—12.00 måndag—fredag, 12.45—13.15 lördag och helgdagsafton samt 12.00—12.30 sön- och helgdagar. Aftonmål omkring 18.00.

3. Arbetstiden förlägges 7.15—11.30 samt 13.30—17.45 måndag—fredag samt 7.15—12.45 lördag och helgdagsafton.

4. I princip skall arbetet försiggå i gemensamhet (större eller mindre grupper). Arbetsovilliga eller disciplinstörande intagna hållas i enrum enligt verkställighetslagens bestämmelser.

5. I princip delta de intagna gemensamt eller i för ändamålet avpassade grupper i ordnad fritidsverksamhet.

6. I princip hänvisas alla straff- och fängelsefångar till ensamvistelse i cell under fritid, då ordnad sysselsättning inte förekommer. Härifrån göres undantag för intagna vilka på grund av sin pålitlighet kunna bilda en elitavdelning inom anstalten eller för mindre grupper av intagna (2—4 man) som av styresmannen kunna ges tillstånd att träffas i cell eller dagrum. Endast intagna som visat pålitlighet må medges att ha rumsdörren olåst under fritid.

7. Under arbetstid tillåtas i korridorerna endast intagna med arbetsuppgifter (t. ex. städare). Arbetsvägrande och sjuka intagna vistas i regel ensamma i sina celler. Gemensamhetsvistelse i korridorerna tillåtes endast

under den tid då ordnade fritidssysselsättningar pågå eller under tiden strax efter uppstigning eller strax före stängning. Elitavdelningskorridor skall på lämpligt sätt avskiljas från det övriga fängelset. I sådan korridor medges gemensamvistelse i vidsträckt omfattning.

8. Promenader i det fria verkställas om möjligt i grupper. Intagna som inte delta i promenaderna vistas i cellerna. Denna regel uppehålls även för elitavdelningen.

9. Ordnade fritidssysselsättningar böra förekomma i rikligaste utsträckning. Lördagar och helgdagsaftnar samt sön- och helgdagar bör — jämte gudstjänster och andaktsstunder — så ofta som resurserna det tillåta anordnas afton- eller förmiddagsunderhållning, helst av sådan karaktär att alla intagna kunna delta (biograf, föredrag med ljusbilder, uppläsning, idrottstävling, fotboll m. m.).

10. Fritidsverksamheten vid den slutna anstalten bör, under överinseende av styresmannen, i princip ledas av särskilda — fast eller mot arvode anställda — tjänstemän i samverkan med helt frivilliga krafter.

Beträffande fångvårdens nuvarande resurser för fritidsverksamheten konstaterar utredningen allvarliga brister såväl personellt som materiellt. Anslagen äro blygsamma; till undervisning och fritidssysselsättning anvisade medel uppgå icke ens till 20 kronor per intagen och år. Man saknar personal, lämpliga lokaler, redskap och material.

Utredningens förslag till fritidsverksamhetens förbättrande innefattar följande huvudpunkter:

1. I avbidan på förestående omprövning inom utredningen av den centrala organisationen av fångvårdens ledning bör vidtagas en omgruppering av ärendenas handläggning inom fångvårdsstyrelsen. Sålunda bör den tjänsteman i byråchefs ställning som tilldelats styrelsen för vissa med straffverkställighetsreformens genomförande sammanhängande organisationsfrågor gemensamt med styrelsens förste byråsekreterare för utbildningsfrågor handlägga de centrala uppgifterna för såväl utbildning som fritidsverksamhet enligt den fördelning som kan befinnas lämplig. Den befattningshavare som svarar för fritidsverksamheten skall vara styresmännens rådgivare, och han skall hålla en intim förbindelse med centralorganen för bildningsförbunden, ungdomsorganisationerna och ideella rörelser i allmänhet i syfte att erhålla så många frivilliga medverkande som möjligt till fångvårdens fritidsverksamhet.

2. Lokalt skall styresmannen personligen ansvara för fritidsverksamheten, varom han bör lägga sig särskilt vinn. Han bör biträdas av präst, assistent eller annan lämplig befattningshavare beträffande rutinfrågorna. Skulle ingen befattningshavare vara lämplig eller kunna lösgöras i behövlig utsträckning, bör någon utomstående hel- eller deltidsanställd person mot lämpligt arvode anförtros ledningen av fritidsverksamheten.

3. Utöver nu disponibla medel för fritidsverksamhet bör anvisas ett be-
lopp av 120 000 kronor för år, avsett dels för anställande mot arvode av fem fritidsledare vid fångvårdsanstalterna å Långholmen och Härlanda samt i Malmö och Härnösand (42 000) samt dels för anordnande av studie-
cirkel (30 000), föreläsningar (24 000), musik (12 000), hobbyverksamhet (7 200) och föreningsmässig aktivitet (4 800).

4. För att erhålla stöd av de folkliga organisationerna i en strävan att upprätta en kår av fängelsebesökare — med uppgift att fungera som avledare för den intagnes kontakt- och sällskapsbehov — föreslås, att 800 kronor ställas till fängvårdsstyrelsens förfogande för anordnandet av en kontaktkonferens.

5. Till förstärkande av det religiösa inslaget i anstaltarnas liv föreslås att nuvarande predikantsystem vid småanstalterna utbytes mot ett system som ger friare valmöjligheter, varigenom statskyrka och frikyrkliga samfund skulle kunna omväxlande svara för anstaltsgudstjänsterna.

Yttranden.

Efter remiss ha yttranden avgivits av fängvårdsstyrelsen, strafflagberedningen, statskontoret, statens organisationsnämnd, Svenska fängvårdssällskapet, Sveriges fängvårdsmannaförbund och Sveriges advokatsamfund. Samtliga yttranden gå i tillstyrkande riktning.

Fängvårdsstyrelsen uttalar med anledning av förslaget till normaldag-schema, att disciplinsvårigheterna på fängvårdsanstalterna främst sammanhånga med bristen på lämpliga anstaltsresurser och personal. De fortsatta ansträngningarna böra i första hand inriktas på modernisering och upprustning av anstalterna, inrättande av specialanstalter eller specialavdelningar för opålitliga, störande och svårfostrade intagna, utbyggande och modernisering av verkstadsdriften samt anställande av erforderlig personal. Normaldagsschemat bör icke bringas i tillämpning på de mindre, slutna anstalter, där de behandlingsmetoder som utformats visat sig hålla måttet, utan företrädesvis på de stora anstalterna. Rådande överbeläggning och frånvaron av avskiljningsmöjligheter leda vid sistnämnda anstalter till att de intagna vistas tillsammans i så stora grupper, att påverkan de intagna emellan kan bli en verklig fara. Även i övrigt torde vissa uppmjukningar i schemat böra äga rum.

Utredningens förslag angående fritidsverksamhetens utbyggnad är att beteckna såsom ett minimum. Det förordade beloppet, 120 000 kronor, bör emellertid höjas med 10 000 kronor för att möjliggöra en utbyggnad av fritidsverksamheten jämväl vid ungdomsanstalter och säkerhetsanstalter. Inom fängvårdsstyrelsen böra fritidsverksamhet och personalutbildning sortera under samma befattningshavare. Med hänsyn till den väldiga utökningen i arbetsbördan som kommer att föranledas av fritidsverksamheten kan dock utredningens förslag beträffande ärendenas handläggning i styrelsen tills vidare godtagas. Ett biträde för skriv- och kontorsgöromål erfordras emellertid jämte ökade medel till reseersättningar. Det för kontaktkonferens föreslagna beloppet synes tillräckligt men bör, om så visar sig lämpligt, få disponeras för mer än en konferens. Normaldagsschema och fritidsverksamhet böra omsättas i praktiken samtidigt.

Den religiösa verksamheten vid fängvårdsanstalterna bör allttjämt ingå som ett viktigt led i fritidsverksamheten. Medverkan bör lämnas av såväl

präster som predikanter inom olika frikyrkliga samfund. Det synes därför följdriktigt att frånga systemet med särskilt förordnade predikanter. Riktlinjer för den nya ordningen böra fastställas av fångvårdsstyrelsen. Styrelsen föreslår att — i stället för nu utgående arvoden till predikanter samt till ersättning för religionsvård vid vissa kolonier och för orgelspelning och sångundervisning upptagna medel, tillhopa 53 000 kronor — enahanda belopp måtte anvisas under en särskild post till religionsvård.

Strafflagberedningen vitsordar riktigheten av utredningens uttalande där- om att vid straffverkställighetsreformens genomförande icke i lagstiftningen avsetts att straff- och fängelsefångar regelbundet skulle tillbringa fritiden gemensamt med mindre denna upptoges av ordnad gemensam verksamhet av något slag. Lagstiftningen ger icke stöd åt föreställningen, att straffverk- ställighetsreformen avsetts skola genomföras i vidsträcktare mån än som är möjligt inom ramen av tillgängliga resurser. De av utredningen föreslagna åtgärder till mötande av de olägenheter, som följa därav att behovet av för- bättrade resurser icke av de anslagsbeviljande myndigheterna tillgodosetts i den utsträckning som avsågs vid reformens lagfästande, falla också inom gällande lags ram både efter dess ordalydelse och dess motiv. Beredningen vill dock beträffande dagschemat behålla en viss rörelsefrihet för anstalts- direktörerna inom lagens ram efter deras bästa omdöme.

Statskontoret uttalar, att den utökning och förbättring av fritidsverksam- heten som fångvårdsutredningen föreslagit bör vidtagas successivt, alltefter- som förutsättningarna visat sig föreligga för att med åsyftat resultat ge- nomföra de olika åtgärderna. Arvodena till fritidsledarna böra utgå från fångvårdsanstaltarnas avlöningsanslag och kostnaderna för verksamheten i övrigt från omkostnadsanslaget. Kostnaden för konferensen bör be- stridas från andra huvudtiteln anslag till extra utgifter.

Statens organisationsnämnd tillstyrker förslaget till dagschema. Till frå- gan om anställande av fritidsledare synes det nämnden lämpligt att taga ställning först sedan det klargjorts, i vilken omfattning tid kan frigöras för nuvarande lärarassistenter genom förenkling av de s. k. verkställighets- undersökningarna.

Svenska fångvårdssällskapet anser, att även om normaldagschemats in- förande till en början kan föra med sig vissa komplikationer — irritation hos klientelet, friktioner mellan de intagna och personalen etc. — schemat i förhandenvarande läge inte bör lämnas oprövat. För att normaldagsche- mat med dess för stora grupper av klientelet väsentligt utvidgade cellvistelse inte skall uppfattas som en åtgärd i repressiv anda måste emellertid med kraft understrykas att fångvården samtidigt får de föreslagna utökade an- slagen till fritidsverksamhet och att systemet med fängelsebesökare igång- sättes, helst innan schemat börjar tillämpas. Härjämte understrykes de sak- kunnigas uttalande att schemat skall kunna modifieras efter olika anstal- ters lokala förhållanden liksom ock att normaldagschemat bör uppfattas som

en provisorisk anordning och att sålunda lättnader i fråga om cellvistelsen böra kunna medgivas, så snart nödig stabilisering vunnits. Förslagen om utbyggnad av fritidsverksamheten och om fängelsebesökare tillstyrkas.

Sveriges fångvårdsmannaförbund uttalar, att utredningens förslag äro nödvändiga och följdriktiga led i en välbehövlig större omorganisation av fångvården i dess helhet. Då motstånd kan komma att resas från vissa kretsar av klientelet vid reformens genomförande synes det angeläget, att förebyggande åtgärder av övergående natur vidtagas, så att reformen kan genomföras under lugna och ändamålsenliga förhållanden. Utredningens förslag bedömas vara utformade på ändamålsenligaste sätt.

Sveriges advokatsamfund finner betänkandet väl ägnat att ligga till grund för åtgärder i syfte att åstadkomma en skyndsam förbättring av förhållandena inom fångvården och understryker vikten av att ordnad fritidsverksamhet skall förekomma vid fångvårdsanstalterna i större utsträckning än hittills. Normaldagschemat synes vara väl avvägt. Vikten av ett noggrant personval i fråga om fängelsebesökare understrykes.

Utredningen angående personalbehovet vid fångvårdsanstalterna.

Vid sin personalgenomgång har 1951 års fångvårdsutredning beträffande de slutna anstalterna för straff- och fängelsefångar utgått från det personalbesparande normaldagschema som utredningen för dessa anstalters del förordat (se s. 50). Vad angår övriga anstalter har utredningen i stort sett byggt på gällande dagscheman.

Beträffande de grundlinjer, efter vilka utredningen bedrivits, anföra de sakkunniga vidare:

1. Vi har utgått från anstalterna i deras nu befintliga byggnadsmässiga skick och icke räknat med omändringar inom byggnadskropparna. Skälet härtill har varit, att utredningen annars skulle ha krävt lång tid och lämnat en osäkerhetsmarginal, beroende på att man icke visste vilka byggnadsmässiga förändringar som i nuvarande läge kunde åstadkommas. Alldeles klart är emellertid, att om anstalterna finge byggas om i väsentligt grad, så skulle även personalbehovet påverkas. Vore det möjligt att helt reorganisera fångvårdens anstaltssystem med nybyggnader, skulle det också gå att väsentligt reducera personalen, som i en utspridd anstaltsorganisation alltid blir mera omfattande än i en koncentrerad.

2. Översynen omfattar i stort sett endast bevakningspersonalen, d. v. s. de befattningshavare i vilkas fångvårdsarbete bevakning ingår såsom en mera väsentlig del. Administrations-, kontors- och arbetsledarpersonal m. fl. beröres endast undantagsvis av översynen. Dessa personalkategoriernas numerär och sammansättning vid fångvårdsanstalterna kommer nämligen att icke oväsentligt påverkas genom detaljutformningen av det förslag till räjongindelning inom fångvårdens anstaltsorganisation som vi har för avsikt att framlägga.

3. Vid översynen uppgjorda förslag till personalscheman ansluter sig till ovannämnda förslag till normaldagschema. En genomgående princip är, att

bevakningsbefäl skall vara i tjänst icke blott under vanlig kontorstid utan även i ungefär samma utsträckning morgnar, kvällar samt sön- och helgdagar. Det har förutsatts, att bevakningsbefälet (alltså även uppsyningsmän) åvilande expeditionsgöromål till huvudsaklig del skall fullgöras i lämpliga lokaler inom anstaltens bostadscellavdelningar och således icke på expeditioner i administrationsflygeln. För att åstadkomma möjlighet att även bereda bevakningsbefälet hellediga söndagar så ofta som ske kan har i de flesta fall räknats med viss schemabunden söndagstjänstgöring för styresmän och assistenter. Avsikten härmed är icke att dessa tjänstemän därunder skall uteslutande ägna sig åt bevakningstjänst. De kan även syssla med expeditionarbete. Huvudsaken är att de finns tillgängliga inom anstalten. Det är dock ett önskemål, att de i största möjliga utsträckning till sådana tillfällen förlägger samtal med intagna och andra göromål, som i regel skall fullgöras inom bostadscellavdelningarna.

4. Befattningshavarnas individuella tjänstgöringscheman får icke innehålla alltför långa tjänstgöringspass, om ett effektivt fängvårdsarbete, med tonvikt på vårdmomentet, skall kunna bedrivas. Vid flertalet anstalter kan för närvarande den anmärkningen framställas, att tjänstgöringspassen är för långa för bevakningspersonalen, vilket tydligen sammanhänger med en önskan att åstadkomma långa sammanhängande ledigheter. Det bör ingå i fängvårdsstyrelsens uppgifter att noga vaka över utformningen av anstalternas tjänstgöringsscheman.

5. Nattvaktstjänstgöring har i princip och i enlighet med nu gällande regler fulltidsberäknats i de fall där den fullgöres vakande och beräknats till 50 procent, där den fullgöres vilande i bäddad säng i anstalten. Avbrytes vilan skall 100 procent beräknas för tiden för avbrottet. Undantag från denna regel har gjorts vid sådana större anstalter och anstalter med svårskött klientel, där enligt nuvarande praxis all nattjänst fulltidsberäknas. För vilande portvakt skall dock vid sistnämnda grupp av anstalter i motsats till nuvarande praxis endast 50 procent av tiden räknas som full tjänst.

6. Jourtjänst i hemmet med skyldighet för befattningshavaren att infinna sig på anstalten efter kallelse har beräknats till 25 procent.

7. Vi har icke kunnat tillgodose framställda anspråk på att befattningshavarna skall överallt kunna komma i åtnjutande av ledighet varannan sön- och helgdag.

8. I de fall, där antalet fängtransporter under året i timantal motsvarar minst årstimantalet för en vaktkonstapel har vi föreslagit anställande av en fängtransportör. Vi har icke ansett oss kunna tillmötesgå anspråket, att särskild fängtransportör skall tillsättas så snart årstimantalet uppgår till hälften av en vaktkonstapels årstimmar. Vi har för övrigt räknat med att fängtransporterna skall nedbringas i antal genom råjongplanen.

9. Vi utgår ifrån att särskild ersättning skall utbetalas till s. k. dagkonstaplar, som tjänstgör såsom avlösare för överkonstaplar och att denna ersättning skall beräknas som om de vikarierade på överkonstapelstjänst.

Den sålunda verkställda personalgenomgången resulterar i förslag om ökning av nuvarande personal med 1 social kurator, 1 skrivbiträde och 1 ekonomibiträde samt minskning med 1 överkonstapel, 9 vaktkonstaplar och 3 vaktfruar på sätt närmare framgår av följande sammanställning:

Anstalt	Ökning	Minskning
Halmstad	1 vaktkonstapel	
Hudiksvall	1 vaktkonstapel	
Håga		2 vaktkonstaplar
Härlanda	1 överkonstapel	4 vaktkonstaplar
Härnösand	4 vaktkonstaplar	1 överkonstapel
Kalmar	1 social kurator	
Kristianstad	1 skrivbiträde	1 vaktkonstapel
Långholmen		6 vaktkonstaplar
		2 vaktfruar
Malmö	1 vaktkonstapel	
Nyköping	1 vaktkonstapel	
Skenäs		1 vaktkonstapel
Svartsjö	1 vaktkonstapel	
Visby	1 vaktkonstapel	
Vänersborg	1 skrivbiträde	
Västervik	1 vaktkonstapel	
Västerås	1 vaktkonstapel	
Växjö		1 överkonstapel
		5 vaktkonstaplar
		1 vaktfru
		1 skrivbiträde
Ystad		2 vaktkonstaplar
Östersund	1 vaktkonstapel	
Kolonier		
Ollestad		1 vaktkonstapel
Singeshult	1 ekonomibiträde	

Förslaget innebär sålunda, att personalen vid befintliga anstalter skulle kunna minskas med 10 befattningshavare. Skulle emellertid i stället för föreslaget normaldagschema hittills tillämpade regler för det dagliga livet inom de slutna anstalterna för straff- och fängelsefångar alltfört bestå, beräknar utredningen tvärtom en förstärkning nödvändig med ej mindre än 43 befattningshavare.

Till förklaring av sina förslag beträffande skilda anstalter anför utredningen bland annat följande:

Härlanda, Malmö och Norrköping. Portvaktstjänsten bör uppehållas även nattetid med 50 procents tidsberäkning.

Långholmen. Kvinnoavdelningen med 20 platser nedlägges och ersättes med högst ett tiotal celler för häktade kvinnor, ej undersökningsfall (jfr Växjö). Den förutvarande kvinnoavdelningen användes för manligt klientel.

Växjö. Allt kvinnligt klientel intages i denna anstalt med undantag av vanliga häktade. Alla sinnesundersökningar av kvinnliga häktade verkställas i Växjö. Mansavdelningen nedlägges så när som på ett femtal

celler, som reserveras för manliga häktade från Kronobergs län, ej undersökningsfall. I avbidan på att mansavdelningen kan nedläggas behållas följande till indragning föreslagna befattningar, nämligen 1 överkonstapel, 5 vaktkonstaplar och 1 kontorsbiträde.

Ystad. För övervakning under fritidssysselsättningen utomhus behålles 1 vaktkonstapel, varför minskningen begränsas till 2 vaktkonstaplar.

Beträffande anstalten i Gävle föreslås ej ändring. Nattjänsen har därvid fulltidsberäknats med hänsyn till att anstalten förutsatts skola användas för yngre, svårskött klientel.

I fråga om de icke-statliga anstalterna föreslår utredningen, att anstalten Sjölidén, som användes såsom koloni för kvinnligt klientel, snarast nedläggas. Kolonien Eleonora torde för lång tid framåt förslå för den öppna vården av kvinnor. Skulle ytterligare behov av öppna platser uppstå, synes det utredningen riktigare, att fångvården finge disponera över någon lämplig villa i Växjö's närhet. Vidare föreslås, att den Centralföreningen till stöd för frigivna tillhöriga anstalten Åby, som utnyttjas såsom koloni för manligt klientel, övertages av statsverket med hänsyn till att det ur principiella skäl synes oriktigt, att nämnda formellt privata sammanslutning bedriver fångvårdande verksamhet.

Utredningen har ägnat särskild uppmärksamhet åt rekryteringsförhållandena inom fångvården. Sedan antalet befattningar i allmän bevakning fastställts, böra dessa tjänster uppehållas av ordinarie och extra ordinarie befattningshavare. I avbidan på att utredningen tagit ställning till personalbehovet vid den planerade räjongindelningen av fångvården bör däremot ordinarie- och extra ordinariesättning ej ske beträffande övriga befattningar annat än efter prövning i varje enskilt fall. Då väntetiden för erhållande av extra ordinarie anställning nu uppgår till över sju år för vaktkonstapelsgraden, anser utredningen det vara ur rekryteringssynpunkt synnerligen betydelsefullt att allmänna regler för vinnande av extra ordinarie ställning bli gällande även för fångvården.

För att avhjälpa fångvårdens rekryteringssvårigheter föreslås, att ett antal aspiranter anställas med garanti för ständig tjänstgöring till dess vederbörande färdigprövats med hänsyn till sin lämplighet och med säker utsikt att, i de fall då provet utfallit väl, vinna extra ordinarie anställning inom den tid som avlöningsreglementet förutsätter, nämligen tre år. Genom att förlägga aspiranttjänsterna gruppvis till vissa större anstalter, varifrån ett antal med dem samverkande anstalter vid behov kunna erhålla aspiranter såsom vikarier, synas aspiranterna kunna utnyttjas på bästa sätt. Det lämpliga antalet aspiranttjänster kan icke fixeras utan en ingående undersökning, som bör verkställas av fångvårdsstyrelsen och taga hänsyn till den årliga avgången av befattningshavare inom fångvården. Ehuru det totala behovet av vaktkonstapelsvikarier aldrig torde understiga 150, föreslår utredningen, att antalet aspiranter nu bestämmes till 75. Skulle det anses olämpligt att angiva ett bestämt antal, kan i stället den vägen väljas, att fångvårdsstyrelsen årligen äger anställa så många aspiranter som beräknas kunna vid godkända prov erhålla extra ordinarie anställning inom högst tre år.

Yttranden.

Över förevarande förslag ha efter remiss yttranden avgivits av fångvårdsstyrelsen, statskontoret, statens organisationsnämnd, Föreningen direktörer och assistenter vid fångvårdsstaten och Sveriges fångvårdsmannaförbund. Därjämte har Karolinska institutets lärarkollegium hörts såvitt angår förslaget om nedläggande av kvinnoavdelningen vid anstalten på Långholmen.

Fångvårdsstyrelsen ansluter sig i huvudsak till den ståndpunkt utredningen intagit beträffande de särskilda förutsättningarna, under vilka personalbehovet beräknats, och finner sig även kunna i stort sett godtaga den föreslagna personalorganisationen. Vad angår förhållandena vid de skilda anstalterna föranleder förslaget bl. a. följande erinringar. Vid Härlandaanstalten är den föreslagna nettominskningen av personalen med tre befattningshavare enligt styrelsens mening icke tillräddlig. Med hänsyn till det stora antalet häktade vid anstalten — detta uppgick under de första månaderna av år 1951 till 46, undersökningsfall ej inräknade; minimum hittills under året har varit 21 — föreslår styrelsen att tre vaktkonstaplar böra under hela dagtiden finnas på länsavdelningen, vilket innebär en ökning i tid med 48 timmar per vecka, motsvarande en vaktkonstapel. Styrelsen kan vidare icke biträda förslaget att nedlägga kvinnoavdelningen vid anstalten på Långholmen. Differentieringen av det kvinnliga fångklientelet, som är mycket heterogent, erbjuder stora svårigheter. Nedlägges kolonien Sjölidén ökas dessa ytterligare. Fall finnas för övrigt, där differentieringen påkallar tillgång till två slutna anstalter. Härjämte framhålles, att omkring en fjärdedel av alla ovillkorligt dömda straff- och fängelsefångar äro hemmahörande i Stockholm. Ett bibehållande av kvinnoavdelningen medför den ändringen i utredningens personalförslag, att antalet vaktfruar ökas med två och antalet vaktkonstaplar minskas med två. Skulle kvinnoavdelningen däremot reduceras till att endast mottaga häktade medger den av utredningen beräknade personaluppsättningen — en första vaktfru och en vaktfru — icke att bevakning sker nattetid genom kvinnliga befattningshavare. Personalen bör vid sådant förhållande bestå av en första vaktfru och två vaktfruar. För att omintetgöra smuggling vid kronohäktet bör visitationsvaktens arbetstid utökas med 48 timmar per vecka, vilket medför behov av en vaktkonstapel utöver det av utredningen beräknade antalet. Förslaget att nedlägga mansavdelningen vid anstalten i Växjö biträdes. Med dess genomförande måste emellertid anstå intill dess platsförhållandena å fångvårdens slutna anstalter så medgiva. Med hänsyn till ovissheten om tidpunkten för avdelningens nedläggande synes riktigast att medel alltjämt beräknas för avlönande av de till indragning föreslagna sex manliga befattningshavarna och skrivbiträdet. Styrelsen ställer sig tveksam inför den föreslagna indragningen av två vaktkonstaplar vid anstalten i Ystad men vill icke motsätta sig utredningens förslag i denna del. Att en vaktkonstapel i enlighet med förslaget beräknas för övervakning under de intagnas fritidssysselsättning utomhus är synnerligen angeläget. Styrelsen förordar vidare i likhet med utredningen, att portvaktstjänsterna

nattetid bibehållas vid anstalterna å Härlanda, i Malmö och i Norrköping. Vad beträffar koloniernas personalbehov vill styrelsen, som icke motsätter sig indragning av en vaktkonstapel vid kolonien Ollestad, framhålla att, sedan utredningens förslag avgivits, ändrade arbetsförhållanden uppstått vid kolonien Halmsjön. Sålunda kan den arbetsledare, som av storflygfältsdelegationen hittills tillhandahållits för ledning av skogsavverkningsarbeten åt delegationen, icke längre ställas till förfogande. Antalet vaktkonstaplar vid kolonien måste på grund härav utökas med en. Å andra sidan kan av den för koloniorganisationens utbyggande förefintliga personalreserven indragas vissa i förhållande till den normala personaluppsättningen vid de beräknade kolonierna övertaliga befattningar, nämligen 7 vaktkonstaplar och 3 ekonomibiträden. Härvid förutsättes att medel i stället beräknas för 1 biträdande husföreståndare och 1 deltidanställd kurator vid kolonien Hildero (jfr s. 48).

Styrelsen tillstyrker, att anstalten Sjöleden nedlägges och att anstalten Åby övertages av statsverket.

Utredningens förslag därom att alla befattningar i allmän bevakning böra uppehållas av ordinarie och extra ordinarie befattningshavare är synnerligen tillfredsställande. Styrelsen hemställer emellertid, att det i sådan ordning fastställda antalet extra ordinarie vaktkonstapelstjänster må — till förhindrande av icke önskvärda stockningar i befordringshänseende — överskridas i den utsträckning som motsvarar det antal ordinarie vaktkonstapels-tjänster, vilkas innehavare antagits till extra ordinarie och extra tjänstemän i högre lönegrader vid fångvårdsstaten.

Förslaget om inrättande av aspiranttjänster tillstyrkes livligt.

Tjänstebenanämningen för en till Härlandaanstalten hörande vaktfrubefattning i Ca 8, vars innehavare är sysselsatt med skriv- och kontorsgöromål, föreslås i detta sammanhang ändrad till kontorsbiträde.

Statskontoret har icke något att i och för sig erinra mot vad fångvårdsutredningen anfört och föreslagit angående personalbehovet vid fångvårdsanstalterna. I fråga om inrättandet av en aspirantkår till bevakningstjänsten utgår statskontoret emellertid från att antalet anställda aspiranter icke blir större än att dessa komma att kunna ständigt sysselsättas.

Statens organisationsnämnd tillstyrker i huvudsak utredningens förslag. Till frågan om portvaktstjänstens upprätthållande nattetid vid Härlanda-, Malmö- och Norrköpingsanstalterna bör dock ett definitivt ställningstagande ske först sedan praktiska prov verkställts beträffande möjligheterna att undvara natttjänstgöring å dessa poster. Vad angår anstalten i Ystad synes det vidare organisationsnämnden möjligt att indraga en vaktkonstapel utöver vad utredningen föreslagit, därest arbetet för anstaltens assistent och sociala kurator alternerande förlägges till kvällarna, när de intagna skola ha fritidssysselsättning utomhus i större grupper.

Karolinska institutets lärarkollegium kan icke biträda förslaget att nedlägga den kvinnliga avdelningen vid Långholmsanstalten. Den kvinnliga

kriminaliteten erbjuder ett flertal speciella typer och problem. I samband med föreläsningarna och den därmed förenade praktiska tjänstgöringen för medicine kandidater och legitimerade läkare har vid den till anstalten på Långholmen förlagda rättspsykiatriska kliniken, som är den viktigaste platsen i riket för specialistutbildning i rättspsykiatri, ett begränsat antal psykiskt abnorma kvinnliga brottslingar i regel stått till förfogande för demonstrationer och undersökningar. Vid nämnda klinik lämnas undervisning även åt socialvårdstjänstemän, polismän i ledande befattningar samt blivande domstolsjurister och advokater. Ett genomförande av utredningens förslag skulle innebära, att undervisningen vid den rättspsykiatriska kliniken och där pågående utbildning av specialister m. fl. på ett kännbart sätt stympades. Även ur undersökningssynpunkt komme förslaget att medföra mindre önskvärda konsekvenser. Mer än en tredjedel av samtliga de häktade kvinnor som undersöktes under åren 1949—1950 var bosatt i Stockholm eller dess närhet, och det är uppenbart, att en rättspsykiatrisk utredning som företages i närheten av den häktades bostadsort kan göras mer ingående och lämna värdefullare resultat än en utredning förlagd till en helt annan del av landet. Vid kliniken på Långholmen stå för övrigt betydligt större undersökningsresurser till buds än i Växjö, där rättspsykiatrisk avdelning saknas och undersökningarna utföras av en konsulterande psykiater. Även med hänsyn till den forskning, som ingår som en viktig uppgift i arbetet vid en universitetsklinik, skulle det vara olyckligt om utredningens förslag genomfördes. Om den kvinnliga avdelningen vid Långholmsanstalten skall nedläggas synes det lärarkollegiet av anförda skäl nödvändigt, att vid anstalten en mindre undersöknings- och vårdavdelning med 6—10 platser inrättas för kvinnliga brottslingar och att denna avdelning organisatoriskt anslutes till rättspsykiatriska kliniken.

Föreningen direktörer och assistenter vid fångvårdsstaten har icke något att erinra mot den föreslagna personalminskningen men understryker, att personalbeståndet därefter måste betraktas som ett absolut minimum. Förslagen att uppföra samtliga befattningar i allmän bevakningstjänst såsom ordinarie eller extra ordinarie samt att upprätta en aspirantkår till bevakningstjänsten hälsas med tillfredsställelse. Endast med tvekan vill föreningen icke motsätta sig förslaget om viss schemabunden söndagstjänstgöring för styresmän och assistenter. Sådan tjänstgöring bör dock lämpligen med hänsyn till den betungande arbetsbörda som vid de större anstalterna åvilar berörda befattningshavare komma till användning endast vid de mindre anstalterna.

Sveriges fångvårdsmannaförbund anser att utredningen bedömt personalbehovet alltför restriktivt och kräver förmånligare grunder för beräkning av nattvakts-, jour- och fångförartjänsterna; de av utredningen tillämpade beräkningsgrunderna äro i vissa fall sämre än nu gällande. För att kompensera obekväma arbetstid och tjänstgöring på sön- och helgdagar föreslås, i avvaktan på resultatet av pågående utredning i ämnet, att provisoriska åt-

gärder vidtagas. Beträffande de anstalter, där personalindragning föreslagits av utredningen, bör justering ske i sådan riktning, att indragning icke kommer till stånd och att tjänstgöringen icke försämrats eller säkerheten eftersättes i större omfattning än vad som för närvarande är fallet. I fråga om Våxjöanstalten instämmer förbundet i en av förbundets lokalavdelning på platsen gjord framställning, enligt vilken den särskilda mansavdelningen vid anstalten föreslås skola bibehållas.

Utredningen angående personalutbildningen.

Straffverkställighetslagen fastslår, att intagen skall behandlas med fasthet och allvar och med aktning för hans människovärde. Han skall sysselsättas med lämpligt arbete och i övrigt erhålla sådan behandling att hans anpassning i samhället främjas. Skadliga verkningar av frihetsförlusten skola såvitt möjligt förebyggas. Det är enligt fångvårdsutredningens mening tydligt, att om dessa principer angående en anpassningsfrämjande behandling skola kunna tillämpas i praktiken, personalen måste vara väl skickad att utföra behandlingen. Det är med andra ord först och främst frågan om att åstadkomma ett gott personalurval. Den som står i fångvårdens tjänst bör ha förmåga att kunna uppnå och behålla en god kontakt med andra människor och ha en sådan allmän inställning till de intagna som går i linje med lagens humana syn på fångbehandlingen. Aldrig så höga kvalifikationer i andra personlighetshänseenden, intelligens, skicklighet och effektivitet, kunna icke uppväga framträdande brister i kontaktförmågan eller den allmänna inställningen.

Men det räcker icke med att åstadkomma ett gott personalurval. Den som utväljes bör även få en utbildning som rent tekniskt förhöjer den behandlingsförmåga som grundar sig på hans personliga egenskaper. Härom anför utredningen vidare:

Det råder naturligtvis ingen motsättning mellan »lämplighet» på grund av medfödd förmåga och »skicklighet» på grund av utbildning. Den lämplige kan bli en god människobehandlare utan utbildning, men han blir självfallet ännu bättre med utbildning. Den mindre lämplige kan bli bättre skickad genom en utbildning, som gör honom kunnigare i sin yrkesuppgift. Även en befattningshavare som från början har personliga svårigheter i sina försök att få det rätta greppet om sina behandlingsuppgifter kan genom utbildning — förutsatt att han har den rätta viljan — förskaffa sig en god portion teknisk kunskap som avsevärt hjälper honom i hans dagliga kontakt med klientelet.

Möjligen kan yrkesvägledningen efter hand hjälpa till med att förbättra personalurvalet för fångvårdstjänsten. I dagens läge måste man emellertid utgå ifrån att de flesta som anställas inom fångvården inte ens själva känner till om de är lämpliga eller ej. Än mindre finns någon möjlighet för anställningsmyndigheten att förskaffa sig säker kunskap om sökandens fallenhet för människovård. Utformas den första tidens tjänstgöring såsom ett lämplighetsprov — vilket vi i annat sammanhang föreslagit — när man åtminstone en möjlighet att från fångvården avlägsna dem som är direkt olämpliga. Men i övrigt får man nog utgå ifrån att i prövningen alla kommer att godkännas som inte lagt i dagen avgjort negativa egenskaper.

Vad man sålunda tillsvidare har att bygga på är då ett befattningshavare-material av redbara, plikttrogna och i intellektuellt hänseende godtagbara personer av vilka ett fåtal har goda lämplighetsegenskaper medan flertalet inte har någon särskilt framträdande förmåga av medfödd natur såsom människobehandlare. Att direkt olämpliga skall utmönstras från egentlig fångvårdstjänst eller åtminstone placeras på tjänster där de inte kan göra skada är ett oavvisligt krav, både med hänsyn till de intagna och till tjänstemännen själva.

Under sådana omständigheter blir personalutbildningsfrågan av den allra största betydelse. Det gäller att ge en befattningshavarkår med mycket ojämna lämplighetsförutsättningar en sådan utbildning att fångvårdens syftemål, största möjliga antal socialt anpassade bland de intagna, på bästa sätt fullföljes.

Utredningen förmenar, att en verklig fångvårdsutbildning icke bara kan väntas bli till fördel genom att befattningshavarna bli skickligare utan även kommer att verka starkt lockande på personer, intresserade för människovård, och sålunda automatiskt bidra till en förbättring av rekryteringen.

Utredningen föreslår, att utbildningen av personalen ordnas efter två linjer, av utredningen kallade den läkepedagogiska linjen och anstaltsvårdslinjen. Till den förra böra hänvisas alla aspiranter på direktörsbefattningar, alltså assistenter och kuratorer. Det kan övervägas att även låta skyddskon-sulenter och aspiranter på skyddskon-sulenttjänster utbildas på denna linje. Utbildningen på anstaltsvårdslinjen bör omfatta tillsyns- och arbetsledar-personal. Sådana på sistnämnda linje utbildade tjänstemän som nått goda resultat i arbete och studier böra ha möjlighet att fortsätta sin utbildning på den läkepedagogiska linjen, under förutsättning att vederbörande till-ägna sig den förbättrade grundutbildning som kan vara behövlig.

För uppläggningsen av utbildningen på den l ä k e p e d a g o g i s k a l i n j e n bör utgångspunkten vara, att de personer som i fortsättningen anstäl-las inom fångvården på befattningar som kunna leda till direktörstjänst bö-ra äga socialpolitisk, psykologisk eller pedagogisk skolning och helst även ha erfarenhet av praktiskt socialt eller pedagogiskt arbete. De sakkunniga anföra vidare:

Vid valet av beteckningen »läkepedagogisk» linje har vi letts av en önskan att genom en inom den praktiska psykologien vedertagen benämning ge ut-tryck åt den inriktning som utbildningen bör få. Vad som bör eftersträvas är nämligen att med hjälp av kunskaper inom medicinens, psykologiens och pedagogikens arbetsfält åvägabrunga en aktiv anpassningsprocedur hos den intagne som för honom till socialt tillfrisknande. Egentligen borde utbild-ningen på den läkepedagogiska linjen ha karaktären av universitetsutbild-ning med kliniktjänst. Eftersom antalet studerande ej skulle bli tillräckligt stort för att möjliggöra en särskild universitetslinje, låge det nära till hands att söka kombinera fångvårdens läkepedagogiska linje med ungdomsvårds-skolornas utbildning för motsvarande personalgrupp. På grund av de stora skiljaktigheterna i anstaltsorganisation och klientelsammansättning har vi emellertid ej funnit detta välbetänkt. Inte ens en dylik gemensam utbild-ning skulle emellertid kunna bära upp en egen universitetslinje. I likhet med vad som förordats vid den nordiska kriminalvårdskonferensen i Helsing-

fors 1949 vill vi därför i stället föreslå, att kontakt upptages mellan de nordiska länderna angående en framtida gemensam fångvårdsutbildning för högre läkepedagogisk kompetens. Initiativ till en sådan nordisk utredning bör lämpligen tagas av Sverige.

Till dess att en universitetsmässig utbildning på nordisk grund kan åstadkommas för den personal som skall utbildas på den läkepedagogiska linjen, bör för den svenska fångvårdspersonalen anordnas en individuell planlagd utbildning, grundad på självstudier, klinisk och pedagogisk tjänstgöring samt deltagande i specialkurser. Mönstret för denna utbildningsform kan tagas från ungdomsvårdsskolorna, där den redan under någon tid prövats.

Gången av utbildningen på den läkepedagogiska linjen föreslås bli följande:

1. Nyttillträdande befattningshavare erhåller genast vid tjänstetillträdet en orientering över hela ämnet genom ett av fångvården tillhandahållet »kompendium i läkepedagogiskt anstaltsarbete inom fångvården». Detta kompendium bör uppställas på vanligt universitetsvis och ge en översiktlig framställning av de behandlingsfrågor som tjänstemannen i sin dagliga verksamhet kommer i beröring med.

2. På grundval av befattningshavarens tidigare skolning upplägges för honom en individuell studieplan. Planen fastställs av en studienämnd i vilken ingå fångvårdschefen, rektorn för socialinstitutet i Stockholm, en psykiater, en psykolog och en sociolog samt en representant vald av Svenska fångvårdssällskapet. Fångvårdschefen är nämndens ordförande.

3. Studierna uppdelas i följande avsnitt:

a) allmän psykologi b) psykometri c) djuppsykologi d) psykiatri e) anstaltspsykologi och läkepedagogisk behandlingsteknik f) kriminalsociologi g) socialpolitik h) administrationskunskap.

4. För varje avsnitt upprättas litteraturlista och anvisas de praktiska övningar som skola genomgå eller den auskultering som skall fullgöras. Tentamen avlägges hos av studienämnden utsedd examinator, vars intyg tillställs studienämnden direkt för att intagas i slutbetyget.

5. Studienämnden skall äga befogenhet att med hänsyn till befattningshavarens tidigare utbildning befria honom från samtliga eller vissa avsnitt av kursen. Befattningshavaren skall på studienämndens rekommendation kunna medgivas avdragsfri studieledighet under högst sex månader sammanlagt. Litteratur skall i görligaste mån kunna erhållas till låns från fångvårdsstyrelsen, och tentamensavgifterna böra helt eller delvis bekostas av statsmedel.

6. Utbildningen skall bedrivas vid sidan av tjänsten och som regel utsträckas över två till tre år.

7. Där så är möjligt bör studienämnden planlägga studierna så, att deltagarna i utbildningen kunna studera gruppvis. Till stöd för utbildningen bör där så ske kan anordnas gemensamma kurser.

8. I utbildningen skall kunna ingå viss tids tjänstgöring inom annan socialvård, varvid tjänstemannen bör få behålla hela lönen eller så stor del därav, att han icke gör någon ekonomisk förlust.

Utbildningen på anstaltsvårdslinjen föreslås av fångvårdsutredningen uppdelad i tre avsnitt: aspiranttjänstgöring, grundkurs och påbyggnadskurs. Beträffande gången av ifrågavarande utbildning förordas följande:

1. Vid tillträdet av fångvårdstjänsten bör aspiranten erhålla en tryckt »Handledning i anstaltstjänst inom fångvården». I denna skrift böra fångvårdens syftemål och behandlingsregler kortfattat framställas, åtföljda av en åskådlig ehuru ej alltför lång skildring av olika människotyper som kunna påträffas i anstalterna samt deras behandlingsproblem.

2. För aspirantens utbildning upplägges en plan, avpassad efter de lokala tjänsteförhållandena. Planen uppgöres efter studienämndens allmänna anvisningar av en lokal studiedelegation, bestående av styresmannen vid den anstalt, där aspiranten anställs (råjongchefen), anstaltens överläkare (råjongpsykiatern) eller annan av fångvårdsstyrelsen utsedd psykiater samt en av personalorganisationerna lokalt utsedd representant.

3. Aspirantutbildningen skall ge befattningshavaren möjlighet att tjänstgöra på anstalter av olika karaktär (öppna, slutna) och med olika slags klientel inom den anstaltsråjong han tillhör (lättskötta, svårskötta). Om möjligt bör så ordnas, att aspiranten även får prövas på tjänstgöring med klientel inom andra anstaltsråjonger (om han börjar sin tjänstgöring vid anstalt för vanligt fångklientel, bör han sålunda även få tjänstgöra på avdelningar för abnormklientel, ungdomligt klientel etc.). Befattningshavare som skola placeras på specialavdelningar för abnormklientel böra om möjligt beredas viss tids tjänstgöring på allmänt sinnessjukhus.

4. Det skall tillses, att aspiranten, vid sidan av den rent praktiska instruktionen om de intagnas behandling även blir informerad om beteenderubbningars orsak och olika människotypers reaktion på anstaltsbehandlingen.

5. Vid aspiranttidens slut anställer studiedelegationen en slutprövning av aspirantens lämplighet och överlämnar sitt yttrande till fångvårdsstyrelsen.

6. Godkänd aspirant skall så snart som möjligt, och icke senare än två år efter aspiranttidens slut, beredas plats vid en av fångvårdsstyrelsen centralt anordnad grundkurs i anstaltsvård. Denna grundkurs kan tills vidare utformas på samma sätt som de nuvarande för vaktkonstaplar avsedda treveckorskurserna.

7. Befattningshavare som genomgått grundkursen och aspirerar på befordran till befälstjänst bör anmäla sig hos fångvårdens studienämnd för att erhålla en studieplan. Beroende på sökandens förutsättningar bör denna studieplan även kunna uppgöras med individuella avvikelser. Studieplanen bör innehålla anvisningar på ett begränsat antal läroböcker eller tidskriftsartiklar, som sökanden skall inlära, eventuellt innehålla ett förslag på genomgång av någon viss studiekurs. Kraven böra emellertid inte vara mera omfattande än att kunskaperna rimligen böra kunna inhämtas vid sidan av tjänsten. Litteratur bör tillhandahållas av fångvårdsstyrelsen.

8. Sedan befattningshavaren anmält att han inhämtat det föreskrivna kunskapsmättet, bör han av studienämnden hänvisas till tentamen hos angiven examinerator, vilken åligger att till studienämnden översända betyg. Kostnaderna i samband med förhöret böra bäras av statsverket.

9. Befattningshavare som godkänts vid prövningen bör äga rätt att så snart som möjligt sedan han avslutat de föreskrivna studierna, och i varje fall inom två år därefter, få tillträde till en av fångvårdsstyrelsen anordnad central påbyggnadskurs. Som villkor skall också gälla, att han fullgjort sex års tjänstgöring inom fångvården. Efter att ha genomgått kursen bör befattningshavaren anses formellt behörig att söka befälstjänst inom fångvården.

10. Påbyggnadskursen bör omfatta tre veckor. Omkring två tredjedelar av tiden böra utnyttjas för anstaltspsykologiska föreläsningar och en tredjedel för administrativ undervisning.

11. För de befattningshavare, som efter att ha genomgått påbyggnadskursen anmäla sig som aspiranter på föreståndartjänster, bör studienämnden uppgöra individuella planer på fortsättningsutbildning. Denna måste givetvis i hög grad differentieras efter arten av det klientel varmed befattningshavaren vunnit sin anstaltserfarenhet och den ansvarsställning, han strävar att uppnå. I vissa fall torde den kunna anknyta till kursutbildningen för den läkepedagogiska personalen.

Beträffande den nu tjänstgörande personalens utbildning föreslår utredningen, att man tillgodogör sig de erfarenheter som gjordes vid uppläggnings- och ungdomsvårdsskolornas personalutbildning efter 1946 och 1947 års reform av dessa skolors verksamhet. Utredningen erinrar därom att det sedan år 1922 ej förekommit någon kurs för befattningshavare inom den grupp, för vilken den läkepedagogiska utbildningen är avsedd. I stort sett är hela personalgruppen teoretiskt föga utbildad. Av personalen i tillsyns- eller arbetsledartjänst har omkring hälften genomgått en fångvårdskurs. Tidigare omfattade denna kurs tre månader. De senare åren har kursen koncentrerats till tre veckor. Genom den omgruppering av ämnesstoffet som samtidigt företogs har dock de kortare kursernas kvalitet hållits på hög nivå. Av befälet i bevakningstjänst har endast omkring en tredjedel erhållit någon fortsatt kursutbildning.

Utredningen föreslår, att under de närmaste fem åren, med början år 1952, anordnas fortbildningskurser för äldre personal enligt följande plan:

1. För administrativ personal — med företräde för direktörer, assistenter i direkt fångvårdsarbete och kuratorer — en två veckors kurs varje år för högst 30 deltagare per gång. Första året skall kursen behandla allmänna spörsmål inom anstaltspsykologien. Därpå skola följa specialkurser (gruppterapi, djuppsykologi, psykometri, psykiatri).

2. För befattningshavare i befälsställning inom tillsynstjänsten en årlig kurs för 30 deltagare i tre veckor.

3. För befattningshavare inom tillsyns- och arbetsledargrupperna två treveckorskurser årligen. Under de första två—tre åren böra så många som möjligt av den nu utbildade personalen utbildas i dessa kurser. Därefter böra aspiranter som godkänts i den föreslagna nya aspirantutbildningen få företräde.

Vid sidan av denna allmänna personalutbildning föreslår utredningen, att de möjligheter till specialutbildning som nu finnas för arbetsledarpersonal och personal vid de psykiatriska avdelningarna bibehållas och utbyggas på så sätt att även personalen i jordbruksdriften inneslutes i arbetsledarutbildningen.

Kostnaderna för personalutbildningen enligt utredningens förslag beräknas till 102 000 kronor per år, vartill kommer en engångskostnad å 2 000 kronor för kompendium i anstaltspedagogik och handledning i anstaltstjänst. De årliga kostnaderna fördela sig med 48 000 kronor på löner för vikarier och med 54 000 kronor på kursutgifter, reseersättningar m. m.

Av sistnämnda belopp avse 500 kronor studienämnden, 500 kronor litteratur, 500 kronor tentamensavgifter, 10 000 kronor en tvåveckorskurs för 30 deltagare i direktörs-, assistent- och kuratorsställning, 13 000 kronor en treveckorskurs för 30 deltagare i föreståndar-, uppsyningsmans- och överkonstapelsställning, 26 000 kronor två treveckorskurser för personal i tillsynstjänst med 30 deltagare i varje kurs och 3 500 kronor utbildning av personal vid de psykiatriska avdelningarna. Vid kostnadsberäkningen har utredningen utgått från bl. a. ett genomsnittspris för kursdeltagarnas resor, beräknat efter tredje klass å järnväg, traktamenten och inackorderingsavgifter efter 11 kronor per person och dygn samt föreläsningsarvoden av 40 kronor per timme vid direktörskurs och 30 kronor per timme vid övriga kurser. Härjämte har i fråga om vikariat på direktörs-, assistent- och kuratorstjänster förutsatts, att vikarie samtidigt skall kunna uppehålla sin egen befattning. Då för närvarande 79 500 kronor — varav 42 500 kronor beräknats för vikarier och 37 000 kronor för kursutgifter och reseersättning — stå till förfogande för personalutbildning skulle ett genomförande av utredningens förslag medföra en årlig kostnadsökning av 22 500 kronor.

Yttranden.

Efter remiss ha yttranden avgivits av fångvårdsstyrelsen, strafflagberedningen, statskontoret, lärarrådet vid socialinstitutet i Stockholm, Svenska fångvårdssällskapet, Föreningen direktörer och assistenter vid fångvårdsstaten, Sveriges arbetsledareförbund samt Sveriges fångvårdsmannaförbund. Samtliga yttranden gå i tillstyrkande riktning.

Fångvårdsstyrelsen delar utredningens mening, att en väl ordnad utbildning i fångvård bidrager till att förbättra rekryteringen. Styrelsen, som är tveksam om den för anstaltsvårdslinjen föreslagna utbildningen kan anses tillräcklig annat än under en övergångstid, föreslår att även arbetsledarpersonal skall kunna uttagas till ifrågavarande utbildning. Beträffande utbildningen av redan anställd personal uttalar sig styrelsen för en med hänsyn till kursinnehållet mindre bunden planläggning. Eftersom styrelsen anser det icke möjligt eller försvarligt att låta en befattningshavare uppehålla två eller flera tjänster som vikarie för direktör, assistent och kurator som samtidigt vistas på kurs, föreslår styrelsen att två kurser anordnas varje år för denna personalgrupp. Styrelsen håller före att ett tjugutal föreståndare vid mindre anstalter skulle vara kompetenta att delta i den administrativa personalens kurser. Styrelsen understryker, att utredningens förslag måste betecknas såsom ett minimiprogram.

Utredningens kostnadsberäkningar ha föranlett följande erinringar från styrelsens sida. För anskaffandet av litteratur beräknar styrelsen för första året en engångskostnad av 1 000 kronor utöver det av utredningen upptagna beloppet. Då tentamensavgifterna på såväl den läkepedagogiska linjen som anstaltsvårdslinjen böra helt bestridas av statsverket, böra kostnaderna här för upptagas till 1 000 kronor i stället för 500 kronor. Vidare böra resekostnaderna för kursdeltagarna beräknas efter den rese- och traktamentsklass, vederbörande tillhör. Styrelsen förutsätter att traktamenten och inackorde-

ringskostnader justeras med hänsyn till inträffade prisstegringar. I stället för de av utredningen ifrågasatta genomsnittsarvodena för föreläsare räknar styrelsen med 65 kronor per timme (direktörskursen) resp. 50 kronor per timme. För den fackliga utbildningen av arbetsledarpersonal har utredningen icke upptagit någon kostnad; för ändamålet bör beräknas ett belopp av 28 000 kronor per år. Av styrelsen förordad utökning av antalet kurser på den läkepedagogiska linjen medför ett ytterligare medelsbehov av 4 000 kronor för vikarier.

Vid sidan av förut berörda anslagsäskanden hemställer styrelsen om årligt anvisande av dels 1 000 kronor för föreläsningar vid anstalterna för personalen, dels ock 5 000 kronor för studieresor, deltagande i konferenser m. m.

Enligt styrelsens beräkningsgrunder skulle de årliga kostnaderna uppgå till 175 400 kronor samt engångskostnaderna till 3 000 kronor.

Strafflagberedningen finner den föreslagna uppdelningen av utbildningen på två linjer välgrundad, liksom uppläggningsen av studierna på de båda linjerna. Beredningen tillstyrker förslaget om utredning angående gemensam fångvårdsutbildning för de nordiska länderna. Beträffande den läkepedagogiska linjen ifrågasättes om icke en viss orientering i kriminalrätt med kriminalpolitik borde upptagas i studieplanen. Vid varje anstalt borde finnas ett bibliotek i vilket kurslitteraturen funnes att låna. Beredningen accepterar förslaget att begränsa utbildningen för de redan anställda befattningshavarna men vill framhåva att det särskilt för personal som har lång tid kvar i tjänst är av vikt att utbildningen icke göres alltför inskränkt. Beredningen framhåller också angelägenheten av att utbildningen påskyndas.

Statskontoret uttalar, att betänkandet — ur de synpunkter ämbetsverket har att beakta — icke givit anledning till erinran.

Lärarrådet vid socialinstitutet i Stockholm understryker utredningens uttalande om personalurvalets betydelse och fäster uppmärksamheten vid vikten av en god personalinstruktion under aspiranttiden. Under förutsättning att den administrativa personalen i fortsättningen rekryteras bland socionomer och akademiker synes den föreslagna utbildningen för nyanställd administrativ personal vara väl planerad. I avvaktan på en eventuell gemensam nordisk utbildning av universitetskaraktär förefaller den individuella studieplanen att vara en lycklig lösning, smidig och jämförelsevis billig. För sådana tjänstemän som ej ha examen från socialinstitut bör tillräckligt utrymme beredas i studieplanen för socialpolitik, sociallagstiftning och sociologi. Gemensamma kurser böra få karaktären av seminarier. Såväl grundkursen som påbyggnadskursen på anstaltsvårdslinjen borde göras längre än som föreslagits, då det på en treveckorskurs knappast kan bli fråga om en utbildning i egentlig mening utan endast om en allmän orientering. I undervisningen bör man inte bara använda föreläsningar utan även någon form av övningar samt långa studiebesök vid andra socialvårdsinstitutioner.

Beträffande den föreslagna utbildningen av nuvarande personal har lärarrådet i stort sett intet att invända.

Svenska fångvårdssällskapet ger sin anslutning till huvudlinjerna i utredningens förslag. Utbildningen på den läkepedagogiska linjen bör ge möjlighet till stora individuella variationer med hänsyn till tidigare utbildning och personliga förutsättningar. Beträffande anstaltsvårdslinjen bör aspiranttiden fixeras så att viss genomsnittlig längd ernås. Vad angår den nuvarande personalens utbildning ifrågasättes lämpligheten av att låta ett speciellt ämne dominera varje kurs. Eftervårdsproblemen måste också belysas och rikligt utrymme måste lämnas för samråd angående praktiska frågor i anstaltsbehandlingen. De ekonomiska kalkylerna synas väl optimistiska. 2 000 kronor torde knappast förslå för kompendiet och handledningen. Kostnaderna för vikarier måste också uppräknas, om man som sällskapet utgår ifrån att vederbörande befattningar med nuvarande arbetsbelastning inte rimligen kunna uppehållas jämte annan tjänst.

Föreningen direktörer och assistenter vid fångvårdsstaten delar till fullo utredningens uppfattning, att direkt olämpliga befattningshavare skola utmönstras från egentlig fångvårdstjänst och att rekryteringen måste ske med största omsorg. Förutsättningen för att fångvården skall tillföras gedigna och kvalificerade tjänstemän är att löneförmånerna bliva betryggande. Beträffande efterutbildningen av direktörer m. fl. ifrågasättes, om det inte skulle vara lämpligt att undanta de äldsta befattningshavarna från en reguljär utbildning och i stället låta dem studera erforderlig litteratur för att därefter samla dem ett par gånger om året för diskussioner och överläggningar. Vad angår utbildningen på anstaltsvårdslinjen har föreningen intet att erinra. I den föreslagna studienämnden önskar föreningen bliva representerad. Utredningens kostnadsberäkningar synas vara för snäva. Föreningen kräver att resereglementets bestämmelser skola gälla vid traktamentsberäkningen.

Sveriges arbetsledareförbund anser att utredningen ej i tillräcklig grad uppmärksammat arbetsdriftens betydelse och uttalar att det i själva verket torde vara arbetsledaren som når den intimaste kontakten med den intagne. Emot förslaget till utbildning av nu anställda arbetsledare reser förbundet ingen invändning. Däremot är det tveksamt, huruvida utbildningen av nyanställda arbetsledare lämpligen bör läggas upp efter utredningens anstaltsvårdslinje. För de högre arbetsledartjänsterna bör specialutbildning eftersträvas. I studiedelegationerna böra arbetsledarna vara representerade, när det gäller att bedöma arbetsledaraspiranterna.

Sveriges fångvårdsmannaförbund framhåller, att en förbättrad rekrytering till fångvården i första hand är beroende av att personalens löner förbättras samt att trivsammare och bättre arbetsförhållanden skapas. Förbundet biträder förslaget om uppdelning av utbildningen på olika linjer. Däremot anser förbundet att den grundläggande kursen på anstaltsvårdslinjen är

alltför kort och bör utökas till tre månader. Förbundet föreslår att antalet efterutbildningskurser för de redan anställda utökas i sådan omfattning att rådande eftersläpning kan vara inhämtad inom två år.

Utredningen angående såranstalter för unga fångar.

Enligt särskilt givna direktiv har 1951 års fångvårdsutredning undersökt frågan om anordnande av en särbehandling inom fångvården av yngre manligt klientel som ådömts straffarbete och fängelse. Den 15 oktober 1951 utgjorde det manliga klientelet inom straff- och fängelsefångegrupperna 20 personer i åldern 15—18 år och 125 i åldern 18—21 år, tillhoppa 145 personer, varav cirka 50 hade en strafft看 som understeg sex månader. Klientelet var utspritt på 25 anstalter. På öppna anstalter vistades endast omkring 20 intagna. De sakkunniga anföra vidare:

Att en särbehandling av det yngre klientelet förutsätter dettas koncentration till ett fåtal anstalter ligger i öppen dag. Frågan är allenast hur koncentrationen skall genomföras och på vad sätt behandlingsbehoven skall kunna tillgodos. Enligt riktlinjerna för vårt arbete skall våra förslag bygga på det anstaltssystem som för dagen disponeras av fångvården. Då vi således har att hålla oss till det föråldrade anstaltsbestånd som finns, blir möjligheterna att åstadkomma verkliga förbättringar i behandlingen av det yngre klientelet mycket begränsade, allra helst som vi dessutom beträffande personalen också bindes av snäva direktiv.

Vi vill då främst rikta uppmärksamheten på att en betydande del av fångvårdens yngre klientel egentligen borde behandlas inom den sociala ungdomsvården. Ungefär hälften av såväl ungdomsfängelse- som straff- och fängelsefångeklientelet har fått avbryta sin behandling vid ungdomsvårdsskola till följd av kriminella handlingar under tiden för vistelsen vid skolan. Tillhoppa upptar dessa fall cirka 150 platser vid fångvårdsanstalterna varav cirka 100 vid ungdomsfängelsets anstalter. Genomgående gäller, att socialvårdsbehandlingen påbörjats innan den omhändertagne fyllt 18 år men där- efter avbrutits och ersatts av fortsatt behandling inom fångvården. Ur anstaltspedagogiska synpunkter är det som regel ogynnsamt om behandlingen på en anstalt måste avbrytas för att fullföljas på en annan. Givetvis förstöras olägenheterna och försvåras möjligheterna att uppnå goda resultat, om den unge till på köpet föres över i ett annat anstaltssystem. Vid vår genomgång av fångvårdsklientelet har vi påträffat ett mycket stort antal unga fångar för vilka det är utmärkande, att de under relativt kort tidsrymd vistats på ett flertal anstalter. När vården splittras på dylikt sätt och den unge utsättes för påverkan vid en rad av anstalter som tillämpar olika metoder eller i vart fall har olikartad atmosfär, kan den behandling som samhället avsett skola uppläggas med positiva anpassningsmål i stället bli negativ, nedbrytande och direkt kriminalitetsbefordrande. Därför är det också ur fångvårdens synpunkter synnerligen betydelsefullt, att den sociala ungdomsvårdens resurser förstärkas på så sätt, att en behandling som påbörjats inom socialvården i regel också skall kunna avslutas därinom. Under alla förhållanden synes det oss riktigt och rimligt, att det yngsta klientelet inom fångvården, 15—18-årsgruppen bland straff- och fängelsefångarna, snarast föres över till socialvården. Vi ser oss icke i stånd att för den numerärt fåtaliga grupp som det här är fråga om kunna påvisa en möjlighet att åstadkomma något så när adekvata anstaltspedagogiska anordningar inom fångvården.

Utredningens förslag tager i enlighet med det anförda icke sikte på 15—18-årsgruppen utan på straff- och fängelsefångar i 18—21-årsåldern. Så länge den yngre ålderskategorien måste mottagas inom fångvården, synes det enligt utredningen icke föreligga någon annan praktisk möjlighet än att underkasta densamma en behandling likartad med de äldre ungdomarnas.

Skulle samtliga omyndiga straff- och fängelsefångar behandlas vid såranstalter, beräknar utredningen platsbehovet till 160. På grund av den allmänna platsbristen vid fångvårdsanstalterna förordar utredningen emellertid i stället den utvägen, att ett lägre antal platser än det egentliga behovet utvisar avsättes för särbehandlingen. Till behandling vid anstalter för äldre intagna skulle därvid få hänvisas sådana omyndiga fångar som med hänsyn till ålder och beteendetyp stå närmast den äldre fånggruppen. Med hänsyn till att ett betydande antal av de unga straff- och fängelsefångarna tillhör det från ungdomsvårdsskolorna överförda avancerade rymmarklientelet måste behovet av slutna vårdplatser beräknas jämförelsevis högt. Tyvärr saknar den nuvarande fångvården möjlighet att för det ordinära fångklientelet på en och samma anstalt differentiera vården på slutna, halvöppna och öppna platser. Följden härav blir att antalet slutna platser alltid måste beräknas högre än det verkliga behovet, eftersom till sluten vård få hänvisas alla som vid behandlingens början behöva sådan vård och överförande till öppnare vårdformer under behandlingens gång icke alltid lämpligen kan äga rum. Med de mycket begränsade förutsättningar som föreligga för en reform har utredningen rent praktiskt funnit sig böra utgå ifrån att två fångvårdsanstalter av den gamla fängelsetypen med vardera en koloni avsättas för behandlingen av de unga straff- och fängelsefångarna. Om de slutna anstalterna även skola inrymma häktesavdelning, vilket synes ofrånkomligt, kunna platser för slutna vård härigenom beredas omkring 75 unga fångar. Kolonierna böra icke inrättas med flera än cirka 25 platser vardera. Tillhoppa skulle sålunda erhållas omkring 125 platser, varav cirka 75 slutna.

Utredningen föreslår, att Västerås- och Uppsalaanstalterna avdelas såsom slutna anstalter för den ifrågasatta särbehandlingen av unga fångar, Västeråsanstalten omedelbart och anstalten i Uppsala så snart den efter tillkomsten av en ny ungdomsanstalt för svårbehandlade (jfr s. 78) kan friställas för nya ändamål. Till Västeråsanstalten bör anslutas en koloni. Då icke någon lämplig närbelägen sådan nu finnes, bör nyförvärv ske. För Uppsalaanstaltens del bör kolonien Åby utnyttjas. Till dess att anstalten i Uppsala kan fungera såsom anstalt för yngre straff- och fängelsefångar, böra Västeråsanstalten och den koloni som kan anslutas till densamma utnyttjas för det ungdomliga klientel som enligt fångvårdsstyrelsens mening främst bör komma i fråga för den avsedda särbehandlingen, i första hand givetvis de yngsta.

För arbetet och utbildningen vid såväl de slutna som de öppna såranstalterna uppdrager utredningen följande riktlinjer:

Arbetsdriften inriktas på en enda produktiv verksamhet, nämligen mekanisk industri. Produktionen varieras emellertid på sådant sätt, att man erhåller en för intagna med korta strafftider lämplig industriell arbetsträning samtidigt som man tillgodoser behovet av yrkesundervisning av intagna med längre strafftider. Yrkesundervisningen, som baseras på produktivt arbete, specialiseras på utbildning av maskinarbetare av olika slag (supportsvare, revolversvare, fräsare, verktygsslipare, verktygsarbetare m. fl.). Vid sidan härav får man möjlighet att utbilda lagerarbetare och verkstadskontorister samt, i enstaka fall, konstruktörer m. fl. Inom handräckningsarbetet kan man uppöva personer i olika serviceyrken (eldning, renhållning, matlagning, servering m. m.). Såväl den praktiska arbetsträningen som den teoretiska undervisningen kommer att bedrivas enligt nya undervisningsmetoder. Utbildningen systematiseras omsorgsfullt och ställes under ledning av en tekniskt utbildad skolchef med tjänsteställning som assistentlärare. Vid den ena slutna anstalten (Västerås) med tillhörande koloni inriktar man sig på utbildning av klientel med kortare tider (mindre än sex månader), vid den andra anstalten (Uppsala) med dess koloni ställes utbildningen in med sikte på klientel som har längre tider. Produktionen vid den slutna anstalten och vid dess koloni likainriktas på sådant sätt, att överflyttning från slutna till öppna vård ej avbryter pågående utbildning i facket. Skolchefen vid den slutna anstalten har därför även ansvaret för utbildningen vid den öppna anläggningen.

Utbildningen bör sålunda ledas av en tekniskt utbildad assistentlärare. För socialtjänsten föreslår utredningen en kurator, verksam på både den slutna och den öppna anstalten. Fängelsebesökarsystem och en livlig fritidsverksamhet böra upptagas.

Vad angår Uppsalaanstalten behövs icke någon annan förändring i personalorganisationen än att befattningen som assistentlärare besättes med en person som har erforderlig teknisk utbildning för att kunna ansvara för såväl den teoretiska som den verkstadsmässigt bedrivna utbildningen. För Västeråsanstaltens del föreslås tillkomma en assistentlärare i Ce 22 och en kurator i Ce 17.

För nästkommande budgetår föreslår utredningen, att medel beräknas för Västeråsanstaltens del — förutom till kostnader för föreslagen personalökning — till inrednings- och reparationsarbeten, 171 000 kronor, samt till maskin- och inventarieutrustning, 120 000 kronor.

Y t t r a n d e n.

Över förevarande förslag ha efter remiss yttranden avgivits av fångvårdsstyrelsen, byggnadsstyrelsen, statskontoret och statens organisationsnämnd.

Fångvårdsstyrelsen framhåller som angeläget, att ungdomsvårdsskolorna utrustas med sådana anordningar, att antalet till tidsbestämda straff dömda lagöverträdare i åldern 15—17 år nedbringas så långt som detta är möjligt. Styrelsen uttalar vidare:

På flera kolonier finnes ett klientel, som i många avseenden fördelaktigt skiljer sig från majoriteten av de med frihetsberövande åtgärder straffade brottslingarna. Dessa kolonister tillhöra i allmänhet korttidsfångarnas kategori — det övervägande antalet är rattfyllerister — och äro i många fall

tidigare ostraffade eller dömda till allenast kortvarigt frihetsstraff. Å dessa kolonier för äldre har fångvårdsstyrelsen hittills kunnat placera vissa unga lagöverträdare i åldern 15—17 år, en eller ett par på varje koloni. Utfallet av denna placering har i allmänhet varit gott. De yngsta lagöverträdarna, många avancerade rymmare, som på för ungdomar avsedda öppna anstalter ofta falla för frestelsen att avvika, ha dämpats ner genom umgänget med vuxna. Om nu en koloni för ungdom kommer till stånd, synes det icke böra tagas för givet att denna koloni skulle i första hand absorbera bland annat de yngsta.

I enlighet med det anförda anser styrelsen att det i vissa fall kan vara lämpligare och mera humant att — i stället för att tillämpa en sådan anordning för behandlingen av de yngsta brottslingarna som av utredningen förordats — låta liksom nu är fallet 15—17-åringar vårdas å kolonier för äldre, där livet flyter lugnare och frestelserna till misskötsamhet äro mindre än om de sammanföras med jämnåriga eller med den närmast högre åldersgruppen, 18—21-åringarna.

Styrelsen framhåller härjämte, att åtskilliga av de unga torde sakna förutsättningar för att bedriva det arbete — mekaniskt arbete — som på säranstalt skulle utgöra den enda egentliga yrkesgrenen. Dessa böra i stället under anstaltstiden få tillfälle att träna sig i enklare, muskelkrävande arbete t. ex. i jordbruk, skogsarbete och vägbyggnader. Till behandling på säranstalt böra icke hänvisas sådana unga, som med hänsyn till förmåga och fallenhet för visst arbete, beteendetyper, fara för menlig påverkan m. m. icke lämpa sig för denna behandling.

Styrelsen har i nuvarande läge icke något att erinra mot att de föreslagna anstalterna avdelas till särbehandling av unga fångar. För Uppsala och Åbyanstalternas del synes det dock icke nödvändigt att nu binda sig i detaljer. Beträffande Västeråsanstalten påpekas, att idrottsplanen är belägen utanför omfattningsmuren och att på grund härav rymningsrisken är stor, när fångarna uppehålla sig på denna plan. Styrelsen har igångsatt undersökningar om förvärv av lämplig koloni till Västeråsanstalten. Medel till inköp av kolonier förutses kunna disponeras av anslaget till förvärv av fångkolonier. Sannolikt är det icke möjligt att förvärva en fastighet, som är utrustad med lokaler för mekanisk verkstadsdrift. Särskilda medel bliva därför erforderliga för uppförande av verkstadsbyggnad vid kolonien och för verkstadens utrustning med maskiner. Anslag för dessa ändamål synas emellertid icke behöva begäras vid 1952 års riksdag.

Den av utredningen föreslagna uppläggnings av arbete och undervisning tillstyrkes såsom en försöksanordning.

Vad angår Västeråsanstaltens personalorganisation bör med hänsyn till de krav som måste ställas på den arbetsledande personalen antalet arbetsledare — för närvarande tre, därav en yrkesmästare i 13 lönegraden och två vaktkonstaplar — utökas genom överflyttning från annan anstalt av en yrkesmästartjänst i samma lönegrad. I stället för nyssnämnda två vaktkonstapelstjänster böra inrättas ytterligare två yrkesmästarbefattningar i 17 och i 13 lönegraderna. Styrelsen påpekar i detta sammanhang att med en omläggning av arbetsdriften på föreslaget sätt måste även den för ko-

lonier brukliga personaluppsättningen ändras, såtillvida att de två vaktkonstaplar som avses för arbetsledning böra utbytas mot yrkesmästare. Förslaget till omdisposition av Västeråsanstalten innebär en genomgripande ändring av de förutsättningar, på vilka föregående utredning angående personalbehovet för bevakningstjänst vid anstalten grundat sig. Sålunda avses att dels inrätta en häktesavdelning med isoleringscell i en del av bottenvåningen som i övrigt bibehålles som verkstad, dels igenlägga balkongöppningarna, dels ock genom uppförande av skiljeväggar uppdelade de nu för fångförvar disponerade våningarna i mindre bostadsavdelningar. Dessa ändringar medföra ett oavvisligt behov av förstärkning av bevakningspersonalen med tre vaktkonstaplar. Genomförandet av utredningens förslag beträffande Västeråsanstalten skulle sålunda föranleda utökning av personalen med 1 assistent i Ce 22, 1 social kurator i Ce 17 och 3 vaktkonstaplar i Ce 11.

Byggnadsstyrelsen. Fångvårdsanstalterna i våra städer tillhöra i allmänhet en föråldrad anstaltstyp och äro dessutom i regel belägna i städernas centrala delar, vilket måste anses mindre lämpligt. Med hänsyn härtill och till det ofta trängande behovet av centralt belägen tomtmark för andra statliga ändamål synes det byggnadsstyrelsen beklagligt, att den tidigare framlagda planen för uppförande av nya fångvårdsanstalter utanför städerna såsom ersättning för de äldre anstalterna fördröjes genom tid efter annan vidtagna kostsamma moderniseringsarbeten vid de sistnämnda. Om emellertid avsikten icke är att inom överskådlig tid nedlägga anstalten i Västerås, har styrelsen för sin del icke annat att erinra mot det upprättade förslaget till ombyggnad av densamma, än att de till 171 000 kronor upptagna kostnaderna synas något lågt beräknade.

Statskontoret har icke funnit anledning till någon erinran.

Statens organisationsnämnd. Tvekan torde icke råda därom, att ur vårdsynpunkt så många av det yngsta klientelet med strafftider understigande sex månader med fördel kunna sammanföras, att en anstalt med platsantal motsvarande Västeråsfängelset jämte en underlydande koloni om 25 platser icke blir för stor för ändamålet. Då anstalten i Västerås på grund av de skäl utredningen anfört synes vara den av nuvarande anstalter som i första hand kan tagas i bruk såsom specialanstalt för yngre straff- och fängelsefångar, har organisationsnämnden intet att erinra mot att så sker och att tillgängliga medel för inrättande av en koloni användas för att anskaffa en sådan i Västeråsanstaltens närhet.

Utredningens förslag angående sysselsättningens ordnande vid Västeråsanstalten tillstyrkes. Nämnden finner dock tveksamt, huruvida särskild assistent-lärare erfordras för ledning av de intagnas arbete. Tills vidare bör man pröva, om icke tillräckligt god ledning kan utövas av yrkesmästare, därest ett fast program för de intagnas sysselsättning upprättas av fångvårdsstyrelsen i samråd med överstyrelsen för yrkesutbildning.

Förslaget om inrättande av en kuratorstjänst tillstyrkes.

Anslagsäskanden för budgetåret 1952/53.

Fångvårdsstyrelsen (skr. 30/8 1951) hemställer, att anslaget höjes med 1 700 500 kronor.

	Ökning
1. Tjänsteförändringar.	
Direktör Ca 27 på övergångsstat överföres till ordinarie stat (Falun)	150
1 arbetsledare Ca 22 på övergångsstat överföres såsom assistent Ca 22 till ordinarie stat	780
2 uppsyningsmän Ca 15—Ca 19 (Halmstad, Hudiksvall)	5 028
1 uppsyningsman Ca 15—Ca 17 (kroppssjukhuset på Långholmen)	204
1 socialassistent Ce 14—Ce 17	1 152
8 socialassistenter Ce 13—Ce 15	5 472
1 kontorsbiträde Ca 8—Ca 11 (Långholmen)	1 044
2 yrkesmästare Cg 17—Ce 17 (Uppsala, Ystad)	—
4 yrkesmästare Cg 13—Ce 13 (Uppsala, Ystad, Kalmar, Kristianstad)	—
2. Personalförstärkningar.	
Personal för en ny koloni (1 föreståndare Cg 19, 1 överkonstapel Cg 13, 4 vaktkonstaplar Cg 11, 1 ekonomibiträde Cg 8)	52 092
3. Utbildningskurser	2 200
4. Arvoden och särskilda ersättningar.	
Arvode till en förste läkare (Långholmen)	1 200
Arvode till en rådgivande psykiater (Hall)	2 400
Sinnesundersökningar	74 000
Observationsundersökningar	68 800
Passning av port vid anstalten i Norrköping	400
5. Omräkning.	
Lönетillägg åt styresmän och assistenter	10 000
Rörligt tillägg; avrundning	1 475 578
	1 700 500
6. Vidare hemställer fångvårdsstyrelsen (skr. 17/9 1951), att vid bifall till 1951 års fångvårdsutrednings förslag rörande personalbehovet vid fångvårdsanstalterna, sådant detta förslag efter vissa erinringar av styrelsen tillstyrkts, anslaget uppräknas med ytterligare 451 700 kronor.	

Närmare redogörelse lämnas i det följande endast beträffande en del av förslagen.

1. Tjänsteförändringar.

Sedan innehavaren av en på fångvårdsanstaltens övergångsstat upptagen befattning som direktör i Ca 27, placerad vid anstalten i Falun, numera transporterats såsom direktör till annan anstalt, har direktörstjänsten vid anstalten i Falun ersatts med en föreståndartjänst i Ca 20. Faluanstaltens styresman bör emellertid erhålla en lönegradsplacering som svarar mot de

uppgifter som åvila honom. Anstalten hyser vanligen 35—40 intagna och till anstalten äro anknutna två kolonier, vid vilka antalet intagna växlar från 60 till uppemot 100. Då det är oskäligt att en styresman med tre anstalter placeras i samma lönegrad som en föreståndare vid en anstalt av typ kronohäkte, föreslår styrelsen att nämnda direktörstjänst på övergångsstat ej avföres ur personalförteckningen utan överflyttas till ordinarie stat. En dylik anordning skulle föranleda uppräknig av anslaget med endast 150 kronor motsvarande skillnaden i provisoriskt lönetillägg för en föreståndare i 20 lönegraden och en direktör.

I samband med att uppfostringsanstalten å Bona år 1948 nedlades överfördes på fångvårdsanstaltens övergångsstat bl. a. en tjänst såsom arbetsledare i Ca 22. Samtidigt indrogs en uppsyningsmanstjänst i Ce 15 vid fångvårdsanstaltarna. Det förutsattes därvid, att sistnämnda befattning skall ånyo inrättas, då innehavaren av arbetsledartjänsten avgår (prop. nr 220/1948 s. 33). Tjänsten är placerad vid ungdomsanstalten å Skenäs och utnyttjas bl. a. för elevernas fritidssysselsättning. Om den på övergångsstat uppförda befattningen, för vars innehavare pensioneringsperioden börjar den 1 september 1952, ersättes med en uppsyningsmanstjänst i Ce 15 minskas möjligheten att få sökande med den vidare erfarenhet, som kräves för nämnda komplicerade uppgift. Styrelsen hemställer därför att befattningen med bibehållen lönegradsplacering uppföres på ordinarie stat under tjänstenämningen assistent. Härav skulle icke föranledas annan kostnadsökning än provisoriskt lönetillägg för en assistent, 780 kronor.

Vid 1941 års riksdag beslöts bl. a. att styresmännen vid anstalterna i Halmstad och Hudiksvall skulle nedflyttas från föreståndares till uppsyningsmans tjänsteställning, därvid anstaltsbeläggningen beräknades till i medeltal 10 fångar per dag (prop. 194 s. 43). Åtgärden vidtogs vid en tidpunkt, då det totala fångantalet normalt beräknades till högst 2 000 och då de nämnda anstalterna hade mycket låg beläggning. Numera äro förhållandena helt förändrade. Det totala fångantalet varierar mellan omkring 2 400 och 2 600, och anstalterna i Halmstad och Hudiksvall ha under senare år haft en medelbeläggning av 15 resp. 20 intagna d. v. s. samma antal som vid flera anstalter av kronohäktes typ. Vid båda anstalterna ha rannsaktionslokalerna numera iordningställt för verkstadsdrift. Anstalten i Hudiksvall användes även som observationsanstalt för manliga unga straff- och fängelsefångar. Att under sådana förhållanden ställa styresmännen i särklass genom att bibehålla dem i lönegrad Ca 15 ter sig som en orättvisa, så mycket mer som de icke erhålla det särskilda lönetillägg, vilket utgår till övriga styresmän.

Därest förslag om socialassistenternas slutliga lönegradsplacering icke skulle hinna framläggas för 1952 års riksdag hemställes att dessa befattningshavare provisoriskt uppflyttas från 13 till 15 lönegraden. Läget är synnerligen prekärt, enär vid uppkommande ledigheter inga utbildade socialarbetare vidare mottaga förordnanden å dessa tjänster. Detta förhållande leder till allt längre tider för sinnesundersökning av häktade. Den å Lång-

holmsanstalten i 14 lönegraden placerade socialassistenten bör samtidigt uppflyttas åtminstone till lönegrad Ce 17. Åt denna befattningshavare anförtros de betydelsefullaste socialutredningarna i samband med sinnessundersökningarna. Hon är överläkarens sekreterare och handleder de elever från socialinstitutet, som med vederbörligt tillstånd arbeta på sinnessjukavdelningen.

2. Personalförstärkning.

Vid 1946 års riksdag beviljades medel till personal vid elva nya kolonier, att ställas till förfogande successivt i den mån behov därav uppstod (jfr prop. 225/1946 s. 91). Hittills ha dessa medel tagits i anspråk för att tillgodose personalbehovet vid nio nya kolonier. Sedan 1951 års riksdag anvisat medel till personal vid ytterligare en koloni (II ht s. 43), finnas alltså för närvarande medel disponibla till personal vid tre kolonier. Under budgetåret 1950/51 slutfördes utredning om inrättande av en koloni för ungdomsfängelse ådömda på kronoegendomen Hildero i Skåne. Denna koloni skall tagas i bruk under innevarande budgetår. Enär behovet av nya platser för förvarade och internerade är trängande, pågår utredning om inrättande av en koloni för detta klientel. Med sannolikhet torde även en dylik koloni kunna färdigställas under budgetåret 1951/52. Öppna platser för vanligt fångförvar finnas ännu ej i tillräckligt antal, och möjligheter böra dessutom hållas öppna för att vid en nu hotande överbeläggning av redan befintliga anstalter snabbt kunna upprätta en eller annan ny koloni. Vidare bör den öppna vården för ungdomsfängelse ådömda ytterligare utbyggas. Personal bör sålunda vara tillgänglig för tillsammans minst fyra kolonier. Medel begäras på grund härav för personal till ytterligare en koloni enligt gängse beräkning.

3. Utbildningskurser.

Fångvårdsstyrelsen föreslår en utvidgning av utbildningsverksamheten för fångvårdens personal som skulle föranleda en kostnadsökning med 16 700 kronor, därav 2 200 kronor under förevarande anslag (ersättning åt vikarier för kursdeltagare) och 14 500 kronor under fångvårdsanstalternas omkostnadsanslag (reseersättningar, tjänstgöringstraktamenten, lärararvoden, korrespondenskurser m. m.)

4. Till överläkaren vid Håga, vilken för närvarande utan särskild ersättning är rådgivande psykiater vid anstalten på Hall, bör utgå sådant särskilt arvode å 2 400 kronor för år, som tillkommer rådgivande psykiater vid vissa andra fångvårdsanstalter. Vid inrättandet av överläkartjänsten på Håga placerades denna i den högsta för dylika tjänster tillämpade löneställningen. Detta motiverades bl. a. av att innehavaren av tjänsten skulle fungera även som chefläkare vid Hallanstalten, till vilken anstalt Hågaavdelningen då var ansluten i administrativt hänseende, samt av hans förutsatta bibehållande som psykiater vid Hall därest Hågaavdelningen skulle frigöras från nämnda anstalt, vilket sedermera skett. (Se prop. 240/1945 s. 9 f.) Emellertid ha numera samtliga överläkare vid fångvårdens sinnessjuk-

avdelningar placerats i Ca 32, varigenom överläkaren vid Håga förlorat den kompensation för uppdraget att vara konsult som tidigare inneslöts i den högre lönegradsplaceringen.

Utgifterna för sinnesundersökningar, för vilket ändamål finnes beräknat ett belopp av 26 000 kronor, uppgingo under budgetåret 1950/51 till 101 300 kronor. Överskridandet förklaras framför allt av de ansträngningar som gjorts för att avarbeta uppkommen balans av sinnesundersökningar och för att söka förebygga uppkomsten av en ny sådan. Med hänsyn till anslagsbelastningen bör delposten höjas med 74 000 kronor till 100 000 kronor.

Delposten till ersättning för observationsundersökningar å 15 200 kronor har under sistförflutna budgetår överskridits med 34 800 kronor. Med nuvarande låga arvode av 30 kronor per undersökning blir det efter hand omöjligt att skaffa läkare, villiga att utföra dessa undersökningar. Styrelsen föreslår en höjning av arvodet från 30 kronor till 60 kronor. Med utgångspunkt från samma antal observationsundersökningar som det under år 1950 utförda eller 1 400 beräknas för ändamålet ett medelsbehov av 84 000 kronor, innebärande en anslagshöjning med 68 800 kronor.

Sedan lång tid tillbaka utgår särskild ersättning för passning av port och grind vid anstalten i Norrköping. På grund av de lokala förhållandena måste nämligen entrén till anstalten öppnas och stängas av en särskild person, vilken är bunden av denna syssla under större delen av dagen. Arvodet utgår från och med budgetåret 1946/47 med 600 kronor per år och föreslås höjt till 1 000 kronor.

5. Omräkning.

För provisoriskt lönetillägg till styresmän och assistenter finnes under icke-ordinarieposten beräknat ett belopp av 43 000 kronor. Av Kungl. Maj:t från och med den 1 juli 1951 genomförd förhöjning av lönetilläggsbeloppen påfordrar en ökning av medelsanvisningen med 10 000 kronor.

Statskontoret har nästan genomgående ställt sig avvisande mot de framställda förslagen. Tillräckliga skäl föreligga enligt statskontorets mening icke för att till ordinarie stat överföra den å övergångsstat uppförda befattningen såsom arbetsledare i Ca 22 eller för att tilldela överläkaren vid Hågaanstalten särskild ersättning för tjänstgöring såsom rådgivande psykiater vid anstalten å Hall. Frågan om höjning av arvodet för observationsundersökningar anser ämbetsverket böra bedömas i samband med en mera allmän översyn av bisysslearvodena. En kraftig ökning av anslagsanvisningen till ersättningar för observationsundersökningar och sinnesundersökningar tillstyrkes dock med hänsyn till belastningen. Spörsmålet om anvisande av medel för inrättande av ytterligare en koloni undandragar sig statskontorets bedömande. Framställningen om höjning av arvodet för passning av port vid anstalten i Norrköping samt beträffande omräkning av anslaget föranleder icke något uttalande. Övriga förslag avvisas under hänvisning till att de ha samband med aktuella utredningar (1949 års tjänsteförteckningskommitté, 1951 års fångvårdsutredning) eller innebära upprepningar av tidigare gjorda framställningar utan att tillräckliga nya skäl anförts.

Departementschefen.

Till en början vill jag erinra därom, att 1950 års riksdag i princip godkänt vissa av mig uppdragna riktlinjer för fångvårdens framtida organisation (riksd. skr. 300; statsutsk. utl. 164 s. 12; prop. 131 s. 2). Enligt den uppgjorda planen skulle behövlig omorganisation av fångvården i stort sett genomföras i tre etapper. Därvid skulle upptagas i främsta rummet ungdomsbehandlingen, därefter det abnormala klienteletets behandlingsfrågor samt slutligen anstaltsfrågorna för det klientel, som icke behöver specialbehandling, och för de häktade. Vid sidan av denna långtidsplanering, som måste kräva en avsevärd tid, skulle bedrivas en korttidsplanering, varvid sikte skulle tagas på de omedelbara behoven. Hela reformarbetet skulle av praktiska skäl verkställas inom justitiedepartementet under ledning av en särskild sakkunnig med biträde av olika experter och under fortlöpande samarbete med strafflagberedningen och fackämbetsverk. Vissa spörsmål beräknades dock kunna föranleda en kommittémässig utredning av sedvanligt slag.

I enlighet med det anförda har långtidsplaneringen hittills varit koncentrerad på ungdomsbehandlingen. Sedan jag på grundval av ungdomsanstaltsutredningens betänkande (SOU 1950: 47) i proposition nr 122 till 1951 års riksdag framlagt förslag angående uppförande av en ny anstalt för svårbehandlade inom ungdomsfångelseorganisationen, har riksdagen i princip beslutat att en sådan anstalt skall komma till stånd (jfr statsutsk. utl. 170/1951). Riksdagen förordade därvid, att en översyn av ungdomsanstaltsutredningens förslag verkställdes i kostnadsbesparande syfte. För fullgörande av detta uppdrag ha sedermera särskilda sakkunniga tillkallats, vilka inom kort komma att avlämna sitt betänkande. Sedan vederbörlig remissbehandling skett, är det min avsikt att föreslå Kungl. Maj:t att underställa anslagsfrågan årets riksdag i särskild proposition.

Beträffande korttidsplaneringen hade departementets sakkunnige i början av förra året uppgjort vissa förslag. För att utarbeta närmare anvisningar beträffande genomförandet av erforderliga åtgärder i berörda avseende — varvid även skulle beaktas de erinringar beträffande fångvården som framförts av justitieombudsmannen i dennes ämbetsberättelse till 1951 års riksdag — tillkallades, på sätt jag inledningsvis anförde (s. 48), särskilda sakkunniga, vilka antagit benämningen 1951 års fångvårdsutredning. I det föregående har redogörelse lämnats för det av nämnda utredning hittills utförda arbetet. På utredningens program kvarstår framför allt frågan om uppdelning av fångvårdsanstalterna i räjonger för att förenkla administrationen och begränsa fångtransporterna. I det förslag härom, som väntas bli färdigställt instundande vår, komma även att behandlas vissa spörsmål om fångvårdens arbetsdrift, psykiatrisk rådgivning rörande fångbehandlingen samt kuratorsverksamheten ävensom övriga frågor angående fångvårdens socialtjänst.

Jag övergår härefter till att behandla de förslag, som avgivits av fångvårdsutredningen under år 1951.

Det första förslaget avser ordnandet av fritidsverksamheten i de anstalter som användas för verkställighet av straffarbete och fängelse. Därmed sammanhänger ett samtidigt överlämnat förslag till *normaldagschema* för de berörda anstalterna. Normaldagschemat, som innehåller regler för anstaltslivets dagliga rytm — tiden för uppstigning, sänggående, arbete, måltider, promenader i det fria och fritid — samt för de skillnader i behandlingen som skola förekomma i den dagliga rutinen för olika grupper av intagna, utgör i själva verket grunden för utredningens beräkningar av såväl behovet av fritidsverksamhet som personalbehovet. Erfarenheterna från den tid som förflutit, sedan verkställighetsreformen genomfördes, ha övertygat mig om nödvändigheten av att för de kategorier intagna, varom nu är fråga, införa mera detaljerade föreskrifter rörande det dagliga livet i anstalterna än som hittills tillämpats. För närvarande gälla mycket olikartade regler vid skilda anstalter. Det föreslagna normaldagschemat, som jag finner riktigt upplagt med hänsyn till verkställighetslagens utformning, kan förväntas medföra en bättre ordning vid många anstalter, där osäkerhet för närvarande råder beträffande tolkningen av verkställighetslagens bestämmelser. Jag utgår därför ifrån att fängvårdsstyrelsen, på vilken det ankommer att utfärda administrativa föreskrifter av ifrågavarande slag, fullgör detta åliggande så snart förutsättningar härför föreligga. Enligt vad jag inhämtat tillämpas normaldagschemat i huvuddrag försöksvis vid vissa anstalter, där de lokala förhållandena varit gynnsamma härför.

När normaldagschemat blir genomfört torde man alltså få en väl avpassad yttre ram för fängvårdsarbetets bedrivande. I fråga om de tidsavsnitt, som äro avsedda för arbete, måltider, motion och sömn, synes schemat i och för sig ge nödigt utrymme för såväl ordnings- som vårdsynpunkter. Däremot erfordras ytterligare åtgärder för genomförande av schemats fritidsavsnitt, d. v. s. kvällar, lördagseftermiddagar och helgdagsaftnar samt sön- och helgdagar. Erfarenheten har givit vid handen, att det företrädesvis är under dessa tidsmoment, som svårigheter uppstå i fråga om disciplinen inom anstalterna, olämplig påverkan de intagna emellan o. s. v. Ur ordningssynpunkt är det därför icke tillrådligt att medgiva en okontrollerad samvaro mellan alla interner, även de mindre pålitliga, under fritiden. Härvidlag innebär alltså schemat en nödvändig åtstramning av praxis på vissa håll. Å andra sidan måste emellertid understrykas, att det med hänsyn till vårdsynpunkterna icke får bli fråga om någon slags återgång till cellsystemet.

Enligt verkställighetslagen, som i princip avskaffade cellstraffet, skall fången icke blott arbeta tillsammans med andra intagna utan även tillbringa sin fritid med andra, det senare dock i regel endast om ordnad fritidsverksamhet förekommer. Lagen utgår därvid ifrån att sådan verksamhet skall bedrivas i stor utsträckning. Uppfylles icke denna förutsättning, sättas lagstiftningens intentioner ur spel på en mycket betydelsefull punkt. Mot bakgrunden av den verkställda utredningen synes det mig uppenbart, att fritidsverksamheten måste snabbt utvidgas för att normaldagschemats fritidsregler skola kunna tillämpas och nödig förbättring av förhållandena inom fäng-

vårdsanstalterna skall kunna åstadkommas. Utredningen föreslår att, i samband med att normaldagschemat sättes i kraft, ett belopp av 120 000 kronor för år räknat — utöver de för sådant ändamål för närvarande anvisade medlen — ställes till förfogande för fritidsverksamhet. Jag biträder i huvudsak vad utredningen i dessa delar föreslagit. Den för ändamålet begärda anslagsökningen torde dock böra begränsas till 106 000 kronor, varav 36 000 kronor böra upptagas under förevarande anslag för arvoden åt fritidsledare och återstoden, 70 000 kronor, under fångvårdsanstalternas omkostnadsanslag. Av olika skäl anser jag, att fritidsledarna icke böra vara heltidstjänstgörande, och förutsätter därför att det för dem beräknade beloppet disponeras på ett flertal deltidsarvoden. Med hänsyn till den stora betydelsen av att normaldagschemat så snart som möjligt bringas i tillämpning bör — därest riksdagen icke reser någon invändning däremot — den planerade utvidgningen av fritidsverksamheten igångsättas redan under innevarande budgetår. Då kostnaderna härför utgå från förslagsvis anvisade poster, är särskild medelsanvisning icke erforderlig för detta budgetår.

I likhet med fångvårdsstyrelsen tillstyrker jag, att nuvarande system med särskilt förordnade predikanter vid de mindre anstalterna avskaffas och ersättes av ett system, som medger friare valmöjligheter bland lämpliga predikanter. På sätt fångvårdsstyrelsen föreslagit böra de för religionsvård, orgelspelning och sångundervisning anvisade medlen lämpligen sammanföras till en särskild post.

Fångvårdsutredningens genomgång av personalbehovet bygger, som förut antytts, på tidsindelningen i normaldagschemat. Ändras schemat på någon punkt, kunna också förutsättningarna för de uppgjorda personalplanerna förändras. Enligt sina direktiv har utredningen sökt att så långt som möjligt begränsa personalåtgången inom den befattningshavargrupp som fullgör tillsynstjänst. Övriga grupper ha i huvudsak lämnats å sido i avbidan på den tidigare omnämnda räjongindelningen av fångvårdens anstalter. Eftersom räjongplanen ej kommer att i nämnvärd grad inverka på personalbehovet inom tillsynstjänsten — utredningen har tagit hänsyn till den beräknade nedgången i antalet fångtransportdagar — anser jag det vara lämpligt, att frågorna rörande hithörande befattningshavares antal och sammansättning m. m. nu prövas.

De allmänna principer, på vilka utredningens förslag grundar sig, finner jag mig kunna godkänna. Bevakningsbefäl bör sålunda alltid finnas tillgängligt i anstalten under dagtid. I viss utsträckning blir det nödvändigt att vid mindre anstalter binda tjänstgöringen för styresmän och assistenter vid ett visst schema för att kunna bereda bevakningsbefälet lindring i söndagstjänstgöringen. Befattningshavarnas individuella tjänstgöringsscheman böra icke innehålla alltför långa tjänstgöringspass.

Vad angår beräkningarna av personalbehovet vid de skilda anstalterna föranleder utredningens förslag endast följande erinringar från min sida. Med hänsyn till det stora antalet häktade vid Härlandafängelset delar jag fångvårdsstyrelsens uppfattning, att en vaktkonstapel utöver de av utredningen

beräknade är behövlig för nämnda anstalt. På de skäl som anförts av styrelsen föreslår jag vidare att för Långholmsanstalten beräknas ytterligare en vaktkonstapel för visitationstjänst samt att vid kolonien Halmsjön antalet vaktkonstaplar ökas med en. Då utredningen numera förordat Västeråsanstalten för yngre svårskött klientel — vilket förslag jag, på sätt framgår av det följande, biträder — torde en vaktkonstapel böra överflyttas från Gävle till Västerås. Med hänsyn till säkerhetskraven kan jag icke godtaga organisationsnämndens förslag att ens på prov indraga portvaktstjänsten nattetid vid fångvårdsanstalterna på Härlanda samt i Malmö och Norrköping.

Utredningens förslag om nedläggande av kvinnoavdelningen vid Långholmsanstalten och mansavdelningen vid anstalten i Växjö är ur fångvårdssynpunkt i princip välbetänt. Att på samma fångvårdsanstalt förvara både män och kvinnor har nämligen enligt vad erfarenheten visat varit förbundet med stora olägenheter. Då därtill den föreslagna åtgärden, som i praktiken innebär ett byte av avdelningar de båda anstalterna emellan, skulle medföra en personalbesparing på sju befattningshavare, finner jag övervägande skäl tala för förslaget genomförande. Detta torde dock böra ske först sedan möjligheter vunnits att, utan förlängning av undersökningstiden, till annan anstalt överflytta de sinnesundersökningar av manligt klientel, som nu äga rum i Växjö. Därför finner jag det naturligt, att hänsyn toges till den av förändringarna berörda personalen.

I enlighet med utredningens förslag komma överläggningar att upptagas med Centralföreningen till stöd för frigivna om överförande av kolonien Åby i kronans ägo. Verksamheten vid kolonien Sjölidén är numera nedlagd.

På sätt fångvårdsstyrelsen ifrågasatt (se s. 59) böra i detta sammanhang indragas följande övertaliga befattningar, som ingå i den för koloniorganisationens utbyggande förefintliga personalreserven, nämligen 7 extra vaktkonstaplar och 3 extra ekonomibiträden.

I enlighet med mitt ställningstagande till frågan om fångvårdsanstalternas personalbehov och med hänsyn tagen till tidigare fattade beslut om personaluppsättningarna vid en nyinrättad specialavdelning på Långholmen och vid kolonien Hildero böra medel sålunda beräknas för följande utanför nuvarande anslagsram fallande befattningshavare, nämligen 1 social kurator Ce 17, 1 uppsyningsman Cg 17, 1 arbetsterapeut Cg 13, 1 biträdande husföreståndare Cg 13, 40 vaktkonstaplar Ce 11, 4 biträden i reglerad befordringsgång och 1 deltidanställd kurator med ett arvode av 1 800 kronor; å andra sidan bör anslaget nedsättas med ett belopp, motsvarande lönen till ett ekonomibiträde i Cg 8. Med hänsyn till ovissheten om tidpunkten för det förordade nedläggandet av mansavdelningen vid anstalten i Växjö böra härutöver tillsvidare beräknas medel även för de till indragning föreslagna sex manliga befattningshavarna vid denna avdelning (1 överkonstapel och 5 vaktkonstaplar) jämte ett biträde i reglerad befordringsgång.

Sedan behovet av bevakningspersonal sålunda blivit klarlagt, ämnar jag

beträffande denna kategori inom den närmaste tiden till prövning upptaga frågan om överförande till extra ordinarie ställning av viss extra personal.

Utredningens förslag om upprättande av en aspirantkår finner jag mig böra tillstyrka med hänsyn till de goda verkningar en dylik anordning kan förväntas medföra för rekryteringen till fångvårdsmanabanan. Det torde få ankomma på fångvårdsstyrelsen att, efter ingående undersökning av den årliga avgången av befattningshavare inom fångvården samt av andra på frågan inverkan omständigheter, avgiva förslag till de närmare bestämmelser i ämnet, vilka böra meddelas av Kungl. Maj:t. Förslagets genomförande beräknas icke medföra något ökat medelsbehov.

Fångvårdsutredningens förslag angående personalutbildningen går i stora drag ut på att beträffande nyanställd personal anordna utbildning efter två linjer, dels en s. k. läkepedagogisk linje för personal inom det egentliga vårdarbetet som har socialpolitisk eller akademisk grundutbildning och dels en anstaltsvårdslinje för övrig personal inom tillsynstjänst och arbetsdrift. För redan anställd personal skulle anordnas fortbildningskurser. På längre sikt bör enligt utredningen den s. k. läkepedagogiska utbildningen utformas gemensamt för de nordiska länderna. Den föreslagna uppläggningsen av utbildningen synes mig i princip riktig och lämplig att läggas till grund för ordnandet av ifrågavarande verksamhet. Tanken på nordisk samverkan på förevarande område anser jag vara ett värdefullt uppslag. Detta har ock mötts av instämmanden från övriga nordiska länder, och inbjudan till överläggningar i ämnet kommer att utgå från svensk sida.

I nuvarande läge är det emellertid icke möjligt att i full utsträckning anordna en så kostnadskrävande personalutbildning som här föreslagits. Det är dock givetvis angeläget, att det nya utbildningsprogrammet igångsättes i den mera begränsade omfattning som förhållandena medgiva. I detta syfte förordar jag att, utöver de för närvarande anvisade medlen, ett belopp av 15 000 kronor beräknas under fångvårdsanstalternas omkostnadsanslag. De sålunda till förfogande stående medlen böra givetvis disponeras på sådant sätt, att de komma fångvården till största nytta. Enligt min mening är det för närvarande mest betydelsefullt att befattningshavare i direktörs-, assistent- och kuratorsställning givas en kursmässig utbildning. Likaså anser jag det vara av särskild vikt att kurser anordnas för föreståndare, uppsyningsmän och överkonstaplar. Därefter bör man, så långt tillgängliga medel förslå, söka upprätthålla utbildningen av arbetsledarpersonal, personal vid de psykiatriska avdelningarna och personal i tillsynstjänst.

I sitt betänkande med förslag angående såranstalter för det yngre, ordinarie fångklientelet uttalar fångvårdsutredningen bl. a., att det klientel bland straff- och fängelsefångarna som tillhör 15—18-årsgruppen snarast bör överföras till socialvården. Jag ansluter mig till denna uppfattning. Förslag till de lagändringar och organisatoriska åtgärder, som härför erfordras äro för närvarande under utarbetande av sakkunnigutredningar i enlighet med uppdrag som jag meddelat. Intill dess denna reform blivit fullständigt genomförd, är det tyvärr ofrånkomligt att ett antal

15—16- och 17-åringar undergår straffarbete och fängelsestraff med därav följande särskilda risker för att dessa ungdomars asociala tendenser skärpas och deras framtida anpassning till ett laglydigt liv försvåras. Det gäller då att under övergångstiden i möjligaste mån nedbringa dessa skadeverkningar. I detta syfte synes det, såsom utredningen framhåller, nödvändigt att underkasta dessa ungdomar behandling på säranstalter på samma sätt som utredningen förordar för 18—21-årskategorien. I anledning av fångvårdsstyrelsens uttalande om sammanförande av intagna ur den yngsta åldersgruppen med vuxna på kolonier vill jag framhålla, att enligt min mening ett sådant sammanförande ej bör äga rum, sedan fångvården erhållit de planerade nya differentieringsmöjligheterna för ungdom, med mindre alldeles speciella skäl kunna åberopas.

I princip innebär utredningens förslag, att straff- och fängelsefångar under 21 år som regel skola intagas på särskilda öppna eller slutna anstalter. Utredningen räknar med ett behov av två slutna anstalter av medelstorlek och en öppen koloni till vardera anstalten. Jag ansluter mig till förslaget att i en första omgång inreda Västeråsanstalten för det yngsta klientelet och hemställer under kapitalbudgeten om anvisande av härför erforderliga medel. Sedermera bör till denna anstalt anslutas en passande koloni. Längre fram kan det befinnas lämpligt att fullfölja planen med att avdela även Uppsalaanstalten och kolonien Åby för den föreslagna särbehandlingen. Till detta senare spörsmål behöver emellertid ställning icke tagas nu.

Jag biträder utredningens förslag om förstärkning av personalen vid Västeråsanstalten med en assistent i Ce 22 såsom skolchef och en kurator i Ce 17. Därjämte finner jag emellertid på de av fångvårdsstyrelsen anförda skälen nödvändigt att utöka bevakningspersonalen vid anstalten med tre vaktkonstaplar. Då, såsom jag förut anför, en av dessa kan erhållas genom överflyttning av en befattningshavare från Gävleanstalten, krävas såvitt angår ifrågavarande personalgrupp medel endast för ytterligare två vaktkonstaplar. I avvaktan på fångvårdsutredningens kommande förslag rörande arbetsdriften inom fångvården är jag icke beredd att nu taga ställning till den av fångvårdsstyrelsen väckta frågan om ändrad löneställning för viss arbetsledarpersonal vid anstalten i Västerås.

Mot den föreslagna uppläggnings- och arbetsdrift har jag intet att erinra liksom ej heller mot det för maskin- och inventaricustrustning för Västeråsanstalten beräknade beloppet. Särskilda medel begäras för sistnämnda ändamål i det följande under punkt [37].

Härefter övergår jag till att behandla fångvårdsstyrelsens anslagsäskanden.

Vad först angår styrelsens förslag om medel för personal för en ny koloni må erinras därom att beslut innevarande budgetår fattats om inrättande av den förut nämnda kolonien Hildero i Malmöhus län för ungdomsfängelse ådömda och en koloni, Sjöboda i Södermanlands län, avsedd för förvarade och internerade. Trots detta har på grund av slegning av fångan-

talet en betydande överbeläggning måst ske av vissa anstalter, såväl slutna anstalter som kolonier. Beläggningssiffrorna voro den 1 mars 1951 2 549 (2 584), den 1 maj 1951 2 498 (2 425), den 1 oktober 1951 2 403 (2 253) och den 1 december 1951 2 810 (2 470).¹ Den senast redovisade beläggningen är den högsta som uppnåtts sedan krigstiden i slutet av år 1944. Med hänsyn till det höga fångantalet och behovet av ökat antal öppna vårdplatser bör — ehuru personal redan finnes säkerställd för ännu en ny koloni — erforderliga medel beräknas enligt gängse norm för personal till en koloni härutöver.

Med hänsyn till pågående utredningar kan jag endast i undantagsfall biträda av fångvårdsstyrelsen i övrigt framlagda förslag. Hinder bör enligt min mening icke möta att till föreståndare återföra styresmännen vid anstalterna i Halmstad och Hudiksvall. De särskilda förhållanden som motiverade tjänsternas nedflyttning till befattningar som uppsyningsman föreligga icke längre, och det är uppenbart att anstalterna ej heller i fortsättningen komma att intaga en undantagsställning vid jämförelse med övriga anstalter, som nu styras av föreståndare. Med uppflyttning till föreståndare i 19 lönegraden följer rätt till särskilt lönetillägg, för närvarande 630 kronor för år. Vad styrelsen anfört i fråga om befattningen som styresman vid Faluanstalten motiverar att tjänsten tillsvidare placeras i direktörsgrad. Jag kan dock i nuvarande läge endast tillstyrka att för anstaltens räkning inrättas en extra ordinarie direktörstjänst i 27 lönegraden. I samband därmed kunna från fångvårdsanstalternas personalförteckning avföras den för anstalten avsedda föreståndarbefattningen i Ca 20 och en å övergångsstat upptagen befattning som direktör i Ca 27. Frågan om beredande av förmånligare löneställning för socialassistenterna är av synnerlig vikt och torde komma att lösas i ett större sammanhang. Till frågan om uppflyttning i lönegrad av biträdespersonal återkommer jag i det följande.

Vad angår arvoden och särskilda ersättningar bör med hänsyn till anslagsbelastningen under sistförflutna budgetår i enlighet med styrelsens förslag beräknas ytterligare 74 000 kronor för sinnesundersökningar. I avvaktan på resultatet av pågående överväganden inom 1951 års fångvårdsutredning beträffande ändring i förfaringssättet vid observationsundersökningar är jag nu icke beredd föreslå höjning av det för sådana undersökningar utgående arvodet, 30 kronor, med högre belopp än 5 kronor. I fråga om övriga från arvodesposten utgående ersättningar finner jag skäligt föreslå, att höjning genomföres av arvodet till den förste läkare, som förestår den rättspsykiatriska undersökningsavdelningen vid anstalten på Håga, från 1 200 kronor till 1 320 kronor, av arvodet till styresmän vid vissa anstalter för bestyr med kolonier från 300 kronor till 360 kronor, av ersättningen för passning av port och grind vid anstalten i Norrköping från 600 kronor till 700 kronor, av risktillägget för vissa tjänstemän vid säkerhetsanstalterna i Norrköping och Karlstad från 216 kronor till 264 kronor samt av arvo-

¹ I siffrorna ha ej inräknats personer som på grund av permission eller av annan anledning vistas utom anstalterna. Siffrorna inom parentes angiva beläggningen motsvarande tidpunkter under år 1950.

det till styresmannen vid anstalten på Långholmen för bestyr med Stockholms stads rannsakningsfångar m. fl. från 1 008 kronor till 1 200 kronor. För att möjliggöra vissa jämkningar av de föregående år fastställda arvodesbeloppen för kroppssjukläkare m. fl. läkare bör anslaget vidare uppräknas med förslagsvis 5 800 kronor.

Fångvårdsstyrelsens beräkning rörande de automatiska utgiftsökningarna föranleder icke erinran.

Med anledning av riksdagens beslut angående ändrad lönegradsplacering för viss vård- och ekonomipersonal m. m. (skr. 378/1951; jfr prop. 214) böra medel beräknas för 2 översköterskor i Ca 14 i stället för Ca 12 samt för 1 översköterska i Ce 14 i stället för Ce 12.

Under hänvisning till vad chefen för civildepartementet anfört i proposition den 28 december 1951 angående lönegradsplacering för viss biträdespersonal m. m. föreslår jag vidare, att medel beräknas för 4 kanslibiträden i Ca 11 i stället för 4 kontorsbiträden i Ca 8 samt för 1 kontorist i Ce 13 och 2 kanslibiträden i Ce 11 i stället för 3 biträden i reglerad befordringsgång.

I enlighet med det anförda uppräknas anslaget med 414 792 kronor med anledning av den verkställda översynen av anstalternas personalbehov, med 36 000 kronor för arvoden åt fritidsledare, med 38 496 kronor för förstärkning av personalen vid säranstalten för unga fångar i Västerås, med 52 092 kronor för personal till en ny koloni, med 5 028 kronor för uppflyttning av uppsyningsmännen vid anstalterna i Halmstad och Hudiksvall till föreståndare, med 2 016 kronor för lönereglering för översköterskor, med 10 044 kronor för lönereglering för biträdespersonal, med 121 872 kronor för arvodesregleringar, med 10 000 kronor för särskilt lönetillägg åt styresmän och assistenter samt med 1 475 500 kronor för ökat rörligt tillägg. Anslaget skulle alltså höjas med $(414\,792 + 36\,000 + 38\,496 + 52\,092 + 5\,028 + 2\,016 + 10\,044 + 121\,872 + 10\,000 + 1\,475\,500)$ 2 165 840 kronor eller i runt tal 2 165 900 kronor.

Anslaget b e r ä k n a s sålunda:

avlöningar till ordinarie tjänstemän 3 828 600 (+ 8 200) kronor;
arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t, 370 700 (+ 121 900) kronor;

avlöningar till övrig icke-ordinarie personal 3 900 900 (+ 431 300) kronor;
rörligt tillägg 2 449 000 (+ 1 604 500) kronor.

Anslaget uppföres alltså med 10 549 200 (+ 2 165 900) kronor.

Vid beräkningen har hänsyn tagits till att 3 icke-ordinarie biträden enligt grunderna för reglerad befordringsgång beträffande biträdespersonal böra erhålla ordinarie anställning.

I enlighet med vad fångvårdsstyrelsen föreslagit (se s. 59) bör en vaktfrubefattning i Ca 8 vid Härlandaanstalten uthytas mot en kontorsbiträdestjänst i samma lönegrad.

I personalförteckningen bör uppföras en direktör i Ce 27, i samband varmed en föreståndare i Ca 20 och en direktör på övergångsstat i Ca 27 böra avföras från förteckningen. Vidare bör antalet föreståndare i

Ca 19 ökas från 11 till 13 och antalet kanslibiträden i Ca 11 från 1 till 5. Samtidigt bör antalet uppsyningsmän på ordinarie stat i Ca 15 minskas från 9 till 7 och antalet vaktfruar i Ca 8 från 29 till 28. Vidare böra i förteckningen uppföras 2 översköterskor i Ca 14 i utbyte mot 2 översköterskor i Ca 12.

Slutligen torde för riksdagen böra anmälas, att Kungl. Maj:t på förslag av riksdagens justitieombudsman genom kungörelse den 8 juni 1951 (nr 381), vilken trätt i kraft den 1 juli samma år, förordnat att kungörelsen den 30 maj 1941 angående avlämnande av förteckningar över häktade, fångar och tvångsarbetare skall upphöra att gälla. Viss ändring i instruktionerna för justitieombudsmannen och militieombudsmannen torde föranledas därav.

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

- a) bemyndiga Kungl. Maj:t att vidtaga nyss angivna ändringar i fångvårdsanstalternas personalförteckning;
- b) fastställa följande avlöningsstat för fångvårdsanstalterna, att tillämpas under budgetåret 1952/53:

Avlöningsstat.

1. Avlöningar till ordinarie tjänstemän, <i>förslagsvis</i>	3 828 600
2. Arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t, <i>förslagsvis</i>	370 700
3. Avlöningar till övrig icke-ordinarie personal, <i>förslagsvis</i>	3 900 900
4. Rörligt tillägg, <i>förslagsvis</i>	2 449 000

Summa kronor 10 549 200

c) till *Fångvårdsanstalterna*: *Avlöningar* för budgetåret 1952/53 anvisa ett förslagsanslag av 10 549 200 kronor.

[36] 4. Fångvårdsanstalterna: Omkostnader.

	Anslag	Nettoutgift
1950/51	4 011 000	4 875 100
1951/52 (statsliggaren s. 139)	4 005 000	
1952/53 förslag	5 420 000	

Enligt gällande omkostnadsstat för fångvårdsanstalterna ha anvisats bl. a. 30 000 kronor till sjukvård m. m. för personal (44 300), 135 000 kronor till reseersättningar (153 900), 850 000 kronor till bränsle, lyse och vatten (964 400), 100 000 kronor till övriga expenser (132 000), 110 000 kronor till inköp och underhåll av inventarier (109 900), 90 000 kronor till renhållning av fängelseområden och fängelselokaler (122 800), 1 400 000 kronor till utspisning (1 533 000), 350 000 kronor till beklädnad och sängkläder (623 900), 275 000 kronor till hälso- och sjukvård (301 300), 50 000 kronor

till undervisning och fritidssysselsättning (49 900), 180 000 kronor till omkostnader för permitterade, frigivna och utskrivna (262 100), 80 000 kronor till diverse utgifter (79 800), 275 000 kronor till fångtransport (393 500), 30 000 kronor till tjänstedrätt åt befattningshavare (54 600) samt 50 000 kronor till understöd åt intagnas familjer (49 300).

Y r k a n d e n.

Fångvårdsstyrelsen (skr. 30/8 1951) hemställer, att anslaget höjes med 1 966 500 kronor.

	Ökning
1. Sjukvård m. m. för personal	20 000
2. Reseersättningar	34 000
3. Bränsle, lyse och vatten	428 000
4. Övriga expenser	65 000
5. Inköp och underhåll av inventarier	75 000
6. Renhållning av fängelseområden och fängelselokaler	50 000
7. Utspisning	260 000
8. Beklädnad och sängkläder	525 000
9. Hälso- och sjukvård	50 000
10. Undervisning och fritidssysselsättning	130 000
11. Utbildning av personal	24 000
12. Omkostnader för permitterade, frigivna och utskrivna	70 000
13. Diverse utgifter	—
14. Fångtransport	193 000
15. Tjänstedrätt åt befattningshavare	32 500
16. Understöd åt intagnas familjer	10 000
	1 966 500

M o t i v.

De begärda anslagshöjningarna motiveras i främsta rummet av prisstegringar på olika varor och tjänster samt av de senast redovisade utgifterna under anslagsposterna. Därutöver åberopas beträffande följande poster vissa speciella skäl.

4. *Övriga expenser.* För att täcka kostnaderna för installations- och abonnemangsavgifter för telefonanläggningar vid två nya kolonier samt för att lätta på nuvarande nödtvungna, för fångvårdsarbetet menliga åtstramning beträffande telefonsamtalen erfordras ytterligare 6 500 kronor.

5. *Inköp och underhåll av inventarier.* Ökade medel erfordras för att rimliga krav på underhåll av fångvårdsanstalternas inventarier skola kunna tillgodoses. Inventarierna äro synnerligen förslitna och vid många anstalter saknas mattor m. m. Befogade klagomål ha framkommit från flera håll. Läget har knappast förbättrats genom de anslag som för de senaste två budgetåren anvisats till engångsanskäffning av beklädnads- och sängutrustning m. m., enär dessa anslag endast i mindre omfattning kunnat anlitas till

förbättring av inventariebeståndet. Den på nu angivna skäl grundade ökningen av medelsbehovet beräknas till 47 500 kronor.

8. *Beklädnad och sängkläder.* Enligt en av fångvårdsstyrelsen på uppdrag av Kungl. Maj:t år 1951 verkställd utredning kan den årliga kostnaden för vidmakthållande av anstalternas normala förråd av beklädnads- och sängutrustning beräknas till 875 000 kronor. Detta innebär ett ökat medelsbehov av 525 000 kronor.

9. *Hälso- och sjukvård.* Fångvårdens sjukvårdslokaler böra förseas med bättre utrustning.

10. *Undervisning och fritidssysselsättning.* Vid bifall till det av 1951 års fångvårdsutredning framlagda förslaget om utvidgad fritidssysselsättning, sådant detta av styrelsen tillstyrkts (se s. 52), bör posten uppräknas med 130 000 kronor.

11. *Utbildning av personal.* För ifrågavarande ändamål finnes för innevarande budgetår under anslagsposten till diverse utgifter beräknat ett belopp av 12 000 kronor. Styrelsen föreslår, att detta belopp överföres till en särskild post. Med hänsyn till höjda föreläsningsarvoden och behovet av ökade medel till utbildning av arbetsledare bör i posten inräknas ytterligare (2 800 + 9 175) i runt tal 12 000 kronor.

13. *Diverse utgifter.* Med hänsyn till, förutom prisstegringar, det förhållandet att förevarande post tillhör de mest ansträngda, bör posten, ehuru vissa till densamma hittills hänförliga utgifter föreslagits skola bestridas från annan anslagspost (jfr punkt 11), upptagas med oförändrat belopp.

16. *Understöd åt intagnas familjer.* Penningvärdets fall motiverar uppräknings av anslagsposten med 10 000 kronor.

Y t t r a n d e.

Statskontoret. Uppräkningen av anslagsposten till reseersättningar synes vid oförändrad kursverksamhet kunna begränsas till 30 000 kronor. I fråga om posten till övriga expenser förutsätter ämbetsverket en höjning enligt för alla myndigheter generella grunder. Med hänsyn till de engångsanslag, som anvisats för förbättring av anstalternas inventariebestånd, kan endast en mycket begränsad uppräknings av posten till inköp och underhåll av inventarier förordas. Beträffande flera anslagsposter, exempelvis posterna till renhållning av fängelseområden och fängelselokaler, till omkostnader för tillåtna m. fl. samt till fångtransport bör en närmare anpassning av anslagsbeloppet efter de senaste årens belastning eftersträvas. Vad beträffar medelsbehovet under posten till beklädnad och sängkläder har statens sakrevision i annat sammanhang anmärkt, att ett i anstalternas inventarie- och persedelförråd befintligt överskott av persedlar i första hand borde, så långt det försloge, utnyttjas för att tillgodose det årliga ersättningsbehovet. Enligt sakrevisionen kan av detta överskott för budgetåret 1952/53 disponeras persedlar till ett värde av i runt tal 45 000 kronor. Den av fångvårdsstyrelsen föreslagna uppräknings av anslagsposten bör därför i motsvarande mån begränsas. Med anledning av styrelsens beräkning av medelsbehovet till under-

visning och fritidssysselsättning hänvisar statskontoret till förut avgivet yttrande, enligt vilket fångvårdsutredningens förslag till åtgärder för ordnad fritidsverksamhet vid anstalterna m. m. borde genomföras successivt (s. 53). Vid bibehållande i nuvarande omfattning av utbildningsverksamheten bortfaller det av fångvårdsstyrelsen beräknade medelsbehovet för utbildning av arbetsledare. Frågan om höjda föreläsningsarvoden bör övervägas i samband med en allmän omprövning av ersättningar för uppdrag av bisysslekaraktär.

Departementschefen.

Jag tillstyrker höjning av posterna till utspisning med 260 000 kronor, till omkostnader för permitterade, frigivna och utskrivna med 70 000 kronor och till understöd åt intagnas familjer med 10 000 kronor.

Vidare förordar jag uppräknig av posterna till sjukvård m. m. för personal med 15 000 kronor, till bränsle, lyse och vatten med 200 000 kronor, till övriga expenser med 50 000 kronor, till inköp och underhåll av inventarier med 25 000 kronor, till renhållning av fängelseområden och fängelselokaler med 40 000 kronor, till beklädnad och sängkläder med 480 000 kronor, till hälso- och sjukvård med 25 000 kronor, till fångtransport med 125 000 kronor och till tjänstedräkt åt befattningshavare med 30 000 kronor.

I enlighet med vad jag under föregående anslagspunkt anfört böra för undervisning och fritidssysselsättning under omkostnadsanslaget beräknas ytterligare 70 000 kronor.

I likhet med fångvårdsstyrelsen och 1951 års fångvårdsutredning anser jag lämpligt, att för personalutbildning avsedda medel i fortsättningen sammanföras under en särskild post. Till denna post böra på grund härav överföras dels 25 000 kronor från posten till reseersättningar, dels ock 12 000 kronor från posten till diverse utgifter. Under återopande av vad jag anfört under föregående anslagspunkt (se s. 82) föreslår jag därjämte, att för ändamålet anvisas ytterligare ett belopp av 15 000 kronor. Posten till utbildning av personal skulle sålunda uppföras med 52 000 kronor. I anslutning till det anförda föreslår jag en höjning av posten till reseersättningar med allenast 2 000 kronor samt en nedsättning av posten till diverse utgifter med likaledes 2 000 kronor.

Anslaget höjes alltså med $(260\,000 + 70\,000 + 10\,000 + 15\,000 + 200\,000 + 50\,000 + 25\,000 + 40\,000 + 480\,000 + 25\,000 + 125\,000 + 30\,000 + 70\,000 + 15\,000 + 2\,000 - 2\,000)$ 1 415 000 kronor till 5 420 000 kronor.

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Fångvårdsanstalterna: Omkostnader* för budgetåret 1952/53 anvisa ett förslagsanslag av 5 420 000 kronor.

[37] 5. Fångvårdsanstalterna: Maskin- och verktygsutrustning m. m.

I gällande riksstat har upptagits ett reservationsanslag å 43 000 kronor till maskin- och verktygsutrustning m. m. (jfr II ht s. 49).

Fångvårdsstyrelsen (skr. 30/8 1951) hemställer om anslag å 825 000 kronor — utgörande halva kostnaden för ett av styrelsen framlagt program, avsett att genomföras under två år — för utrustning av verkstäder vid följande anstalter.

Gävle	20 000
Härlanda	900 000
Härnösand	75 000
Nyköping	160 000
Västerås	495 000

Summa kronor 1 650 000

Styrelsens förslag bygga på en planerad omläggning av arbetsdriften vid anstalterna och äga samband med framställningar om anslag å kapitalbudgeten för nästa budgetår till ombyggnad av anstalten i Gävle, ombyggnad av verkstadsbyggnad vid anstalten å Härlanda, om- och tillbyggnad av snickeriverkstad vid anstalten i Härnösand, ombyggnad av verkstadslokal vid anstalten i Nyköping samt anordnande av mekanisk verkstad och avdelning för frigångare vid anstalten i Västerås.

Departementschefen.

Då anslag för bygnadsarbeten å Härlanda samt i Gävle, Härnösand och Nyköping icke kunnat upptagas på nästa budgetårs kapitalbudget, bortfaller frågan om utrustning av de av styrelsen där planerade verkstäderna. Under kapitalbudgeten komma däremot i enlighet med förslag av 1951 års fångvårdsutredning att begäras medel för ombyggnad av anstalten i Västerås — innefattande bland annat inredning av verkstadslokaler — i samband med anstaltens omändring till säranstalt för unga fångar. För maskin- och inventarieutrustning vid denna anstalt bör i enlighet med vad jag under punkt [35] anfört anvisas ett belopp av 120 000 kronor.

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Fångvårdsanstalterna: Maskin- och verktygsutrustning m. m.* för budgetåret 1952/53 anvisa ett reservationsanslag av 120 000 kronor.

[38] 6. Fångvårdsanstalterna: Inventarier m. m. för fångkolonier.

Till inköp av inventarier m. m. för fångkolonier har anslag senast upptagits å riksstaten för budgetåret 1950/51, då ett reservationsanslag av 88 000 kronor anvisades för ändamålet. Med anslaget avsågs att, jämte befintlig reservation å ett äldre anslag för samma ändamål, täcka de till 120 000 kronor beräknade kostnaderna för utrustning av tre kolonier med inventarier m. m. (prop. 131/1950 s. 25 f.).

Fångvårdsstyrelsen (skr. 30/8 1951) hemställer, att för liknande ändamål anvisas ett nytt reservationsanslag av 93 000 kronor.

Styrelsen har i annat sammanhang framhållit, att medel böra finnas tillgängliga till personal för fyra kolonier, som äro under upprättande eller planeras (se s. 76). Detsamma gäller i fråga om inventarier. Med hänsyn till inträdda prisstegringar bör beloppet till inventarier för var och en av ifrågavarande kolonier upptagas till 50 000 kronor i stället för tidigare 40 000 kronor. Efter frändragning av de för ändamålet disponibla medlen erfordras på grund härav ($4 \times 50\,000 - 120\,000$) 80 000 kronor. Härutöver kräves ett belopp av 13 000 kronor för inköp av inventarier till egendomen Ödevata. Denna egendom, som sedan åtskilliga år arrenderats av styrelsen och använts såsom fångkoloni, avses nu skola förvärfvas med äganderätt, varvid även på egendomen befintliga inventarier skola inköpas.

Departementschefen.

Straffverkställighetsreformen har nödvändiggjort en betydande utbyggnad av fångvårdens kolonisystem. För inköp av nya kolonier ha investeringsanslag anvisats av 1945 och 1947 års riksdagar (jfr prop. 334/1945 s. 71 f.; kapitalbudgeten 1947 bil. 23 s. 1 f.). Av dessa anslag, vilka i budgetredovisningen sammanförts till ett anslag (1947/48 Kb I E 1), återstår ett avsevärt belopp, huvudsakligen beroende därpå att åtskilliga nya kolonier kunnat inrättas på kronojord. För förvärfv av de i fångvårdsstyrelsens framtällning berörda nya kolonierna erfordras därför icke någon ytterligare medelsanvisning. Hinder synes ej böra möta att med anlitage av ifrågavarande investeringsanslag inköpa även egendomen Ödevata, vilken för närvarande arrenderas av kronan för koloniändamål.

För utrustning av nu avsedda nya kolonier och övertagande av inventarier på egendomen Ödevata i samband med förvärfv av egendomen erfordras ytterligare medel. Anslagsbehovet har av fångvårdsstyrelsen, efter avdrag av disponibla medel, beräknats till 93 000 kronor. Jag kan dock icke tillstyrka att anslag för ändamålet upptages med högre belopp än 87 000 kronor.

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Fångvårdsanstalterna: Inventarier m. m. för fångkolonier* för budgetåret 1952/53 anvisa ett reservationsanslag av 87 000 kronor.

[39] 7. *Fångvårdsanstalterna: Montering och transport av baracker m. m.*

I gällande riksstat har upptagits ett reservationsanslag å 40 000 kronor till montering och transport av baracker m. m. (II ht s. 50).

Fångvårdsstyrelsen (skr. 30/8 1951) hemställer, att för liknande ändamål anvisas ett nytt reservationsanslag av 120 000 kronor. Behovet av ytterligare förlägningsplatser vid kolonierna är stort särskilt vintertid, då flertalet kolonier hittills haft en besvärande överbeläggning. Reservutrymmen böra

därför skapas genom att tillföra redan befintliga kolonier ytterligare baracker. Vidare krävas utökade verkstads- och lagerutrymmen vid såväl vanliga anstalter som kolonier. Vid vissa kolonier, företrädesvis de provisoriska, är bostadsfrågan för personalen ej tillfredsställande löst. I syfte att åstadkomma förbättring i detta hänseende avser styrelsen att successivt anskaffa ett antal monteringsfärdiga bostadshus. Två sådana hus ha redan uppförts. Husen inrymma 2 rum, kök, matvrå, garderober och badrum och äro försedda med kombinerad spis och värmepanna samt installationer för vatten, avlopp och elektrisk belysning.

Under budgetåret 1952/53 erfordras ytterligare omkring 10 baracker och 2 monteringsfärdiga bostadshus. Barackerna torde liksom tidigare kunna utan vederlag erhållas från arbetsmarknadsstyrelsen. För montering och transport m. m. av barackerna beräknas 65 000 kronor, för anskaffning av bostadshusen 50 000 kronor och för oförutsedda utgifter 5 000 kronor.

Departementschefen.

Jag tillstyrker, att anslag för ifrågavarande ändamål anvisas även för nästa budgetår. Med hänsyn till det ekonomiska läget kan jag dock icke föreslå, att anslaget upptages med högre belopp än för innevarande budgetår.

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Fångvårdsanstalterna: Montering och transport av baracker m. m.* för budgetåret 1952/53 anvisa ett reservationsanslag av 40 000 kronor.

[40] 8. Ersättning för vård av fångar på anstalter, som ej tillhöra fångvården, m. m.

	Anslag	Nettoutgift
1950/51	90 000	99 100
1951/52 (statsliggaren s. 141) ..	166 000	
1952/53 förslag	50 600	

Anslaget har bestämts med hänsyn till att följande fångvården ej tillhörande anstalter skola tagas i anspråk för vård av fångar, nämligen egendomen Åby, som äges av Centralföreningen till stöd för frigivna, egendomen Sjölidén, som disponeras av Svenska diakonissällskapet och Björkahemmet, som disponeras av föreningen Skyddsvärnet i Stockholm. Vidare ha under anslaget beräknats 5 000 kronor till avgifter för inackordering i enskilda hem av personer, som ådömts ungdomsfängelse (jfr prop. 220/1948 s. 41).

Verksamheten vid egendomen Sjölidén har numera nedlagts.

Björkahemmet användes såsom övergångshem för elever som permitterats från ungdomsanstalt. Giltighetstiden för det år 1950 med föreningen Skyddsvärnet härom träffade avtalet utgick den 30 juni 1951. I avvaktan på ny överenskommelse ha dock avtalsbestämmelserna tillämpats även för tiden därefter. Enligt avtalet omhändertagas på hemmet högst tio elever

samtidigt. Föreningen bestrider alla kostnader för hemmets drift och de intagnas underhåll, i fråga om beklädnad dock endast vissa arbetskläder, samt utbetalar såsom arbetspremie till varje vid hemmet arbetande intagen lägst 2 kronor om dagen. Ersättning härför utgår av statsmedel med 10 kronor per dag och intagen.

Fångvårdsstyrelsen (skr. 31/10 1951) hemställer, att de för verksamheten vid Björkahemmet under anslaget beräknade medlen måtte, för att möjliggöra fortsatt verksamhet, höjas med 9 600 kronor till 45 600 kronor. Föreningen Skyddsvärnet har nämligen begärt höjning av statsbidraget med kronor 2: 50 till kronor 12: 50 per vårdplats och dag. Den allmänna ekonomiska utvecklingen har medfört ökade utgifter för löner och omkostnader vid hemmet med lågt räknat 20 procent, och den begärda höjningen av bidraget innebär endast, att verksamheten skall kunna bedrivas utan förlust för föreningen. Det högre ersättningsbeloppet bör utgå från och med den 1 juli 1951. Därest yrkandet ej bifalles, måste man överväga att nedlägga verksamheten. Stockholms stad, som numera är ägare till Björkahemmet, har medgivit, att föreningen får disponera detta för den nuvarande verksamheten t. o. m. utgången av år 1952. Föreningen önskar även efter denna tid fortsätta verksamheten, på Björkahemmet så länge staden icke önskar utnyttja hemmet för egen del och därefter inom en föreningen tillhörig fastighet i Stockholm.

Med utgångspunkt från att endast egendomen Åby och Björkahemmet skola under nästa budgetår tagas i anspråk för fångvårdens räkning föreslår fångvårdsstyrelsen, att anslaget nedsättes till 142 000 kronor.

Statskontoret anser en uppräknings av statsbidraget till Björkahemmet ej kunna komma i fråga med högre belopp än som svarar mot den höjning av löner och omkostnader, som föreningen Skyddsvärnet fått vidkännas sedan år 1950, eller 20 procent.

Departementschefen.

Den ökning av driftkostnaderna vid Björkahemmet, som inträtt sedan nu tillämpat avtal rörande hemmet ingicks, motiverar otvivelaktigt en höjning av nu utgående ersättningsbelopp. Den av fångvårdsstyrelsen föreslagna höjningen till kronor 12: 50 för intagen och dag synes mig skälig. Hinder bör ej möta för Kungl. Maj:t att fastställa ny överenskommelse med föreningen Skyddsvärnet i Stockholm i enlighet härmed. Det högre ersättningsbeloppet bör därvid skäligen bestämmas att utgå från och med den 1 juli 1951. För nästa budgetår beräknas under anslaget i enlighet med det anförda ett belopp av 45 600 kronor för verksamheten vid Björkahemmet. Härutöver synes, med hänsyn till att verksamheten vid egendomen Sjölidén numera nedlagts och att egendomen Åby föreslagits bli överförd i fångvårdens ägo (se s. 81), erforderligt att räkna endast med ett medelsbehov såsom hittills av 5 000 kronor till avgifter för inackordering i enskilda hem av personer som ådömts ungdomsfängelse. I enlighet härmed torde anslaget böra bestämmas till 50 600 kronor.

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen
att till *Ersättning för vård av fångar på anstalter som ej
tillhöra fångvården, m. m.* för budgetåret 1952/53 anvisa ett
förslagsanslag av 50 600 kronor.

[41] 9. Interneringsnämnden.

	Anslag	Nettoutgift
1950/51	54 500	64 900
1951/52 (statsliggaren s. 141)	56 000	
1952/53 förslag	67 500	

Enligt gällande stat för interneringsnämnden ha anvisats bl. a. 17 000 kronor till arvode motsvarande lön enligt Ce 30:30 åt nämndens sekreterare och vikarie för denne (18 700), 14 900 kronor till avlöningar till icke-ordinarie personal m. m. (18 400), 6 000 kronor till reseersättningar (5 800) och 3 500 kronor till expenser (3 900). Nämndens biträdespersonal utgöres av ett e. o. kanslibitråde och ett e. o. kontorsbitråde, varjämte ett belopp av 4 100 kronor beräknats för tillfällig skrivhjälp m. m.

Fångvårdsstyrelsen (skr. 27/8 1951) hemställer, att anslaget höjes med 12 000 kronor.

	Ökning	Minskn.
1. Sekreterarbefattningen förändras till extra ordinarie (Ce 30)	—	—
2. 1 biträde rb	6 288	2 500
3. Omkostnader:		
Reseersättningar	1 000	
Expenser	1 200	
4. Omräkning:		
Medel till vikarie för sekreteraren	500	
Rörligt tillägg, avrundning	5 512	
	14 500	2 500

1. Den nuvarande anordningen med en arvodesavlönad heltidsanställd sekreterare hos interneringsnämnden, som tillkom i samband med att den nya lagen om förvaring och internering i säkerhetsanstalt trädde i kraft den 1 juli 1946, får anses utgöra ett provisorium, som var motiverat innan verkningarna av den nya lagen kunde överblickas men som nu icke längre bör bestå. Nämndens arbetsbörda har under de senaste åren visat en oavbruten stegring, och någon nedgång torde ej vara att förvänta. Med hänsyn därtill bör sekreteraren, som fullgör synnerligen kvalificerade göromål, erhålla extra ordinarie anställning.

2. Förslaget under denna punkt innefattar upprepning av tidigare gjord framställning (II ht 1951 s. 52). Såsom motiv anföres den stigande arbetsbördan och det överskridande, som under budgetåret 1950/51 skett beträffande icke-ordinarieposten på grund av övertidsersättningar och anlitande

av tillfällig arbetskraft för utskrift av promemorior. Vid genomförande av förslaget kunna de för tillfällig skrivhjälp m. m. beräknade medlen nedsättas med 2 500 kronor.

3. Höjningarna föranledas av prisstegringar.

Statskontoret finner vissa skäl tala för ombildning av sekreterarbefattningen till en extra ordinarie tjänst men anser att man, innan ställning tagas till frågan om förändrad anställningsform, bör avvakta resultatet av pågående tjänsteförteckningsrevision i vad gäller lönegradsplaceringen av sekreterarbefattningar. Det bör nämligen icke ifrågakomma att, såsom fångvårdsstyrelsen föreslagit, inrätta en e. o. sekreterartjänst i lönegrad som regelmässigt ej utnyttjas för sådan befattning. Fångvårdsstyrelsens förut avvisade förslag om ytterligare ett kontorsbiträde hos nämnden bör, enär skäl ej anförts av beskaffenhet att i nuvarande ekonomiska läge orsaka ändrat ståndpunktstagande, ej föranleda åtgärd. Posten till övriga expenser torde böra undergå en skälig procentuell höjning enligt för alla myndigheter enhetliga grunder. I övrigt lämnar statskontoret styrelsens framställning utan erinran.

Departementschefen.

Förslaget om att förändra sekreterarbefattningen hos nämnden till extra ordinarie kan jag i rådande läge icke biträda. Däremot tillstyrker jag att medel beräknas för ytterligare ett heltidsanställt biträde i reglerad befordringsgång, varvid dock de för tillfällig skrivhjälp m. m. beräknade medlen böra nedsättas med 3 000 kronor; merkostnaden begränsas härigenom till 3 300 kronor i avrundat tal. I anslutning till den genomförda förhöjningen av rörliga tillägget böra för arvoden åt nämndens sekreterare och vikarie för denne anvisas ytterligare 3 700 kronor. Posten till rörligt tillägg bör vidare ökas med 2 300 kronor. Fångvårdsstyrelsens förslag beträffande uppräkning av de för omkostnader anvisade medlen ha icke givit mig anledning till erinran. Anslagsökningen uppgår sålunda till $(3\,300 + 3\,700 + 2\,300 + 1\,000 + 1\,200)$ 11 500 kronor.

Anslaget b e r ä k n a s sålunda:

arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t 33 700 (+ 3 700) kronor;

avlöningar till icke-ordinarie personal m. m. 16 600 (+ 1 700) kronor;

rörligt tillägg 5 300 (+ 3 900) kronor;

omkostnader 11 900 (+ 2 200) kronor.

Anslaget bestämmes alltså till 67 500 (+ 11 500) kronor.

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

a) fastställa följande stat för interneringsnämnden, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1952/53:

Stat.

A v l ö n i n g a r.

1. Arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t, <i>förslagsvis</i>	33 700
2. Avlöningar till icke-ordinarie personal m. m., <i>förslagsvis</i>	16 600
3. Rörligt tillägg, <i>förslagsvis</i>	5 300

O m k o s t n a d e r.

Omkostnader, <i>förslagsvis</i>	11 900
---------------------------------------	--------

Summa kronor 67 500;

b) till *Interneringsnämnden* för budgetåret 1952/53 anvisa ett förslagsanslag av 67 500 kronor.

[42] 10. Ungdomsfängelsenämnden.

	Anslag	Nettoutgift
1950/51	23 000	23 900
1951/52 (statsliggaren s. 142)	23 000	
1952/53 förslag	26 400	

Enligt gällande stat för ungdomsfängelsenämnden ha anvisats bl. a. 2 700 kronor till arvode åt nämndens sekreterare och vikarie för denne (2 400), 3 800 kronor till reseersättningar (3 700) och 2 500 kronor till expenser (2 400).

Fångvårdsstyrelsen (skr. 27/8 1951) hemställer, att anslaget höjes med 21 100 kronor.

	Ökning
1. Sekreterarbefattningen förändras till heltidstjänst Cg 30	18 000
2. Omkostnader	
Reseersättningar	600
Expenser	500
3. Omräkning av rörligt tillägg	2 000
	21 100

1. Framställningen innebär upprepning på oförändrade skäl av tidigare förslag (II ht 1950 s. 47, 1951 s. 53).

2. Höjningarna föranledas av prisstegringar.

Statskontoret anser att det förnyade förslaget om en heltidsanställd sekreterare hos nämnden ej bör föranleda någon åtgärd, när skäl ej anförts av beskaffenhet att i nuvarande ekonomiska läge orsaka ändring i tidigare ståndpunktstagande. Posten till expenser bör undergå en skälig procentuell förhöjning enligt för alla myndigheter enhetliga grunder. I övrigt ha styrelsens förslag icke givit anledning till erinran.

Departementschefen.

Liksom föregående år kan jag av hänsyn till det rådande ekonomiska läget ej biträda förslaget om att inrätta en heltidstjänst för nämndens sekreterare. Då jag emellertid finner skäligt att viss höjning sker beträffande de för sekreteraren och dennes vikarie beräknade arvoden, föreslår jag, att anslaget på grund härav uppräknas med 300 kronor. Fångvårdsstyrelsens förslag i övrigt, innebärande en anslagsökning med 3 100 kronor, ha icke givit mig anledning till erinran.

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

- a) fastställa följande stat för ungdomsfängelssenämnden, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1952/53:

Stat.**Avlöningar.**

1. Avlöning till ordinarie tjänsteman, <i>förslagsvis</i> ..	100
2. Arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t, <i>förslagsvis</i>	7 000
3. Avlöningar till icke-ordinarie personal m. m. ..	9 000
4. Rörligt tillägg, <i>förslagsvis</i>	2 800

Omkostnader.

Omkostnader, <i>förslagsvis</i>	7 500
---------------------------------------	-------

Summa kronor 26 400;

- b) till *Ungdomsfängelssenämnden* för budgetåret 1952/53 anvisa ett förslagsanslag av 26 400 kronor.

[43] 11. Länsstyrelsernas kostnader för fångtransport.

	Anslag	Nettoutgift
1950/51	250 000	250 100
1951/52 (statsliggaren s. 143)	250 000	
1952/53 förslag	250 000	

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

- att till *Länsstyrelsernas kostnader för fångtransport* för budgetåret 1952/53 anvisa ett förslagsanslag av 250 000 kronor.

[44] 12. Skyddskonsulentorganisationen: Avlöningar.

	Anslag	Nettoutgift
1950/51	313 000	321 100
1951/52 (statsliggaren s. 143)	324 700	
1952/53 förslag	390 000	

Sedan fångvårdsstyrelsen på Kungl. Maj:ts uppdrag verkställt utredning angående skyddsarbetets organisation m. m., syftande bl. a. till en utbyggnad av den fasta skyddskonsulentorganisationen, anvisade 1950 års riksdag (jfr II ht s. 70 f.) såsom ett av det statsfinansiella läget betingad provisorium 70 000 kronor för tillfällig arbetshjälp i de hårdast belastade skyddskonsulentdistrikten. Med anlitande av dessa medel ha anställts bl. a. sex arvodesavlönade skyddsassistenter, därav två i Stockholm samt en i vardera av städerna Göteborg, Malmö, Norrköping och Karlstad. Ytterligare medel till biträdeshjälp, 5 000 kronor, anvisades av 1951 års riksdag (statsutsk. utl. nr 2 s. 17 f.).

Fångvårdsstyrelsen (skr. 27/8 1951) hemställer, att anslaget höjes med 65 200 kronor.

	Ökning
1. 3 arvodesbefattningar som skyddsassistenter förändras till extra ordinarie tjänster	—
2. 1 arvodesavlönad skyddsassistent (Borås).....	9 948
3. Omräkning	
Löneklassuppflyttningar.....	4 008
Rörligt tillägg	50 900
Kallortstillägg, avrundning	344
	65 200.

1. Tre av de sex arvodesavlönade skyddsassistentbefattningarna innehavas av extra ordinarie kuratorer vid fångvårdsstaten. På grund av assistentbefattningarnas karaktär av arvodestjänster kunna berörda kuratorsbefattningar endast uppehållas på förordnande, vilket medför svårigheter vid rekryteringen. För att tillförsäkra kuratorsbefattningarna välkvalificerade innehavare böra därför tre assistentbefattningar förändras till extra ordinarie tjänster.

2. Arbetsbördan för skyddskonsulenten i åttonde distriktet (Borås) är orimligt stor. Antalet villkorligt dömda har sedan den 1 september 1950 ökat från 450 till 506. De cirka 550 övervaknings- och tillsynsfallen i distriktet handhas av omkring 400 övervakare. Av dessa ha blott omkring 130 utbildning för social verksamhet, varför skyddskonsulentens handledning erfordras i betydande omfattning. Inom distriktet finnas fyra fångvårdsanstalter men icke någon skyddsförening med anställda funktionärer, som kunna vara konsulenten till hjälp. Distriktet är stort, ca 21 000 kvkm, och konsulenten måste befinna sig på resa i det närmaste 100 dagar om året. En arvodesavlönad skyddsassistentbefattning i distriktet är därför enligt styrelsens mening nödvändig.

Befogade krav på ytterligare medel för biträdeshjälp ha framställts från flera distrikt på grund av ökning i arbetsbördan. Vidare har det senaste årets lönerörelser medfört att timersättningen till biträdeshjälp stigit. Dessa ökade kostnader kunna, därest den föreslagna nya assistentbefattningen in-

rättas, täckas med anlitande av besparade medel för biträdeshjälp för åttonde distriktet. I annat fall erfordras ökad medelsanvisning för ändamålet med 7 000 kronor.

Statskontoret finner i och för sig motiverat att ifrågakvarande arvodes-avlönade skyddsassistenter erhålla fastare anställning inom skyddskonsulentorganisationen men anser sig i rådande statsfinansiella läge icke kunna biträda krav på utökning av den fasta personalorganisationen (jfr II ht 1950 s. 70). Jämväl framställningen om personalförstärkning i åttonde distriktet avvisas av statskontoret, som hänvisar till att visst belopp för tillgodoseende av tillfällig arbetshjälp i de hårdast belastade konsulentdistrikten kan förutsättas skola stå till förfogande även under nästa budgetår.

Departementschefen.

Under hösten 1950 gjordes inom justitiedepartementet en undersökning för att klarlägga läget inom skyddsverksamheten. Det huvudsakliga resultatet därav redovisades i fjolårets statsverksproposition (II ht s. 54—56). En liknande ehuru något mindre omfattande undersökning har verkställt inom departementet under hösten 1951. Denna undersökning visar i huvudsak följande.

Den 1 oktober 1951 stodo 8 996 villkorligt dömda under övervakning och 896 villkorligt frigivna under tillsyn (91 % resp. 9 % av sammanlagda antalet, 9 892).

Övervakning och tillsyn besörjdes i 4 684 fall (47 %) av personer, yrkesmässigt verksamma inom socialvården, därav i 228 (2 %) av skyddskonsulenter eller skyddsassistenter, i 2 001 (20 %) av tjänstemän vid skyddsföreningarna samt i 2 455 (25 %) av tjänstemän vid fångvårdsanstalter, anstalter tillhörande barnvården, alkoholistanstalter och arbetsförmedlingar eller av andra socialvårdstjänstemän.

Antalet övervakare och tillsynsmän var 4 784. Av dessa hade 4 589 1—5 uppdrag var, 116 6—10 uppdrag, 28 11—15 uppdrag, 16 16—20 uppdrag, 5 21—25 uppdrag, 16 26—50 uppdrag, 4 51—75 uppdrag, 1 76—100 uppdrag, 3 101—125 uppdrag, 5 126—150 uppdrag samt 1 151—175 uppdrag. Av de 14 övervakare och tillsynsmän, som hade mer än 50 uppdrag var, tillhörde 7 första skyddskonsulentdistriktet (Stockholms stad) och återstående 7 sjunde distriktet (Göteborgs och Bohus samt Hallands län). Dessa 14 personer voro alla heltidsanställda tjänstemän vid skyddsförening. I detta sammanhang må nämnas, att av de 2 001 övervaknings- och tillsynsuppdrag, som omhänderhades av tjänstemän vid skyddsföreningarna, 834 kommo på första distriktet och 885 på sjunde distriktet.

En jämförelse med de vid föregående undersökning framkomna uppgifterna, vilka avsågo läget den 1 september 1950, giver vid handen bl. a. att antalet villkorligt dömda under övervakning ökat nära 12 % från 8 064 till 8 996 och att också antalet villkorligt frigivna under tillsyn visar en mindre ökning med drygt 5 % från 852 till 896. Ökningen av antalet villkorligt döm-

da är mest framträdande i Stockholmsdistriktet (24 % från 1 797 till 2 221) och i Göteborgsdistriktet (20 % från 1 083 till 1 297).

Det ökade antalet övervaknings- och tillsyningsuppdrag har icke föranlett någon nämnvärd rubbning i fördelningen av uppdragen mellan de olika kategorierna av socialvårdstjänstemän inbördes eller mellan denna personalgrupp och övriga uppdragstagare. Antalet övervakare och tillsynsmän har stigit med nära 9 % från 4 404 till 4 784. Över 150 uppdrag hade vid den senaste undersökningen en person mot två vid den förra; antalet personer med mer än 100 resp. 50 uppdrag har däremot stigit från 4 till 9 resp. 10 till 14.

Såsom jag vid olika tillfällen framhållit är det angeläget att frivilliga krafter i väsentligt vidgad omfattning tagas i anspråk såsom övervakare och tillsynsmän. Särskilt bör eftersträvas att till ifrågakommande verksamhet knyta representanter för ledande idrotts- och ungdomsorganisationer samt andra ideella folkrörelser.

Med hänsyn till den inträdda ökningen av övervaknings- och tillsynsklientelet kunna samtidigt vissa skäl åberopas för en utbyggnad av den fasta skyddskonsulentorganisationen. I nuvarande läge är jag dock förhindrad att framlägga förslag härom. Fångvårdsstyrelsens förslag om förstärkning av organisationen biträder jag emellertid såtillvida, att jag på de av styrelsen anförda skälen tillstyrker att ett belopp av 10 000 kronor anvisas för anställande mot arvode av en skyddsassistent i åttonde skyddskonsulentdistriktet.

Vidare anser jag skäligt, att det till skyddskonsulenten i femte distriktet (Gotlands län) nu utgående årsarvodet av 1 500 kronor höjes, och jag föreslår att detsamma bestämmas till 1 700 kronor.

Den automatiska utgiftsökningen på grund av genomförd höjning av rörliga tillägget, löneklassuppflyttningar m. m. kan beräknas till 55 100 kronor.

Anslaget skulle sålunda höjas med (10 000 + 200 + 55 100) 65 300 kronor, varav 200 kronor belöpa på posten till arvode, bestämt av Kungl. Maj:t, 23 100 kronor på icke-ordinarieposten och 42 000 kronor på posten till rörligt tillägg. Anslaget bestämmas alltså till 390 000 kronor.

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

- a) fastställa följande avlöningsstat för skyddskonsulentorganisationen, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1952/53:

Avlöningsstat.

1. Arvode, bestämt av Kungl. Maj:t	1 700
2. Avlöningar till icke-ordinarie personal	324 000
3. Rörligt tillägg, <i>förslagsvis</i>	64 300

Summa kronor 390 000;

- b) till *Skyddskonsulentorganisationen*: Avlöningar för budgetåret 1952/53 anvisa ett förslagsanslag av 390 000 kronor.

[45] 13. Skyddskonsulentorganisationen: Omkostnader.

	Anslag	Nettoutgift
1950/51	76 500	79 100
1951/52 (statsliggaren s. 144)	86 500	
1952/53 förslag	94 500	

Enligt gällande omkostnadsstat ha 50 000 kronor anvisats till reseersättningar (47 500) och 36 000 kronor till expenser (31 000). Av expensmedlen avse 10 000 kronor kostnader för engångsanskaffning av inventarier m. m. för vissa skyddskonsulentexpeditioner (II ht 1951 s. 57).

Fångvårdsstyrelsen (skr. 27/8 1951) hemställer att anslaget höjes med 16 000 kronor, att lika fördelas på posterna till reseersättningar och expenser. Højningarna motiveras med de inträdda prisstegringarna samt, såvitt avser expensposten, därjämte med att denna är för knappt beräknad.

Statskontoret anser, att den föreslagna uppräknigen av anslagsposten till reseersättningar bör kunna, i betraktande av belastningen under budgetåret 1950/51, begränsas till 5 000 kronor. Till grund för bestämmande av medelsanvisningen till expenser bör läggas det för innevarande budgetår anvisade beloppet, minskat med däri ingående engångsutgift å 10 000 kronor, eller 26 000 kronor. Den ökning av sistnämnda belopp som bör medgivas för mötande av uppkommande prisstegringar bör avvägas i enlighet med de generella grunder, som för sådant ändamål komma att tillämpas.

Departementschefen.

Medelsanvisningen till reseersättningar bör i enlighet med fångvårdsstyrelsens förslag höjas med 8 000 kronor.

Från posten till expenser skall avgå det under densamma för innevarande budgetår för engångsutgifter beräknade beloppet, 10 000 kronor. Med hänsyn till prisstegringar m. m. förordar jag emellertid, att posten uppföres med oförändrat belopp.

I enlighet med det anförda bör anslaget höjas med 8 000 kronor till 94 500 kronor.

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Skyddskonsulentorganisationen: Omkostnader* för budgetåret 1952/53 anvisa ett förslagsanslag av 94 500 kronor.

[46] 14. Övervakning av villkorligt dömda.

	Anslag	Nettoutgift
1950/51	475 000	242 500
1951/52 (statsliggaren s. 144)	475 000	
1952/53 förslag	475 000	

Den av 1950 års riksdag beslutade höjningen av övervakarnas arvoden föranledde en uppräknings av anslaget från 200 000 kronor till 475 000 kronor (II ht 1950 s. 72).

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Övervakning av villkorligt dömda* för budgetåret 1952/53 anvisa ett förslagsanslag av 475 000 kronor.

[47] 15. Tillsyn över villkorligt frigivna m. fl.

	Anslag	Nettoutgift
1950/51	75 000	49 000
1951/52 (statsliggaren s. 144)	75 000	
1952/53 förslag	75 000	

I samband med höjningen av tillsynsmännens arvoden uppräknades detta anslag av 1950 års riksdag från 30 000 kronor till 75 000 kronor (II ht 1950 s. 73).

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Tillsyn över villkorligt frigivna m. fl.* för budgetåret 1952/53 anvisa ett förslagsanslag av 75 000 kronor.

[48] 16. Understöd åt verksamhet för frigivna fångar m. fl.

	Anslag	Nettoutgift
1950/51	140 000	139 900
1951/52 (statsliggaren s. 145)	140 000	
1952/53 förslag	165 000	

Enligt de av Kungl. Maj:t beträffande anslaget utfärdade bestämmelserna må detta användas för att understödja eller eljest hjälpa villkorligt dömda samt personer som frigivas eller utskrivs från fångvårdens anstalter även som, om särskilda skäl föreligga, åtalade som kunna antagas erhålla villkorlig dom.

Fångvårdsstyrelsen (skr. 27/8, 22/11 1951) hemställer, i anledning av ett av skyddskonsulenten i första distriktet efter samråd med övriga konsulenter avgivet förslag, att anslaget höjes med 60 000 kronor. Höjningen motiveras dels med ökningen av klientelet och det som följd därav stegrade hjälpbehovet, dels ock med inträdda kostnadsstegringar för uppehälle, hyra, kläder m. m.

Statskontoret avvisar fångvårdsstyrelsens framställning under hänvisning till det statsfinansiella läget.

Departementschefen.

Av skäl som fångvårdsstyrelsen anfört är uppräknings av detta anslag starkt påkallad. För närvarande kan jag emellertid ej tillstyrka en höjning

med mer än 25 000 kronor. Härmed bör i främsta rummet tillgodoses hjälpverksamheten i de största städerna, där klientelökningen är mest betydande.

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Understöd åt verksamhet för frigivna fångar m. fl.*
för budgetåret 1952/53 anvisa ett anslag av 165 000 kronor.

[49] 17. Bidrag till Svenska skyddsförbundet.

	Anslag
1951/52 (statsliggaren s. 145)	100 000
1952/53 förslag	125 000

Fångvårdsstyrelsen (skr. 27/8 1951) hemställer, att anslaget höjes med 50 000 kronor. Styrelsen åberopar därvid bland annat en av föreningen Skyddsvärnet i Göteborg särskilt gjord framställning om ökat statsbidrag med 37 000 kronor, motsvarande det beräknade underskottet för föreningens verksamhet under år 1952. Anslagshöjningen i övrigt motiveras med penningvärdets fall och den stegrade brottsligheten.

Statskontoret avvisar framställningen under hänvisning till det statsfinansiella läget.

Departementschefen.

En uppräknig av anslaget är nödvändig, särskilt med hänsyn till angelägenheten av att föreningen Skyddsvärnet i Göteborg skall kunna fortsätta sin verksamhet i oförminskad omfattning. För närvarande kan jag emellertid icke tillstyrka höjning av anslaget med mer än 25 000 kronor.

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Bidrag till Svenska skyddsförbundet* för budgetåret 1952/53 anvisa ett anslag av 125 000 kronor.

F. Diverse.

[50] 1. Ersättning till statens allmänna fastighetsfond: Fångvårdsstyrelsens delfond.

	Anslag
1951/52 (statsliggaren s. 146)	740 000
1952/53 förslag	879 000

Under hänvisning till vad chefen för finansdepartementet i annat sammanhang anför angående ersättning till fångvårdsstyrelsens delfond av statens allmänna fastighetsfond hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Ersättning till statens allmänna fastighetsfond: Fångvårdsstyrelsens delfond* för budgetåret 1952/53 anvisa ett förslagsanslag av 879 000 kronor.

[51] 2. Ersättning till statens allmänna fastighetsfond: Byggnadsstyrelsens delfond.

	Anslag
1951/52 (statsliggaren s. 149)	727 000
1952/53 förslag	851 000

Under hänvisning till vad chefen för finansdepartementet i annat sammanhang anför angående ersättning till byggnadsstyrelsens delfond av statens allmänna fastighetsfond hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Ersättning till statens allmänna fastighetsfond: Byggnadsstyrelsens delfond* för budgetåret 1952/53 anvisa ett förslagsanslag av 851 000 kronor.

[52] 3. Ersättning till statens domäners fond för upplåten mark.

	Anslag
1951/52 (statsliggaren s. 149)	40 800
1952/53 förslag	41 300

Under hänvisning till vad chefen för finansdepartementet i annat sammanhang anför angående ersättning till statens domäners fond för upplåten mark hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Ersättning till statens domäners fond för upplåten mark* för budgetåret 1952/53 anvisa ett förslagsanslag av 41 300 kronor.

[53] 4. Bidrag till utgivande av författningskommentarer m. m.

	Anslag
1950/51	50 000
1951/52	—
1952/53 förslag.....	100

Ifrågavarande bidragsverksamhet handhaves, i enlighet med vad som förutsattes då anslag för ändamålet första gången begärdes (II ht 1946 s. 115 f.), av en särskild nämnd, kallad nämnden för utgivande av förvaltningsrättsliga publikationer. Med hänsyn till befintlig reservation å anslaget vid utgången av budgetåret 1949/50, 96 345 kronor, erfordrades icke någon medelsanvisning under anslaget för innevarande budgetår. Vid senaste budgetårsskifte uppgick reservationen till 136 354 kronor.

I enlighet med förslag av nämnden för utgivande av förvaltningsrättsliga publikationer (skr. 28/9 1951) torde anslaget — i avvaktan på att behov av ytterligare medel blir aktuellt — böra uppföras med ett formellt belopp av 100 kronor.

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Bidrag till utgivande av författningskommentarer m. m.* för budgetåret 1952/53 anvisa ett reservationsanslag av 100 kronor.

[54] 5. Bidrag till utgivande av lagsamling.

I enlighet med förslag av Kungl. Maj:t i propositionen 171/1949 anvisades för budgetåret 1949/50 ett reservationsanslag av 150 000 kronor såsom bidrag till utgivande av lagsamling. Samma anslagsbelopp anvisades för budgetåret 1950/51. Vid behandlingen av anslagsfrågan vid 1951 års riksdag påpekade statsutskottet (utl. nr 2 s. 21 f.) angelägenheten av att under rådande ekonomiska förhållanden möjligheterna att nedbringa kostnaderna under anslaget noggrant prövades. Sålunda borde enligt utskottet utrönas, huruvida utgivandet av sådana delar av lagsamlingen, vilka berörde områden där stora författningsändringar voro att vänta eller vilkas författare endast till ringa del påbörjat arbetet, tills vidare kunde uppskjutas. På grund därav kunde utskottet icke tillstyrka att anslaget för innevarande budgetår uppfördes med högre belopp än 125 000 kronor, innebärande en nedräkning av det av Kungl. Maj:t äskade beloppet med 25 000 kronor. Riksdagen beslöt i överensstämmelse med vad utskottet föreslagit.

I fjolårets statsverksproposition (II ht s. 59) redovisades dittills utkomna delar av lagsamlingen. Sedan dess ha följande delar utgivits, nämligen Kommunallagarna, Skattelagar, Hälso- och sjukvård, Penning- och bankväsende, Jakt, fiske och naturskydd samt Skogen. I anledning av statsutskottets nyssnämnda uttalande har gjorts en undersökning, som resulterat i att utgivningstiden för vissa delar uppskjutits i avvidan på väntade större författningsändringar. Beträffande några delar har utgivningen uppskjutits på

obestämd tid. En mera väsentlig rubbning av utgivningsplanen är emellertid icke möjlig utan stora kostnader för statsverket.

Med hänsyn till antalet under arbete varande delar av verket kan anslaget icke nedsättas för nästa budgetår. Anslaget uppföres därför med oförändrat belopp.

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Bidrag till utgivande av lagsamling* för budgetåret 1952/53 anvisa ett reservationsanslag av 125 000 kronor.

[55] 6. **Bidrag till internationella byrån i Bern för skydd av litterära och konstnärliga verk.**

	Anslag
1951/52 (statsliggaren s. 149)	8 500
1952/53 förslag	8 500

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Bidrag till internationella byrån i Bern för skydd av litterära och konstnärliga verk* för budgetåret 1952/53 anvisa ett förslagsanslag av 8 500 kronor.

[56] 7. **Bidrag till internationella institutet för unifiering av privaträtten.**

	Anslag
1951/52 (statsliggaren s. 149)	3 000
1952/53 förslag	3 000

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Bidrag till internationella institutet för unifiering av privaträtten* för budgetåret 1952/53 anvisa ett förslagsanslag av 3 000 kronor.

[57] 8. **Bidrag till Nordisk Tidsskrift for Kriminalvidenskab.**

	Anslag
1951/52 (statsliggaren s. 149)	3 000
1952/53 förslag	3 000

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Bidrag till Nordisk Tidsskrift for Kriminalvidenskab* för budgetåret 1952/53 anvisa ett anslag av 3 000 kronor.

[58] 9. Bidrag till Tidskrift för kriminalvård.

	Anslag
1951/52 (statsliggaren s. 149)	1 000
1952/53 förslag	1 000

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen
att till *Bidrag till Tidskrift för kriminalvård* för budgetåret
1952/53 anvisa ett anslag av 1 000 kronor.

[59] 10. Kommittéer och utredningar genom sakkunniga.

	Anslag	Nettoutgift
1950/51	770 000 ¹	678 400
1951/52 (statsliggaren s. 149)	550 000	
1952/53 förslag	635 000	

Den under fjolåret genomförda chefslönnerevisionen och höjningen av rörliga tillägget beräknas medföra en ökning av kostnaderna under anslaget med 85 000 kronor. Anslaget bör på grund härav uppföras med 635 000 kronor.

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen
att till *Kommittéer och utredningar genom sakkunniga* för
budgetåret 1952/53 anvisa ett reservationsanslag av 635 000 kronor.

[60] 11. Extra utgifter.

	Anslag	Nettoutgift
1950/51	35 000	24 900
1951/52 (statsliggaren s. 150)	35 000	
1952/53 förslag	40 000	

För att täcka kostnader för resor m. m., föranledda av deltagande från svensk sida i olika internationella konferenser o. d., torde anslaget böra höjas med 5 000 kronor till 40 000 kronor.

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen
att till *Extra utgifter* för budgetåret 1952/53 anvisa ett
reservationsanslag av 40 000 kronor.

[61] 12. Barntillägg åt vissa befattningshavare i statens tjänst.

	Anslag	Nettoutgift
1950/51	25 000	22 900
1951/52 (statsliggaren s. 150)	20 000	
1952/53 förslag	15 000	

¹ Därav 345 000 på tilläggsstat.

Anslaget kan nedsättas till 15 000 kronor.

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Barntillägg åt vissa befattningshavare i statens tjänst* för budgetåret 1952/53 anvisa ett förslagsanslag av 15 000 kronor.

Sammanfattning.

Andra huvudtitelns slutsumma, för budgetåret 1951/52

utgörande	kronor 41 227 100
kommer vid bifall till de av mig framställda förslagen att för	
budgetåret 1952/53 uppgå till	» 50 952 000
innebärande en ökning av	» 9 724 900

Vad föredragande departementschefen sålunda, med
instämmande av statsrådets övriga ledamöter, hemställt
behagar Hans Maj:t Konungen bifalla.

Ur protokollet:

Olle Lundberg.

Register

till

Andra huvudtiteln för budgetåret 1952/53.

A. Justitiedepartementet m. m.

Sid.	Kronor
1 Avlöningar till statsråden utan departement m. m.	293 600
2 Justitiedepartementet: Avlöningar	775 000
4 Justitiedepartementet: Omkostnader	148 000
5 Justitiedepartementet: Svensk författningssamling	220 000
5 Justitiedepartementet: Kostnader för utrustning av nya lokaler för kommittéer m. m.	38 000
6 Lagberedningen	108 000
7 Ombuden för tillsyn av tryckta skrifter	19 000
	1 601 600.

B. Justitiekanslersämbetet och riksåklagarämbetet.

8 Justitiekanslersämbetet: Avlöningar	149 100
9 Justitiekanslersämbetet: Omkostnader	9 600
10 Riksåklagarämbetet: Avlöningar	196 300
10 Riksåklagarämbetet: Omkostnader	19 000
	374 000.

C. Domstolarna.

12 Högsta domstolen m. m.: Avlöningar	2 124 000
14 Högsta domstolen m. m.: Omkostnader	158 700
15 Regeringsrätten: Avlöningar	400 000
16 Regeringsrätten: Omkostnader	12 000
17 Regeringsrätten: Regeringsrättens årsbok	30 000
17 Hovrätterna: Avlöningar	5 111 000
22 Hovrätterna: Omkostnader	525 600
24 Häradsrätterna: Avlöningar	11 380 000
32 Häradsrätterna: Omkostnader	762 000
34 Häradsrätterna: Reseersättningar till nämndemän	1 150 000
34 Häradsrätterna: Anskaffande av nya fastighetsböcker för landet	75 000
35 Häradsrätterna: Uppläggande av nya fastighetsböcker för landet	40 000
35 Häradsrätterna: Anskaffande av nya förmynderskapsböcker ...	75 000
36 Vattendomstolarna: Avlöningar	*1 146 300
37 Vattendomstolarna: Omkostnader	*142 800
	23 132 400.

D. Rättegångsväsendet i allmänhet.

38 Ersättning åt domare, vittnen och parter	2 400 000
39 Kostnader enligt lagen om fri rättegång	1 750 000
40 Understöd för utomprocessuell rättshjälp	200 000

* Beräknat belopp.

Sid.	Kronor
40 Tornedalens rättshjälpsanstalt	40 600
41 Resestipendier åt domare m. fl.	10 000
41 Kurser för expropriationstekniker	75 000
	4 475 600.

E. Fångvården m. m.

44 Fångvårdsstyrelsen: Avlöningar	735 300
46 Fångvårdsstyrelsen: Omkostnader	96 000
47 Fångvårdsanstalterna: Avlöningar	10 549 200
86 Fångvårdsanstalterna: Omkostnader	5 420 000
89 Fångvårdsanstalterna: Maskin- och verktygsutrustning m. m. .	120 000
90 Fångvårdsanstalterna: Inventarier m. m. för fångkolonier.	87 000
91 Fångvårdsanstalterna: Montering och transport av baracker m. m.	40 000
91 Ersättning för vård av fångar på anstalter, som ej tillhöra fångvården, m. m.	50 600
93 Interneringsnämnden	67 500
95 Ungdomsfängelnsnämnden	26 400
97 Länsstyrelsernas kostnader för fångtransport	250 000
97 Skyddskonsulentorganisationen: Avlöningar	390 000
101 Skyddskonsulentorganisationen: Omkostnader	94 500
101 Övervakning av villkorligt dömda	475 000
102 Tillsyn över villkorligt frigivna m. fl.	75 000
102 Understöd åt verksamhet för frigivna fångar m. fl.	165 000
103 Bidrag till Svenska skyddsförbundet	125 000
	18 766 500.

F. Diverse.

104 Ersättning till statens allmänna fastighetsfond: Fångvårdsstyrelsens delfond	879 000
104 Ersättning till statens allmänna fastighetsfond: Byggnadsstyrelsens delfond	851 000
104 Ersättning till statens domäners fond för upplåten mark	41 300
105 Bidrag till utgivande av författningskommentarer m. m.	100
105 Bidrag till utgivande av lagsamling	125 000
106 Bidrag till internationella byrån i Bern för skydd av litterära och konstnärliga verk	8 500
106 Bidrag till internationella institutet för unifisering av privaträtten	3 000
106 Bidrag till Nordisk Tidsskrift för Kriminalvidenskab	3 000
107 Bidrag till Tidskrift för kriminalvård	1 000
107 Kommittéer och utredningar genom sakkunniga	635 000
107 Extra utgifter	40 000
107 Barnlägg åt vissa befattningshavare i statens tjänst	15 000
	2 601 900.
	Summa 50 952 000.

109 Sammanfattning.

BILAGA 5 TILL STATSVERKSPROPOSITIONEN 1952

TREDJE HUVUDTITELN

UTRIKESDEPARTEMENTET

Utdrag av protokollet över utrikesdepartementsärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 4 januari 1952.

Närvarande:

Statsministern ERLANDER, ministern för utrikes ärendena UNDÉN, statsråden SKÖLD, DANIELSON, ZETTERBERG, TORSTEN NILSSON, STRÄNG, ERICSSON, ANDERSSON, LINGMAN, HAMMARSKJÖLD, NORUP, HEDLUND, PERSSON, HJALMAR NILSON, LINDELL.

Ministern för utrikes ärendena anmäler de frågor, som tillhöra regleringen av utgifterna under riksstatens tredje huvudtitel för budgetåret 1952/53, och anför därvid följande.

I statsverkspropositionen till 1951 års riksdag (III ht s. 1) framhölls, att utrikesförvaltningen under de rådande förhållandena på såväl det politiska som det ekonomiska området stod inför ökade krav. Denna tendens har under det gångna året alltmera befasts särskilt i vad avser utrikesdepartementet. Därjämte ha de av riksdagen i enlighet med förslag i 1951 års statsverksproposition beslutade indragningarna av ett antal tjänster utomlands bidragit till en ytterligare koncentring av arbetsuppgifter till departementet, där sålunda på olika grunder behov av en organisatorisk förstärkning gjort sig gällande. Indragningen av vissa beskickningschefstjänster har medfört en omfördelning av arbetsuppgifterna mellan ifrågavarande beskickningar och de beskickningar, som bära ansvaret för Sveriges intressen i närliggande länder. En förstärkning av personalen i de lägre graderna har måst genomföras vid de beskickningar, som till följd härav fått en ökad arbetsbörda.

Av vad sålunda anförts framgår, att de anordningar, delvis av provisorisk karaktär, som under de senaste åren vidtagits för att nöjaktigt tillgodose personalbehovet inom utrikesförvaltningen, för närvarande icke kunna anses

helt tillräckliga framför allt i vad avser departementet. I nuvarande läge, vilket alltså nödvändiggör den strängaste återhållsamhet med statens utgifter, har dock ingen annan ökning av den diplomatiska och konsulära personalen föreslagits än inrättandet av två rekryteringsbefattningar (attachéer). Kraven på en förstärkning få istället, såsom hittills i viss utsträckning varit fallet, tillgodoses genom tillfälligt anlitande av personal i mellangraderna, avsedd för tjänstgöring utomlands. Dylika anordningar medföra emellertid i sin tur vissa olägenheter. I syfte att närmare utröna, i vilken omfattning så är fallet, och för att bättre kunna bedöma den lämpligaste organisationen och överblicka behovet av erforderlig personal vid utrikesrepresentationen, har inom departementet påbörjats en utredning för att närmare klarlägga omfånget av de olika arbetsuppgifter, som för närvarande fullgöras av utlandsorganen.

Även i vissa andra hänseenden pågår en översyn av utrikesförvaltningens organisation. Den utredning angående formerna för de kamerala ärendenas handläggning, som omhänderhafts av en särskilt tillkallad utredningsman, har i vad avser departementet avslutats och förslag framlagts rörande organisationen av den från och med budgetåret 1950/51 inrättade räkenskapsbyrån å personalavdelningen. Till dessa förslag, vilka bl. a. avse en viss förstärkning av byråns personella organisation, skall jag återkomma under vederbörande anslag. I fråga om de kamerala ärendenas handläggning vid beskickningar och konsulat har utredningen ännu ej avslutats.

De med stöd av Kungl. Maj:ts bemyndigande den 9 december 1949 tillkallade sakkunniga med uppgift att verkställa utredning rörande avlöningsförmånerna till utomlands stationerade tjänstemän m. m. — utlandslönekommittén — kunna, enligt vad jag erfarit, förväntas framlägga vissa förslag i ämnet under första halvåret 1952. Förslag till nya avlöningsbestämmelser för ifrågavarande personal torde emellertid icke komma att föreläggas 1952 års riksdag.

Trots iakttagande av sträng sparsamhet uppvisar huvudtiteln en nettoökning av 15 367 000 kronor. Højningarna äro sammanfattningsvis att hänföra till följande ändamål, nämligen bidrag till internationell hjälpverksamhet 6 000 000 kronor samt till internationella organisationer 176 000 kronor, uppräknig av omkostnadsanslagen 2 558 000 kronor, højning av löner för utlandspersonal i anledning av stegrade levnadskostnader 3 393 000 kronor, automatiska ökniggar å avlöningsanslagen 1 288 000 kronor, särskilda förhandlingar med främmande makter 400 000 kronor, ersättning till statens allmänna fastighetsfond 532 000 kronor, upplysningsverksamhet i utlandet angående Sverige 118 000 kronor samt övriga ändamål 902 000 kronor.

I gällande statuppställning för tredje huvudtiteln finnas särskilda avlönings- och omkostnadsanslag dels för utrikesdepartementet, dels ock för

beskickningar och konsulat. För utlandsrepresentationen redovisas dessutom avlöningarna, respektive omkostnaderna under ett flertal olika anslag. Denna uppdelning har visat sig medföra olägenheter för budgetarbetet samt i kameralt hänseende. Vidare torde utrikesförvaltningen bland annat med hänsyn till den ofta förekommande omplaceringen av personal mellan Sverige och utlandet principiellt böra betraktas såsom en enhet. En sammanslagning av vissa anslag framstår av dessa skäl såsom önskvärd. Denna torde böra genomföras på följande sätt.

Anslagen A 1. *Utrikesdepartementet: Avlöningar* samt B 1. *Avlöningar vid beskickningar och konsulat: Diplomatisk och konsulär personal m. m.*, B 2. *Avlöningar vid beskickningar och konsulat: Attachéer*, B 3. *Avlöningar vid beskickningar och konsulat: Pressattachéer*, B 4. *Avlöningar vid beskickningar och konsulat: Skrivbiträden* samt B 5. *Avlöningar vid beskickningar och konsulat: Extra biträden och vaktbetjante* sammanföras till ett nytt anslag A 1. *Utrikesförvaltningen: Avlöningar*, förslagsanslag. Avlöningsstaten för det nya anslaget torde böra indelas efter de olika huvudgrupper av personal, som finnas inom utrikesförvaltningen. Sålunda bör såsom första huvudrubrik i staten upptagas »Diplomatisk och konsulär personal», omfattande befattningshavare från och med kanslist (Ca eller Ce 16) till och med sändebud (Co 19). Under en andra huvudrubrik »Administrativ personal» torde sammanföras dels den för annan än diplomatisk och konsulär tjänst avsedda personalen i lönegraderna 24—37, dels ock kvinnlig och manlig biträdespersonal ävensom expeditivskatter. Såsom en särskild grupp torde vidare böra redovisas pressattachéerna, vilka utgöra den enda kategori specialattachéer, som för närvarande avlönas från anslag under tredje huvudtiteln. Under en fjärde och sista rubrik bör upptagas den av vederbörande utlandsmyndigheter på platsen anställda personalen. Avlöningsstaten för det nya anslaget synes i anslutning härtill böra erhålla följande uppställning:

Avlöningsstat.

1. *Diplomatisk och konsulär personal.*

1. Avlöning till departementschefen, ministern för utrikes ärendena.
2. Avlöningar till ordinarie tjänstemän, *förslagsvis*.
3. Arvoden, bestämda av Kungl. Maj:t.
4. Exspektansarvoden, bestämda av Kungl. Maj:t, *förslagsvis*.
5. Avlöningar till övrig icke-ordinarie personal.
6. Särskilda löneförmåner till ordinarie och icke-ordinarie tjänstemän:
 - a. Representationsbidrag till ministern för utrikes ärendena.
 - b. Representations- och hyresbidrag till vissa befattningshavare i utrikesdepartementet.
 - c. Prisutjämningsstillägg.
 - d. Särskilda förmåner i övrigt, *förslagsvis*.
7. Rörligt tillägg, *förslagsvis*.

II. Administrativ personal.

1. Avlöningar till ordinarie tjänstemän, *förslagsvis*.
2. Avlöningar till icke-ordinarie personal.
3. Ortstillägg.
4. Rörligt tillägg, *förslagsvis*.

III. Pressattachéer.

1. Avlöningar till icke-ordinarie personal.
2. Ortstillägg, *förslagsvis*.
3. Rörligt tillägg, *förslagsvis*.

IV. Av vederbörande utlandsmyndigheter anställd personal.

Anslagen A 2. *Utrikesdepartementet: Omkostnader* samt B 8. *Rese- och flyttningssersättningar*, B 9. *Skrivmaterialier och inventarier m. m. vid beskickningar och konsulat* samt B 10. *Övriga omkostnader vid beskickningar och konsulat* sammanföras till ett nytt anslag A 2. *Utrikesförvaltningen: Omkostnader*, förslagsanslag. För detta torde böra fastställas följande omkostnadsstat:

Omkostnadsstat.

1. Sjukvård m. m., *förslagsvis*.
2. Rese- och flyttningssersättningar, *förslagsvis*.
3. Publikationstryck, *förslagsvis*.
4. Chiffereringsmateriel.
5. *Expenser, förslagsvis*.
 Bränsle, lyse och vatten, *förslagsvis*.
 Övriga *expenser*:
 Telegram, telefon och annonsering, *förslagsvis*.
 Andra ändamål:
 a. för utrikesdepartementet, *högst*.¹
 b. för utlandsrepresentationen, *högst*.¹

I samband med dessa sammanslagningar torde huvudtiteln böra indelas i tre huvudavdelningar i stället för de nuvarande fyra, nämligen A. *Utrikesförvaltningen*, B. *Bidrag till vissa internationella organisationer m. m. samt* C. *Diverse*. Till A hänföras de nya anslagen A 1 och A 2 samt de nuvarande anslagen B 6 och B 7. I den ordning anslagen redovisas i det följande upptagas under B de nuvarande anslagen C 3—C 6 och C 1 samt under C anslagen D 1—D 13, C 2 och A 3.

¹ Av Kungl. Maj:t maximerad delpost.

A. Utrikesförvaltningen.

[1] 1. Utrikesförvaltningen: Avlöningar.

	Anslag 1949/50 Kronor	Anslag 1950/51 Kronor	Nettoutgift 1950/51 Kronor
Nuvarande anslaget A 1	2 440 000	2 520 000	2 863 798
» » B 1	6 088 000	8 240 000	8 048 853
» » B 2	819 000	1 081 000	989 959
» » B 3	308 000	340 000	339 723
» » B 4	3 400 000	2 650 000	2 611 968
» » B 5	1 100 000	2 700 000	2 399 779
Del av nuvarande anslaget B 7	147 000 ¹	147 000 ¹	147 000 ¹
	14 302 000	17 678 000	17 401 080
	Anslag 1951/52 Kronor	Förslag 1952/53 Kronor	Ökning Kronor
Nuvarande anslaget A 1	2 525 000	3 213 000	688 000
» » B 1	7 866 000	10 586 000	2 720 000
» » B 2	1 045 000	1 480 000	435 000
» » B 3	305 000	395 000	90 000
» » B 4	2 400 000	6 670 000	1 723 000
» » B 5	2 400 000		
Del av nuvarande anslaget B 7	147 000		
Summa för nya anslaget A 1	16 688 000 ²	22 344 000	5 656 000

Beträffande den sammanslagna avlöningsstaten, som jag senare kommer att föreslå, är i jämförelse med de nuvarande avlöningsanslagen att bemärka följande.

Handsekreterare åt ministern för utrikes ärendena. Enligt den organisationsplan för utrikesdepartementet, som godkändes av 1919 års riksdag (jfr prop. 1919: 360, SU nr 144 samt skr. nr 329), skulle en »andre legationssekreterare» samt en »byråsekreterare» i egenskap av särskilda sekreterare stå till ministerns för utrikes ärendena och kabinettsekreterarens förfogande. För 1928 års riksdag anmäldes, att en av dem behövde, i likhet med vad under senare år visat sig erforderligt, i regel disponeras för politiska avdelningens behov. Uttalandet föranledde icke någon erinran från riksdagens

¹ Beräknat belopp.

² Dessutom föreslås, att å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1951/52 äskas sammanlagt 1 563 000 kronor.

sida (jfr SU nr 81 samt skr. nr 3 A). Även den andra befattningen har under senare tid huvudsakligen disponerats för nämnda avdelning. Tåta personombyten ha visat sig ofrånkomliga och ha medfört olågenheter. Jag vill förorda, att det behov av särskild arbetshjålp, som alltjämt föreligger, fylles genom att en befattning inrättas såsom sekreterare åt ministern för utrikes årendena. Tjånsten torde böra placeras i 24:e lönegraden och besättas med extra ordinarie befattningshavare, vilken icke bör tillhöra den diplomatiska karriären.

Råakenskapsbyrån. Sedan ministern för utrikes årendena uppdragit åt chefen för statsdepartementens organisationsavdelning, e. o. förste kanslisekretären E. E. A. Magnander att såsom utredningsman företaga en översyn av de kamerala årendenas handläggning inom utrikesförvaltningen (jfr III ht 1949 s. 36), framlade denne den 14 oktober 1949 vissa förslag i åmnet, närmast avseende organisationen av kameralförvaltningen inom utrikesdepartementet. Efter prövning av årendet inrättades från och med den 1 juli 1950 (jfr prop. 1950: 153 s. 13—14) en särskild råakenskapsbyrå inom personalavdelningen för handläggning bland annat av de kamerala årendena.

Ministern för utrikes årendena har den 2 mars 1951 uppdragit åt Magnander att fortsätta och fullfölja utredningen i vad avser kameralorganisationen vid beskickningar och lönade konsulat. I en promemoria den 14 juli 1951 förordar utredningsmannen en omläggning av dessas kamerala verksamhet, syftande bland annat till en effektivisering av de kamerala handläggningsformerna såväl vid utlandsmyndigheterna som inom råakenskapsbyrån vid bearbetning av inkommande råakenskapsmaterial. Förslagen syfta även till en effektivisering av råakenskapsbyråns revision av utlandsmyndigheternas medelsförvaltning, i förekommande fall genom platsrevision. Det kamerala arbetet vid departementets arvs- och ersättningsbyrå föreslås skola överflyttas till råakenskapsbyrån. Utredningsmannen framlågger vidare förslag till personell organisation vid råakenskapsbyrån i 29:e och lägre lönegrader. Kamreraretjånsten i lönegraden Ca 29 skulle sänkas till lönegraden Ca 27. Ett stadigvarande behov av en befattning i 24:e lönegraden såsom föreståndare för den arbetsdetalj inom råakenskapsbyrån, där årenden angående rese- och flyttningersättning ar handläggas, har bedömts föreligga med hänsyn till nämnda årendens svårighetsgrad och antal. För ifrågavarande uppgift finnes för närvarande en befattningshavare i lönegraden Cg 24. Denna tjänst föreslås skola överföras till extra ordinarie stat. Den bitrådespersonal, som utför kamalarbete, har redan i samband med den successiva rationalisering, som skett av de kamerala arbetsformerna, minskats med ca fem befattningshavare.

Den av utredningsmannen förordade omläggningen av den kamerala verksamheten vid beskickningar och konsulat synes mig ur rationaliserings- och revisionssynpunkter vara ändamålsenlig. Genom överförande av arvs- och ersättningsbyråns kamerala verksamhet till råakenskapsbyrån vinnas också flera praktiska fördelar. Förslaget till personell organisation för råakenskaps-

byrån kan jag i huvudsak biträda. Till förslaget om sänkning av kamrerarebefattningen från 29:e till 27:e lönegraden är jag dock för närvarande icke beredd taga ställning. Revisorsbefattningen vid rese- och flyttningssättningsdetaljen torde, såsom utredningsmannen förordat, böra överföras till extra ordinarie stat.

Räkenskapsbyrån har efter inrättandet tillförts uppgifter, som vidgat dess verksamhet utöver det i egentlig mening kamerala området. Sålunda ha dit överförts fastighetsärendena ävensom samtliga budgetfrågor, vilka icke avse organisatoriska och personella spörsmål. I anslutning härtill bör byråns personal ökas med en amanuens i den reglerade befordringsgången. Byråns namn bör vidare med hänsyn till det vidgade arbetsområdet ändras till »ekonomibyrån».

Biträdespersonalen. Det trängande behov av en översyn av lönegradsplaceringen för biträdespersonalen i utrikesdepartementet, som länge förelegat och anmälts i 1951 års statsverksproposition (III ht s. 5), har gjort sig alltmer gällande. I avvaktan på den allmänna reglering av den kvinnliga biträdespersonalens lönegradsplacering, som torde böra genomföras i enlighet med de riktlinjer 1947 års biträdesutredning uppdragit i sitt i oktober 1951 avgivna betänkande, anser jag mig emellertid här böra begränsa mig till att föreslå uppflyttning i högre lönegrad av endast ett mindre antal tjänster, där arbetsuppgifterna uppenbarligen äro av så kvalificerad beskaffenhet, att ett bibehållande av nuvarande ordning icke kan anses rimligt. De sålunda ifrågasatta förändringarna, vilka bedömts såsom särskilt angelägna och av natur att kunna vidtagas utan föregripande av de beslut, som må komma att fattas i anledning av biträdesutredningens betänkande, äro följande: tre kanslibiträdestjänster å ordinarie stat uppflyttas till befattningar såsom kansliskrivare (Ca 15), fyra kanslibiträdestjänster, varav tre å ordinarie samt en å extra ordinarie stat, till befattningar såsom kontorist (Ca 13, respektive Ce 13) samt fem kontorsbiträdestjänster å ordinarie stat till lika antal befattningar såsom kanslibiträde (Ca 11).

Den vid beskickningar och konsulat tjänstgörande biträdespersonalen avlönas för närvarande med arvoden, avpassade efter levnadskostnaderna å respektive orter. I regel äro ifrågavarande biträden, såvida de icke äro lokalt anställda, samtidigt innehavare av befattningar i utrikesdepartementet, från vilka de under tiden för utlandstjänstgöringen åtnjuta tjänstledighet. Denna ordning överensstämmer emellertid icke med de principer, som numera ligga till grund för avlönings- och pensionsreglementena, och måste därför betecknas såsom otillfredsställande. Det torde i detta sammanhang även få erinras om att statsutskottet i sitt utlåtande 1948: 3 sagt sig förutsätta, att Kungl. Maj:t låte, så snart förhållandena det medgäve, genomföra erforderlig omläggning i avlöningssystemet för biträdespersonalen. Frågan om en inplacering av här ifrågavarande tjänster vid beskickningar och konsulat i den lönegrad å ordinarie eller extra ordinarie stat, som motsvarar de därmed förenade arbetsuppgifterna, har varit föremål för förberedande ut-

redning inom departementet men har icke ansetts böra upptagas till avgörande, innan slutlig ställning tagits till biträdesutredningens förslag. Den tidigare förordade sammanslagningen av bl. a. de nuvarande anslagen A 1, B 4 och B 5 förutsätter emellertid, att samtliga tjänster, såväl i departementet som vid beskickningar och konsulat, med undantag för lokalanställd personal, hänföras till viss lönegrad. Därvid böra de, som icke tidigare tjänstgjort i departementet och av denna anledning ej inplacerats i lönegrad, hänföras till lönegraden Cg 8. Det bör emellertid understrykas, att en definitiv reglering av såväl den i departementet som vid beskickningar och konsulat tjänstgörande biträdespersonalens lönegradsplacering med hänsyn till arbetsuppgifternas kvalitativa beskaffenhet framstår såsom ofrånkomligen nödvändig. Avsikten är att inom departementet närmare utreda denna fråga, så att förslag i ämnet kan föreläggas 1953 års riksdag.

Vissa i departementet företagna organisatoriska förändringar i förening med en stegrad arbetsbörda å den del av departementets verksamhetsområde, som avser Sveriges deltagande i internationella samarbetsorgan, ha medfört ett ökat behov av biträden för skriv- och kontorsgöromål. Gjorda beräkningar ge vid handen, att ytterligare tolv sådana biträden erfordras.

Sex extra ordinarie kontorsbiträden, vilka den 1 juli 1952 kunna räkna sju tjänstår, böra då jämlikt grunderna för den reglerade befordringsgången konstitueras till kontorsbiträden i lönegraden Ca 8. Dessa tjänster böra medtagas vid beräkningen av antalet kontorsbiträdestjänster i den nya personalförteckningen.

I personalförteckningen bör i enlighet med vad sålunda anförts upptagas följande tjänster, nämligen $(13 + 3 =) 16$ kansliskrivare-, $(0 + 3 =) 3$ kontorist-, $(32 - 3 - 3 + 5 =) 31$ kanslibiträdes- samt $(90 - 5 + 6 =) 91$ kontorsbiträdesbefattningar.

Från anslaget B 7 avlönas för närvarande ett antal från departementet utsända biträden vid vissa olönade konsulat. Härför avsedda medel, 147 000 kronor, böra från och med budgetåret 1952/53 överföras till det nya anslaget A 1. Utrikesförvaltningen: Avlöningar, II. Administrativ personal, 2. Avlöningar till icke-ordinarie personal samt 3. Ortstillägg.

Inberäknat överföringen från anslaget B 7 ha de poster i den nya avlöningsstaten, som motsvarar anslagen B 4 och B 5, upptagits till ett sammanlagt belopp av 6 670 000 kronor, innebärande en ökning i förhållande till nuvarande anslag med 1 723 000 kronor. För de skäl, som ligga till grund för behovet av ytterligare medel, redogöres i det följande i samband med anslagsberäkningen.

Expeditionsvakter. Utrikesdepartementets återflyttning till Arvfurstens palats, som beräknas äga rum under år 1952, kan med hänsyn till utformningen av därvarande lokaler komma att medföra ett ökat behov av expeditionsvakter. I förekommande fall torde förslag härom få framläggas, sedan erfarenhet vunnits av hur vakttjänsten i de nya lokalerna lämpligen bör organiseras.

Prisutjämningsstillägg. Som jag inledningsvis omnämnt, torde utlands-lönekommittén icke komma att framlägga förslag till en reglering av utlandstjänstemännens löner i sådan tid, att förslag kan underställas 1952 års riksdag. Det nuvarande systemet, innebärande att tjänstemännen vid flertalet beskickningar och lönade konsulat till erforderlig löneutfyllnad av de jämlikt gällande författningar utgående avlöningsförmånerna erhålla särskilda prisutjämningsstillägg, vilka fastställas av Kungl. Maj:t efter förslag av utrikesförvaltningens lönenämnd, torde därför få tillämpas även under nästa budgetår. Detta innebär bl. a., att vederbörande tjänstemäns löner även i fortsättningen äro att betrakta såsom behovsprövade. I likhet med vad som skett under år 1951 synes därför en viss sänkning av prisutjämningsstilläggen överlag böra genomföras, därest det rörliga tillägget på statstjänstemännens löner skulle komma att höjas.

Före den tidigare berörda sammanslagningen av vissa löneanslag under tredje huvudtiteln ha delposter för prisutjämningsstillägg, senast under innevarande budgetår, funnits uppförda i avlöningsstaterna under följande anslag, nämligen B 1. Avlöningar vid beskickningar och konsulat: Diplomatisk och konsulär personal m. m., B 2. Avlöningar vid beskickningar och konsulat: Attachéer och B 3. Avlöningar vid beskickningar och konsulat: Pressattachéer. Genom sammanslagningen ha delposterna för prisutjämningsstillägg åt diplomatisk och konsulär personal, respektive attachéer uppgått i en gemensam post, i den nya avlöningstaten benämnd I. Diplomatisk och konsulär personal, 6. Särskilda avlöningsförmåner till ordinarie och icke-ordinarie tjänstemän, c. Prisutjämningsstillägg. Den tidigare delposten för prisutjämningsstillägg åt pressattachéer har i den nya avlöningstaten inarbetats i posten III. Pressattachéer, 2. Ortstillägg, till vilken jag får återkomma (jfr s. 11).

Av följande uppställning framgår, hur de för innevarande budgetår anvisade medlen för prisutjämningsstillägg, utom till pressattachéer, förhålla sig till motsvarande äskanden för budgetåret 1952/53:

Budgetåret 1951/52	Kronor	Budgetåret 1952/53	Kronor
B 1. Avlöningar vid beskickningar och konsulat: Diplomatisk och konsulär personal m. m., 4 a. Prisutjämningsstillägg	3 000 000	A 1. Utrikesförvaltningen: Avlöningar, I. Diplomatisk och konsulär personal, 6 c. Prisutjämningsstillägg	5 690 000
B 2. Avlöningar vid beskickningar och konsulat: Attachéer, 2 b. Prisutjämningsstillägg	332 000		
Summa	3 332 000	Ökning	2 358 000

Det ökade medelsbehov för prisutjämningsstillägg, som framgår av uppställningen, beror på den under nuvarande internationella konjunkturer i flertalet länder starkt stigande prisnivå samt i vissa länder inträffande växelkursförändringar. Till en del ha dessa faktorer redan nödvändiggjort en höjning av lönerna till utomlands stationerade tjänstemän. Verkningarna av denna ökning på belastningen av delposterna för prisutjämningsstillägg ha visserligen kunnat begränsas dels genom de vid 1951 års riksdag beslutade indragningarna av vissa befattningar inom utrikesrepresentationen, dels genom den tidigare antydda generella sänkningen av prisutjämningsstilläggen med viss del av höjningen av det rörliga tillägget den 1 januari 1951 samt av chefslöneökningen den 1 juli 1951. Icke desto mindre har jag sett mig nödsakad att i annat sammanhang å tilläggsstat äska ytterligare medel för prisutjämningsstillägg redan under innevarande budgetår. Vid beräkningen av medelsbehovet för budgetåret 1952/53 måste emellertid härutöver hänsyn tagas till sådana redan inträffade levnadskostnadsökningar, som ännu icke hunnit beaktas vid lönesättningen för den utomlands stationerade personalen samt till de ytterligare kostnadsökningar, som kunna antagas inträffa intill den 1 juli 1953. Mot bakgrund härav har jag beräknat, att posten för prisutjämningsstillägg under det tidigare anslaget B 1 behöver höjas med 2 075 000 kronor till 5 075 000 kronor och motsvarande post under det tidigare anslaget B 2 med 283 000 kronor till 615 000 kronor. Det sammanlagda medelsbehovet för prisutjämningsstillägg åt diplomatisk och konsulär personal stiger sålunda till 5 690 000 kronor under budgetåret 1952/53.

De nuvarande anslagen A 1 samt B 1—B 5 sluta på ett sammanlagt belopp av 16 688 000 kronor. Det nya anslaget bör upptagas med 22 344 000 kronor, innebärande en ökning med 5 656 000 kronor. Denna har beräknats på följande sätt.

1. *Ökningar i förhållande till nuvarande anslaget A 1. Utrikesdepartementet: Avlöningar.* Den vid 1951 års riksdag beslutade regleringen av vissa chefslöner medför en kostnadsökning av 65 600 kronor. För den genomförda höjningen av det rörliga tillägget, löneklassuppflyttningar samt uppflyttning i reglerad befordringsgång erfordras vidare 430 000 kronor, respektive 46 500 kronor och 7 600 kronor. Avlöningar till en handsekreterare åt ministern för utrikes ärendena samt en amanuens å ekonomibyrån öka medelsbehovet med 13 600 kronor, respektive 12 900 kronor. Den i det föregående föreslagna uppflyttningen i lönegrad av vissa tjänster för den kvinnliga biträdespersonalen medför merutgifter å sammanlagt 4 200 kronor samt den likaledes tidigare nämnda förstärkningen av samma personal i departementet en utgiftsökning av 83 900 kronor. Såsom ersättning åt tillsyningsmän för städning erfordras 1 000 kronor. För tillfällig personal vid sjukdom och semestrar m. m. beräknas vidare ett belopp av 55 000 kronor. Arvode åt tillfällig arbetshjälp vid arkivet (jfr III ht 1951 s. 4—5) bortfaller, varigenom medelsbehovet minskas med 14 000 kronor. Vidare medför indragning av två extra tjänstemän en besparing av 18 600 kronor.

Den sammanlagda ökningen i förhållande till nuvarande anslaget A 1 blir alltså $(65\,600 + 430\,000 + 46\,500 + 7\,600 + 13\,600 + 12\,900 + 4\,200 + 83\,900 + 1\,000 + 55\,000 - 14\,000 - 18\,600 =)$ 687 700 kronor, eller i runt tal 688 000 kronor.

2. *Ökningar i förhållande till nuvarande anslaget B 1. Avlöningar vid beskickningar och konsulat: Diplomatisk och konsulär personal m. m.* Regleringen av chefslönerna samt höjningen av det rörliga tillägget beräknas medföra en ökning av 177 000 kronor, respektive 372 000 kronor. För löneklassuppflyttningar erfordras 30 000 kronor. Kostnaderna för vikariatersättning böra i anslutning till de senaste årens belastning beräknas stiga med 10 000 kronor. Utgifterna för exspektansarvoden torde öka med 45 000 kronor. Medelsbehovet för prisutjämningsstillägg upptages i anslutning till vad i det föregående anförts till ett med 2 075 000 kronor förhöjt belopp. För särskilda förmåner i övrigt (ortstillägg m. m.) erfordras i anledning av ändrad placering av personal utomlands ytterligare 26 000 kronor. Det arvode för en sjöfolkssakkunnig, som för närvarande finnes beräknat under anslagsposten B 1: 3 (jfr III ht 1946 s. 19), är tills vidare icke längre erforderligt. Härigenom uppstår en kostnadsminskning av 15 000 kronor.

Medelsbehovet skulle alltså ökas med sammanlagt $(177\,000 + 372\,000 + 30\,000 + 10\,000 + 45\,000 + 2\,075\,000 + 26\,000 - 15\,000 =)$ 2 720 000 kronor.

3. *Ökningar i förhållande till nuvarande anslaget B 2. Avlöningar vid beskickningar och konsulat: Attachéer.* För höjningen av det rörliga tillägget samt uppflyttningar inom reglerad befordringsgång räknas med merutgifter å 92 000 kronor, respektive 42 300 kronor. Utgifterna för vikariatersättning böra med anledning av de senaste årens belastning samt på grund av chefslöneregleringen upptagas till ett med 9 000 kronor förhöjt belopp. Avlöning åt två nya attachéer påkallar en ökning med tillhoppa 20 700 kronor. Slutligen erfordras för prisutjämningsstillägg, såsom tidigare anförts, 283 000 kronor. Kostnaderna för ortstillägg beräknas nedgå med 12 000 kronor.

Den sammanlagda kostnadsökningen skulle alltså uppgå till $(92\,000 + 42\,300 + 9\,000 + 20\,700 + 283\,000 - 12\,000 =)$ 435 000 kronor.

4. *Ökningar i förhållande till nuvarande anslaget B 3. Avlöningar vid beskickningar och konsulat: Pressattachéer.* I anledning av höjningen av det rörliga tillägget erfordras ytterligare 21 000 kronor, för löneklassuppflyttningar 1 000 kronor samt för ortstillägg 68 000 kronor.

Utgifterna skulle sålunda stiga med $(21\,000 + 1\,000 + 68\,000 =)$ 90 000 kronor.

5. *Ökningar i förhållande till nuvarande anslagen B 4. Avlöningar vid beskickningar och konsulat: Skrivbiträden och B 5. Avlöningar vid beskickningar och konsulat: Extra biträden och vaktbetjante samt del av nuvarande anslaget B 7. Ersättningar åt olönade konsuler.* För täckande av merkostnader i anledning av myntreformen i Polen anvisades å tilläggsstat till riksstaten för budgetåret 1950/51 (skr. 1951: 268) 350 000 kronor, motsva-

rande ett belopp av 525 000 kronor för år. Genom indragningar av personal vid representationen i Polen har medelsbehovet i jämförelse med denna beräkning kunnat nedbringas. Även för nästa budgetår måste dock betydande kostnader för sagda ändamål täckas. Vidare nödvändiggör den redan inträffade samt alltså fortgående ökningen av levnadskostnaderna i andra länder ytterligare medelsanvisning. Vid beräkningen av de härför erforderliga medlen ha samma principer tillämpats som i fråga om uppräkningsen av prisutjämningsstilläggen. En viss förstärkning av biträdespersonalen är vidare ofrånkomlig till följd av den stora arbetsbördan vid vissa beskickningar och konsulat. De sammanlagda merutgifterna ha beräknats till 1 723 000 kronor, varav omkring 1 200 000 kronor äro att hänföra till stegrade levnadskostnader i andra länder än Polen.

Det nya anslaget skall alltså i jämförelse med summan av de gamla anslagen A 1, B 1—B 5 samt ifrågavarande del av B 7 uppvisa en ökning av $(688\,000 + 2\,720\,000 + 435\,000 + 90\,000 + 1\,723\,000 =) 5\,656\,000$ kronor.

Personalförteckningen förutsättes skola uppställas efter de principer, som tidigare angivits för avlöningsstaten. I förteckningen torde uppföras de tjänster, som för närvarande äro upptagna i personalförteckningarna för utrikesdepartementet, för diplomatisk och konsulär personal tjänstgörande utom riket samt för pressattachéer. Härvid böra dock de ändringar beaktas, som enligt vad tidigare anförts påkallas i fråga om biträdespersonalen. Den administrativa personalen inom departementet torde få erhålla de tjänstebeteckningar, som eljest äro brukliga inom Kungl. Maj:ts kansli. Sålunda bör exempelvis chefen för ekonomibyrån erhålla titeln kansliråd. En av de två förste arkivarier, som finnas upptagna i personalförteckningen för utrikesdepartementet, skulle vidare med hänsyn till sin ställning såsom föreståndare för departementets bibliotek benämnas förste bibliotekarie.

I detta sammanhang torde även frågan om Kungl. Maj:ts befogenhet att flytta de diplomatiska och konsulära befattningar, som finnas inom utrikesförvaltningen, böra beröras. Jämlikt beslut av 1921 års riksdag uppfördes sändebudsbefattningarna i två avlöningsgrupper (A 3 och A 2). Riksdagen uttalade därvid (skr. nr 3 A), att det torde vara ändamålsenligt att i Kungl. Maj:ts hand lägga avgörandet, i vilket fall en beskickningschef borde tillhöra den högre eller den lägre avlöningsgruppen. 1936 och 1939 års riksdagar (jfr III ht 1936 s. 19 f., SU nr 3 samt skr. nr 3 ävensom III ht 1939 s. 28, SU nr 3 samt skr. nr 3) bemyndigade Kungl. Maj:t att göra de omflyttningar av befattningar i lönegraderna A 30, A 26, A 21, A 16 och A 12 (Ca 37, Ca 29, Ca 24, Ca 20 och Ca 16) mellan de platser, där enligt gällande stat beskickningar och konsulat skola finnas. I statsverkspropositionen till 1941 års riksdag (III ht s. 2) förutsattes, att befattningshavare, som tillhörde avlöningsstaten för beskickningar och konsulat men kunde frigöras från sina ordinarie poster, allt framgent skulle i mån av behov kunna ställas till utrikesdepartementets förfogande. Vidare sade sig Kungl. Maj:t i 1942 års stats-

verksproposition (III ht s. 1) förutsätta, att sådana befattningshavare, som av politiska eller andra skäl frigjorts från sina ordinarie poster, även i fortsättningen skulle kunna ställas till departementets förfogande eller förflyttas till poster, där arbetsbördan i särskilt hög grad stegrats. För 1948 års riksdag anmälades (III ht s. 2), att det redan under krigsåren tillämpade tillvägagångssättet att hemflytta tjänstemän måst tillgripas i ytterligare ett antal fall. Nämda uttalanden av Kungl. Maj:t föranledde icke någon erinran från riksdagen. Vid 1950 års riksdag anmälde Kungl. Maj:t, att tre byråchefstjänster å departementets handelsavdelning tagits i anspråk för beskickningarna i Djakarta, Montevideo och New Delhi samt föreslog, att tre befattningar såsom beskickningsråd vid dessa beskickningar skulle inrättas för att möjliggöra byråchefstjänsternas återförande till handelsavdelningen. Ifrågavarande anmälan föranledde icke någon erinran från riksdagens sida, och medel beviljades för de nya befattningarna (jfr prop. nr 153, SU nr 117 samt skr. nr 199). 1951 års riksdag bemyndigade Kungl. Maj:t att, då omständigheterna så föranleda, verkställa byten mellan befattningar såsom sändebud samt chargé d'affaires med sändebuds ställning (III ht s. 15, SU nr 3 samt skr. nr 3).

För att utrikesförvaltningen skall kunna inom gällande organisatoriska ram på ett smidigt sätt anpassas efter de behov, som föreligga vid olika tidpunkter, är det angeläget, att Kungl. Maj:t äger befogenhet att flytta befattningar inom utrikesförvaltningen. Denna befogenhet bör innebära, att en vid beskickning eller konsulat placerad befattning kan flyttas till departementet eller till beskickning eller konsulat, där behov av personalförstärkning föreligger, samt att befattning inom departementet vid behov får disponeras för representationen utomlands. Genom en dylik anordning kan Kungl. Maj:t genom omflyttningar inom ramen för gällande organisation utnyttja denna på det sätt, som vid varje tidpunkt anses mest rationellt. Vad särskilt sändebudsbefattningarna (Co 19, Co 17 och Co 15) beträffar, bör Kungl. Maj:t äga inom ramen för antalet tillgängliga befattningar i varje lönegrad bestämma, vilken lönegrad en beskickningschef skall i förekommande fall tillhöra, samt såsom hittills verkställa byten mellan befattning såsom sändebud samt chargé d'affaires med sändebuds ställning.

Vid hemflyttning till departementet samt vid flyttning av utomlands placerad befattning till ort, där levnadskostnaderna äro lägre, kommer belastningen å posterna till prisutjämningsstillägg samt till särskilda förmåner i övrigt att minska, medan vid utflyttning eller vid flyttning utomlands från billigare till dyrare ort ökad belastning å dessa poster uppkommer. För det senare fallet förutsättes, att sedvanligt bemyndigande äskas av riksdagen, därest posten till prisutjämningsstillägg skulle behöva överskridas.

Under åberopande av vad sålunda anförts hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

- a) godkänna följande personalförteckning för utrikesförvaltningen:

Personalförteckning.**I. Diplomatisk och konsulär personal.****A. Ordinarie tjänstemän:**

Befattning	Lönegrad
1 sändebud såsom kabinetssekreterare	Co 19
4 sändebud	Co 19
7 sändebud	Co 17
1 chef för handelsavdelningen	} eller Co 17 Co 15
3 utrikesråd såsom avdelningschefer	
19 sändebud	Co 15
6 generalkonsuler	Co 15
1 protokollchef	Ca 37
10 byråchefer	Ca 37
24 beskickningsråd, handelsråd eller konsuler	Ca 37
9 förste sekreterare	Ca 29
22 förste beskickningssekreterare eller förste vicekonsuler	Ca 29
12 andre sekreterare	Ca 24
12 beskickningssekreterare eller vicekonsuler	Ca 24
33 förste kanslister eller kanslister	} eller Ca 20 Ca 16

B. Extra ordinarie tjänstemän i högre lönegrad än Co 24:

1 beskickningsråd	Ce 37
5 förste sekreterare	Ce 29
3 förste beskickningssekreterare eller förste vicekonsuler	Ce 29

II. Administrativ personal.**A. Ordinarie tjänstemän:**

Befattning	Lönegrad
1 kansliråd och chef för arkivet	Ca 37
1 kansliråd och chef för ekonomibyrån	Ca 37
1 kamrerare	Ca 29
1 förste arkivarie	Ca 29
1 förste bibliotekarie	Ca 29
2 arkivarier	Ca 26
1 revisor	Ca 24
16 kansliskrivare	Ca 15
3 kontorister	Ca 13
31 kanslibiträden	Ca 11
3 förste expeditionsvakter	Ca 11
7 expeditionsvakter	Ca 9
91 kontorsbiträden	Ca 8

B. Tjänstemän å övergångsstat:

2 kanslibiträden	Ca 11
------------------------	-------

III. Pressattachéer.

Befattning	Lönegrad
7 pressattachéer	Ce 29

b) godkänna följande avlöningsstat för utrikesförvaltningen, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1952/53:

Avlöningsstat.		Kronor
I. Diplomatisk och konsulär personal		13 193 000
1. Avlöning till departementschefen, Kronor ministern för utrikes ärendena	37 800	
2. Avlöningar till ordinarie tjänstemän, <i>förslagsvis</i>	2 621 000	
3. Arvoden, bestämda av Kungl. Maj:t	8 000	
4. Exspektansarvoden, bestämda av Kungl. Maj:t, <i>förslagsvis</i>	130 000	
5. Avlöningar till övrig icke-ordinarie personal	958 000	
6. Särskilda löneförmåner till ordinarie och icke-ordinarie tjänstemän	8 393 000	
a. Representationsbidrag till ministern Kronor för utrikes ärendena	20 000	
b. Representations- och hyresbidrag till vissa befattningshavare i utrikesdepartementet	20 000	
c. Prisutjämningsstilllägg	5 690 000	
d. Särskilda förmåner i övrigt, <i>förslagsvis</i>	2 663 000	
7. Rörligt tillägg, <i>förslagsvis</i>	1 045 200	
II. Administrativ personal		6 363 000
1. Avlöningar till ordinarie tjänstemän, <i>förslagsvis</i>	557 000	
2. Avlöningar till icke-ordinarie personal	2 206 000	
3. Ortstillägg	2 725 000	
4. Rörligt tillägg, <i>förslagsvis</i>	875 000	

	Kronor
III. Pressattachéer	395 000
1. Avlöningar till icke-ordinarie personal	101 000
2. Ortstillägg, <i>förslagsvis</i>	260 000
3. Rörligt tillägg, <i>förslagsvis</i>	34 000
IV. Av vederbörande utlandsmyndigheter anställd personal	2 393 000
Summa kronor	22 344 000

c) till *Utrikesförvaltningen*: *Avlöningar* för budgetåret 1952/53 anvisa ett förslagsanslag av 22 344 000 kronor.

[2] 2. Utrikesförvaltningen: Omkostnader.

	Anslag 1949/50 Kronor	Anslag 1950/51 Kronor	Nettoutgift 1950/51 Kronor
Nuvarande anslaget A 2	896 000	1 250 000	2 137 126
» » B 8	850 000	1 000 000	1 422 095
» » B 9	800 000	1 100 000	1 804 158
» » B 10	600 000	600 000	841 196
Summa kronor	3 146 000	3 950 000	6 204 575

	Anslag 1951/52 Kronor	Förslag 1952/53 Kronor	Ökning Kronor
Nuvarande anslaget A 2	1 346 000	2 204 000	858 000
» » B 8	1 100 000	1 500 000	400 000
» » B 9	1 100 000	2 000 000	900 000
» » B 10	600 000	1 000 000	400 000
Summa kronor	4 146 000	6 704 000	2 558 000

Kungl. Maj:t har den 30 mars 1951 under nuvarande anslaget A 2 fastställt följande omkostnadsstat för utrikesdepartementet, att tillämpas tills vidare under budgetåret 1951/52:

Omkostnadsstat.

	Kronor
1. Sjukvård m. m., <i>förslagsvis</i>	25 000
2. Rese- och flyttningersättningar, <i>förslagsvis</i>	250 000
3. Expenser, <i>förslagsvis</i>	1 031 000
4. Publikationstryck, <i>förslagsvis</i>	20 000
5. Chiffereringsmateriel	20 000
Summa kronor	1 346 000

I anslutning här till har Kungl. Maj:t samma dag föreskrivit, med tillämpning tills vidare under budgetåret 1951/52, att av anslagsposten till expenser må för nedan angivna ändamål tagas i anspråk följande belopp, nämligen:

	Kronor
Bränsle, lyse och vatten, <i>förslagsvis</i>	55 000
Övriga expenser:	
Telegram, telefon och annonsering, <i>förslagsvis</i>	400 000
Andra ändamål, <i>högst</i>	576 000
Summa kronor	1 031 000

Vidare har Kungl. Maj:t samma dag under nuvarande anslaget B 10 fastställt följande omkostnadsstat för beskickningar och konsulat, att tillämpas tills vidare under budgetåret 1951/52:

Omkostnadsstat.	Kronor
1. Sjukvård m. m., <i>förslagsvis</i>	15 000
2. Telegram och telefonkostnader, <i>förslagsvis</i>	585 000
Summa kronor	600 000

Riksdagen har tidigare (jfr 1946 års statsverksproposition III ht s. 27 och skr. nr 3) bemyndigat Kungl. Maj:t att besluta om anlitande av nuvarande anslaget B 9 för anskaffande av tjänstebilar för beskickningar och konsulat. Riksdagen förutsatte därvid, att Kungl. Maj:t lämnade riksdagen en redogörelse för de fall, då dylika bilinköp förekommit. Med anledning härav får jag anmäla, att utöver de anskaffningar, som i 1948—1951 års statsverkspropositioner (III ht s. 24, III ht s. 16, III ht s. 6—7 samt III ht s. 23) bragts till riksdagens kännedom, på statens bekostnad inköpts tjänstebilar jämväl för beskickningarna i Karachi, Teheran, Tel-Aviv, Tokio och Caracas samt för konsulatet i Frankfurt am Main; kostnaderna för ifrågavarande inköp ha uppgått till sammanlagt 75 000 kronor. Vidare ha fem tidigare anskaffade bilar utbytts mot fyra nya till ett pris av tillhopa 31 100 kronor. Såsom likvid för de bilar, som samtidigt avyttrats, har emellertid statsverket under vederbörande inkomsttitel tillförts ett belopp av sammanlagt omkring 20 400 kronor, varför nettoutgiften utgjort 10 700 kronor.

Det nya anslaget Utrikesförvaltningen: Omkostnader har beräknats på följande sätt.

1. *Ökning i förhållande till nuvarande anslaget A 2. Utrikesdepartementet: Omkostnader.* Med hänsyn till belastningen samt den fortgående prisstegringen bör räknas med följande merutgifter: för sjukvård 5 000 kronor, för rese- och flyttningssersättningar 250 000 kronor samt för expenser sammanlagt 588 000 kronor, varav 200 000 kronor för telegram, telefon och annonsering, 15 000 kronor för bränsle, lyse och vatten, 15 000 kronor för renhållning och städning, 50 000 kronor för skrivmaterialier m. m., 100 000 kronor för inventarier, 97 000 kronor för bokinköp, bindning av böcker och

handlingar m. fl. ändamål, 10 000 kronor för prenumeration, 100 000 kronor för fraktkostnader samt 1 000 kronor till omkostnader för radiodetaljen. För publikationstryck erfordras ytterligare 15 000 kronor till utgivande av ny upplaga av utrikesdepartementets kalender. Den sammanlagda kostnadsökningen uppgår alltså till (5 000 + 250 000 + 588 000 + 15 000 =) 858 000 kronor.

2. *Ökning i förhållande till nuvarande anslaget B 8. Rese- och flyttningssersättningar.* Merutgifterna beräknas till 400 000 kronor med hänsyn till belastningen och den fortgående stegringen av kostnaderna för resor utomlands.

3. *Ökning i förhållande till nuvarande anslaget B 9. Skrivmaterialier och inventarier m. m. vid beskickningar och konsulat.* På grund av belastningen, som för budgetåret 1950/51 uppgick till 1 804 158 kronor, samt den fortgående prisstegringen är en höjning med 900 000 kronor från 1 100 000 kronor till 2 000 000 kronor påkallad.

4. *Ökning i förhållande till nuvarande anslaget B 10. Övriga omkostnader vid beskickningar och konsulat.* Med hänsyn till belastningen och den fortgående prisstegringen beräknas medelsbehovet komma att uppgå till 50 000 kronor för sjukvård samt 950 000 kronor för telegram, telefon och annonsering eller sammanlagt 1 000 000 kronor, innebärande en ökning med 400 000 kronor.

Det nya anslaget skulle alltså i jämförelse med summan av de gamla anslagen A 2 samt B 8—B 10 uppvisa en ökning av (858 000 + 400 000 + 900 000 + 400 000 =) 2 558 000 kronor och sålunda uppföras med 6 704 000 kronor.

Omkostnadsstaten, som torde få fastställas av Kungl. Maj:t, skulle vid bifall till dessa förslag utformas på följande sätt.

Omkostnadsstat.		Kronor
1. Sjukvård m. m., <i>förslagsvis</i>		80 000
2. Rese- och flyttningssersättningar, <i>förslagsvis</i>		2 000 000
3. Publikationstryck, <i>förslagsvis</i>		35 000
4. Chiffreringsmateriel		20 000
5. Expenser, <i>förslagsvis</i>	Kronor	
Bränsle, lyse och vatten, <i>förslagsvis</i>		70 000
Övriga expenser:		
Telegram, telefon och annonsering, <i>förslagsvis</i>	1 550 000	
Andra ändamål:		
a. för utrikesdepartementet, <i>högst</i> ¹	949 000	
b. för utlandsrepresentationen, <i>högst</i> ²	2 000 000	4 569 000
Summa kronor		6 704 000

¹ Av Kungl. Maj:t maximerad delpost. Bokföring och redovisning jämlikt Kungl. Maj:ts kunskörelse den 30 maj 1941 (nr 535).

² Av Kungl. Maj:t maximerad delpost. Bokföring och redovisning: 1) inköp och underhåll av möbler, skriv- och räknemaskiner m. fl. kansliinventarier; 2) inköp och underhåll av inventarier för tjänstebostäder; 3) åkning i tjänsteärenden; 4) inköp och drift av tjänstebilar; 5) övriga omkostnader vid beskickningar och lönade konsulat (här redovisas under en titel utgifter för renhållning och städning, skrivmaterialier, papper, blankettryck o. d. samt bokinköp, bindning av böcker och handlingar m. fl. ändamål); 6) ämbetsutgifter vid olönade konsulat.

Under återopande av det anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Utrikesförvaltningen: Omkostnader* för budgetåret 1952/53 anvisa ett förslagsanslag av 6 704 000 kronor.

[3] 3. Kontorskostnadsersättningar åt lönade tjänstemän.

	Anslag Kronor	Nettoutgift Kronor
1949/50	250 000	219 844
1950/51	300 000	300 518
1951/52 (statsliggaren s. 157)	285 000	
1952/53 (förslag)	360 000	

För budgetåret 1950/51 anvisades för ändamålet sammanlagt 300 000 kronor, varav 15 000 kronor å tilläggsstat II till bestridande av merkostnader för konsulatet i Gdańsk i anledning av den polska myntreformen. För innevarande budgetår ha beviljats 285 000 kronor. Däri ingår dock icke något belopp till täckning av kostnadsökning för konsulatet i Gdańsk på grund av nämnda myntreform. Förslag att å tilläggsstat till löpande riksstat äska 20 000 kronor för ändamålet framlägges samtidigt härmed. Samma belopp, 20 000 kronor, erfordras under budgetåret 1952/53. Till bestridande av tidigare icke förutsedda engångskostnader i samband med upprättande av konsulatet i Houston samt av ytterligare utgifter för beskickningarna i Djakarta och Tel-Aviv och konsulatet i Houston till följd av förskjutningar i prisnivån erfordras vidare 30 000 kronor. I nuvarande ekonomiska läge torde dessutom böra räknas med ett belopp av 25 000 kronor till mötande av stegrade hyreskostnader m. m. å olika orter. Anslaget bör sålunda höjas med (20 000 + 30 000 + 25 000 =) 75 000 kronor till 360 000 kronor.

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Kontorskostnadsersättningar åt lönade tjänstemän* för budgetåret 1952/53 anvisa ett reservationsanslag av 360 000 kronor.

[4] 4. Ersättningar åt olönade konsuler.

	Anslag Kronor
1950/51 del av B 7	278 000
1951/52 del av B 7	303 000
1952/53 (förslag)	360 000

De av riksdagen för budgetåren 1950/51 och 1951/52 anvisade medlen för hela anslaget B 7 voro 425 000 kronor, respektive 450 000 kronor. I proposition 1951:150 angående ytterligare utgifter å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1950/51 har för riksdagen anmälts, att anslaget torde för sagda budgetår komma att belastas med merutgifter å omkring

60 000 kronor för avlöningar och hyreskostnader m. m. för konsulatagenturen i Stettin i anledning av den polska myntreformen. Det anmälda beloppet, som var beräknat för en tid av åtta månader, motsvarar för budgetåret 1951/52 ett årsbelopp av 90 000 kronor för Stettin samt 540 000 kronor för hela anslaget. Till följd av genomförd indragning av personal vid konsulatagenturen, vilken emellertid delvis uppväges av kostnadsökningar vid vissa olönade konsulat, beräknas belastningen under innevarande budgetår dock kunna begränsas till omkring 500 000 kronor. Detta belopp skulle ha lagts till grund för anslagsäskandet för nästa budgetår, därest huvudtitelns statuppställning icke skulle ändras. I samband med den förordade sammanslagningen av de gamla avlöningsanslagen A 1 samt B 1—B 5 böra emellertid, såsom tidigare anförts, lönekostnaderna för viss biträdespersonal, som ställts till vederbörande konsuls förfogande av departementet, överföras till det nya anslaget A 1. Ifrågavarande belopp har beräknats till 147 000 kronor. Det nya anslaget till ersättningar åt olönade konsuler bör därför upptagas med (500 000 — 147 000 =) 353 000 kronor eller i runt tal 360 000 kronor, innebärande en ökning med 57 000 kronor av de utgifter, som bestritts från nuvarande anslaget B 7 och icke utgöra sådana biträdeslöner, som överförs till nya anslaget A 1.

Jag hemställer sålunda, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att till *Ersättningar åt olönade konsuler* för budgetåret 1952/53 anvisa ett förslagsanslag av 360 000 kronor.

B. Bidrag till vissa internationella organisationer m. m.

[5] 1. Permanenta skiljedomstolens internationella byrå i Haag.

	Anslag Kronor	Nettoutgift Kronor
1949/50	3 000	3 343
1950/51	3 000	3 359
1951/52 (statsliggaren s. 160)	3 000	
1952/53 (förslag)	4 000	

Sveriges bidrag till byrån för verksamhetsåret 1950 utgjorde 2 460 floriner, motsvarande i svenskt mynt 3 359 kronor.

Byråns utgiftsstat för år 1951 har fastställts till 90 550 floriner, innebärande en ökning med 3 500 floriner i förhållande till 1950 års budget. Sveriges bidrag för år 1951 torde komma att uppgå till 2 595 floriner eller i svenskt mynt omkring 3 500 kronor. Anslaget bör med hänsyn härtill ökas med ett till 1 000 kronor avrundat belopp samt sålunda för nästa budgetår upptagas med 4 000 kronor.

Jag får alltså hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen
att till *Permanent skiljedomstolens internationella byrå*
i Haag för budgetåret 1952/53 anvisa ett förslagsanslag av
4 000 kronor.

[6] 2. Förenta Nationerna.

	Anslag Kronor	Nettoutgift Kronor
1949/50	2 325 000	3 229 241
1950/51	4 325 000	3 426 417
1951/52 (statsliggaren s. 160) ..	3 825 000	
1952/53 (förslag)	3 825 000	

Storleken av Sveriges bidrag till Förenta Nationerna för år 1952 har icke kunnat med full säkerhet bedömas. De uppgifter därom, som sannolikt komma att föreligga vid tidpunkten för anslagsfrågans behandling i riksdagen, torde lämpligen få tillställas vederbörande utskott. Anslaget synes tills vidare böra upptagas med oförändrat belopp.

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen
att till *Förenta Nationerna* för budgetåret 1952/53 anvisa
ett förslagsanslag av 3 825 000 kronor.

[7] 3. Organisationen för europeiskt ekonomiskt samarbete.

	Anslag Kronor	Nettoutgift Kronor
1949/50	700 000	1 217 522
1950/51	1 100 000	24 864
1951/52 (statsliggaren s. 160) ..	1 000 000	
1952/53 (förslag)	1 000 000	

Organisationens utgifter för tiden 1 juli 1951—30 juni 1952 uppgå enligt den för nämnda tidsperiod antagna budgeten till 1 600 210 000 franska francs. Härav skola 1 545 310 000 francs täckas genom bidrag från medlemsstaterna. Den svenska bidragskvoten har nedsatts från 4,61 % till 4,50 %. Sveriges bidrag kan, sedan vissa oreglerade utgifter samt visst överskott från tidigare budgetår beaktats, beräknas komma att uppgå till 66 029 095 francs eller enligt nu gällande franckurs 983 833 kronor. Några beräkningar rörande storleken av Sveriges bidrag för tiden juli 1952—juni 1953 föreligga ännu icke. Detta bör därför tills vidare antagas komma att uppgå till ungefär samma belopp som för organisationens nu löpande budgetår. Någon ändring av förevarande anslag påkallas därför icke.

Jag får alltså hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen
att till *Organisationen för europeiskt ekonomiskt samarbete* för budgetåret 1952/53 anvisa ett förslagsanslag av
1 000 000 kronor.

[8] 4. Europarådet.

	Anslag Kronor	Nettoutgift Kronor
1949/50	300 000	274 130
1950/51	150 000	203 096
1951/52 (statsliggaren s. 161) ..	150 000	
1952/53 (förslag)	325 000	

Rådets för år 1952 antagna budget slutar på ett belopp av 661 030 000 franska francs. Därav skola 653 880 000 francs bestridas genom bidrag från medlemsstaterna. För Sverige, vars bidragskvot är 2,8 %, skulle bidraget alltså utgöra 18 308 640 francs eller i svenskt mynt 272 798 kronor.

Storleken av bidraget för år 1953 kan ännu icke med säkerhet bedömas. Det torde med hänsyn till den allmänna prisutvecklingen antagas komma att uppgå till omkring 325 000 kronor. Anslaget bör alltså upptagas med sagda belopp, och jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Europarådet* för budgetåret 1952/53 anvisa ett förslagsanslag av 325 000 kronor.

[9] 5. Särskilda förhandlingar med främmande makter.

	Anslag Kronor	Nettoutgift Kronor
1949/50	500 000	1 634 001
1950/51	1 400 000	1 703 180
1951/52 (statsliggaren s. 160) ..	1 500 000	
1952/53 (förslag)	1 900 000	

Genom beslut den 16 februari, 6 april och 14 december 1951 antog Kungl. Maj:t inbjudningar till Sverige att låta sig företrädas i råvarukommittéerna för wolfram och molybden, respektive massa och papper samt svavel inom den internationella råvarukonferensen i Washington. Det bidrag, som från svensk sida skall erläggas under budgetåret 1951/52, uppgår till 3 594 amerikanska dollar eller i svenskt mynt 18 617 kronor samt har påförts förslagsanslaget C 1. Särskilda förhandlingar med främmande makter. De ytterligare utgifter för deltagande i råvarukonferensen, som må uppkomma, torde få bestridas från förevarande anslag.

Kostnaderna för svenskt deltagande i internationella samarbetsorgan torde lämpligen få bestridas från nu ifrågavarande anslag i de fall, då vederbörande organ kunna antagas vara av mer tillfällig karaktär eller då utgifterna icke förutses komma att uppgå till så stort belopp, att särskilt anslag anses böra äskas för ändamålet. Det torde i detta sammanhang få erinras om att riksdagen tidigare (jfr prop. 1951:47, UU nr 3 samt skr. nr 79) icke haft något att erinra mot att medlemsavgiften till Internationella rådgivande bomullskommittén tills vidare bestrides från nuvarande anslaget C 1.

Kungl. Maj:t beslöt den 27 augusti 1951, att Sverige från och med den 29 september 1951 icke längre skulle utnyttja dollarbelopp, som ställts till förfogande inom ramen för Marshallplanens s. k. tekniska hjälp åt medlemsstater inom Organisationen för europeiskt ekonomiskt samarbete. Denna hjälp innebar bl. a., att de amerikanska myndigheterna skulle bestrida kostnaderna för svenska deltagares uppehälle och resor i Förenta Staterna. Genom sagda beslut kommo dessa utgifter att personligen åvila de svenska deltagarna. Då kostnaderna under nämnda förhållanden ansågos böra gäldas av statsmedel, medgav Kungl. Maj:t tillika, att förslagsanslaget C 1. Särskilda förhandlingar med främmande makter finge utnyttjas för bestridande av utgifter, som härflutit från före den 28 september 1951 vidtagna dispositioner.

Förevarande anslag bör, på grund av den stora belastningen under senare år och den fortgående stegringen av utgifterna vid resor och vistelse i utlandet samt med hänsyn till att vissa kostnader för deltagande i internationellt samarbete enligt vad nyss anförts avses skola påföras anslaget, höjas med 400 000 kronor till 1 900 000 kronor.

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Särskilda förhandlingar med främmande makter*
för budgetåret 1952/53 anvisa ett förslagsanslag av 1 900 000 kronor.

[10] 6. Bidrag till internationell hjälpverksamhet.

Under de senaste åren ha ökade krav ställts på bidrag från de enskilda staternas sida till internationell hjälpverksamhet. Anspråk på en svensk insats göras för närvarande särskilt i vad avser hjälp åt flyktingar, bidrag till en planerad aktion för Koreas återhämtning, hjälp åt underutvecklade länder samt bidrag till den internationella barnhjälp.

1. Flyktingfrågan. Sverige har icke varit medlem av den internationella flyktingorganisationen, IRO, som hade till uppgift att omhändertaga från hemorten tvångsförflyttade personer (»displaced persons») i Tyskland och annorstädes samt »förkrigsflyktingar». I samband med en uppgörelse mellan Sverige och de allierade huvudmakterna om de tyska tillgångarna åtog sig emellertid Sverige att av statsmedel lämna 50 miljoner kronor till flyktinghjälp, vilket åtagande också fullgjorts. Enligt avtal med IRO har Sverige mottagit 250 tuberkulösa flyktingar, som vårdats i svenska sanatorier, jämte deras närmaste anhöriga till ett antal av 198. IRO har erlagt ett belopp av 1 000 dollar för varje sådan sjuk flykting, som mottagits i Sverige, samt 250 dollar för varje anhörig.

IRO är för närvarande sysselsatt med att avveckla sin verksamhet efter att ha ombesörjt emigration av något över en miljon flyktingar till transoceana länder. Av den kategori flyktingar, som föll under IRO:s mandat, återstår dock alltså några tiotusental. Den del av flyktingproblemet, som för Europas vidkommande nu står i förgrunden, är de tyska flyktingmassorna i Tyskland. Östtyskar, som flytt från östzonen till Västtyskland, ha icke in-

gått bland de flyktingar, vilka omhändertagits av IRO. Ej heller har den nyligen av Förenta Nationerna utsedda flyktingkommissarien i Genève, som har till huvuduppgift att söka skapa ökat rättsligt skydd och en bättre ställning överhuvud åt flyktingar i de länder, där de äro bosatta, något uppdrag att bistå tyskar i Tyskland. Däremot har det tyska flyktingproblemet, vilket även kan betraktas som en fråga om befolkningsöverskott, tagits upp av vissa andra internationella organisationer samt är för närvarande föremål för utredningar och överläggningar. All sannolikhet talar för att planer för lösande av detta problem komma att kräva finansiellt bidrag från andra staters sida under en nära framtid. Därest en samordning av åtgärderna på detta område kommer till stånd, torde de berörda staterna uppmanas att öka sina ansträngningar att absorbera eller bidraga till omskolning av flyktingar och överskottsarbetskraft. För Sveriges del torde det kunna bli fråga om att bl. a. placera unga arbetare från Tyskland i den svenska industrin, där de få en viss yrkesutbildning, samt att ordna kurser för ett mindre antal. Sverige har redan lämnat inresetillstånd till åtskilliga tusental tyskar, som till gagn för vår produktion placerats i verksamhet, där brist på arbetskraft råder. Även arbetare från andra länder (italienare, sudettyskar, holländare) ha mottagits.

En annan flyktingkategori är arabflyktingar, som drivits bort från Palestina och förlagts i stora flyktingläger, huvudsakligen i de kringliggande arabländerna. Förenta Nationerna ha sedan slutet av år 1948 bedrivit hjälpverksamhet bland dessa flyktingar. Till en början utgjordes hjälpen endast av direkt nödhjälp. Senare inleddes ett program, som syftar till flyktingarnas återförande till hemorten eller bosättning på annan plats än denna. Bidragen, som influtit från Förenta Nationernas medlemsstater efter vädjan av församlingen, ha under tiden 1 december 1948—30 juni 1951 uppgått till 75,5 miljoner dollar. För tiden 1 juli 1951—30 juni 1952 har generalförsamlingen fattat beslut om ett hjälpprogram till en kostnad av sammanlagt 50 miljoner dollar att finansieras genom frivilliga bidrag från medlemsstaterna. Sverige har år 1949 lämnat bidrag uppgående till ett värde av en miljon kronor, varav 300 000 kronor av statsmedel, vilket belopp utgick från ett äldre anslag för bidrag till internationellt återuppbyggnadsarbete. Efter förnyade vädjanden i samband med Förenta Nationernas generalförsamling år 1950 ställdes, med förbehåll för riksdagens godkännande, ett ytterligare svenskt bidrag av 100 000 kronor i varor i utsikt.

2. Bidrag till Koreas återhämtning. Kort tid efter Koreakonfliktens början togs inom Förenta Nationerna initiativ till en aktion för hjälp och återuppbyggnad i Korea. Denna hjälpverksamhet är helt skild från den hjälp av militär eller civil natur, som har avseende på kriget, t. ex. det svenska fältsjukhuset. För finansieringen av det senare har riksdagen beviljat 10 miljoner kronor hösten 1950 samt 5 miljoner kronor hösten 1951. Vidare har från Svenska Röda korsets sida lämnats bidrag till den nödhjälpsverksamhet, som genom den militära ledningens försorg bedrivs bland civilbefolkningen.

Vad beträffar aktionen för hjälp och återuppbyggnad, som skall påbörjas först vid fientligheternas slut, godkände Förenta Nationernas generalförsamling hösten 1950 ett ursprungligen för år 1951 avsett hjälpprogram, vars genomförande skulle kräva ett belopp av 250 miljoner dollar. Generalförsamlingen beslöt vidare att för handhavande av hjälpverksamheten upprätta ett särskilt organ, United Nations Korean Relief Agency (UNKRA). Sedan en särskild kommitté tillsatts för inhämtande av bidragsutfästelser, ha 21 medlemsstater utlovat bidrag till ett sammanlagt belopp av 205,6 miljoner dollar. Bland bidragen märkas sådana från Amerikas Förenta Stater (162,5 miljoner dollar), Storbritannien (28 miljoner dollar), Danmark (860 000 dollar) och Norge (900 000 dollar). Från svensk sida har bidrag in natura till ett värde av 5 miljoner kronor ställts i utsikt med förbehåll för riksdagens godkännande.

Möjligheten att låta bidraget få formen av fortsatt verksamhet av det svenska fältsjukhuset såsom civilt sjukhus efter krigets upphörande har övervägts. Emellertid har nyligen ett förslag uppkommit, att de tre skandinaviska staternas bidrag till Koreas återhämtning skulle, sedan kriget avslutats, lämnas i form av inrättandet och drivandet under några år av ett skandinaviskt sjukhus, eventuellt i Söul, till vilket bidrag skulle givas även av UNKRA enligt närmare överenskommelser. Detta sista förslag undersökes för närvarande av en skandinavisk kommitté.

3. Teknisk hjälp till underutvecklade länder. Beslut fattades år 1949 av Förenta Nationernas generalförsamling om ett program för främjande av de underutvecklade ländernas jordbruk, industri, transportväsende etc. och för medverkan till förbättringar i hälsovård, undervisning m. m., allt i syfte att skapa förutsättningar för höjd levnadsstandard och stabilare samhällsförhållanden i dessa länder. Hjälpen har hittills huvudsakligen bestått dels däri, att studerande och praktikanter från de underutvecklade länderna fått kostnadsfri utbildning i mera utvecklade länder, dels däri, att tekniska experter utsänts till underutvecklade länder.

Programmet finansieras genom frivilliga bidrag från medlemsstaterna. För programmets första verksamhetsperiod, 1 juli 1950—31 december 1951, tillsköts sålunda ett sammanlagt belopp motsvarande ca 20 miljoner dollar, varav 12 miljoner dollar av Amerikas Förenta Stater. Storbritannien lämnade 760 000 pund sterling, Norge (för tiden 1 juli 1950—30 juni 1951) 250 000 norska kronor, Danmark 660 000 danska kronor, Nederländerna 1 520 000 floriner, Belgien 13 500 000 belgiska francs, Schweiz 1 000 000 schweiziska francs samt Sverige, efter riksdagens godkännande (skr. 1951: 268), 500 000 kronor.

Det för programmets ledning ansvariga organet, rådet för teknisk hjälp (Technical Assistance Board), framlade vid Förenta Nationernas ekonomiska och sociala råds nyligen avhållna möte en plan för verksamheten under år 1952. Såsom exempel på den successiva ökningen av hjälpverksamheten nämndes vid mötet, att antalet experter under de sex första

månaderna endast uppgått till 54, efter ett år ökat till 400 samt vid 1951 års slut beräknades ha stigit till 1 300. Av utlovade 20 miljoner dollar hade intill den 15 augusti 1951 16 miljoner dollar inbetalats.

Det för år 1952 föreslagna programmet beräknas komma att draga en total kostnad av ca 33 miljoner dollar, som i huvudsak måste täckas genom nya bidrag (ett mindre överskott beräknas kvarstå från första verksamhetsperioden). På begäran av representanter för de underutvecklade länderna beslöt ekonomiska och sociala rådet rekommendera, att större utrymme hädanefter skulle lämnas bl. a. för hjälp i form av teknisk utrustning. Frågan behandlas vid det pågående mötet med Förenta Nationernas generalförsamling.

4. Internationella hjälpfonden för barn (UNICEF). Den av Förenta Nationerna år 1946 bildade hjälpfonden för barn har till uppgift att i främsta rummet bedriva hjälpverksamhet till förmån för barn och ungdom i länder, som under kriget varit offer för angrepp, men skall även främja hälsovård för barn i allmänhet. Fondens verksamhet finansieras genom frivilliga bidrag från regeringar och organisationer. Under dess båda första verksamhetsår lämnades icke något statligt svenskt bidrag. Vid besvarande av framställningar från UNICEF om sådana bidrag framhölls, att man på svensk sida haft för princip att bedriva den internationella hjälpverksamheten i egen regi genom privata hjälporganisationer och att dessa under en följd av år utfört betydande arbete för hjälp åt barn. År 1949 jämkades emellertid på denna ståndpunkt. I sin framställning nämnda år anförde UNICEF, att genom svenskt statligt bidrag ytterligare tillskott skulle kunna erhållas från amerikanska kongressen, som sedan år 1948 beviljade anslag till fonden i viss proportion till statliga bidrag från andra länder. För att möjliggöra ifrågavarande amerikanska bidrag förklarade man sig å svensk sida beredd medgiva, att ett belopp av 326 000 kronor av statsmedel, vilket ställts till Svenska Röda korsets och Föreningen Rädda barnens förfogande i samband med hjälparbetet för tysk flyktingungdom, tillfördes UNICEF, som emellertid överlät på nämnda svenska organisationer att utföra hjälparbetet. Samtidigt bifölls UNICEF:s anhållan om restitution av, respektive befrielse från exportavgiften på vissa kvantiteter torrmjolk, som år 1948 inköpts i Sverige av UNICEF. Ifrågavarande belopp uppgick till 185 000 kronor. Ordföranden i fonden har nyligen besökt Stockholm och vädjat om svenskt statligt bidrag.

Departementschefen. Sverige, som under den närmaste tiden efter kriget bidragit med mycket stora belopp till internationell hjälpverksamhet, har under senare år i detta avseende visat en viss återhållsamhet i jämförelse med åtskilliga andra länder. Behoven av dylik hjälpverksamhet äro emellertid alltjämt utomordentligt stora, och de internationella organ, som syssla med dessa uppgifter, vädja om ständigt ökade bidrag från länder, som förefalla ha råd därtill. Därvid torde man otvivelaktigt fästa sig vid att Sve-

rige alltfört har en i förhållande till flertalet andra länder stark nationell ekonomi. Sverige synes därför icke böra undandraga sig att solidariskt med andra länder, till vilka numera jämväl kunna räknas sådana, som tidigare av Sverige under och efter kriget bereddes hjälp och bistånd, även i fortsättningen deltaga i internationella hjälp- och återuppsygnadsaktioner.

Medelsbehovet har för tiden fram till den 30 juni 1953 beräknats till 8 miljoner kronor. För vissa brådskande utgifter, såsom bidrag för hjälp åt flyktingar samt åt UNICEF, erfordras ett belopp av 2 miljoner kronor redan under löpande budgetår, varom äskande samtidigt härmed framlägges å tilläggsstat till löpande riksstat.

Den redogörelse för vissa hjälpbehov, som nu lämnats, är enligt sakens natur icke uttömmande. Endast de områden, där det för närvarande av olika skäl med särskild styrka reses anspråk på svenska bidrag, ha sålunda medtagits. Även andra hjälpbehov kunna snabbt bli aktuella, och för att hjälpen skall bli effektiv måste den kunna lämnas omedelbart. Det synes därför angeläget, att de medel, som må anvisas, icke knytas till vissa bestämda hjälpbehov utan ställas till Kungl. Maj:ts förfogande att användas i överensstämmelse med lägets krav.

Något särskilt statligt organ torde icke behöva inrättas för att samordna eller stå i spetsen för de olika nya hjälpinsatserna. Denna uppgift kan i mån av behov anförtras åt Svenska kommittén för internationell hjälpverksamhet, under vars ledning de tidigare svenska hjälpaktionerna till de krigshärjade länderna genomförts.

Under återopande av det anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Bidrag till internationell hjälpverksamhet* för budgetåret 1952/53 anvisa ett reservationsanslag av 6 000 000 kronor.

C. Diverse.

[11] 1—2. Ersättning till statens allmänna fastighetsfond.

Under hänvisning till vad chefen för finansdepartementet vid anmälan av för flera huvudtitlar gemensamma frågor anfört beträffande behovet av anslag å riksstaten för budgetåret 1952/53 till ersättning till statens allmänna fastighetsfond får jag hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Ersättning till statens allmänna fastighetsfond* för budgetåret 1952/53 anvisa

för 1. *Beskickningsfastigheternas delfond* ett förslagsanslag av 2 550 000 kronor;

för 2. *Byggnadsstyrelsens delfond* ett förslagsanslag av 449 000 kronor.

[12] 3. Gottgörelse av kostnader för sjöfolk och nödställda svenska medborgare.

	Anslag Kronor	Nettoutgift Kronor
1949/50	300 000	165 188
1950/51	300 000	120 022
1951/52 (statsliggaren s. 161)	200 000	
1952/53 (förslag)	150 000	

Utgifterna under förevarande anslag ha under senare år uppvisat en betydande nedgång. Detta bör med hänsyn härtill minskas med 50 000 kronor till 150 000 kronor.

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Gottgörelse av kostnader för sjöfolk och nödställda svenska medborgare* för budgetåret 1952/53 anvisa ett förslagsanslag av 150 000 kronor.

[13] 4. Förstärkning av avkastningen av understödsfonden för rysslandssvenskar.

	Anslag Kronor	Nettoutgift Kronor
1949/50	70 000	70 000
1950/51	70 000	70 000
1951/52 (statsliggaren s. 161)	70 000	
1952/53 (förslag)	70 000	

Understödsnämnden för rysslandssvenskar har i skrivelse den 7 september 1951 anhållit, att anslaget måtte för budgetåret 1952/53 upptagas med oförändrat belopp. I enlighet med nämndens förslag hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Förstärkning av avkastningen av understödsfonden för rysslandssvenskar* för budgetåret 1952/53 anvisa ett anslag av 70 000 kronor.

[14] 5. Upplyningsverksamhet i utlandet angående Sverige.

	Anslag Kronor	Nettoutgift Kronor
1949/50	820 000	791 978
1950/51	972 000	958 154
1951/52 (statsliggaren s. 161)	972 000	
1952/53 (förslag)	1 090 000	

Kungl. Maj:t har den 30 mars 1951 av det för innevarande budgetår beviljade anslaget anvisat följande belopp för nedan angivna ändamål:

	Kronor
1. Bidrag till Svenska institutet för kulturellt utbyte med utlandet	450 000
2. Bidrag till Svensk-amerikanska nyhetsbyrån	382 000
3. Bidrag till Svensk-internationella pressbyrån	95 000
4. Upplyningsverksamheten i Sydamerika	25 000
5. Till ministerns för utrikes ärendena förfogande	20 000

Summa kronor 972 000

1. Svenska institutet för kulturellt utbyte med utlandet.

Svenska institutet för kulturellt utbyte med utlandet upptager i sin budget för innevarande budgetår utgifter till ett belopp av 640 000 kronor att bestridas av anslag under tredje huvudtiteln samt enskilda bidrag (450 000 kronor, respektive 190 000 kronor).

I skrivelse den 24 augusti 1951 har institutet meddelat, att dess verksamhet avses skola bedrivas i huvudsakligen samma omfattning som under innevarande budgetår. Inom filmverksamheten anses emellertid ett starkt behov av nyinspelningar och kopior föreligga. För detta ändamål äskas 65 000 kronor utöver det för budgetåret 1951/52 beräknade beloppet. Institutet har vidare framhållit, att frågan om pensionering av dess personal icke lösts samt att det räknar med anslutning till statens pensionsanstalt, varvid pensionsavgifterna böra beräknas till sammanlagt 20 000 kronor. Slutligen anhålles om bidrag med 93 000 kronor för fördyringar till följd av prisstegringar. Institutet föreslår sålunda, att statsbidraget höjes med $(65\,000 + 20\,000 + 93\,000 =)$ 178 000 kronor till 628 000 kronor.

Departementschefen. Något statsbidrag för ökning av institutets verksamhet torde i rådande läge icke böra ifrågakomma. Med hänsyn härtill anser jag mig förhindrad äska medel för den önskade utvidgningen av filmverksamheten. Frågan om pensionering av institutets personal är vidare föremål för särskild utredning. Jag är därför för närvarande icke heller beredd föreslå, att särskilda medel anvisas för detta ändamål.

En granskning av institutets framställning om bidrag till bestridande av merutgifter, som förorsakats av den allmänna prisstegringen, har givit vid handen, att dessa icke kunna beräknas uppgå till mer än 84 000 kronor. Vidare kan ett belopp av 4 000 kronor i räntemedel förutses komma att stå till förfogande för täckande delvis av nämnda kostnadsstegringar. För ändamålet erfordras sålunda 80 000 kronor.

Jag förordar alltså i anledning av institutets framställning, att bidraget höjes till $(450\,000 + 80\,000 =)$ 530 000 kronor. Ett belopp av 15 000 kronor bör vidare i enlighet med vad som framhålles i det följande överföras från delposten Upplysningsverksamheten i Sydamerika till nu ifrågavarande delpost. Den senare bör sålunda uppföras med sammanlagt 545 000 kronor. Jag förutsätter samtidigt, att institutet genom en intensifierad anskaffning av bidrag från enskilda intressenter framdeles skall kunna minska sina anspråk på tillskott av statsmedel.

2. Svensk-amerikanska nyhetsbyrån.

Svensk-amerikanska nyhetsbyrån uppbär för sin verksamhet under nu löpande budgetår ett statsbidrag av 382 000 kronor. I skrivelse den 28 augusti 1951 har byrån hemställt om ett bidrag under budgetåret 1952/53 av 420 000 kronor, innebärande en ökning med 38 000 kronor. Byrån avser ej vidtaga någon större förändring i riktlinjerna för sin verksamhet. De enskilda bidragen ha för innevarande budgetår beräknats till 35 300 kronor. För nästa

budgetår anser sig byrån däremot endast böra räkna med 20 000 kronor i sådana bidrag eller med en minskning av 15 300 kronor. Dessutom förutses byråns egna inkomster komma att nedgå med 1 200 kronor. Merutgifter med ca 21 500 kronor väntas vidare uppkomma, varav 13 500 kronor till följd av den allmänna prisstegringen samt resterande belopp, 8 000 kronor, genom en planerad utökning av bulletinverksamheten samt referens- och bildmaterialet.

Departementschefen. Byrån bör beredas ersättning för minskningen i enskilda bidrag och egna inkomster samt för de utgiftsökningar, som förorsakas av prisstegringen. Härför erfordras $(15\,300 + 1\,200 + 13\,500 =)$ 30 000 kronor. Statsbidrag torde vidare böra utgå för någon del av den planerade ökningen av bulletinverksamheten samt referens- och bildmaterialet. Jag föreslår, att för ändamålet anvisas 3 000 kronor. Det nuvarande bidraget bör sålunda höjas med $(30\,000 + 3\,000 =)$ 33 000 kronor eller från 382 000 kronor till 415 000 kronor.

3. Svensk-internationella pressbyrån.

I skrivelse den 22 augusti 1951 har Sveriges allmänna exportförening hemställt om 105 000 kronor såsom statsbidrag till upprätthållande av Svensk-internationella pressbyråns verksamhet under budgetåret 1952/53 eller 10 000 kronor mer än för innevarande budgetår. Under förutsättning att även övriga inkomster stiga med nämnda belopp räknar föreningen med att kunna bedriva pressbyråns verksamhet i hittillsvarande omfattning.

Departementschefen. Jag föreslår, att bidraget till Svensk-internationella pressbyrån för budgetåret 1952/53 upptages till 100 000 kronor.

4. Till ministrernas för utrikes ärendena förfogande.

För upplysningsverksamheten i övrigt utgå under innevarande budgetår dels ett belopp av 25 000 kronor för upplysningsverksamheten i Sydamerika, dels ock ett belopp av 20 000 kronor, som ställts till ministrernas för utrikes ärendena förfogande.

Det för upplysningsverksamheten i Sydamerika anvisade beloppet har till en del använts för att täcka kostnaderna för den upplysningsverksamhet, som bedrivs av beskickningarna i Latinamerika. Behovet av upplysnings-skrifter och -filmer om Sverige för Latinamerika har befunnits vara jämförelsevis starkt stigande. En stor del av medlen har därför även tagits i anspråk för att ekonomiskt möjliggöra för Svenska institutet för kulturellt utbyte med utlandet att färdigställa sådant material. Då denna uppgift bör ankomma på institutet, torde 15 000 kronor böra överföras från delposten Upplysningsverksamheten i Sydamerika till delposten Bidrag till Svenska institutet för kulturellt utbyte med utlandet. Därvid bör institutet särskilt åläggas att fullgöra ifrågakvarande uppgift.

Departementets möjligheter att inom ramen för tillgängliga anslag lösa sina uppgifter på upplysningsverksamhetens område ha givetvis minskats genom den allmänna prisstegringen. En väg att utnyttja medlen på bästa möjliga sätt torde vara följande. Återstående medel å delposten Upplysningsverksamheten i Sydamerika, 10 000 kronor, begagnas främst för att täcka kostnader för den av beskickningarna i Latinamerika på platsen bedrivna upplysningsverksamheten. Vad som eventuellt icke åtgår för detta ändamål användes såsom utfyllnad till de till ministerns för utrikes ärendena förfogande stående medlen. De senare böra å andra sidan vid behov få tagas i anspråk för att i viss utsträckning täcka eventuella ytterligare utgifter för upplysningsverksamheten i Latinamerika. Delbeloppet 10 000 kronor torde med hänsyn härtill överföras till delposten Till ministerns för utrikes ärendena förfogande.

För nästa budgetår föreslås alltså, att delposten Upplysningsverksamheten i Sydamerika utgår samt att delposten Till ministerns för utrikes ärendena förfogande upptages med $(20\,000 + 10\,000 =) 30\,000$ kronor.

Enligt de sålunda framlagda förslagen skulle anslaget till Upplysningsverksamhet i utlandet angående Sverige ökas med $(95\,000 + 33\,000 + 5\,000 - 25\,000 + 10\,000 =) 118\,000$ kronor samt beräknas på följande sätt:

	Kronor
1. Bidrag till Svenska institutet för kulturellt utbyte med utlandet	545 000
2. Bidrag till Svensk-amerikanska nyhetsbyrån	415 000
3. Bidrag till Svensk-internationella pressbyrån	100 000
4. Till ministerns för utrikes ärendena förfogande	30 000
Summa kronor	1 090 000

Under återopande av vad sålunda anförts får jag hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Upplysningsverksamhet i utlandet angående Sverige* för budgetåret 1952/53 anvisa ett anslag av 1 090 000 kronor.

[15] 6. Utländska pressbesök.

	Anslag Kronor	Nettoutgift Kronor
1949/50	25 000	13 949
1950/51	25 000	46 567
1951/52 (statsliggaren s. 161)	25 000	
1952/53 (förslag)	30 000	

Utgifterna för de utländska pressbesöken ha stigit på grund av höjningen av priserna på färdbiljetter och restaurantmåltider. Med hänsyn härtill bör anslaget ökas med 5 000 kronor till 30 000 kronor, och jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Utländska pressbesök* för budgetåret 1952/53 anvisa ett reservationsanslag av 30 000 kronor.

[16] 7. Upplysningsarbete rörande mellanfolkligt samarbete och utrikespolitiska frågor.

	Anslag Kronor	Nettoutgift Kronor
1949/50	60 000	60 000
1950/51	75 000	74 700
1951/52 (statsliggaren s. 161)	75 000	
1952/53 (förslag)	75 000	

I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (III ht 1951 s. 32—33) anvisade 1951 års riksdag för ifrågavarande ändamål för budgetåret 1951/52 ett anslag av 75 000 kronor. Detta har av Kungl. Maj:t fördelats sålunda, att till Utrikespolitiska institutet anvisats 59 500 kronor, Föreningen Mellanfolkligt samarbete för fred 8 300 kronor, Internationella kvinnoförbundet för fred och frihet, svenska sektionen, 3 000 kronor, Svenska freds- och skiljedomsföreningen 2 200 kronor, Svenska skolornas fredsförening 1 000 kronor, Nordiska fredsförbundet 500 kronor samt Utrikespolitiska föreningen i Lund 500 kronor.

Utrikespolitiska institutet har i en framställning om statsbidrag för budgetåret 1952/53 framhållit, att den stigande prisutvecklingen under det senaste året ställt institutet inför risken av en nedskärning av verksamheten, samt hemställt, att för undvikande därav institutet måtte erhålla höjt statsbidrag. Föreningen Mellanfolkligt samarbete för fred har ävenledes anhållit om ökat anslag under hänvisning till sin växande verksamhet såsom officiell svensk FN-förening och till den allmänna prisstegringen. Från övriga här nämnda föreningar ha ansökningar om ökat statsbidrag likaledes inkommit.

Departementschefen. Det är enligt min mening ett betydande allmänt intresse, att Utrikespolitiska institutet alltjämt må kunna fullfölja sin strävan att sprida objektiv upplysning i utrikespolitiska frågor, likaså att Föreningen Mellanfolkligt samarbete för fred får möjlighet att fortsätta sin verksamhet att särskilt verka för ökat intresse och kunskap om Förenta Nationerna. Jag finner mig därför böra förorda, att de av statsmedel anvisade bidragen till dessa båda organisationer för nästa budgetår få utgå med ökade belopp. Å andra sidan har jag icke ansett mig kunna påyrka någon höjning av det sammanlagda anslaget under denna punkt. Ökningen av bidragen till ifrågavarande organisationer torde därför få tillgodoses inom ramen för ett oförändrat anslag. Utan att vilja underkänna värdet av den ideella verksamhet, som bedrivs av övriga nämnda sammanslutningar, finner jag det ofrånkomligt, att de med hänsyn till det stränga kravet på sparsamhet med allmänna medel nu få hänvisas till att söka finansiera verksamheten genom enskilda bidrag.

Jag föreslår sålunda, att anslaget i sin helhet måtte få reserveras för Utrikespolitiska institutet och Föreningen Mellanfolkligt samarbete för fred,

och hemställer om bemyndigande att mellan dem få fördela de delar av anslaget, som hittills utgått till övriga sammanslutningar.

I anslutning till vad sålunda anförts får jag hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen,

att till *Upplysningsarbete rörande mellanfolkligt samarbete och utrikespolitiska frågor* för budgetåret 1952/53 anvisa ett anslag av 75 000 kronor.

[17] 8. Restitutionsnämnden.

	Anslag Kronor	Nettoutgift Kronor
1949/50	22 000	20 659
1950/51	22 000	14 366
1951/52 (statsliggaren s. 162)	22 000	
1952/53 (förslag)	22 000	

Från restitutionsnämndens sida har meddelats, att nämnden torde komma att fortsätta sin verksamhet åtminstone lika länge som flyktkapitalbyrån samt att anslag till nämnden därför torde böra beräknas för budgetåret 1952/53. Anslaget syntes nämnden kunna upptagas till samma belopp som för innevarande budgetår eller 22 000 kronor. Under hänvisning till vad restitutionsnämnden sålunda anförte samt till vad under nästföljande anslagspunkt säges om flyktkapitalbyråns verksamhet under budgetåret 1952/53 hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Restitutionsnämnden* för budgetåret 1952/53 anvisa ett förslagsanslag av 22 000 kronor.

[18] 9. Flyktkapitalbyrån.

	Anslag Kronor	Nettoutgift Kronor
1949/50	158 000	228 014
1950/51	200 000	266 140
1951/52 (statsliggaren s. 162)	145 000	
1952/53 (förslag)	200 000	

Kungl. Maj:t har fastställt följande avlöningsstat och omkostnadsstat för flyktkapitalbyrån, att tillämpas tills vidare under tiden 1 juli 1951—30 juni 1952.

Avlöningsstat.	Kronor
1. Arvoden åt ordförande, ledamöter samt suppleanter, <i>förslagsvis</i>	42 000
2. Kanslipersonal, <i>förslagsvis</i>	114 000
3. Gode män, sysslomän, sakkunniga m. fl., <i>förslagsvis</i>	20 000
Summa kronor	176 000

	Omkostnadsstat.	Kronor
1. Sjukvård m. m., <i>förslagsvis</i>		1 100
2. Reseersättningar, <i>förslagsvis</i>		17 000
3. <i>Expenser, förslagsvis</i>		4 900
	Summa kronor	23 000

Enligt Kungl. Maj:ts samtidigt meddelade beslut må anslagsposterna, med undantag av posten för sjukvård, icke överskridas utan Kungl. Maj:ts medgivande.

Flyktkapitalbyrån har i skrivelse den 31 augusti 1951 bl. a. framhållit, att det alltså icke är möjligt angiva, när byråns arbete kan slutföras. Avvecklingen av de återstående tyska förmögenhetsobjekten i riket, vilken beräknas komma att inbringa omkring 45 miljoner kronor, anses icke kunna avslutas under budgetåret 1951/52. Vidare ha åtskilliga tyskägda handlingar, som enligt avtal med Nederländerna hösten 1950 skola överlämnas till Sverige, ännu icke kommit byrån tillhanda på grund av att särskild utredning om äganderättsförhållandena måst verkställas. En eventuell överenskomelse med Amerikas Förenta Stater på ifrågavarande område kommer dessutom att medföra efterarbete, som sträcker sig in på nästa budgetår. Vid vilken tidpunkt förhandlingar med Schweiz kan komma till stånd är ännu ovisst. Antalet förfrågningar från tyska rättssubjekt angående dem tillhörig egendom, som likviderats, är förhållandevis stort och uppvisar snarast en ökning. Tidpunkten för slutförandet av åtskilliga ärenden, som för närvarande handläggas av byrån och äro av mycket invecklad natur, kan vidare svårligen förutses.

Följande personalstyrka beräknas av byrån uppskattningsvis bliva erforderlig under budgetåret 1952/53, nämligen kanslichef, en sekreterare, tre assistenter, ett kanslibiträde och två kontorsbiträden. Byrån har hemställt, att för densamma måtte i riksstaten för budgetåret 1952/53 upptagas ett förslagsanslag av 200 000 kronor, varav 173 000 kronor för arvoden och löner till styrelse, kanslipersonal och sakkunniga samt 27 000 kronor till omkostnader.

Departementschefen. På grundval av byråns beräkningar torde ett anslag av 200 000 kronor böra anvisas för nästa budgetår.

Jag hemställer sålunda, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att till *Flyktkapitalbyrån* för budgetåret 1952/53 anvisa ett förslagsanslag av 200 000 kronor.

[19] 10. Ersättningar för viss från ockuperat land härrörande egendom.

	Anslag Kronor	Nettoutgift Kronor
1949/50	10 000	10 464
1950/51	1 000	13 744
1951/52 (statsliggaren s. 163)	10 000	
1952/53 (förslag)	10 000	

Restitutionsnämnden har meddelat, att den fastställt sådan ersättning, som avses i lagen den 29 juni 1945 om återställande av viss från ockuperat land härrörande egendom, med tillhopa 13 744 kronor. Ett ärende om återställande av dylik egendom, vari ersättning yrkas med 63 483 kronor jämte viss ränta, är vidare anhängigt hos nämnden. Det är icke uteslutet, att nämnden kan komma att fastställa sådan ersättning, som avses i lagen, även under budgetåret 1952/53. Förevarande anslag bör enligt nämnden upptagas till åtminstone samma belopp som för innevarande budgetår eller 10 000 kronor.

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Ersättningar för viss från ockuperat land härrörande egendom* för budgetåret 1952/53 anvisa ett förslagsanslag av 10 000 kronor.

[20] 11. Kommittéer och utredningar genom sakkunniga.

	Anslag Kronor	Nettoutgift Kronor
1949/50	37 000	52 440
1950/51	25 000	25 968
1951/52 (statsliggaren s. 163)	30 000	
1952/53 (förslag)	40 000	

Detta anslag, som för närvarande är hårt belastat, torde med hänsyn till beräknade kostnader för rationaliseringsarbete samt önskvärdheten av att vissa medel finnas till departementschefens förfogande för utrednings- och sakkunniguppdrag, böra höjas med 10 000 kronor till 40 000 kronor.

Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Kommittéer och utredningar genom sakkunniga* för budgetåret 1952/53 anvisa ett reservationsanslag av 40 000 kronor.

[21] 12. Extra utgifter.

	Anslag Kronor	Nettoutgift Kronor
1949/50	49 000	46 824
1950/51	40 000	30 831
1951/52 (statsliggaren s. 163)	40 000	
1952/53 (förslag)	65 000	

För fullföljande av vissa arkivstudier, till vilka 1948 års riksdag anvisat medel (jfr prop. 1948: 223 samt skr. nr 228), erfordras under nästa budgetår ett belopp av 25 000 kronor. Dessa kostnader torde få bestridas från förevarande anslag, vilket alltså bör höjas med nämnda belopp från 40 000 kronor till 65 000 kronor.

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Extra utgifter* för budgetåret 1952/53 anvisa ett reservationsanslag av 65 000 kronor.

[22] 12. Tillfälliga representationskostnader.

	Anslag Kronor	Nettoutgift Kronor
1949/50	45 000	50 894
1950/51	45 000	50 340
1951/52 (statsliggaren s. 160)	45 000	
1952/53 (förslag)	50 000	

Utgifterna under detta anslag beräknas på grund av den allmänna prisstegringen komma att öka under nästa budgetår. Med hänsyn härtill är en höjning av anslaget med 5 000 kronor till 50 000 kronor påkallad, och jag hemställer därför, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Tillfälliga representationskostnader* för budgetåret 1952/53 anvisa ett reservationsanslag av 50 000 kronor.

[23] 14. Barntillägg åt vissa befattningshavare i statens tjänst.

	Anslag Kronor	Nettoutgift Kronor
1949/50	2 000	1 359
1950/51	1 000	1 045
1951/52 (statsliggaren s. 163)	1 000	
1952/53 (förslag)	1 000	

Förevarande anslag bör för budgetåret 1952/53 upptagas med oförändrat belopp, 1 000 kronor. Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Barntillägg åt vissa befattningshavare i statens tjänst* för budgetåret 1952/53 anvisa ett förslagsanslag av 1 000 kronor.

[24] 15. Inventarier för Arvfurstens palats m. m.

1951 års riksdag anvisade för ifrågavarande ändamål för budgetåret 1951/52 ett reservationsanslag av 330 000 kronor. Dessa medel voro avsedda att täcka kostnaderna för departementets återflyttning till palatset och nyan-skaffning av inventarier. I de beräkningar, som lågo till grund för anslags-äskandet, hade emellertid icke medtagits kostnader för köksutrustning och inventarier för lunchrum åt personalen samt för servisutrustning, avsedd att användas vid representationsmåltider. Ytterligare medel erfordras nu för dessa ändamål. Kostnaderna ha beräknats till 75 000 kronor.

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Inventarier för Arvfurstens palats m. m.* för budgetåret 1952/53 anvisa ett reservationsanslag av 75 000 kronor.

Sammanfattning.

Tredje huvudtitelns slutsumma, för budgetåret 1951/52

utgörande kronor 32 332 000,

kommer vid bifall till de av mig framställda förslagen

att för budgetåret 1952/53 uppgå till » 47 699 000,

innebärande en ökning med kronor 15 367 000.

Vad ministern för utrikes ärendena sålunda med instämmande av statsrådets övriga ledamöter hemställt, behagar Hans Maj:t Konungen bifalla.

Ur protokollet:

Sture Johanson.

Register

till

Tredje huvudtiteln för budgetåret 1952/53.

A. Utrikesförvaltningen.		Kronor
Sid.		
5	Utrikesförvaltningen: Avlöningar	22 344 000
16	Utrikesförvaltningen: Omkostnader	6 704 000
19	Kontorskostnadsersättningar åt lönade tjänstemän	360 000
19	Ersättningar åt olönade konsuler	360 000
	Säger för utrikesförvaltningen	29 768 000

B. Bidrag till vissa internationella organisationer m. m.

20	Permanent skiljedomstolens internationella byrå i Haag	4 000
21	Förenta Nationerna	3 825 000
21	Organisationen för europeiskt ekonomiskt samarbete	1 000 000
22	Europarådet	325 000
22	Särskilda förhandlingar med främmande makter	1 900 000
23	Bidrag till internationell hjälpverksamhet	6 000 000
	Säger för bidrag till vissa internationella organisationer m. m.	13 054 000

C. Diverse.

27	Ersättning till statens allmänna fastighetsfond:	Kronor
	Beskickningsfastigheternas delfond	2 550 000
	Byggnadsstyrelsens delfond	449 000
		2 999 000
28	Gottgörelse av kostnader för sjöfolk och nödställda svenska medborgare	150 000
28	Förstärkning av avkastningen av understödsfonden för rysslands-svenskar	70 000
28	Upplyningsverksamhet i utlandet angående Sverige	1 090 000
31	Utländska pressbesök	30 000
32	Upplyningsarbete rörande mellanfolkligt samarbete och utrikespolitiska frågor	75 000
33	Restitutionsnämnden	22 000
33	Flyktkapitalbyrån	200 000

Sid.		Kronor
34	Ersättningar för viss från ockuperat land härrörande egendom . .	10 000
35	Kommittéer och utredningar genom sakkunniga	40 000
35	Extra utgifter	65 000
36	Tillfälliga representationskostnader	50 000
36	Barntillägg åt vissa befattningshavare i statens tjänst	1 000
36	Inventarier för Arvfurstens palats m. m.	75 000
Säger för diverse		4 877 000
Summa kronor		47 699 000

FJÄRDE HUVUDTITELN

FÖRSVARSDEPARTEMENTET.

*Utdrag av protokollet över försvarsärenden, hållet inför
Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott
den 4 januari 1952.*

Närvarande:

Statsministern ERLANDER, ministern för utrikes ärendena UNDÉN, statsråden SKÖLD, DANIELSON, ZETTERBERG, TORSTEN NILSSON, STRÅNG, ERICSSON, ANDERSSON, LINGMAN, HAMMARSKJÖLD, NORUP, HEDLUND, PERSSON, HJALMAR NILSON, LINDELL.

Chefen för försvarsdepartementet, statsrådet Torsten Nilsson, redogör härefter för de frågor, som tillhöra regleringen för budgetåret 1952/53 av utgifterna under riksstatens fjärde huvudtitel, och anför därvid följande.

[1] Inledning.

Innan jag närmare ingår på myndigheternas anslagsäskanden för budgetåret 1952/53, vill jag anföra vissa allmänna synpunkter i fråga om försvarsorganisationen och kostnaderna härför.

Genom beslut den 22 april 1949 tillkallade Kungl. Maj:t särskilda utredningsmän — 1949 års försvarsutredning — för att verkställa en allmän omprövning av försvarsväsendet.

I 1951 års statsverksproposition (Bil. 6 s. 2 o. f.) lämnades en redogörelse för en av försvarsutredningen verkställd och i skrivelse den 4 juli 1950 redovisad undersökning rörande kostnaderna för vår nuvarande försvarsorganisation. Undersökningen grundade sig på uppgifter härutinnan, som vederbörande myndigheter på begäran tillhandahållit utredningen, och avsåg en tioårsperiod (budgetåren 1950/60). Enligt undersökningen skulle de genomsnittliga försvarskostnaderna för tioårsperioden uppgå till omkring 1 390 miljoner kronor enligt i huvudsak prisläget den 1 juli 1949. I anslutning till redogörelsen anmälades vissa av försvarsutredningen i be-

sparingssyfte framlagda förslag rörande förenklingar i försvarsorganisationen.

Vid anmälan av försvarsutredningens skrivelse i ämnet anförde min företrädare i ämbetet bland annat, att försvarsutredningens beräkningar visade nödvändigheten av att den största sparsamhet iakttoges inom försvaret — givetvis utan att försvarets effektivitet äventyrades — och av att kostnadskrävande organisationsutökningar icke beslutades utan starka skäl. Ett av chefen för flygvapnet framlagt förslag om fortsatt förstärkning av flygvapnet ansågs med hänsyn härtill och i avvaktan på försvarsutredningens slutliga förslag icke kunna tillstyrkas. Av försvarsutredningen föreslagna begränsningar i organisationen tillstyrktes i stort sett och ha sedermera av riksdagen i huvudsak beslutats.

Såsom närmare framgår av en av försvarsutredningens ordförande till statsministern den 16 januari 1951 avlåten skrivelse (se prop. 1951: 110 s. 15) har utredningsarbetet måst uppskjutas på oviss tid. Hinder bör därför icke nu möta att till behandling upptaga frågor, som i avvaktan på resultatet av försvarsutredningens arbete tidigare fått vila. Jag avser sålunda att senare denna dag i särskild proposition framlägga förslag rörande plan för flottans fartygsbyggnader.

Därest denna plan fastställs av statsmakterna, kommer — liksom länge varit fallet i fråga om anskaffningen av flygmateriel — även beträffande fartygsmaterielen att finnas en långsiktig plan med kostnaderna fördelade på ungefärligt uppskattade årskvoter. Såvitt avser marinens artillerimateriel och arméns tygmateriel saknas emellertid alltjämt planer för anskaffningar på längre sikt. Då det är angeläget att statsmakterna så snart ske kan sättas i tillfälle att taga ställning till materielbehoven för en längre tidsperiod även beträffande dessa materielområden, ha vederbörande myndigheter på min anmodan intensifierat vissa undersökningar i detta syfte.

Vad som enligt det föregående anfördes till 1951 års statsverksproposition rörande nödvändigheten av den största sparsamhet inom försvaret äger givetvis alltjämt sin giltighet. Jag förutsätter, att myndigheterna i besparingssyfte vidtaga alla de åtgärder inom den nuvarande organisationens ram, som kunna genomföras utan att försvarets effektivitet äventyras. Det bör emellertid även undersökas, huruvida icke vissa förenklingar i organisationen — genom sammanslagning av truppförband eller på annat sätt — kunna genomföras utöver vad som beslutats av 1951 års riksdag. Det är min avsikt att uppdraga åt i första hand de militära myndigheterna att utreda denna fråga.

Vederbörande förvaltningsmyndigheter ha i sina anslagsäskanden för budgetåret 1952/53 hemställt om anvisande under fjärde huvudtiteln av anslag om tillhopa i runt tal 1 580 miljoner kronor. I förhållande till riksstaten för innevarande budgetår innebär detta en ökning med 400 miljoner kronor. Därjämte har räknats med vissa beställningsbemyndiganden. Såvitt avser försvarsgrenarnas anslag till anskaffning av tygmateriel

och motsvarande materiel ha sålunda begärts beställningsbemyndiganden om sammanlagt 1 143 miljoner kronor, vilket innebär en ökning i förhållande till de av 1951 års riksdag vid dess vårsession för innevarande budgetår medgivna bemyndigandena med inemot 700 miljoner kronor. De begärda bemyndigandena ha föreslagits skola till en del ställas till förfogande redan under innevarande budgetår.

Överbefälhavaren har i huvudsak tillstyrkt myndigheternas äskanden.

Innan jag ingår på anslagsberäkningarna får jag erinra om att under fjärde huvudtiteln för innevarande budgetår uppförts ett anslag av 53 miljoner kronor till vissa repetitionsövningar m. m. (jfr prop. 1951:108). Detta anslag har avsetts för att bestrida kostnaderna för *dels* en ökning av repetitionsövningarna vid armén från i budgeten ursprungligen beräknade 70 000 man till cirka 125 000 man, *dels* en tio dagars befälsövning i anslutning till repetitionsövningarna och *dels* en förlängning av första tjänstgöringen vid armén med 30 dagar. Då repetitionsövningsprogrammet under innevarande budgetår varit av särskilt stor omfattning och de övriga utökningarna av utbildningsverksamheten vid armén givits provisorisk giltighet i avvaktan på resultatet av den i det följande berörda utredningen rörande utbildning av värnpliktiga gruppchefer, synes det lämpligast att vid en jämförelse mellan innevarande budgetårs och nästa budgetårs medelsbehov utgå från det i 1951 års statsverksproposition förutsatta övningsprogrammet. I det följande bortser jag därför från det ökade antalet tjänstgöringsdagar under innevarande budgetår utöver det i 1951 års statsverksproposition beräknade och från det särskilda anslaget om 53 miljoner kronor.

Det ökade medelsbehov som myndigheterna anmält föranledes till väsentlig del av automatiska kostnadsökningar på grund av prisstegringar och andra omständigheter.

Vid myndigheternas beräkningar av prisstegringarna har i vissa fall räknats med högre belopp än jag ansett mig kunna godtaga. Jag tillstyrker i det följande anslagshöjningar för pris- och lönestegringar om sammanlagt 130 miljoner kronor, i vilket belopp dock ej ingå prisstegringar å anslagen till anskaffning av tygmateriel (motsvarande). Enär de kostnadsökningar, varmed här räknas, i väsentlig mån förekommit redan under innevarande budgetår, kommer anslagshöjningen på grund av pris- och lönestegringar, i förhållande till betalningsutfallet under samma budgetår, att utgöra allenast en mindre del av angivna belopp. Till frågan om anvisande av anslag å tilläggsstat för att täcka prisstegringar under innevarande budgetår återkommer jag senare denna dag.

Av automatisk natur äro vidare vissa kostnadsstegringar under försvarsgrenarnas anslag till anskaffning av tygmateriel (motsvarande). Medelsbehovet under dessa anslag för likvidering av beställningar inom den ram, som tidigare av statsmakterna beslutats, beräknas stiga med omkring 80 miljoner kronor. Den betydande kostnadsökningen förklaras av att de avse-

värda beställningar, som under senare år kunnat utläggas med stöd av riksdagens bemyndiganden, nu börja fullgöras genom materielleveranser. Under de närmaste budgetåren är att vänta en ytterligare ökning av medelsbehoven under dessa anslag.

De automatiska kostnadsökningarna i övrigt sammanhånga i huvudsak med repetitionsövningarnas omfattning, flygvapnets planenliga utbyggnad och det ökade fastighetsbeståndet.

Vad först angår repetitionsövningarna förutsattes i 1951 års statsverksproposition, att under innevarande budgetår skulle anordnas repetitionsövningar för omkring 70 000 man vid armén. Den sedermera av 1951 års riksdag beslutade lagen om skyldighet för vissa värnpliktiga att fullgöra repetitions- och beredskapsövningar (prop. nr 194; rd. skr. nr 224) föranleder emellertid, att antalet man, som årligen skall fullgöra repetitionsövningar vid armén, kommer att uppgå till omkring 100 000. Denna ökning av repetitionsövningskontingenten vid armén föranleder en kostnadsökning — bortsett från kostnaderna för övningsammunition, vilka kostnader inräknas under arméns tygmaterielanslag — av omkring 16 miljoner kronor.

Flygvapnets av statsmakterna beslutade utbyggnad föranleder en kostnadsökning av cirka 13 miljoner kronor. Härvid har dock bortsetts från kostnadsökningarna under anslaget till anskaffning av flygmateriel, vilka redan tagits i beräkning i det föregående vid angivandet av de automatiska kostnadsökningarna under materielanslagen.

Den automatiska kostnadsökningen under ersättningsanslagen till försvarets fastighetsfond kan uppskattas till 4 miljoner kronor.

De automatiska kostnadsökningarna — inberäknat vissa ytterligare be-
lopp för skilda ändamål på sammanlagt 17 miljoner kronor — kunna således beräknas till $(130 + 80 + 16 + 13 + 4 + 17 =)$ 260 miljoner kronor.

Med bibehållande av nu gällande försvarsorganisation och oförändrad ram för materielanskaffningen skulle således det ofrånkomliga anslagsbehovet under fjärde huvudtiteln för budgetåret 1952/53 utgöra $(1\,180 - 53 + 260 =)$ inemot 1 400 miljoner kronor.

En granskning av myndigheternas äskanden om anslagshöjningar i övrigt visar, att i den nuvarande försvarsorganisationen alltjämt finnas allvarliga brister, framförallt i fråga om materielen. På grund av rekryteringssvårigheter är även personalläget otillfredsställande, och vissa förbättringar erfordras jämväl i fråga om utbildningen. Slutligen krävas vissa förbättringar beträffande de värnpliktigas ekonomiska förmåner.

Det har med hänsyn härtill ansetts riktigtast — med beaktande jämväl av vad i det föregående anförts — att icke nu framlägga förslag om ytterligare utbyggnad av försvarsorganisationen. I stället böra åtgärder vidtagas för att få den nuvarande organisationen så slagkraftig som möjligt. Av det nyss sagda framgår, att ökade bemyndiganden och anslag för materielanskaffning erfordras. Vidare kunna vissa åtgärder övervägas i syfte

att förbättra personalrekryteringen. Slutligen föreslås en ökning av utbildningstiden för vissa värnpliktiga och en förbättring av de värnpliktigas ekonomiska förmåner.

Granskningen av myndigheternas anslagsäskanden har skett med dessa utgångspunkter.

Vad först *materielanslagen* angår ha i nedanstående tablå sammanställts vissa uppgifter (beloppen i miljoner kronor) rörande försvarsgrenarnas anslag till anskaffning av tygmateriel (motsvarande). I tablåen bortses från att en del av bemyndigandena föreslagits skola stå till förfogande redan under budgetåret 1951/52 och att 1951 års riksdag vid höstsessionen i begränsad omfattning biträtt dessa förslag.

	Budgetåret 1950/51		Budgetåret 1951/52		Budgetåret 1952/53 (äskanden)	
	Bemyndigande	Anslagsbelastning	Bemyndigande	Anslag	Bemyndigande	Anslag
Armén: Anskaffning av tygmateriel m. m.	128	78	117	¹ 85	262	145
Marinen: Fartygsbyggnader	43	45	25	60	419	91
Marinen: Anskaffning av artilleriemateriel m. m.	36	37	42	45	72	58
Flygvapnet: Anskaffning av flygmateriel m. m.	238	211	270	255	390	320
Summa	445	371	454	445	1 143	614

¹ Därutöver 5 milj. kr. överförda från anslaget Armén: Vissa repetitionsövningar m. m.

Av sammanställningen framgår, att de för budgetåret 1952/53 äskade bemyndigandena med inemot 700 miljoner kronor överstiga de för budgetåret 1951/52 medgivna och att motsvarande betalningsanslag vid bifall till äskandena skulle stiga med sammanlagt omkring 170 miljoner kronor.

Den avsevärda ökningen av bemyndigandet för armén motiveras i huvudsak dels med ökat behov av övningsammunition (bl. a. för granatgevär och raketgevär) och dels med behovet att minska förefintliga brister i krigsustrustningen, framförallt i fråga om ammunition, och att ersätta föråldrad materiel (främst vid artilleriet och luftvärnet) med modern materiel. En detaljgenomgång av äskandena visar, att de framlagda förslagen i och för sig äro väl motiverade och avse anskaffningar av hög angelägenhetsgrad. Med hänsyn till de stora anspråk på budgeten, som i övrigt föreligga, har det emellertid icke varit mig möjligt att tillstyrka ett så stort bemyndigande, som arméförvaltningen föreslagit. En minskning av bemyndigandet till 185 miljoner kronor har ansetts erforderlig.

Arméförvaltningen har utöver här nyss angivna belopp för budgetåret 1951/52 äskat bemyndiganden på sammanlagt 58 miljoner kronor med anledning av prisstegringar å äldre bemyndiganden. Häremot svarande betalningsutfall under detta budgetår har beräknats till 15 miljoner kronor. Jag

avser att senare denna dag framlägga förslag i överensstämmelse med arméförvaltningens äskande. I anslutning härtill föreslås även beställningsbemyndigande och däremot svarande betalningsanslag å 3,7 miljoner kronor för anskaffning av viss järnvägskrigsmateriel.

Den avsevärda ökningen av bemyndigandet för marinens fartygsbyggnader ansluter sig till den sexårsplan för flottans fartygsbyggnader, som chefen för marinen framlagt i juni 1951. Totalkostnaderna för detta program ha beräknats till 373 miljoner kronor enligt prisläget den 1 juli 1950. Med beaktande av prisstegringarna intill den 1 juli 1951 beräknas kostnaderna till 440 miljoner kronor. Jag avser, såsom redan nämnts, att senare denna dag anmäla en särskild proposition angående fartygsbyggnader för flottan. Därvid kommer jag att föreslå, att den av marinchefen uppgjorda planen utsträcket över en tidrymd av sju år och att för budgetåret 1952/53 utverkas ett bemyndigande att beställa materiel inom ramen för 350 miljoner kronor. I detta belopp ha emellertid icke inräknats kostnader för kustartilleriets båtar, trängfartyg, försöksverksamhet och avslutande av redan igångsatta nybyggnads- och moderniseringsarbeten. För dessa ändamål erfordras för budgetåret 1952/53 ytterligare bemyndigande på 48 miljoner kronor. Det sammanlagda beställningsbemyndigandet för fartygsbyggnader skulle således uppgå till $(350 + 48 =) 398$ miljoner kronor.

Även marinens bemyndigande att beställa artillerimateriel m. m. har ansetts böra höjas, dels för att bereda utrymme för prisstegringar och dels för att möjliggöra ökad anskaffning för att fylla brister i organisationen. För budgetåret 1952/53 föreslår jag en höjning av bemyndigandet med 18 miljoner kronor till 60 miljoner kronor. Efter avdrag för prisstegringar, omkring 8 miljoner kronor, utgör den reella höjningen 10 miljoner kronor.

För att medgiva utrymme för prisstegringar på äldre beställningar erfordras vidare ett tilläggsbemyndigande för budgetåret 1951/52 på 25 miljoner kronor. Jag avser att senare denna dag framlägga förslag härom.

Det för anskaffning av flygmateriel äskade bemyndigandet avsåg ursprungligen materielanskaffning enligt nu gällande plan med i huvudsak den förändringen, att flygförvaltningen utgått från att planen skulle utvidgas till att omfatta förstärkning med 50 % av ytterligare fyra jaktflottiljer. Sedermera har emellertid chefen för flygvapnet ansett sig böra för närvarande avstå från förslaget om förstärkning av jaktflyget, enär den flygmateriel, som enligt äskandena avsetts för förstärkningen av jaktflottiljerna, befunnits erforderlig för förnyelse av flygmateriel inom den nuvarande organisationens ram. Då jag funnit mig böra tillstyrka, att den flygmateriel varom här är fråga anskaffas, erfordras för anskaffning av flygmateriel m. m. ett beställningsbemyndigande å 380 miljoner kronor, en minskning i förhållande till äskandena med 10 miljoner kronor.

I följande sammanställning upptagas de bemyndiganden som jag enligt det föregående funnit erforderliga, jämte därtill hörande betalningsanslag (beloppen i miljoner kronor).

Vid bifall till de angivna förslagen beträffande försvarsgrenarnas materielanslag för budgetåret 1952/53 skulle dessa i förhållande till riksstaten

	Budgetåret 1951/52		Budgetåret 1952/53	
	Tilläggs- bemyndi- gande	Tilläggs- statsanslag	Bemyndi- gande	Anslag
Armén: Anskaffning av tygmateriel m. m. ...	62	19	185	140
Marinen: Fartygsbyggnader	—	—	398	70
Marinen: Anskaffning av artillerimateriel m. m.	25	—	60	45
Flygvapnet: Anskaffning av flygmateriel m. m.	—	—	380	320
Summa	87	19	1 023	575

för budgetåret 1951/52 komma att stiga med 130 miljoner kronor. Härav belöpa emellertid, såsom i det föregående anförts, 80 miljoner kronor på automatiska kostnadsökningar, varför den föreslagna utvidgningen av ramen för materielanskaffningen för nästa budgetår kräver en anslagshöjning om allenast (130 — 80 =) 50 miljoner kronor.

För att kunna överblicka medelsbehovet till materielanskaffning måste även reservationsmedelsförbrukningen såväl under fortlöpande anslag som äldre anslag för dylika ändamål beaktas. Av följande sammanställning framgå dels betalningsutfall under materielanskaffningsanslagen budgetåret 1950/51, dels ock den uppskattade medelsåtgången för samma ändamål under vart och ett av budgetåren 1951/52 och 1952/53. Till jämförelse upptagas de under respektive budgetår — i form av reservationer och för budgetåren anvisade anslag — tillgängliga anslagsmedlen (beloppen i miljoner kronor).

	1950/51		1951/52		1952/53	
	Anslag och re- serva- tions- medel	Belast- ning	Anslag och re- serva- tions- medel	Be- räknad belast- ning	Anslag och re- serva- tions- medel	Be- räknad belast- ning
Fortlopande anslag						
Armén: Anskaffning av tygmateriel m. m.	45	45	¹ 104	104	140	140
Under anslaget redovisad betalningsreserv (reservation)	48	33	15	5	10	—
Marinen: Fartygsbyggnader	40	40	60	60	70	70
Under anslaget redovisad betalningsreserv (reservation)	20	5	15	5	10	—
Marinen: Anskaffning av artillerimateriel m. m.	20	20	45	45	45	45
Under anslaget redovisad betalningsreserv (reservation)	45	17	28	5	23	10
Flygvapnet: Anskaffning av flygmateriel m. m.	212	211	255	255	320	320
Under anslaget redovisad betalningsreserv (reservation)	1	—	2	2	—	—
Äldre anslag						
Armén	132	40	92	44	48	35
Marinen	48	13	35	17	18	10
Flygvapnet	43	17	26	21	5	5
Summa	654	441	677	563	689	635

¹ Härav avses 19 miljoner kronor skola äskas å tilläggsstat II. Därutöver 5 milj. kr. överförda från anslaget Armén: Vissa repetitionsövningar m. m.

I efterföljande sammanställning lämnas uppgift om de av mig tillstyrkta bemyndigandenas omfattning ävensom vissa uppgifter rörande av riksdagen redan beslutade bemyndiganden, varvid i kolumnen för äldre bemyndiganden medräknats jämväl de bemyndiganden och anslag som senare denna dag komma att äskas å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1951/52 (beloppen i miljoner kronor).

A n s l a g	Äldre bemyndiganden som per den 30 juni 1952 icke täckts av anslag eller betalningsreserv	Föreslagna bemyndiganden för budgetåret 1952/53	Föreslagna anslag för budgetåret 1952/53	Bemyndiganden som per den 30 juni 1953 icke täckts av anslag eller betalningsreserv
Armén: Anskaffning av tygmateriel m. m.	296	185	140	341
Marinen: Fartygsbyggnader	93	398	70	421
Marinen: Anskaffning av artillerimateriel m. m.	89	60	45	104
Flygvapnet: Anskaffning av flygmateriel m. m.	401	380	320	461
Summa	879	1 023	575	1 327

I jämförelse med ställningen den 30 juni 1952 skulle alltså vid bifall till förslagen de bemyndiganden som icke täckas av anslag eller betalningsreserver under budgetåret 1952/53 komma att öka med icke mindre än 448 miljoner kronor. Av ökningen faller större delen på marinens anslag till fartygsbyggnader, där det icke täckta bemyndigandebeloppet med anledning av den föreslagna fartygsbyggnadsplanen beräknas stiga med 328 miljoner kronor.

För att minska *rekryteringssvårigheterna* ha chefen för armén och chefen för flygvapnet framlagt förslag om vissa ändringar i nu gällande organisation i fråga om fast anställt manskap m. m. Ett genomförande av förslagen skulle sannolikt kunna förbättra rekryteringen. Enär förslagen emellertid ännu ej äro färdigremitterade, är det icke möjligt att nu bedöma, huruvida de komma att föranleda förslag till 1952 års riksdag. Vissa förstärkningar av löpande anslag av betydelse för rekryteringen ha befunnits erforderliga.

I fråga om *utbildningstiden* ha myndigheterna i sina medelsäskanden enligt erhållna direktiv utgått från nu gällande bestämmelser. I betänkande den 21 december 1951 (SOU 1951: 57) har utredningen rörande utbildning av värnpliktiga gruppchefer föreslagit vissa förändringar beträffande utbildningstiden för arméns värnpliktiga. Sålunda föreslås att första tjänstgöringen förlänges med 20 dagar, att utbildningstiden för gruppchefselever ökas med ytterligare 20 dagar samt att den provisoriskt för budgetåret 1951/52 genomförda befälsövningen om 10 dagar i anslutning till repetitionsövningen göres definitiv. Jag räknar i anledning av förslaget med ett medels-

behov av 18 miljoner kronor inklusive kostnaden för övningsammunitiön. Sistnämnda kostnad, 3 miljoner kronor, har redan inräknats i det föreslagna bemyndigandet under arméns anslag till anskaffning av tygmateriel m. m.

I fråga om *de värnpliktigas ekonomiska förmåner* har jag funnit mig böra föreslå en höjning av de värnpliktigas penningbidrag med omkring 67 % och en höjning av de värnpliktigas premier med 20 %. Förslag kommer även att avlåtas om höjning av de värnpliktigas familjebidrag. Dessa åtgärder beräknas draga en kostnad av sammanlagt 23 miljoner kronor.

Förutom dessa kostnadsökningar av större räckvidd erfordras vissa andra anslagshöjningar för att organisationen skall kunna tillfredsställande fungera. Sammanlagt erfordras härför netto 28 miljoner kronor. En väsentlig del av detta belopp hänför sig till anskaffning av annan materiel än tygmateriel (motsvarande). De viktigaste ändamålen framgå av nedanstående sammanställning.

Det sammanlagda medelsbehovet för budgetåret 1952/53 uppgår enligt det anförda till 1 503 miljoner kronor enligt följande sammanställning (beloppen i miljoner kronor).

Fjärde huvudtiteln för budgetåret 1951/52	1 180
Anslaget till repetitionsövningar	— 53
	<u>Rest 1 127</u>

Automatiska kostnadsökningar:

Pris- och lönestegringar	130	
Automatisk ökning av materielanslag	80	
Andra automatiska kostnadsökningar	50	260
Höjning av försvarsgrenarnas materielanslag på grund av ökade bemyndiganden		50
Förlängd tjänstgöring för vissa värnpliktiga		15
Ökade kostnader för värnpliktigas ekonomiska förmåner		23

Vissa andra anslagshöjningar:

Engångskostnader för industriell krigsberedskap	10,0	
Beklädnad	1,8	
Drivmedelsutrustning	1,2	
Utökning av flygtiden vid flygvapnet	3,0	
Taggtråd	9,0	
Signalförbindelser	3,0	28
	<u>Summa</u>	<u>1 503</u>

En sammanfattning av de nu gjorda beräkningarna jämte anslagsberäkningarna under kapitalbudgeten för budgetåret 1952/53 såvitt avser försvarsändamål lämnas i följande sammanställning. I denna redovisas jämväl anslagssummorna för budgetåren 1950/51 och 1951/52, varvid för sistnämnda budgetår inräknats de belopp om 82,0 respektive 27,4 miljoner kronor som senare denna dag under fjärde huvudtiteln respektive kapitalbud-

geten äskas å tilläggsstat II för samma budgetår (beloppen i miljoner kronor).

	1950/51	1951/52	1952/53
Anslag under fjärde huvudtiteln	986,0	1 266,5	1 503,0
Anslag till nya kapitalinvesteringar för försvarsändamål	60,7	100,1	83,6
Summa	1 046,7	1 366,6	1 586,6

Vid bifall till de i det följande framlagda förslagen skulle således fjärde huvudtitelns slutsumma ökas med 220 miljoner kronor i förhållande till slutsumman för budgetåret 1951/52.

Reservationerna under fjärde huvudtiteln uppgingo vid utgången av budgetåret 1949/50 till omkring 454 miljoner kronor. Härav belöpte på äldre anslag 252 miljoner kronor och på fortlöpande anslag 202 miljoner kronor. Under budgetåret 1950/51 minskades reservationsbehållningen på äldre anslag med 85 miljoner kronor till 167 miljoner kronor. På fortlöpande anslag minskade reservationsbehållningen med 64 miljoner kronor till 138 miljoner kronor. Reservationerna nedgingo således under budgetåret med 149 miljoner kronor till 305 miljoner kronor. Av reservationsminskningen på äldre anslag avse 5 miljoner kronor ett belopp som från anslaget 1943/44 C 48 c Täckning av vissa engångsutgifter för fortifikatoriska anordningar m. m. överförts till budgetutjämningsfonden.

Beträffande reservationerna å de löpande anslagen lämnas i det följande under respektive anslag vissa ytterligare upplysningar.

I det föregående har redogjorts för den beräknade reservationsmedelsförbrukningen under materielanskaffningsanslagen under budgetåren 1951/52 och 1952/53. Då det gäller att beräkna den totala medelsförbrukningen under fjärde huvudtiteln, måste emellertid även beaktas eventuell reservationsmedelsförbrukning å andra anslag än anslagen för materielanskaffning ävensom de belopp, varmed belastningen å förslagsanslag överskjuter eller understiger de i respektive riksstater uppförda anslagsbeloppen. En preliminär uppskattning rörande kostnadsutvecklingen visar, att de sammanlagda utgifterna under fjärde huvudtiteln kunna beräknas till omkring 1 350 miljoner kronor under budgetåret 1951/52 och till drygt 1 550 miljoner kronor under budgetåret 1952/53.

De totala försvarskostnaderna — inberäknat medelsförbrukning under kapitalbudgeten — kunna uppskattas till drygt 1 400 miljoner kronor under budgetåret 1951/52 och omkring 1 650 miljoner kronor under budgetåret 1952/53.

För budgetåret 1951/52 har riksdagen medgivit, att vissa under fjärde huvudtiteln uppförda reservationsanslag må enligt Kungl. Maj:ts medgivande överskridas, om av beredskapsskäl värnpliktiga måste inkallas till repetitionsövning av större omfattning eller till beredskapsövning eller om

andra särskilda åtgärder av samma skäl måste vidtagas. Motsvarande be-
myndigande torde böra utverkas av riksdagen även för nästa budgetår.

Jag hemställer därför, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att jämväl för budgetåret 1952/53 medgiva att, därest av
beredskapsskäl värnpliktiga inkallas till repetitionsövning av
större omfattning eller beredskapsövning eller ock av samma
skäl andra särskilda åtgärder måste vidtagas, följande under
riksstatens fjärde huvudtitel uppförda reservationsanslag,
nämligen Armén: Övningar m. m., Armén: Underhåll av tyg-
materiel m. m., Marinen: Övningar m. m., Marinen: Under-
håll av fartyg m. m., Flygvapnet: Övningar m. m. samt Flyg-
vapnet: Drift och underhåll av flygmateriel m. m. må enligt
Kungl. Maj:ts bestämmande överskridas.

A. Försvarsdepartementet.

[2] 1. Försvarsdepartementet: Avlöningar.

	Anslag	Nettoutgift
1950/51	647 000	712 747
1951/52 (statsliggaren s. 165)	630 000	
1952/53 (förslag)	762 000	

Vid försvarsdepartementet finnas för närvarande inrättade, bl. a., sju befattningar för pensionerade officerare med arvode motsvarande löneklassen 1:29. Enligt av Kungl. Maj:t meddelad föreskrift skall en av dessa befattningar, avsedd för förutvarande bokdetaljen vid lantförsvarets kommandoexpedition, avvecklas i samband med genomförandet av ny organisation för centralt bok- och blankettförråd m. m. eller vid tidpunkt, varom Kungl. Maj:t eljest förordnar. En dylik befattning är nu vakant och kan indragas.

Under hänvisning till vad chefen för civildepartementet anfört i proposition den 28 december 1951 angående lönegradsplacering för viss biträdespersonal m. m. föreslår jag att nya tjänster inrättas för en kansli-skrivare i Ca 15 och två kanslibiträden i Ce 11 i utbyte mot en kontorsbiträdestjänst i Ca 8 och två biträdestjänster för skriv- och kontorsgöromål.

Enligt tilläggsbestämmelserna till statens allmänna avlöningsreglemente, bilaga D, III. Tjänstemän vid försvaret, utgå vid vissa myndigheter stabsarvoden å 720 kronor. Vid försvarsdepartementet utgå två dylika arvoden. Jag föreslår, att dessa liksom övriga stabsarvoden vid försvaret i anslutning till genomförda avlöningsförhöjningar ökas med 60 kronor till 780 kronor.

Anslaget beräknar jag för budgetåret 1952/53 till 762 000 kronor.

Anslagsposten Avlöning till departementschefen ökas med beaktande av Kungl. Maj:ts brev den 29 juni 1951 angående lönerna till statsrådets ledamöter med 3 900 kronor till $(27\,600 + 3\,900 =)$ 31 500 kronor.

Posten Avlöningar till ordinarie tjänstemän ökas med, i avrundade tal, 11 200 kronor på grund av löneregleringen för chefstjänstemän och 6 600 kronor för en kansliskrivare i Ca 15 samt minskas med 5 000 kronor för ett kontorsbiträde i Ca 8. Posten ökas sålunda med $(11\,200 + 6\,600 - 5\,000 =)$ 12 800 kronor till $(320\,000 + 12\,800 =)$ i runt tal 333 000 kronor.

Posten Arvoden till pensionerad personal i arvodesbefattningar minskas med 13 224 kronor för en arvodesbefattning i 1:29 till $(193\,000 - 13\,224 =)$ i runt tal 180 000 kronor.

Posten Arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t, ökas med 120 kronor för höjning av två stabsarvoden till (2 940 + 120 =) 3 060 kronor.

Posten Avlöningar till övrig icke-ordinarie personal ökas med, i avrundade tal, 11 100 kronor för två kanslibiträden i Ce 11 och 4 900 kronor för löneklassuppflyttningar, befordringar inom reglerad befordringsgång m. m. samt minskas med i runt tal 10 000 kronor för två biträden för skriv- och kontorsgöromål. Posten ökas således med (11 100 + 4 900 — 10 000 =) 6 000 kronor till (138 000 + 6 000 =) 144 000 kronor.

Posten Rörligt tillägg höjes med 138 980 kronor till (78 460 + 138 980 =) 217 440 kronor.

Inkomstposten Pensionsmedel ökas med 17 000 kronor till (130 000 + 17 000 =) 147 000 kronor.

Anslagsökningen utgör 132 000 kronor.

Åberopande det anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

a) på personalförteckningen för försvarsdepartementet uppföra en tjänst för kansliskrivare i lönegrad Ca 15 och från förteckningen utesluta en tjänst för kontorsbiträde i lönegrad Ca 8;

b) fastställa följande avlöningsstat för försvarsdepartementet, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1952/53:

Avlöningsstat.

Utgifter:

1. Avlöning till departementschefen	31 500
2. Avlöningar till ordinarie tjänstemän, <i>förslagsvis</i> ...	333 000
3. Arvoden till pensionerad personal i arvodesbefattningar, <i>förslagsvis</i>	180 000
4. Arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t, <i>förslagsvis</i>	3 060
5. Avlöningar till övrig icke-ordinarie personal	144 000
6. Rörligt tillägg, <i>förslagsvis</i>	217 440
Summa kronor	909 000

Särskilda uppbördsmedel:

Pensionsmedel, <i>förslagsvis</i>	147 000
Nettoutgift kronor	762 000

c) till Försvarsdepartementet: Avlöningar för budgetåret 1952/53 anvisa ett förslagsanslag av 762 000 kronor.

14 *Statsverkspropositionen: Bil. 6: Fjärde huvudtiteln: Försvarsdepartementet.*

[3] 2. **Försvarsdepartementet: Omkostnader.**

	Anslag	Nettoutgift
1950/51	125 000	105 157
1951/52 (statsliggaren s. 166)	100 000	
1952/53 (förslag)	105 000	

Vid anmälan senare denna dag av finansdepartementets omkostnadsanslag torde chefen för finansdepartementet komma att föreslå viss omläggning av städningen inom kanslihuset och kanslihusannexet. Samtliga städningskostnader avses härvid skola beräknas under nämnda anslag. Försvarsdepartementets omkostnadsanslag bör i anledning härav minskas med i runt tal 15 000 kronor. Å andra sidan bör anslaget med hänsyn till inträffade prisstegringar på skrivmateriel m. m. samt ökade kostnader för resor och traktamenten höjas med 20 000 kronor. I enlighet med det anförda upptager jag anslaget för nästa budgetår till (100 000 — 15 000 + 20 000 =) 105 000 kronor och hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Försvarsdepartementet: Omkostnader* för budgetåret 1952/53 anvisa ett förslagsanslag av 105 000 kronor.

B. Centrala förvaltningsmyndigheter.

FÖRSVARETS CIVILFÖRVALTNING.

[4] 1. Försvarets civilförvaltning: Avlöningar.

	Anslag	Nettoutgift
1950/51	2 450 000	2 609 220
1951/52 (statsliggaren s. 166)	2 398 000	
1952/53 (beräknat belopp) ...	2 850 000	

Försvarets civilförvaltning (skr. ²⁹/₈ 1951) har hemställt, att anslaget för nästa budgetår upptages till 2 850 000 kronor.

I ett den 16 oktober 1950 dagtecknat betänkande (SOU 1950: 36 och 37) har 1946 års militära förvaltningsutredning framlagt förslag rörande försvarets centrala tyg-, intendentur- och civilförvaltning. Förslaget berör följande centrala ämbetsverk, nämligen försvarets civilförvaltning och krigsmaterielverket samt armé-, marin- och flygförvaltningarna. Förslaget är för närvarande föremål för beredning inom försvarsdepartementet, och jag avser att senare hemställa, att särskild proposition i ämnet förelägges 1952 års riksdag. Med hänsyn härtill är jag icke beredd att nu framlägga slutliga förslag beträffande nämnda ämbetsverks avlöningsanslag. Dessa anslag böra därför i riksstatsförslaget upptagas med allenast beräknade belopp. Anslagsbeloppet för civilförvaltningens avlöningsanslag upptager jag härvid till 2 850 000 kronor.

Aberopande det anförda får jag hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att, i avbidan på särskild proposition i ämnet, till *Försvarets civilförvaltning: Avlöningar* för budgetåret 1952/53 beräkna ett förslagsanslag av 2 850 000 kronor.

[5] 2. Försvarets civilförvaltning: Omkostnader.

	Anslag	Nettoutgift
1950/51	355 000	374 878
1951/52 (statsliggaren s. 168)	445 000	
1952/53 (förslag)	385 000	

Yrkande.

Försvarets civilförvaltning har hemställt, att anslaget minskas med 60 000 kronor.

	Ökning	Minskning
1. Sjukvård m. m.	5 000	
2. Höjda traktamenten, taxor och priser	24 000	
3. Engångskostnader för telefonväxel		88 900
	29 000	88 900
	— 59 900	
	Avrundat 60 000	

Motiv.

1. Ökningen anses erforderlig med hänsyn till belastningen på anslagsposten under budgetåret 1950/51, omkring 37 000 kronor. I omkostnadsstaten för innevarande budgetår ha för ifrågavarande ändamål upptagits 25 000 kronor.

2. Av ökningen belöpa 6 000 kronor på resor och traktamenten (nu 35 000 kronor), 6 000 kronor på bränsle, lyse och vatten (nu 24 000 kronor), 4 000 kronor på telefon samt 8 000 kronor på skrivmaterialier, papper o. dyl.

3. Under anslaget ha för innevarande budgetår för engångskostnader i samband med civilförvaltningens övergång till automatisk telefonväxel beräknats 88 900 kronor. För ändamålet erfordras icke medel för nästa budgetår, varför anslaget förutsättes skola minskas med nämnda belopp.

Departementschefen.

Jag tillstyrker civilförvaltningens förslag och hemställer, under erinran om att anslagsminskningen utgör 60 000 kronor, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Försvarets civilförvaltning: Omkostnader* för budgetåret 1952/53 anvisa ett förslagsanslag av 385 000 kronor.

FÖRSVARETS SJUKVÅRDSSTYRELSE.

[6] 3. Försvarets sjukvårdsstyrelse: Avlöningar.

	Anslag	Nettoutgift
1950/51	480 000	477 608
1951/52 (statsliggaren s. 168)	450 000	
1952/53 (förslag)	540 000	

Yrkande.

Försvarets sjukvårdsstyrelse (skr. ^{30/7} 1951) har hemställt, att anslaget höjes med 133 000 kronor.

	Ökning
1. Ny tjänst i Cp 15 för ställföreträdare åt generalläkaren	28 104
2. Uppflyttning i lönegrad av	
1 byrådirektör Ca 29 — Ca 31	780
1 förste byråsekreterare Ce 27 — Ce 29	1 560
1 byråsekreterare Ce 24 — förste byråsekreterare Ce 27	804
hälsovårdsinspektören Ce 21 — Ce 24	744
1 kanslibiträde Ca 11 — kontorist Ce 13	696
1 kanslibiträde Ce 11 — kontorist Ce 13	336
1 kontorsbiträde Ca 8 — kanslibiträde Ce 11	372
3. 1 expeditionsvakt Ce 9 — Ca 9	—
4. 1 biträde för skriv- och kontorsgöromål — kontorsbiträde Ca 8	—

Ökning

5. Omräkning.

Höjd lön till generalläkaren jämlikt lönerevisionen för chefs-	
tjänstemän	4 536
Löneklassuppflyttningar m. m.	5 839
Rörligt tillägg	85 964

6. Avrundning	3 265
	133 000

Motiv.

1. I tidigare medelsäskanden (prop. 1951: 1, bil. 6, s. 31) har sjukvårdsstyrelsen föreslagit, att en särskild beställning i Cp 14 såsom ställföreträdare åt generalläkaren inrättas. Förslag om inrättande av en dylik tjänst har nu ånyo framställts av sjukvårdsstyrelsen, varvid emellertid tjänsten med hänsyn till den av 1951 års riksdag beslutade lönerevisionen för statsförvaltningens chefstjänstemän ansetts böra hänföras till Cp 15.

2. Förslagen ha framställts i tidigare medelsäskanden, dock att tjänsten för kanslibiträde i Ca 11 nu föreslås uppflyttad till kontorist i Ce 13 mot tidigare kansliskrivare i Ce 15 (prop. 1951: 1, bil. 6, s. 31).

3. Förslaget har framställts i tidigare medelsäskanden (prop. 1951: 1, bil. 6, s. 31).

4. Ett biträde för skriv- och kontorsgöromål beräknas under budgetåret 1952/53 jämlikt grunderna för den reglerade befordringsgången komma i fråga till ordinarie anställning.

Departementschefen.

Förslaget om att inrätta en särskild beställning såsom ställföreträdare åt generalläkaren är jag, i avvaktan på att slutlig ställning kan tagas till frågan om den militära sjukvårdens ledning, icke beredd tillstyrka.

Vad angår de föreslagna lönegradsuppflyttningarna anser jag mig nu böra tillstyrka, att byrådirektörstjänsten uppflyttas till 31, tjänsten för förste byråsekreterare till 29 och tjänsten för hälsovårdsinspektör till 23 lönegraden. Övriga förslag till lönegradsuppflyttningar är jag icke för närvarande beredd pröva.

Förslaget om att ordinariesätta en expeditionsvaktjänst anser jag mig icke nu kunna tillstyrka.

I enlighet med sjukvårdsstyrelsens förslag upptager jag ytterligare en tjänst för kontorsbiträde i Ca 8 för att bereda ordinarie anställning åt ett biträde för skriv- och kontorsgöromål, som kan komma i fråga till dylik anställning jämlikt grunderna för den reglerade befordringsgången.

För närvarande utgår till en biträdande apotekare (taxationsgranskare) vid sjukvårdsstyrelsen ett arvode av 600 kronor för år. Detta arvode torde i anslutning till de under år 1951 genomförda avlöningsförhöjningarna böra uppräknas till 660 kronor.

Anslaget beräknar jag för budgetåret 1952/53 till 540 000 kronor enligt följande.

Anslagsposten **Avlöningar till ordinarie tjänstemän** ökas med 588 kronor för uppflyttning i lönegrad av byrådirektören, 4 728 kronor för ordinariesättning av ett biträde för skriv- och kontorsgöromål, 3 000 kronor för höjd grundlön till generalläkaren samt 4 795 kronor för löneklassuppflyttningar m. m. Posten ökas sålunda med $(588 + 4\,728 + 3\,000 + 4\,795 =)$ i runt tal 13 000 kronor till $(134\,000 + 13\,000 =)$ 147 000 kronor.

Anslagsposten **Arvoden till pensionerad personal i arvodesbefattningar**, 61 000 kronor, upptages med oförändrat belopp.

Posten **Arvoden och särskilda ersättningar**, bestämda av Kungl. Maj:t, ökas med 60 kronor till $(25\,000 + 60 =)$ 25 060 kronor för höjning av arvodet till en biträdande apotekare.

Posten **Avlöningar till övrig icke-ordinarie personal** ökas med 1 740 kronor för uppflyttningar i lönegrad av förste byråsekreteraren och hälsovårdsinspektören samt med 1 044 kronor för löneklassuppflyttningar och minskas med 4 728 kronor för ett biträde för skriv- och kontorsgöromål. Posten minskas sålunda med $(4\,728 - 1\,740 - 1\,044 =)$ i runt tal 1 900 kronor och uppföres med $(224\,000 - 1\,900 =)$ 222 100 kronor.

Posten **Rörligt tillägg** höjes, främst med hänsyn till genomförd avlöningsförhöjning, med 86 840 kronor till $(48\,000 + 86\,840 =)$ 134 840 kronor.

Inkomstposten **Pensionsmedel** ökas med 8 000 kronor till $(42\,000 + 8\,000 =)$ 50 000 kronor.

Anslagsökningen utgör 90 000 kronor.

Äberopande det anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

a) på personalförteckningen för försvarets sjukvårdsstyrelse uppföra ytterligare tjänster för en byrådirektör i lönegrad Ca 31, en förste byråsekreterare i lönegrad Ce 29 och ett kontorsbiträde i lönegrad Ca 8 samt ur förteckningen utesluta tjänster för en byrådirektör i lönegrad Ca 29 och en förste byråsekreterare i lönegrad Ce 27;

b) fastställa följande avlöningsstat för försvarets sjukvårdsstyrelse, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1952/53:

Avlöningsstat.

Utgifter:

1. Avlöningar till ordinarie tjänstemän, <i>förslagsvis</i> ...	147 000
2. Arvoden till pensionerad personal i arvodesbefattningar, <i>förslagsvis</i>	61 000

3. Arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t, <i>förslagsvis</i>	25 060
4. Avlöningar till övrig icke-ordinarie personal	222 100
5. Rörligt tillägg, <i>förslagsvis</i>	134 840
	Summa kronor 590 000

Särskilda uppbördsmedel:

Pensionsmedel, <i>förslagsvis</i>	50 000
	Nettoutgift kronor 540 000

c) till *Försvarets sjukvårdsstyrelse: Avlöningar* för budgetåret 1952/53 anvisa ett förslagsanslag av 540 000 kronor.

[7] 4. *Försvarets sjukvårdsstyrelse: Omkostnader.*

	Anslag	Nettoutgift
1950/51	62 000	62 584
1951/52 (statsliggaren s. 169) ...	70 000	
1952/53 (förslag)	75 000	

Försvarets sjukvårdsstyrelse har hemställt om oförändrat anslag. För att bereda utrymme för en höjning av anslagsposten Sjukvård m. m., vilken för budgetåret 1950/51 överbelastats med 5 000 kronor, föreslår jag emellertid, att anslaget uppräknas med 5 000 kronor till 75 000 kronor. Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Försvarets sjukvårdsstyrelse: Omkostnader* för budgetåret 1952/53 anvisa ett förslagsanslag av 75 000 kronor.

KRIGSMATERIELVERKET.

[8] 5. *Krigsmaterielverket: Avlöningar.*

	Anslag	Nettoutgift
1950/51	2 385 000	2 612 958
1951/52 (statsliggaren s. 169) ...	2 465 000	
1952/53 (beräknat belopp) ...	2 825 000	

Krigsmaterielverket (skr. ¹⁸/₈ 1951) har hemställt, att anslaget för nästa budgetår upptages till 2 925 000 kronor.

Av skäl som jag i det föregående vid behandlingen av försvarets civilförvaltnings avlöningsanslag anfört upptager jag förevarande anslag i rikstatsförslaget med allenast beräknat belopp. Härvid beräknar jag anslaget till 2 825 000 kronor. Jag får alltså hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att, i avbidan på särskild proposition i ämnet, till *Krigsmaterielverket: Avlöningar* för budgetåret 1952/53 beräkna ett förslagsanslag av 2 825 000 kronor.

[9] 6. **Krigsmaterielverket: Omkostnader.**

	Anslag	Nettoutgift
1950/51	310 000	337 003
1951/52 (statsliggaren s. 171)	310 000	
1952/53 (förslag)	355 000	

Krigsmaterielverket har hemställt, att anslaget med hänsyn till de allmänna kostnadsstegringarna höjes med 25 000 kronor. Av ökningen belöpa 10 000 kronor på resor och traktamenten (nu 54 000 kronor) samt 15 000 kronor på telefon, städning, papper och övriga expenser för krigsmaterielverkets eget behov (nu 190 000 kronor).

För budgetåret 1951/52 hemställde krigsmaterielverket om ett anslag å 290 000 kronor till anordnande av vissa signalförbindelser. Av detta belopp angåvos 120 000 kronor avse utrustning, som icke ansågs oundgängligen erforderlig för åstadkommande av tillförlitliga signalförbindelser; anskaffningen av denna utrustning ansågs därför kunna anstå tills vidare, därest så skulle befinnas nödvändigt ur besparingssynpunkt. Vid anmälan av detta förslag (prop. 1951:1, bil. 6, s. 39) erinrade föredragande departementschefen om att på tilläggsstat till riksstaten för budgetåret 1950/51 anvisats ett reservationsanslag å 2 000 000 kronor till bland annat vissa förbindelseanordningar. Departementschefen förutsatte, att med dessa medel skulle tillgodoses de angelägnaste av de behov, för vilka krigsmaterielverket äskat medel i förevarande hänseende, varemot departementschefen icke kunde tillstyrka, att medel därutöver anvisades för dylika ändamål.

Krigsmaterielverket har nu hemställt, att för budgetåret 1952/53 måtte anvisas ett reservationsanslag å 165 000 kronor för anordnande av ifrågasvarande signalförbindelser, varvid ämbetsverket anförde: Chefen för försvarsstaben hade meddelat, att av nämnda tilläggsanslag 170 000 kronor kunde ställas till krigsmaterielverkets disposition för berörda ändamål. På grund av prisstegringar hade emellertid det förut erforderliga beloppet 290 000 kronor ökats till 335 000 kronor. Medelsbehovet utgjorde alltså numera (335 000 — 170 000 =) 165 000 kronor. Prisstegringarna hänförde sig icke till de kostnader, som i krigsmaterielverkets medelsäskande för budgetåret 1951/52 angåvos såsom icke oundgängligen erforderliga.

Departementschefen.

Vad angår förslaget om anslag till anordnande av vissa signalförbindelser kunna kostnaderna för de signalanordningar, vilka angivits såsom mest angelägna, på grundval av krigsmaterielverkets framställning uppskattas till 215 000 kronor. Jag anser att medel böra stå till förfogande för täckande av dessa kostnader, men jag kan icke tillstyrka, att medel därutöver anvisas för ifrågasvarande ändamål. Då 170 000 kronor redan ställts

till ämbetsverkets förfogande härför, erfordras medelsanvisning å ytterligare 45 000 kronor. Jag ämnar senare denna dag under Vissa för svaret gemensamma ändamål hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen, att ett reservationsanslag å 3 000 000 kronor anvisas under anslagsbenämningen Vissa signalförbindelser m. m. Jag förutsätter, att det av mig nyss angivna beloppet 45 000 kronor skall ställas till krigsmaterielverkets förfogande från nämnda anslag.

Det torde vara ofrånkomligt att krigsmaterielverkets omkostnadsanslag uppräknas på grund av de allmänna kostnadsstegringarna. Med hänsyn till belastningen å anslaget under budgetåret 1950/51 synes den av krigsmaterielverket föreslagna höjningen icke vara tillräcklig. Jag förordar att anslaget höjes med 45 000 kronor. Ökningen av anslaget utöver vad krigsmaterielverket föreslagit bör komma anslagsposten Sjukvård m. m. till godo; denna post har avsevärt överskridits under budgetåren 1948/51, under budgetåret 1950/51 med i det närmaste 20 000 kronor.

Under återopande av det anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Krigsmaterielverket: Omkostnader* för budgetåret 1952/53 anvisa ett förslagsanslag av 355 000 kronor.

[10] 7. **Krigsmaterielverket: Förrådsorganisationen m. m.**

	Anslag	Nettoutgift
1950/51	1 160 000	1 276 000
1951/52 (statsliggaren s. 172)	1 160 000	
1952/53 (förslag)	1 540 000	

Yrkande.

Krigsmaterielverket har hemställt, att anslaget höjes med 510 000 kronor.

	Ökning	Minskning
1. Höjda löner, taxor och priser	220 000	
2. Ersättningsanskaffning för försliten utrustning	200 000	
3. Effektivisering av de centrala ammunitionsförrådens bevakning	120 000	
4. Reducering av förrådsverksamheten		30 000
	540 000	30 000
	+ 510 000	

Motiv.

1. Ökningen har beräknats efter 20 % för löner och 18 % för bränsle, elektrisk energi och förbrukningsmateriel m. m.

2. På grund av den stegrade verksamheten har viss transportutrustning och teknisk utrustning för förrådsverksamheten varit utsatt för hastigare förslitning än beräknats. För ersättningsanskaffning av dylik utrustning har ett belopp av 200 000 kronor beräknats erforderligt.

3. En effektivisering av bevakningen av de centrala ammunitionsförrådets lokaler anses oundgängligen erforderlig. I anslutning härtill har krigsmaterielverket i särskild, hemlig skrivelse (^{17/7} 1951) framlagt förslag i ämnet för budgetåret 1951/52. Medelsbehovet för bevakningsorganisationen under budgetåret 1952/53 har beräknats på grundval av berörda förslag.

Departementschefen.

En avsevärd uppräknig av anslaget är erforderlig. Jag utgår dock från att medelsbehovet skall kunna i huvudsak tillgodoses inom ramen för ett belopp av 1 540 000 kronor. Anslaget torde därför böra uppföras med nämnda belopp, vilket skulle innebära en anslagshöjning med 380 000 kronor. Jag har härvid räknat med att endast 100 000 kronor skola ställas till förfogande för ersättningsanskaffning av försliten utrustning och att även kostnaderna för effektivisering av bevakningen skola kunna något nedbringas, eventuellt genom anordnande av automatiska alarmanläggningar. Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Krigsmaterielverket: Förrådsorganisationen m. m.* för budgetåret 1952/53 anvisa ett förslagsanslag av 1 540 000 kronor.

[11] 8. **Krigsmaterielverket: Årskostnader för industriell krigsberedskap.**

	Anslag	Nettoutgift
1950/51	575 000	511 234
1951/52 (statsliggaren s. 172)	550 000	
1952/53 (förslag)	550 000	

Krigsmaterielverket har hemställt, att anslaget med hänsyn till ökade lagringskostnader höjes med 25 000 kronor. Med beaktande av belastningen under budgetåret 1950/51 föreslår jag emellertid, att anslaget uppföres med oförändrat belopp. Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Krigsmaterielverket: Årskostnader för industriell krigsberedskap* för budgetåret 1952/53 anvisa ett förslagsanslag av 550 000 kronor.

[12] 9. **Krigsmaterielverket: Engångskostnader för industriell krigsberedskap.**

	Anslag	Nettoutgift	Behållning
1950/51	1 000	104 680	155 827
1951/52 (statsliggaren s. 173)	100		
1952/53 (förslag)	10 000 000		

Reservationsbehållningen var vid utgången av budgetåret 1950/51 icke till någon del bunden.

Krigsmaterielverket har föreslagit, att anslaget även för nästa budgetår uppföres med ett formellt belopp av 100 kronor.

I detta sammanhang torde böra upptagas uppkommen fråga om redovisning av omsättningen av krigsmaterielverkets beredskapslager av råvaror och halvfabrikat m. m. Krigsmaterielverket har i skrivelse den 2 juni 1951 gjort framställning beträffande dispositionen av vissa medel för anskaffning av beredskapslager och därvid anfört i huvudsak följande.

Under tiden för den förstärkta försvarsberedskapen anvisades vid skilda tillfällen avsevärda medel för inköp av råvaror, halvfabrikat och annat ur beredskapssynpunkt erforderligt material. Med stöd av särskilda Kungl. Maj:ts medgivanden hade för detta ändamål disponerats tillhopa omkring 33,4 miljoner kronor, huvudsakligast av anslag på förskottsstaten. I enlighet med avsikten med de ursprungligen anvisade anslagen för dessa beredskapsköp hade de inköpta lagren använts för tillverkning för försvarsförvaltningarnas räkning, varvid vederbörande hade fått likvidera från lagren tillhandahållna råvaror, halvfabrikat m. m. till beräknade återanskaffningsvärden. Dessa inkomster hade dock icke tillgodoförts anslagen i fråga utan bokförts på särskilda s. k. fluktuationskonton under verkets rörelsekapital. Medlen i fråga hade sedan tagits i anspråk för återanskaffning till vederbörande beredskapslager. Enligt gällande bestämmelser måste återanskaffningarna avse samma varor som uttagits ur respektive lager. Det vore emellertid enligt krigsmaterielverkets mening icke alltid säkert att med hänsyn till utvecklingen ytterligare behov föreläge just av den vara som uttagits eller att behov förefunnes av hela den kvantitet av en viss vara som ursprungligen upplagrats. Beredskapsbehov av en vara som tidigare icke lagerhållits kunde i stället ha uppkommit. Ifrågavarande, för närvarande på fluktuationskonton uppförda medel borde därför enligt verkets förmenande i stället, vid sidan av verkets rörelsekapital, behandlas såsom för beredskapsköp särskilt avsatta medel, avsedda dels att täcka återköp i den utsträckning så ansåges behövt till redan upprättade lager dels ock för beredskapsköp av annat aktuellt material m. m. Det förutsattes därvid att varulagret alltid skulle hållas aktuellt med hänsyn till behovet och att det sammanlagda reella värdet alltid skulle vara konstant på så sätt att vid uttag från lagret ersättning av vederbörande skulle uttagas efter återanskaffningsvärdet av respektive materialslag. Med hänsyn härtill förutsattes även att det bokföringsmässiga värdet av objektet kunde komma att fluktuera efter penningvärde och prisnivå, varvid det sammanlagda värdet av lagrade varor och kontanta medel dock icke finge understiga de ursprungligen beviljade medlen, i runt tal 33,4 miljoner kronor, genom motsvarande justering av varornas pris. Krigsmaterielverket hemställde sålunda, att de medel, som inflyta till verket med anledning av uttag eller försäljning från omskrivna särskilda beredskapslager måtte få sammanföras och utnyttjas för såväl återanskaffning till ifrågavarande beredskapslager som upprättande av andra eventuellt erforderliga sådana lager.

Riksräkenskapsverket har i ett den 5 november 1951 avgivet utlåtande i ärendet tillstyrkt krigsmaterielverkets förslag, att de medel, som inflyta vid uttag eller försäljning från ifrågavarande särskilda beredskapslager, samt förefintliga behållningar av sådana medel sammanföras för att utnyttjas för lagerköp av beredskapslager i enlighet med vad krigsmateriel-

verket föreslagit. Enligt riksräkenskapsverkets mening borde medlen emellertid tillgodoföras förevarande anslag, vilket sedan borde få belastas i den mån medlen toges i anspråk för lagerköp. Omsättningen av ifrågasvarande beredskapslager borde med andra ord efter den av krigsmaterielverket föreslagna omläggningen redovisas över detta anslag.

Riksräkenskapsverket har i detta sammanhang även tagit upp fråga om den fortsatta dispositionen av vissa medel på krigsmaterielverkets rörelsekapital.

Med stöd av riksdagens beslut (prop. 1949: 73, riksd. skr. nr 89) har Kungl. Maj:t medgivit krigsmaterielverket att disponera högst 14 miljoner kronor av sitt rörelsekapital för anskaffning av ett buffertlager av råvaror, halvfabrikat och detaljer för krigstillverkning av vapen och ammunition m. m. — s. k. lagerköp.

Riksräkenskapsverket har ansett, att, sedan i enlighet med förslaget en särskild budgetteknisk anordning tillskapats för lagerköp av beredskapslager, rörelsekapitalet icke längre borde tagas i anspråk för ändamålet. Vid övergång till den nya ordningen borde täckning för det belopp, med vilket rörelsekapitalet då (netto) belastats för lagerköp, beredas från de medel, som skulle tillgodoföras förevarande anslag. I den mån dessa medel efter indragningen av rätten att anlita krigsmaterielverkets rörelsekapital för lagerköp behövde förstärkas, borde ytterligare erforderliga medel anvisas under angivna anslag.

Departementschefen.

De medel som under beredskapstiden anvisades av förskottsanslag på driftbudgeten för anskaffning av buffertlager av råvaror och halvfabrikat för krigsindustriell tillverkning avsågo engångsanskaffningar. I den mån materialierna kommit till användning vid tillverkningen av krigsmateriel har krigsmaterielverket debiterat beställaren dagspriser på dessa materialier och på så sätt fått medel disponibla för återanskaffningar. Frågan om dispositionsrätten till dylika medel har i olika sammanhang varit föremål för prövning, och materialier ha anskaffats till ett värde som, räknat i ursprungliga anskaffningspriser, uppgår till i runt tal 33,4 miljoner kronor. Genom omsättningen av beredskapslagren uppkommande likvida medel har krigsmaterielverket redovisat på konton under rörelsekapitalets titel. För användningen av dessa medel har verket varit bundet vid de dispositionsbestämmelser som meddelats för anslagsmedlen.

Krigsmaterielverkets förslag beträffande detta beredskapslager syftar till större frihet för verket vid anskaffningen av varor i stället för materialier som upparbetats. För en rationell planering av krigsmaterieltillverkningen såväl under fredsförhållanden som särskilt i krig behöver verket ha möjligheter att med lager av råvaror och halvfabrikat förkorta krigsindustriens leveranstider. Omfattningen av beredskapslagret och innehållet i detsamma

böra växla allteftersom materielbehoven variera eller förändringar ske inom industrien. Det är därför lämpligt att verket äger den frihet till förändringar i lagrets sammansättning som förslaget åsyftar.

Omsättningen av ifrågavarande beredskapslager bör, såsom riksräkenskapsverket föreslagit, lämpligen redovisas under förevarande anslag till engångskostnader för industriell krigsberedskap, dit alltså i första hand böra överföras nu förefintliga likvida medel, hänförliga till beredskapslagret.

Såsom framgår av det föregående äger krigsmaterielverket vidare disponera 14 miljoner kronor av sitt rörelsekapital för anskaffning av beredskapslager. Vid anmälan av denna fråga i förenämnda proposition 1949: 73 anförde föredragande departementschefen att det kunde ifrågasättas, om icke denna anskaffning borde bekostas av för ändamålet anvisade eller eljest till förfogande stående anslagsmedel på driftbudgeten. I likhet med riksräkenskapsverket anser jag tillfället nu vara lämpligt att under förevarande anslag sammanföra kostnaderna för de anskaffningar av beredskapslager varom här är fråga, varvid rörelsekapitalet icke vidare bör disponeras för detta ändamål. För att täcka rörelsekapitalets del i beredskapslagringen böra därför medel anvisas under förevarande anslag. Åtminstone för budgetåret 1952/53 böra 10 miljoner kronor vara tillfyllest i detta avseende. Jag förordar därför, att för beredskapslagring anvisas 10 miljoner kronor under förevarande anslag. Härvid kan verkets rörelsekapital, nu 75 miljoner kronor, genom återbetalning minskas med 10 miljoner kronor, och den nuvarande rätten att disponera rörelsekapitalet för lagerköp upphöra.

Närmare bestämmelser angående redovisningen av omsättningen av ifrågavarande beredskapslager torde få meddelas av Kungl. Maj:t.

Aberopande det anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Krigsmaterielverket: Engångskostnader för industriell krigsberedskap* för budgetåret 1952/53 anvisa ett reservationsanslag av 10 000 000 kronor.

FORTIFIKATIONSFÖRVALTNINGEN.

[13] 10. Fortifikationsförvaltningen: Avlöningar.

	Anslag	Nettoutgift
1950/51	1 515 000	1 580 161
1951/52 (statsliggaren s. 173)	1 470 000	
1952/53 (beräknat belopp) ...	1 750 000	

Fortifikationsförvaltningen har i skrivelse den 17 augusti 1951 för budgetåret 1952/53 föreslagit vissa personalförändringar vid ämbetsverket och hemställt, att anslaget upptages till 1 770 000 kronor. Förvaltningen har

sedermera gemensamt med statens organisationsnämnd i skrivelse den 26 november 1951 framlagt förslag till ny organisation av den regionala och lokala fortifikations- och byggnadsförvaltningen. Förslaget är föremål för remissbehandling. Då ett ställningstagande till den föreslagna nya organisationen kan komma att påverka centralorganets personalbehov är jag icke beredd att nu framlägga slutligt förslag rörande medelsbehovet under förevarande anslag. På grund härav får jag föreslå, att anslaget i riksstatsförslaget uppföres med allenast beräknat belopp. Anslagsbeloppet upptager jag härvid till 1 750 000 kronor.

Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att, i avbidan på särskild proposition i ämnet, till *Fortifikationsförvaltningen: Avlöningar* för budgetåret 1952/53 beräkna ett förslagsanslag av 1 750 000 kronor.

[14] 11. **Fortifikationsförvaltningen: Omkostnader.**

	Anslag	Nettoutgift
1950/51	210 000	264 934
1951/52 (statsliggaren s. 175)	220 000	
1952/53 (förslag)	270 000	

Yrkande.

Fortifikationsförvaltningen har hemställt, att anslaget höjes med 48 000 kronor.

	Ökning
1. Höjda rese- och traktamentsersättningar	6 000
2. Överföring av kostnader från andra anslag	34 000
3. Höjda telefontaxor	8 000
	48 000

Motiv.

2 och 3. Fortifikationsförvaltningen, som för närvarande har sin personal placerad, förutom i Centralpalatset, i olika förhyrda lokaler i Stockholm, har nu till sitt förfogande tre manuella telefonväxlar. Abonnemangskostnaderna för telefonväxlarna ha för budgetåret 1950/51 uppgått till 41 792 kronor, varav 27 260 kronor bestritts från förevarande omkostnadsanslag och återstoden från sakanslag. Fr. o. m. den 1 juli 1951 uppgå kostnaderna till följd av förhöjning av abonnemangsavgiften till 47 546 kronor per år, av vilket belopp 32 192 kronor belöpa på nu ifrågavarande anslag. För telefonväxlarnas betjäning finnas anställda sju telefonister, av vilka fyra avlönas från ämbetsverkets avlöningsanslag och tre från sakanslag. Kostnaderna härför jämte avlöning till semestervikarier beräknas till omkring 53 500 kronor per år.

Fortifikationsförvaltningen anser sig kunna räkna med att i varje fall fr. o. m. budgetåret 1952/53 få disponera fastigheten Jakobsgatan 30 för

den del av personalen, för vilken lokaler för närvarande förhyras. Med hänsyn härtill anses ändamålsenligt att utbyta nämnda telefonväxlar mot en automatisk växel, placerad i Centralpalatset eller fastigheten Jakobs-gatan 30.

Enligt av telegrafverket lämnat kostnadsförslag skulle anläggningskostnaderna för en för fortifikationsförvaltningens behov avpassad automatisk telefonväxel, vilken skulle kunna levereras omkring augusti 1952, belöpa sig till omkring 120 000 kronor, att amorteras med 8 000 kronor per år under 15 år. Abonnemangskostnaderna skulle komma att uppgå till omkring 59 000 kronor per år. För betjäning av den automatiska växeln erfordras högst fyra telefonister med en avlöning av omkring 28 500 kronor per år. De sammanlagda kostnaderna för abonnemangsavgifter och avlöningar till telefonister skulle sålunda, räknat efter prisläget den 1 juli 1951, efter det anläggningskostnaden erlagts minskas från $(47\,546 + 53\,500 =)$ omkring 101 000 kronor till $(59\,000 + 28\,500 =)$ 87 500 kronor eller med omkring 13 500 kronor per år. Motsvarande kostnadsminskning under amorteringstiden skulle uppgå till $(13\,500 - 8\,000 =)$ 5 500 kronor per år.

Anläggnings- och abonnemangskostnaderna för den automatiska telefonväxeln förutsätts skola helt bestridas från förevarande omkostnadsanslag. Besparingen av kostnaden för tre telefonister anses i sin helhet böra komma sakanslagen till godo. I anslutning till det anförda har för angivna ändamål under omkostnadsanslaget för budgetåret 1952/53 räknats med ett ökat medelsbehov av $(59\,000 - 27\,260 + 8\,000 =)$ i runt tal 39 700 kronor. Av ökningen kunna omkring 5 700 kronor anses belöpa på allmänna avgiftshöjningar medan återstoden, 34 000 kronor, motsvaras av minskat medelsbehov å sakanslag.

För interurbana telefonsamtal har med hänsyn till höjda taxor för nästa budgetår räknats med ett ökat medelsbehov av 2 300 kronor.

Departementschefen.

Såsom framgår av den lämnade redogörelsen uppkommer för statsverket besparing genom anskaffande av här avsedda automatiska telefonväxlar. Kungl. Maj:t har också den 28 september 1951 bemyndigat fortifikationsförvaltningen att med telegrafverket träffa avtal om leverans av växeln i fråga. Jag delar fortifikationsförvaltningens uppfattning att anläggnings- och abonnemangskostnaderna för den nya växeln helt böra bestridas från förevarande anslag samt att den besparing av kostnaden för tre telefonister, som beräknats uppstå, bör komma sakanslagen tillgodo.

Ämbetsverkets beräkning av medelsbehovet under omkostnadsanslaget kan jag i huvudsak godtaga, dock med den jämkningen att anslagsposten till sjukvård m. m. med hänsyn till belastningen bör uppräknas med 5 000 kronor. Med beaktande härav föreslår jag, att anslaget uppföres med

28 *Statsverkspropositionen: Bil. 6: Fjärde huvudtiteln: Centrala förvaltningsmyndigheter.*

270 000 kronor. Anslagshöjningen utgör 50 000 kronor, varav 34 000 kronor hänföra sig till kostnader som överförts från andra anslag.

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Fortifikationsförvaltningen: Omkostnader för budgetåret 1952/53* anvisa ett förslagsanslag av 270 000 kronor.

[15] 12. **Fortifikationsförvaltningen: Forskningsverksamhet m. m.**

	Anslag	Nettoutgift	Behållning
1950/51	¹ 500 000	482 104	205 426
1951/52 (statsliggaren s. 175)	500 000		
1952/53 (förslag)	520 000		

¹ Därutöver överförda från anslag under tolfte huvudtiteln 10 000 kronor.

Reservationsbehållningen var vid utgången av budgetåret 1950/51 i sin helhet bunden.

Anslaget för innevarande budgetår disponeras med 250 000 kronor till forskningsverksamhet och med likaledes 250 000 kronor till fortifikatorisk rustningsplanläggning.

Yrkande.

Fortifikationsförvaltningen har hemställt, att anslaget höjes med 600 000 kronor.

	Ökning
1. Höjda löner	60 000
2. Ökad verksamhet	540 000
	600 000

Motiv.

2. Forskningsverksamheten har hittills i första hand inriktats på grundläggande studier av principerna för lämpliga skyddskonstruktioner mot verkningarna av moderna anfallsmedel. I samband därmed har arbetats på en effektivisering och förenkling av olika slag av befästningskonstruktioner. Den egentliga försöksverksamheten har hittills i stor utsträckning kunnat genomföras i modellskala för förhållandevis blygsamma kostnader. Det anses emellertid vara av den största betydelse, att modellförsöken verifieras genom enstaka försök i fullskala. För att i viss utsträckning kunna genomföra sådana fullskaleförsök har för budgetåret 1952/53 en ökad medelsanvisning av 330 000 kronor ansetts erforderlig. — Fortifikationsförvaltningen har i detta sammanhang framhållit, att den befästningstekniska forsknings- och försöksverksamheten visat sig vara direkt ekonomiskt lönsam även på kort sikt. Genom principiellt nya skyddsåtgärder har det således beträffande exempelvis skyddsrumsingångar varit möjligt att för samma eller i många fall t. o. m. lägre kostnader än förut anordna skyddskonstruktioner för de avsevärt ökade vapeneffekter, som utvecklingen sedan

andra världskriget medfört. Tendensen är densamma på andra fortifikatoriska eller militärbyggnadstekniska områden. Eftersom ämbetsverkets forskningsorganisation utgör landets enda forsknings- och utvecklingsorgan beträffande byggnadstekniska skyddsåtgärder, får verksamhetens resultat i besparings- och rationaliseringshänseenden mycket långtgående ekonomiska verkningar för landets totala investeringar rörande skyddsrum, befästningar o. dyl. De anslag, som riksdagen hittills anvisat för den befästningstekniska forsknings- och försöksverksamheten, ha på detta sätt med säkerhet återvunnits mångfaldiga gånger i form av minskade investeringskostnader för statsverket i vad avser byggnadstekniska skyddsåtgärder. En förutsättning för att denna gynnsamma utveckling skall kunna fortsätta och till fullo utnyttjas är att tillräckliga anslag beviljas för att verksamheten skall kunna fullföljas efter ovan angivna riktlinjer.

Omfattningen av den fortifikatoriska rustningsplanläggningen förutses komma att öka med hänsyn till det stegrade behovet av skyddade anläggningar för såväl stridande förband som lednings- och underhållsenheter. Kostnaderna för denna »totalplanläggning» anses ej rimligen kunna belasta tillgängliga investerings- och underhållsanslag. Viss detaljplanläggning avses att under nästa budgetår bedrivs av rekognosceringsgrupper. Resultatet härav kräver en icke obetydlig bearbetning, vilken avses skola utföras av civil, i viss utsträckning nyanställd personal. På grund av vad sålunda anförts har fortifikationsförvaltningen för fortifikatorisk rustningsplanläggning för nästa budgetår räknat med ett ökat medelsbehov av 210 000 kronor.

Departementschefen.

Jag anser mig icke kunna tillstyrka, att anslaget uppräknas med högre belopp än 20 000 kronor. I den mån forskningen på ifrågavarande område anses vara av betydelse även för andra verksamhetsområden än försvaret, böra medel för utökning av forskningen i mån av tillgång kunna ställas till fortifikationsförvaltningens förfogande av anslag, som icke disponeras av förvaltningen.

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Fortifikationsförvaltningen: Forskningsverksamhet*
m. m. för budgetåret 1952/53 anvisa ett reservationsanslag av
520 000 kronor.

[16] 13. Fortifikationsförvaltningen: Byggnads- och reparationsberedskapens övningar m. m.

	Anslag	Nettoutgift	Behållning
1950/51	1 000	126 207	13 021
1951/52 (statsliggaren s. 176)	25 000		
1952/53 (förslag)	125 000		

Reservationsbehållningen var vid utgången av budgetåret 1950/51 i sin helhet bunden.

Fortifikationsförvaltningen har hemställt, att anslaget måtte höjas med 305 000 kronor, och härom anført i huvudsak följande. Tidigare användes de medel, som beviljats för de med anslaget avsedda ändamålen, för övningar med byggnads- och reparationsberedskapens centrala ledning, distriktsmyndigheter och driftvärn. Då fortifikationsförvaltningen den 1 maj 1948 trädde i funktion återstodo alltjämt viktiga åtgärder för organisationens uppbyggnad. Under budgetåren 1948/50 fortsattes emellertid organisationsarbetet, och detta hade på hösten 1950 kommit så långt, att det uppnådda resultatet ansågs böra prövas vid en mera omfattande övning, där även centrala arbetsavdelningar sattes in på verkliga arbetsuppgifter. Efter bemyndigande av Kungl. Maj:t ägde en sådan övning rum under sista kvartalet 1950. Denna övning visade sig synnerligen nyttig såsom prov på organisationens ändamålsenlighet och väl ägnad att stimulera intresset hos de entreprenadfirmor, vilkas frivilliga anslutning utgör förutsättning för organisationen. Det blev genom övningen bestyrkt, att det för bibehållande och stärkande av organisationens effektivitet är nödvändigt att fortsättningsvis på detta sätt pröva arbetskadrarnas uppträdande under fältmässiga förhållanden. Det anses lämpligt att — sedan fortifikationsförvaltningen under innevarande budgetår kompletterat organisationen med ledning av erfarenheterna från nämnda övning — under budgetåret 1952/53 anordna en ny större övning av samma karaktär som den år 1950 genomförda. Kostnaderna härför beräknas till 250 000 kronor. För övningar med driftvärnet beräknas under budgetåret 1952/53 därjämte 75 000 kronor och för övningar med den centrala ledningen 5 000 kronor. Medelsbehovet utgör således $(250\,000 + 75\,000 + 5\,000 =) 330\,000$ kronor.

Departementschefen.

Då den reservationsbehållning, som tidigare funnits å anslaget, var så gott som helt förbrukad vid ingången av budgetåret 1951/52, är det ofrånkomligt, att ökat anslag anvisas för nästa budgetår för att möjliggöra att övningsverksamheten fortsätter i nöjaktig omfattning. Jag kan emellertid icke förorda, att anslaget uppföres med högre belopp än 125 000 kronor, vilket skulle innebära en anslagshöjning med 100 000 kronor.

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Fortifikationsförvaltningen: Byggnads- och reparationsberedskapens övningar m. m.* för budgetåret 1952/53 anvisa ett reservationsanslag av 125 000 kronor.

[17] 14. Fortifikationsförvaltningen: Byggnads- och reparationsberedskapens materiel.

	Anslag	Behållning
1951/52 (statsliggaren s. 176)	100	¹ 2 624 372
1952/53 (förslag)	100	

¹ Beloppet utgör den till anslaget överförda behållningen på det för budgetåret 1944/45 anvisade reservationsanslaget Arméns fortifikationsförvaltning; Engångsanskaffning av maskiner m. m. för byggnads- och reparationsberedskapen.

Detta anslag, vilket uppförts¹ första gången för innevarande budgetår, avses för redovisning av omsättningen vid byggnads- och reparationsberedskapens förråd av maskiner m. m. Anslaget avses skola uppföras med formella belopp för budgetår, då ytterligare medelsanvisning icke erfordras.

I enlighet med förslag av fortifikationsförvaltningen torde anslaget för nästa budgetår böra uppföras med ett formellt belopp av 100 kronor. Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Fortifikationsförvaltningen: Byggnads- och reparationsberedskapens materiel* för budgetåret 1952/53 anvisa ett reservationsanslag av 100 kronor.

ARMÉFÖRVALTNINGEN.

[18] 15. Arméförvaltningen: Avlöningar.

	Anslag	Nettoutgift
1950/51	1 440 000	1 466 934
1951/52 (statsliggaren s. 176)	1 350 000	
1952/53 (beräknat belopp) ...	1 610 000	

Arméförvaltningen (skr. ¹⁸/₈ 1951) har hemställt, att anslaget för nästa budgetår upptages till 1 624 000 kronor.

Av skäl som jag i det föregående vid behandlingen av försvarets civilförvaltnings avlöningsanslag anfört upptager jag förevarande anslag i rikstatsförslaget med allenast beräknat belopp. Härvid beräknar jag anslaget till 1 610 000 kronor. Jag får alltså hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att, i avbidan på särskild proposition i ämnet, till *Arméförvaltningen: Avlöningar* för budgetåret 1952/53 beräkna ett förslagsanslag av 1 610 000 kronor.

[19] 16. Arméförvaltningen: Omkostnader.

	Anslag	Nettoutgift
1950/51	515 000	570 107
1951/52 (statsliggaren s. 177)	510 000	
1952/53 (förslag)	590 000	

Arméförvaltningen har hemställt, att anslaget ökas med 120 000 kronor, avseende höjda traktamenten, taxor och priser. Av ökningen belöpa 2 000 kronor på resor och traktamenten (nu 8 000 kronor), 42 000 kronor på bränsle, lyse och vatten (nu 162 000 kronor), 43 000 kronor på telegram och telefon, 18 000 kronor på skrivmaterialier, papper o. dyl. samt 15 000 kronor på inköp och underhåll av inventarier, inbindning av böcker m. m.

Departementschefen.

En uppräknig av anslaget synes nödvändig med hänsyn till inträffade kostnadsstegringar. Med iakttagande av största möjliga sparsamhet torde det ökade medelsbehovet kunna begränsas till 80 000 kronor och anslaget sålunda upptagas till 590 000 kronor. Jag förutsätter härvid, att anslagsposten till sjukvård m. m. uppräknas med hänsyn till belastningen. Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Arméförvaltningen: Omkostnader* för budgetåret 1952/53 anvisa ett förslagsanslag av 590 000 kronor.

MARINFÖRVALTNINGEN.

[20] 17. **Marinförvaltningen: Avlöningar.**

	Anslag	Nettoutgift
1950/51	655 000	633 527
1951/52 (statsliggaren s. 178)	600 000	
1952/53 (beräknat belopp) ...	710 000	

Marinförvaltningen (skr. ¹³/₈ 1951) har hemställt, att anslaget för nästa budgetår upptages till 748 400 kronor.

Av skäl som jag i det föregående vid behandlingen av försvarets civilförvaltnings avlöningsanslag anført upptager jag förevarande anslag i rikstatsförslaget med allenast beräknat belopp. Härvid beräknar jag anslaget till 710 000 kronor. Jag får alltså hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att, i avbidan på särskild proposition i ämnet, till *Marinförvaltningen: Avlöningar* för budgetåret 1952/53 beräkna ett förslagsanslag av 710 000 kronor.

[21] 18. **Marinförvaltningen: Omkostnader.**

	Anslag	Nettoutgift
1950/51	390 000	422 729
1951/52 (statsliggaren s. 179)	390 000	
1952/53 (förslag)	490 000	

Yrkande.

Marinförvaltningen har hemställt, att anslaget höjes med 153 000 kronor.

	Ökning
1. Ökade kostnader för sjukvård m. m.	7 000
2. Höjda priser och löner	109 500
3. Anskaffning av skåp	13 000
4. Anskaffning av kontorsmaskiner m. m.	23 000
	152 500
	Avrundat 153 000

Motiv.

1. Anslagsposten till sjukvård m. m. (nu 3 000 kronor) anses med hänsyn till belastningen under budgetåret 1950/51 (11 726 kronor) och genomförd utvidgning av marinförvaltningens verksamhet böra uppräknas med 7 000 kronor.

2. Av ökningen belöpa 41 000 kronor på bränsle, lyse och vatten (nu 44 000 kronor), 2 000 kronor på renhållningsmedel o. dyl., 10 500 kronor på skrivmaterialier, blankettryck, papper o. dyl., 37 000 kronor på telefon och telegram, 10 000 kronor på inköp och bindning av böcker m. m. samt 9 000 kronor på vaktjänst (nu för övriga expenser 300 000 kronor).

3. Inom marinförvaltningen föreligger stor brist på skåp, lämpade för förvaring av hemliga handlingar. Ökningen hänför sig till kostnaderna för anskaffning av ett antal dylika skåp.

4. Behov föreligger att nyanskaffa 18 skrivmaskiner och två räkne-maskiner. Vidare anses fyra skrivmaskiner och fyra räknemaskiner, vilka för närvarande förhyras, böra inlösas. Kostnaderna härför beräknas till sammanlagt 23 000 kronor.

Departementschefen.

En avsevärd höjning av anslaget är ofrånkomlig. Därest största möjliga sparsamhet iakttages torde ett anslag å 490 000 kronor vara tillfyllest. Jag förordar att anslaget uppföres med detta belopp, vilket skulle innebära en anslagshöjning å 100 000 kronor, och räknar härvid med att inom anslagsramen skall finnas utrymme för en viss anskaffning av förvaringsskåp. Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Marinförvaltningen: Omkostnader* för budgetåret 1952/53 anvisa ett förslagsanslag av 490 000 kronor.

FLYGFÖRVALTNINGEN.

[22] 19. Flygförvaltningen: Avlöningar.

	Anslag	Nettoutgift
1950/51	896 000	808 502
1951/52 (statsliggaren s. 179)	751 000	
1952/53 (beräknat belopp) ...	980 000	

Flygförvaltningen (skr. 17/8 1951) har hemställt, att anslaget för nästa budgetår upptages till 985 000 kronor.

Av skäl som jag i det föregående vid behandlingen av försvarets civilförvaltnings avlöningsanslag anfört upptager jag förevarande anslag i rikstatsförslaget med allenast beräknat belopp. Härvid beräknar jag anslaget till 980 000 kronor. Jag får alltså hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att, i avbidan på särskild proposition i ämnet, till *Flygförvaltningen: Avlöningar* för budgetåret 1952/53 beräkna ett förslagsanslag av 980 000 kronor.

[23] 20. **Flygförvaltningen: Omkostnader.**

	Anslag	Nettoutgift
1950/51	430 000	571 396
1951/52 (statsliggaren s. 181)	440 000	
1952/53 (förslag)	600 000	

Yrkande.

Flygförvaltningen har hemställt, att anslaget höjes med 208 000 kronor.

	Ökning
1. Höjda traktamenten, taxor, priser och löner	86 800
2. Ökade expenskostnader till följd av ökad verksamhet, personalökningar och nya lokaler	83 700
3. Expenskostnader för flygfältsbyråns lokaler	11 500
4. Ersättningsanskaffning av skrivmaskiner	5 500
5. Underhåll och ändringar av cheftelefonanläggning	1 500
6. Omklädsel av möbler m. m.	9 000
7. Oförutsedda utgifter	10 000
	208 000

Motiv.

1. Av ökningen belöpa 5 500 kronor på resor och traktamenten, 3 000 kronor på lyse, 6 000 kronor på renhållning och städning, 20 500 kronor på skrivmaterialier, papper o. dyl., 1 000 kronor på blankettryck, 36 500 kronor på telefon, 5 000 kronor på underhåll m. m. av inventarier, 1 500 kronor på avputsning av skrivmaskiner, 1 000 kronor på inköp och bindning av böcker m. m., 1 800 kronor på innerbevakning samt 5 000 kronor på publikationstryck.

2. Av ökningen belöpa 2 500 kronor på ökat antal inspektionsresor, 2 000 kronor på elektrisk belysning i nya lokaler för luftbevakningssektionen vid materielavdelningens elektriska byrå, 5 500 kronor på städning och 1 200 kronor på innerbevakning av samma lokaler, 13 500 kronor på skrivmaterialier, papper o. dyl., 29 000 kronor på telefon samt 30 000 kronor på inventarier.

3. På hemställan av flygförvaltningen har Kungl. Maj:t medgivit, att

delposten »Övriga expenser» för budgetåret 1950/51 finge överskridas med visst angivet belopp för bestridande av bl. a. renhållning och städning av flygfältsbyråns lokaler. I flygförvaltningens hemställan om överskridande av anslagsposten hade angivits, att 4 500 kronor hänförde sig till nyssnämnda ändamål samt att det ökade medelsbehovet i allt väsentligt berodde på utökad verksamhet. I anslagsäskandena för budgetåret 1952/53 har för sagda ändamål jämväl ett belopp av 4 500 kronor ansetts erforderligt. Abonnemangsavgiften för flygfältsbyråns telefonväxel, 6 000 kronor för år, och kostnaderna för innerbevakning av byråns lokaler, 1 000 kronor, ha icke kunnat rymmas inom ramen för de för ändamålen avsedda medel under omkostnadsanslaget för budgetåren 1950/52, varför medel härför anses böra beräknas under anslaget för nästa budgetår.

4. Av flygledningens skrivmaskiner angivas några vara så förslitna, att ett utbyte skulle inbespara dyrbara och ofta förekommande reparationer, varjämte en del av maskinerna icke längre äro användbara för sitt ändamål. För ersättningsanskaffning av 15 skrivmaskiner har för nästa budgetår räknats med ett belopp av 5 500 kronor.

5. Kostnaderna för reparation av chefstelefonanläggningen ha uppgått till cirka 4 000 kronor för år. För ändamålet ha emellertid under omkostnadsanslaget endast kunnat avses 2 500 kronor. Anbud har numera lämnats å underhåll och service av anläggningen för en kostnad av 3 300 kronor för år. Vid godtagande av anbudet skulle det ökade medelsbehovet för budgetåret 1952/53 uppgå till (3 300 — 2 500 =) 800 kronor. För ändringar av anläggningen har ett belopp av 700 kronor beräknats erforderligt.

6. Stolar och soffor i flygledningens lunchrum anses vara i starkt behov av omklädsel med nytt tyg och överdrag. Kostnaden härför beräknas till 7 000 kronor. För anskaffning av möbel till luftbevakningsinspektören ha beräknats 2 000 kronor.

7. Med hänsyn till vunna erfarenheter har för täckande av oförutsedda utgifter beräknats ett belopp av 10 000 kronor.

Departementschefen.

En avsevärd höjning av anslaget torde vara ofrånkomlig. Jag kan emellertid icke förorda, att anslaget upptages med högre belopp än 600 000 kronor, vilket skulle innebära en anslagshöjning å 160 000 kronor. Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Flygförvaltningen: Omkostnader* för budgetåret 1952/53 anvisa ett förslagsanslag av 600 000 kronor.

C. Försvarskrafterna.

FÖRSVARSSTABEN.

[24] 1. Försvarsstaben: Avlöningar.

	Anslag	Nettoutgift
1950/51	6 542 000	7 732 516
1951/52 (statsliggaren s. 181)	7 027 000	
1952/53 (förslag)	8 447 000	

Yrkande.

Chefen för försvarsstaben (skr. ¹¹/₉ 1951) har hemställt, att anslaget, såvitt avser försvarsstaben, i den del varom här är fråga höjes med 982 000 kronor.

1. Fotoanstalten.

Ökning

1 major eller kapten Ma 10/Md 9 (chef för fotoanstalten) — överstelöjtnant eller major Ma 11/Ma 10	1 332
1 verkstadsförmän Ce 16 — förste fotograf Ca 19	1 812
1 förman Ce 14 — fotograf Ca 16	840
1 fotograf Ce 13 — Ca 14	360
1 tekniskt biträde Ce 8 — Ca 11	1 032
2 tekniska biträden Ce 8 — Ce 11	2 064
1 kontorsbiträde Ca 8 (registrator vid centrala kart- och bildregistret) — kontorist Ca 13	1 728

2. Omorganisation av utrikesavdelningen.

Nya tjänster m. m.

2 majorer Ma 10, 3 kaptener Ma 9, 4 förste byråsekreterare Ce 27, 3 byråsekreterare Ce 24, 4 assistenter Ce 22, 1 kansli-skrivare Ce 15, 1 kanslibiträde Ce 11, 1 expeditivsvakt Ce 10 samt 1 biträde för skriv- och kontorsgöromål	274 620
---	---------

2 stabsarvoden	1 440
----------------------	-------

Arvoden för viss specialutbildning	12 000
--	--------

Uppflyttningar i lönegrad m. m.

1 byråsekreterare Cg 26 — förste byråsekreterare Ce 27, 1 assistent Cg 21 — Ce 22, 2 kanslibiträden Cg 11 — Ce 11, 1 kartbiträde Cg 8 — Ce 11, arvoden till tolkar	5 900
1 pensionerad officer 1: 29 — 1: 31	1 596

3. Personalvårdsavdelningen.

1 kapten Ma 9	17 520
1 assistent Ce 22	12 132